

Braća Grimm

Bajke

Biblioteka Grlica
knjiga osma

Narodna biblioteka „Dositej Obradović”
Novi Pazar

Jacob i Wilhelm Grimm
BAJKE

Naslov originala:
Brüder Grimm:
Kinder- und Hausmärchen

Biblioteka Grlica
knjiga osma

Izdavač:
Narodna biblioteka
„Dositej Obradović”
Novi Pazar

Za izdavača:
Elijas Rebronja

Prijelom i dizajn:
Edin Nikšić

Lektura:
Azra Hodžić-Čavkić

Štampa: „Ofset”, Kraljevo
Tiraž: 200

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.112.2-344

GRIMM, Jakob, 1785-1863

Bajke / Braća Grimm ; [prijevod Azra Hodžić-Čavkić]. - Novi Pazar : Narodna biblioteka “Dositej Obradović”, 2018 (Kraljevo : Ofset). - 278 str. ; 20 cm. - (Biblioteka Grlica / [Narodna biblioteka “Dositej Obradović”, Novi Pazar] ; knj. 8)

Prevod dela: Kinder- und Hausmärchen / Brüder Grimm. - Tiraž 200.

ISBN 978-86-83251-62-9

1. Grimm, Wilhelm, 1786-1859 [аутор]

COBISS.SR-ID 268341004

Braća Grimm

Bajke

Novi Pazar, 2018.

SNJEŽANA I SEDAM PATULJAKA

Bilo je to jednom davno usred zime. S neba su pahuljice lepršale kao paperje. Jedna kraljica je sa đerđefom (drveni ram na koji se prilikom vezenja zateže platno) od crne ebanovine (ebanovina, abonos – tamno, tvrdo, teško drvo iz južnih krajeva) vezla kraj otvorenog prozora. Pa kako je vezući pogledala u daljinu, ubode se iglom u prst i u snijeg padoše tri kapi krvi. Pošto je crvenilo tako lijepo izgledalo u bijelome snijegu, ona pomisli: “Kad bih imala dijete, bijelo kao snijeg, rumeno kao krv i crne kose kao ebanovina.” Ni godina nije prošla, ona rodi kćerkicu koja je bila bijela poput snijega, kao krv rumena i kose tamne boje ebanovine, pa je zato i nazvaše Snježanom. A kad se dijete rodi, umrije kraljica. Nedugo poslije njene smrti kralj se oženi drugom ženom. Bila je lijepa, ali ohola i nadmena i nije mogla podnijeti da je neko ljepotom nadmaši. Imala je čarobno ogledalo, pa kad bi stala pred njega i ogledala se, govorila bi:

– Ogledalce, ogledalce, kaži mi, ko je najljepši na svijetu? A ogledalo bi odgovaralo:

– Vi ste, kraljice, najljepši! Znala je da ogledalo govori istinu i bila je zadovoljna. A Snjeguljica je rasla i bivala sve

ljepša. Kad je napunila sedam godina, bila je lijepa poput vedrog dana, ljepša čak i od kraljice. Kad kraljica tada ponovo upita ogledalo:

– Ogledalce, ogledalce, kaži mi, ko je najljepši na svijetu? Ono joj odgovori:

– Vi ste lijepi, kraljice, ali Snjeguljica je ljepša! Kraljica se uplaši i pozeleni od zavisti. Otada kad god bi ugledala Snjeguljicu, srce bi joj zastalo od bijesa, toliko je zamrzila djevojčicu. Zavist i oholost rasle su u njenom srcu kao korov, tako da se nije mogla smiriti ni danju ni noću. Stoga pozva jednog lovca i naredi mu:

– Odvedi djevojčicu u šumu, neću više da je vidim. Ubij je, a meni, kao dokaz, donesi njeno srce. Lovac odvede Snježanu u šumu, ali kad izvuče lovački nož da joj probode nedužno srce, ona zaplaka i reče:

– Ah, dragi lovče, poštedi mi život, otići ću u divlju šumu i nikad se neću kući vratiti! Sažali se lovac na prelijevu djevojčicu i reče:

– Hajde, bježi, jedno dijete.

“Ionako će te pojesti divlje zvijeri”, pomisli on, pa pošto je nije ubio, osjeti kako mu ogroman kamen pade sa srca. U taj čas pojavi se jedan mladi vepar, on ga ubi, izvadi njegovo srce i odnese kao dokaz kraljici. To srce kuhar je morao posoliti i skuhati da ga zla kraljica pojede misleći da je Snježanino. Jedno malo dijete ostalo je sasvim samo u velikoj šumi i bilo ga je strah od svakog šuma lišća, svakog stabla, i nije znalo kako da se spasi. Poče trčati po grubom kamenju i trnju. Divlje životinje su skakale oko nje,

ali je nisu napadale. Trčala je koliko su je noge nosile sve do sumraka, a tada ugleda neku malu kućicu, obradova se i uđe da se odmori. U toj kućici je sve bilo maleno, ali tako lijepo i čisto da se ne da opisati. Bio je tu stolić prekriven bijelim stolnjakom, a na njemu sedam tanjirića, kraj svakog tanjirića kašičica, nožić, viljuškica i mali vrč. Pokraj zida bilo je poredano sedam krevetića, pokrivenih bijelim čaršafima. Snježana je bila gladna i žedna i zato iz svakog tanjirića pojede malo povrća i hljeba i iz svakog vrča popi kapljicu vina. Nije htjela da sve uzme od jednoga. Bila je strašno umorna i htjede da legne u jedan od krevetića, ali joj ni jedan nije odgovarao: jedan bijaše predug, drugi prekratak, dok joj najzad sedmi ne bi sasvim dobar, pa ona osta u njemu i zaspala. Kad pade noć, dođoše gospodari kućice – sedam patuljaka koji su u gori tražili zlato. Upališe svojih sedam svjetiljki i kad osvijetliše kuću, primijetiše da je neko tu bio, jer nije bilo sve onako kako su ostavili. Prvi reče: – Ko je sjedio na mojoj stolici? Drugi reče: – Ko je jeo iz mog tanjirića? Treći reče: – Ko je štupkao moj hljeb? Četvrti: – Ko je kraduckao moje povrće? Peti: – Ko je bockao mojom viljuškom? Šesti: – Ko je rezao mojim nožićem? Sedmi: – Ko je pio iz mog vrča? Tad se osvrnu prvi i primijeti udubljenje na svom krevetu pa reče:

– Ko je ležao u mom krevetiću? Ostali dotrčaše i povikaše:

– I u mom je neko ležao! A sedmi, kad zaviri u svoj krevetić, ugleda Snježanu kako spava. On rukom pozva ostale. Iznenađeni, dotrčaše i sa svojih sedam svjetiljki obasjaše Snjeguljicu.

– O, moj bože, moj bože! – šaputali su, – kako je to dijete lijepo! – i tako su se radovali da je nisu htjeli probuditi, već je ostaviše da spava. A sedmi patuljak je spavao po jedan sat kod svakog svog druga, i tako prođe noć. Kad osvanu jutro, Snjeguljica se probudi, pa kad ugleda sedam patuljaka, uplaši se. Ali oni su prema njoj bili prijazni i upitaše je:

– Kako se zoveš?

– Zovem se Snježana! – odgovori ona.

– A kako si dospjela u našu kućicu? Ona im ispriča kako je njena maćeha naredila da je ubiju, kako joj je onaj lovac poklonio život i kako je poslije cijeli dan bježala dok nije našla njihovu kućicu. Patuljci joj rekoše:

– Ako hoćeš da vodiš naše domaćinstvo: da kuhaš, spremaš krevete, pereš, šiješ i pleteš, i sve držiš čisto i uredno, onda možeš ostati kod nas i ništa ti neće nedostajati.

– Hoću od srca – reče Snjeguljica.

I ostade kod njih. Kuću im je držala uredno. Patuljci su ujutro odlazili u planinu i tražili zlato i navečer se vraćali kući. Tada im je jelo moralo biti gotovo. Kako je preko dana djevojčica bila sama, dobri patuljci su je opominjali govoreći:

– Čuvaj se maćeha, ona će kad– tad saznati da si ti ovdje. U kuću ne puštaj nikoga. Pošto je vjerovala da je pojela Snježanino srce, kraljica mišljaše da je opet ona najljepša, pa stade pred ogledalo i upita:

– Ogledalce, ogledalce, kaži meni, ko je najljepši na svijetu? Ogledalo odgovori:

– Ovdje ste, kraljice, najljepši Vi, ali je Snježana, tamo preko sedam planina, kod sedam patuljaka, mnogo ljepša. Tada kraljica pretrnu. Znala je da joj ogledalo ne laže, nego da ju je lovac prevario i da je Snježana još živa. Nanovo poče razmišljati kako da je uništi. Zavist joj nije dala mira sve dok opet ne bude najljepša. Napokon je smislila da oboji lice i da se obuče kao stara torbarka da je niko ne može prepoznati. Tako prerusena pođe preko sedam planina do sedam patuljaka, a kad poslije dugog hodanja stiže, pokuca na vrata i viknu:

– Dobra roba, lijepa roba, jeftino! Snjeguljica proviri kroz prozor i reče:

– Dobar dan, draga ženo, šta to prodajete?

– Dobru robu, lijepu robu, – odgovori ova – pojaseve u svim bojama – i izvuče jedan ispleten od šarene svile.

– Ovu čestitu ženu mogu pustiti unutra – pomisli Snjeguljica, otključa vrata i kupi lijepi pojas.

– Dijete, – reče stara – kako ti to izgledaš! Hodi da ti ga ja lijepo zavežem. Snježana nije ništa sumnjala, stade pred nju i pusti da joj zaveže novi pojas. Ali stara je opasa tako brzo i tako je čvrsto stegnu da Snjeguljica izgubi dah i pade kao mrtva.

– Sad više nećeš biti najljepša – reče i požuri napolje. Kad sedam umornih patuljaka stiže na večeru, silno se uplašise videći da njihova draga Snježana leži na podu kao mrtva. Brzo prerezaše pojas i ona polako poče da diše i – oživi. Kad su čuli šta se dogodilo, rekoše joj:

– Stara torbarka nije niko drugi nego zla kraljica. Čuvaj se i ne puštaj nikoga u kuću ako mi nismo kraj tebe. A kad je zla žena stigla kući, stala pred ogledalo i upitala:

– Ogledalce, ogledalce, kaži meni, ko je najljepši u čitavoj zemlji? Ono joj odgovori kao i ranije:

– Ovdje ste najljepši Vi, kraljice, ali Snježana, preko sedam gora, kod sedam patuljaka, hiljadu je puta ljepša. Kad ovo ču kraljica, od muke joj se smuti u glavi, jer je tako saznala da je Snjeguljica opet ostala živa.

– Sad moram smisliti nešto što te mora uništiti – prošapta ona i vještičijim umijećem, u koje se razumjela, načini otrovni češalj. Ponovo se preruši, ali ovaj put u neku staricu i tako pođe preko sedam planina do sedam patuljaka, pokuca na vrata i viknu:

– Nosim dobre robe, jeftino! Snježana proviri i reče joj:

– Idite Vi svojim putem, ja ne smijem nikom otvarati.

– Pa valjda smiješ pogledati, – reče stara, izvadi otrovni češalj i diže ga uvis. Snjeguljici se češalj tako dopade, prevari se i otvori vrata, pa kad se oko kupovine pogodiše, stara reče:

– A sad da te lijepo počesljam. Jadna Snježana nije ništa slutila i pusti da je stara češlja, ali samo što joj češljem dotače kosu, otrov počeo djelovati, djevojčica se onesvijesti i pade.

– Sad si gotova, ti, lijepi izrode – reče zla žena i ode. Srećom pa se to dogodilo predvečer i patuljci se vratiše kući. Kad ugledaše Snjeguljicu kako leži na zemlji, odmah posumnjaše na njenu maćehu, u žurbi počeo pregledati sve po kućici i u njenoj kosi nađoše otrovni češalj. Tek što joj ga izvukoše iz kose, ona se osvijesti i ispriča im šta se desilo.

Tad je oni opet opomenuše da se čuva i da nikom ne otvara vrata. A kraljica kod kuće opet stade pred ogledalo i reče:

– Ogledalce, ogledalce, kaži meni, ko je najljepši na svijetu? Ono joj odgovori kao prošli put:

– Ovdje ste, kraljice, najljepši Vi, ali Snjeguljica, preko sedam planina, kod sedam patuljaka, hiljadu je puta ljepša! Kad kraljica ču da ogledalo tako govori, zadrhta od bijesa i viknu:

– Snježana mora umrijeti, pa kad bi me to života stajalo! Ode potom u jednu skrivenu sobu, u koju niko osim nje nije smio ući, i tu načini jednu otrovnu jabuku. Izvana je bila tako lijepa, bijela pa rumena, da bi je poželio svako ko bi je vidio, ali ko bi samo komadić pojeo, morao bi umrijeti. Kad je jabuka bila gotova, kraljica oboji lice i preobuče se u seljanku pa krenu preko sedam gora do sedam patuljaka. Kad pokuca na vrata, Snježana izviri na prozor i reče:

– Ne smijem pustiti unutra, sedam patuljaka su mi zabranili.

– Meni je pravo – odgovori seljanka. – Mislila sam da prodam ove jabuke. Ali kad je tako... Evo, kad si tako lijepa, jednu ću ti pokloniti.

– Ne, – reče Snjeguljica – ne smijem ništa uzeti.

– Bojiš li se da ću te otrovati? – upita žena. – Evo, gledaj, razrezaću je popola; crveni dio tebi, bijeli meni. Jabuku je tako napravila da je samo crveni dio bio otrovan. Snježanu je primamila lijepa jabuka, pa kad vidje seljanku da jede, nije mogla odoljeti, pruži ruku i uze otrovnu polovinu. Samo što je zagrizla, pade mrtva na zemlju. Kraljica je pogleda pakosno i glasno nasmija:

– Bijela kao snijeg, rumena kao krv i tamnokosa kao ebanovina! Sad te više patuljci neće oživjeti! A kad stiže kući, upita svoje ogledalo:

– Ogledalce, ogledalce, kaži meni, ko je najljepši? Ono, malo počuta, pa odgovori:

– Najljepši ste Vi, kraljice, najljepši! Njeno zavidno srce konačno se smiri, toliko koliko se zavidno srce može smiriti. Kad uvečer dođoše kući, patuljci nađoše Snježanu kako leži na zemlji. Na njenim usnama nije bilo daha, bila je mrtva. Pretražiše svu kuću ne bi li našli nešto sumnjivo, razvezaše joj pojas, raščešljaše kosu, oprашe je vodom i vinom, ali ništa nije pomoglo – draga djevojčica je bila mrtva. Stavio je na odar (odar je ležaj na kojem leži mrtvac) i sva sedmorica sjedoše oko nje i ostadoše tako tri dana plačući. Pomisliše da je sahrane, ali ona je izgledala još uvijek kao živa; još su joj obrazi bili tako rumeni da oni rekoše:

– Ne možemo je u crnu zemlju zakopati?

Napraviše kovčeg od stakla, položiše je, zlatnim slovima napisaše njeno ime i da je bila princeza. Onda iznesoše kovčeg navrh planine i po jedan od njih je uvijek tu ostajao na straži. I životinje su dolazile da je oplakuju; prvo sova, onda gavran, pa golubica. Snježana je dugo, dugo ležala u kovčegu, ali je još uvijek bila bijela kao snijeg, rumena kao krv i tamnokosa kao ebanovina, pa je izgledala kao da spava. Dogodi se da jedan kraljevski sin dođe u šumu i stigne do kuće patuljaka da prespava. On vidje na brijevu kovčeg i lijepu Snježanu u njemu i pročita što je bilo napisano zlatnim slovima. Onda reče patuljcima: – Dajte mi kovčeg, a ja

ću vam za njega dati šta god želite. Ali patuljci odgovoriše:
– Ne damo ga ni za sve blago svijeta.

– Onda mi ga poklonite, – reče kraljevski sin – ja više ne mogu živjeti a da ne gledam Snježanu. Čuvaću je i poštovati kao svoje najdraže. Kad je to rekao, dobri patuljci se sažališe i dadoše mu kovčeg. Kraljevski sin naredi da ga sluge pone-su na ramenima. Ali dogodi se da se oni spotakoše o žbunje i od potresa ispade Snježani otrovni zalogaj koji joj je bio zastao u grlu. I ubrzo ona otvori oči, diže poklopac kovčega, uspravi se i opet je bila živa.

– Ah, bože, gdje sam!?! – uzviknu. A kraljevski sin, sav sretan, odgovori:

– Kod mene si! – i ispriča joj sve šta se dogodilo. Na kraju reče:

– Volim te više od svega na svijetu. Pođi sa mnom u dvorac moga oca i budi moja žena. Snježana pristade i pođe s njim, a svadba im je bila divna i raskošna. Ali na slavlje je bila pozvana i Snježanina opaka maćeha. Pošto je obukla prekrasne haljine, ona stade pred ogledalo i upita:

– Ogledalce, ogledalce, kaži meni, ko je najljepši u čitavoj zemlji? Ogledalo odgovori:

– Ovdje ste, kraljice, najljepši Vi, ali je mlada kraljica ljepša! Tada zla žena izusti kletvu i ukoči se od straha. Prvo nije htjela ni da ide na svadbu, ali nije mogla da se smiri dok ne vidi mladu kraljicu. A kad je ušla i prepoznala Snježanu, stala je kao ukopana i nije mogla ni da se makne od straha. Tada joj srce prepuknu od silne zavisti i zlobe.

IVICA I MARICA

Bio jednom jedan drvosječa koji je sa ženom i dvoje djece živio u maloj kolibi na kraju velike šume. Bili su jako siromašni. Često ni hljeba nisu dovoljno imali. A žena je bila maćeha djeci – dječaku i djevojčici. Dječak se zvao Ivica, a djevojčica Marica. Zemljom je vladala glad. Nesretni drvosječa jedva je prehranjivao svoju porodicu. Jedne večeri, kada ni hljeba nisu više imali, žena reče:

– E, ovako se više ne može. Biće najbolje da djecu odvedemo daleko u šumu i tamo ih ostavimo. Naložićemo im vatru, neka se griju. Možda će ih neko dobar pronaći i uzeti sebi. Poslije, kad bude bolje, možemo ih mi opet uzeti. Nesretni otac se pobuni i reče da on to nikako ne može učiniti. Ali je zla žena navaljivala sve dotle dok on, utučen i bespomoćan, na kraju ne pristade da učine onako kako je ona predlagala. Djeca, koja od gladi nisu mogla zaspati, sve čuše i Marica gorko zaplaka. Ivica je tješio svoju sestricu:

– Ne plači, Marice. Biće dobro. Kad su otac i maćeha zaspali, Ivica se polako išunja iz kuće. Nebo je bilo puno mjesecine i sjaja zvijezda. Bijeli kamičci rasuti po dvo-

rištu, blistali su poput dragog kamenja. Ivica ih pokupi, napuni džepiće svojih hlačica, lagano se vrati u kuću i reče Marici:

– Ne brini, sestrice! Biće sve dobro. Spavaj. I djeca zaspāše, svladana strahom i umorom. Tek što je svanulo, maćeha probudi djecu.

– Ustajte, djeco! Idemo u šumu po drva. Dade svakom po komadić hljeba i krenuše, jedno za drugim. Ivica je išao posljednji i stalno zastajkivao. To je on bacao bijele kamićke da stazu obilježi i poslije sa sestrom kući da se vrati. Maćeha primijeti da on nešto radi pa ga upita:

– Šta se stalno okrećeš, Ivice?

– Gledam u moje bijelo maće. Eno ga, gore, na krovu kuće. Maćeha nikakvo maće nije vidjela, ali ušuti i krenu dalje. Uskoro su zašli duboko u šumu. Otac ode da siječe drva, a djeca nakupiše suharaka, pa im maćeha naloži veliku vatru i reče:

– Sjedite tu, kraj vatre. Oдох ja da pomognem ocu. Poslije ćemo zajedno kući. Djeca poslušāše. Uskoro, od umora i straha zaspāše. Kad su se probudila, bila je uveliko noć. Marica zaplaka, a Ivica je počē tješiti.

– Ne plaći, sestrice. Čim dođe Mjesec, odvešću te kući. I zaista. Čim se Mjesec odvoji od planine, nebo se osu sjajem, a kamićci zablještaše poput malih zvijezda. Dugo su djeca išla tragom kamićaka do svoje kuće. Tek u zoru zakucaše na vrata. Maćeha ih izgrdi što su se zadržali u šumi, a otac je dugo grlio svoju djecu, presrećan što su opet zajedno. Uskoro opet glad uđe u malu kolibu. Maćeha reče ocu:

– Osim nešto hljeba, u kući nemamo ni trun hrane. Odvedimo djecu u šumu! Naći će ih neki dobar čovjek i uzeti sebi. Kada nama bude bolje, vratićemo ih kući. Zaludu se nesretni otac odupirao. Žena je navaljivala i navaljivala, pa on, na kraju, pristade. Djeca su čula i ovaj razgovor. Ivica požuri po kamičke, ali su i vrata i prozori bili čvrsto zatvoreni. Marica zaplaka, a Ivica je tješio sestricu:

– Ne boj se! Biće sve dobro. Ujutru, rano, maćeha probudi djecu, dade im po parčence hljeba i tako krenuše u šumu. I opet je Ivica bio posljednji i bacao mrvice hljeba na stazu. Duboko u šumi otac ode da siječe drva, maćeha naloži vatru i reče:

– Sjedite tu i čekajte nas! Odoh da pomognem ocu. Poslije ćemo zajedno kući. Djeca pojedoh komadić hljeba što ga Marica izvadi iz svoje keceljice i zaspahše. Kad su se probudili, bila je već uveliko noć. Vatra se ugasila. Marica zaplaka, a Ivica joj reče:

– Ne plači, sestrice! Čim dođe Mjesec, odvešću te kući. Kad se Mjesec pojavi iznad planine, sva noć se rasvijetli, ali mrvica hljeba nigdje ne bi. Gladne ptice su ih pozobale još za dana.

– Ne plači, Marice – reče Ivica. – Naći ću ja put do kuće. I uze bratac sestricu za ruku. Išli su išli, ali puta ne nađohše. I sutradan su stazu tražili, ali je šuma bivala sve gušća. Tek trećeg dana, kada od gladi i umora nisu mogli dalje, doletje neka snježnobijela ptica. Ne plašeći ih se nimalo, mašući krilima, pozva djecu za sobom. Išli su tako Ivica i Marica za pticom sve dok ne stigoše do nekakve male kuće. I zasta-

doše zadivljeni. Gle čuda! Kućica bijaše sva napravljena od medenjaka, marcipana, čokolade. Djeca počеше grickati od svega pomalo, a nekakav glas reče:

– Ko mi kuću moju dira? Ko mi ne da mira! Ivica i Marica odgovoriše:

– Vjetar ludi što iz gore gudi, on ti kuću dira, on ti ne da mira! I nastaviše da se goste. Na kućici se otvore vrata i na njima se pojavi nekakva starica, pogurena, krezava; ona reče kreštavim glasom:

– Dobra moja dječice! Samo vi ručkajte! Uđite u kuću. Daće vama baka još kolačića. Djeca poslušашe staricu. A ona ih nahrani i mlijekom napoji i u bijele krevetiće na spavanje odvede. Samo to nije bila nikakva dobra baka. Bila je to zla vještica koja je voljela djecu sebi da namami, i zatvori u svoju kućicu od kolača. Ujutro, vještica grubo prodrma djecu, razbudi ih, Ivicu zatvori u kavez, a Marici naredi:

– Hajde, ljenjivice! Donesi vode, spremi svome bratu doručak. Mora dobro da se ugoji kako bih ga mogla što brže pojesti. Marica gorko zaplaka, ali morade da posluša vješticu. Dani su prolazili. Marica je prala, vodu nosila, bratu hranu kuhala. Vještica je svaki dan prilazila kavezu:

– Pruži prst, Ivice! Jesi li se ugojio? Pametni dječak bi kroz rešetke provukao nekakvu tanku kost, a vještica, koja nije dobro vidjela, ljutila se što je dijete i dalje mršavo. Najzad izgubi strpljenje i naredi:

– Marice, naloži veliku vatru! Neću više da čekam! Jadna Marica opet zaplaka. Plakala je, plakala, ali nije znala šta da uradi. U neko doba vještica joj reče:

– Vidi je li vatra dovoljno jaka. Hoću i hljeb da ispečem.
Djevojčica se dosjeti:

– Kako mogu da vidim kada su vrata tako visoko.

– Glupa gusko! – naljuti se vještica – Nisu vrata visoko.
Vidi kako ja mogu da pogledam. Istog trena kad se vještica približila peći i prignula se vratašcima, Marica je svom snagom gurne u vatru, čvrsto priklopi vratašca i zalupi rezu. Tako nestade zle vještice. A Marica pritrča kavezu, oslobodi Ivicu vičući iz sveg glasa:

– Slobodni smo, slobodni! Vještica je mrtva. Njihovoj radosti i veselju nije bilo kraja. Nakupili su pune džepove kolača i medenjaka. Pronašli su i vješticino blago, pa i od njega uzeše. Onda požuriše da odu što dalje od vješticine kuće. Začarana šuma se pred njima otvarala i djeca začas stigoše do nekakve velike rijeke. A na njoj ni mosta, ni skele, ni gaza. Djeca ugledaše jednu patku pa povikaše:

– Patkice, milenice! Duboka je voda, nemamo broda. Idemo daleko, prenesi nas preko! Patka ih prenese preko vode i djeca nastaviše put. Šuma je bivala sve rjeđa, dok je sasvim ne nestade. Na ivici šume ukazala se njihova kućica. Ivica i Marica potrčaše. Proviriše kroz prozor i vidješe svoga oca, samog, tužnog. Kucnuše o okno. Otac podiže glavu, ugleda ih. Dugo je grlio svoju dječicu. Visoko ih dizao u zrak, ljubio, čvrsto držao. Da se više nikada ne rastave. I nisu se rastajali. Živjeli su dugo, sretno sve do kraja svoga života...

CVILIDRETA

Bio jednom mlinar, siromašan kô crkveni miš, ali ponosan na svoju lijepu kćer, kojom se rado hvalio.

– Imam kćer što je umješna koliko i lijepa – reče mlinar kad se jednom dogodilo te se našao pred kraljem. – Umije ona slamu u zlato presti.

– Zaista? – dočeka kralj. – To mi je umijeće baš po volji. Dovedi je sutra na dvore, pa ćemo vidjeti...

Kad je mlinareva kći sutradan došla pred kralja, on je odvede u prostoriju punu slame te joj dade kolovrat i preslicu.

– Prioni sad na posao – zapovjedi on. – Ako noćas pa do jutra ovu slamu ne ispredeš u zlato, umrijet ćeš.

I to rekavši, zatvori prostoriju i vlastitom je rukom zaključa, a djevojka ostade unutra sama samcata.

Jadna mlinareva kći zapala je u očaj, nije znala šta će i kako će. Nije znala slamu u zlato presti, i kako je vrijeme išlo, tako u njoj strah rastao. Naposljetku je briznula u plač.

Baš je gorko plakala kad se iznenada otvore vrata i malen se čovječuljak pojavi pred njom.

– Dobar večer, gospođice mlinarice – pozdravi on te je upita zašto tako plače.

– Ah – zajeca djevojka – moram ovu slamu u zlato isprestati, a ne znam kako ću.

– Šta ćeš mi dati – preuze čovječuljak – ako to uradim umjesto tebe?

– Đerdan sa svog vrata – odgovori djevojka.

– Dobro je – dočeka on, te uze đerdan i sjede za kolovrat.

Vr– vr– vr... vrćao kolovrat, tri poteza – i kalem već pun, zlato na njemu namotano. Onda čovječuljak patuljak stavi drugi, pa vr– vr– vr, tri poteza te i drugi namotan – i sve tako do jutra, sva slama ispredena, svi kalemi puni zlata.

Kad je sunce granulo, eto već i kralja: kad ugleda pusto ono zlato umjesto slame, začudi se i silno obradova, ali nije na tome stao, nego ga u srcu ponese još veća pohlepa za zlatom. Uvede on mlinarevu kćer u drugu komoru punu slame, a ta komora bijaše puno veća od prve. Tu joj zapovjedi da opet svu slamu u jednoj noći u zlato isprede ako joj je život mio.

Djevojka naprosto nije znala šta bi te udari u plač. I opet se otvore vrata, pojavi se onaj patuljak ili vilenjak i prozbori:

– Šta ćeš mi dati ako ti slamu u zlato ispredem?

– Prsten s ruke – odgovori djevojka.

Vilenjak uze prsten, pa opet sjede za kolovrat i poče prestati, i kolo mu je zvrjalo i vrćalo, i do jutra sva slama bijaše ispredena u sjajno zlato.

Kralj se uveliko obveselio kad je vidio pusto ono zlato, ali nije na tome stao i zlata se zasitio, nego je za njim još

više uzdisao. Uvede on mlinarevu kćer u još veću prostoriju punu slame te joj reče:

– Sve ovo moraš noćas u zlato ispresti, pa ako uspiješ, bit ćeš mi žena.

A u sebi kaza: “Sve ako je i mlinarska kći, bogatije žene neću u svem svijetu naći.”

Kad je djevojka ostala sama, eto vilenjaka i treći put:

– Šta ćeš mi dati ako ti i sada slamu u zlato ispredem?
– upita on.

– Ništa mi nije ostalo što bih mogla dati – tužno će djevojka.

– Onda mi obećaj, kad postaneš kraljica, da ćeš mi dati svoje prvorođeno dijete.

“Ko će znati na šta će sve ovo izaći”, pomisli mlinareva kći, kojoj u nevolji koja ju je snašla ne bijaše ni kud ni kamo. I tako ona vilenjaku obeća što je zatražio, a on zauzvrat još jednom slamu isprede u zlato.

Kad je ujutro došao kralj i našao sve onako kako je želio, odluči da se djevojkom oženi te održa svadbu, i tako mlinareva kći postade kraljica.

Poslije godinu dana donijela je na svijet krasno dijete i nije više ni mislila na vilenjaka. Ali on, na njezino iznenađenje i muku, odjednom banu u njezinu odaju i reče:

– A sada mi daj ono što si obećala!

Kraljica se uplašila i ponudi vilenjaku svakojaka blaga što ga ima u kraljevini samo da joj ostavi dijete.

Ali vilenjak sve otkloni i reče:

– Ne, ne! Štogod živo kudikamo mi je draže nego sve blago ovog svijeta.

Kraljica udari u plač i kuknjavu, i njezine suze ganuše vilenjaka te se on sažali na nju i predloži:

– Dajem ti tri dana vremena da mi otkriješ ime: ako dotad odgonetneš i znadneš kako se zovem, možeš zadržati dijete.

Kraljica je budna provela noć sve premećući u glavi razna imena što ih je ikada čula, a onda posla glasnika preko cijele zemlje da se raspita kakvih sve imena ima.

Kad je sutradan došao vilenjak, ona poče redati imena Gašpar, Melhior, Baltazar, i tako izniza sva imena što ih je znala, a vilenjak na svako samo odmahivao glavom i govorio:

– Nisi pogodila, ne zovem se tako.

Drugog je dana razaslala svoje sluge naokolo po susjedstvu da se raspitaju kako se sve ljudi ondje zovu, pa onda vilenjaku spominjala nadasve neobična imena, čak i ona koja se sasvim izrijetka javljaju.

– Zoveš li se možda Mrgud, Mićun ili Tripun?

A vilenjak samo vrtio glavom govoreći:

– Ne zovem se tako.

Trećeg dana vrati se glasnik te reče:

– Nisam mogao doći ni do kakvih novih imena, ali kad sam izbio na visok brijeg u šumi, tamo negdje gdje je i đavo rekao laku noć, ugledah neznanat kućerak: pred kućerkom gori vatra, a oko vatre obigrava smiješan čovječuljak da već smješnji i ne može biti, sve poskakuje na jednoj nozi i svejednako pjevuši:

– Danas pečem, sutra varim i za drugo ja ne marim, a kraljici silna šteta ako ne odgonetne da se zovem Cvilidreta.

Možete zamisliti koliko se kraljica obradovala kad je čula to ime.

Kad je vilenjak ubrzo i treći put banuo pred kraljicu, odmah je upita:

– Onda, kraljice, kako se zovem?

Kraljica uze tobože pogađati:

– Zoveš li se možda Janko?

– Ne, ne zovem se tako – odgovori vilenjak.

– A možda Branko?

– Ne, ni tako.

– Onda se zacijelo zoveš Cvilidreta – naposljetku će kraljica.

– Sam ti je đavo to rekao! Sam ti je đavo to na jezik stavio! – uzvika se vilenjak, pucajući od bijesa.

I u pustom bijesu tako žestoko i duboko udari i zari desnom nogom u zemlju da je propao do trbuha, a onda, sve u svojoj jarosti, objema rukama zgrabi lijevu nogu i tako sam sebe podijeli nadvoje.

ZLATOKOSA

U davno doba živjeli muž i žena. Dugo su i uzaludno željeli dijete. Napokon se njihova želja ispunila. Nestrpljivo su očekivali dan rođenja djeteta. I dok su dani polako prolazili, majka je sjedila kraj prozora i posmatrala prekrasan vrt. Bio je to vrt vještice – čarobnice. Jednog dana žena opazi gredicu sočnog, zelenog matovilca.¹ Poželi ga i zatraži od svog muža da joj ga donese, kako god zna. Noću, da ga zla vještica ne vidi, muž krišom nabra punu korpu matovilca. Žena se obradova i brzo pojede matovilac. Opet je nesretni muž, krišom, noću, pošao u vješticin vrt. Odjedanput, pred njim se stvori bijesna vještica. Vikala je, prijetila, a čovjek joj pričao o želji svoje žene, o djetetu koje očekuju i molio je za milost. Vještica pristade da ga pusti i da mu da matovilac ali mu reče da joj mora dati dijete kada se rodi. U strahu, željan da što prije ode iz vrta zle vještice, čovjek na sve pristade. Uskoro su čovjek i žena dobili djevojčicu. Najljepšu na svijetu. Ali se ne stigoše obradovati. Vještica se odmah pojavi, uze dijete i odvede ga sa sobom. Nazvala ju je Zlatokosa i brinula se o njoj s puno ljubavi. Kad je Zlatokosa navršila dvanaest godina, vještica je

¹ matovilac – zeljasta jednogodišnja biljka

zaključa u kulu bez vrata i prozora. U toj kuli samo je jedan mali prozor otvarao djevojčici vidik u svijet. Kroz taj prozor ulazila je i svjetlost dana i mrak noći. Na kuli opake vještice nije bilo ni vrata ni stepenica. Dijete je tu odraslo. Postalo djevojka duge zlatne kose. Nikoga nije poznavala, nikoga nije viđala sem stare vještice. Kad bi vještica htjela da je vidi, stala bi pod kulu i naredila:

– Zlatokosa, Zlatokosa! Spusti niz prozor svoju zlatnu kosu. Zlatokosa bi tako uradila, a vještica bi se uz kosu popela, a kasnije niz kosu i spustila. Jednog dana, jahao je šumom mladi princ. Začudi se kada u samoći daleke šume začu pjesmu. Idući za glasom pjesme, princ dođe pred usamljenu kulu. Ali vidje da nema vrata, pa ma koliko je želio da vidi ko pjeva, on odjaha. Očaran pjesmom, vratio se već sljedećeg dana. I tako je, iz dana u dan, stajao pred kulom i slušao Zlatokosinu pjesmu. Jednog dana, dok je slušao, vidje kako dolazi stara vještica, pa se sakri, a ona naredi:

– Zlatokosa, Zlatokosa! Spusti niz prozor svoju zlatnu kosu! Mladić vidje kako se vještica penje i kako odlazi. Zatim, oponašajući vještičin glas i on zatraži:

– Zlatokosa, Zlatokosa! Spusti niz prozor svoju zlatnu kosu! Djevojka poslušala i princ se pope. Čim se vidješe, zadovolješe se. Dugo su pričali u tišini kule. Mladić obeća da će se sljedeće noći vratiti s ljestvama niz koje će oboje sići i pobjeći zloj vještici. Ali je Zlatokosa bila naivna i nepromišljena. Kad sljedećeg dana dođe vještica, djevojka je upita:

– Kako to da mi je kosi teže kada se ti penješ nego mladi princ? Vještica se strašno razljuti. Krila je Zlatokosu, čuvala

je samo za sebe, a sada je shvatila da je prevarena. Uze makaze, odreza zlatnu kosu Zlatokose i pomoću svojih čarolija prenese djevojku u pustinju na kraj svijeta. Zatim se vrati u kulu i stade čekati. Kad dođe noć, dojaha princ:

– Zlatokosa, Zlatokosa! Spusti niz prozor svoju zlatnu kosu. Vještica uhvati čvrsto jedan kraj odrezanih vitica, a drugi spusti niz kulu. Princ se pope i na svoj užas ugleda na prozoru ružno lice i dva grabljiva oka stare vještice. Rugala mu se i smijala:

– Nema više Zlatokose i tebe više neće biti! I nasrnu na jadnog mladića. On pade na oštro trnje u podnožju kule. Obnevidio, očajan i nesrećan, uzjaha svoga konja. Lutao je po svijetu tražeći Matovilku. Prolazile su godine. Ni jednog trena slijepi mladić nije zaboravio pjesmu djevojke iz kule. A onda, jednog dana, mladić stiže u pustinju na kraj svijeta, i ču Zlatokosinu pjesmu. Zovnu je po imenu. Plačući, djevojka je grlila i milovala lice mladog princa. I gle čuda! Kad na slijepe oči mladićeve padoše suze djevojačke, on ponovo progleda. Odvede Zlatokosu u svoj dvor gdje su živjeli dugo, dugo. A za zlu vješticu nikad se više ništa nije čulo.

CRVENKAPICA

Bila jednom jedna djevojčica. Dobra i umiljata, draga svima, a svojoj baki najdraža. Baka joj od baršuna crvenog kapicu napravila – dijete ju je od radosti i ljubavi stalno nosilo, pa su je prozvali Crvenkapicom. Crvenkapica je s majkom živjela u kućici pored velike šume. A na drugom kraju šume u maloj usamljenoj kući, stanovala je baka. Jednog jutra majka reče Crvenkapici:

– Baka se razboljela. Sama je i leži. Oduzi joj korpu sa hranom i popričaj malo sa njom. Budi dobra, ne šetaj po šumi, ne zaviruj po bakinoj kući i dođi do večere.

– Ne brini, majčice! Biću dobra i sve ću uraditi kako si mi kazala! – nasmija se Crvenkapica, uze korpu sa jelom i krenu u šumu. U šumi je bilo svijetlo i mirno, a do bakine kuće daleko. Odjedanput, pred Crvenkapicu stupi vuk. Djevojčica nije znala da je to zla, opasna zvijer, pa mu bez imalo straha odvrati pozdrav.

– Kuda ideš tako rano? – umiljato je upita vuk.

– Idem baki! – odgovori Crvenkapica.

– Šta to nosiš u korpici? – raspitivao se vuk. Ne sumnjajući ništa, Crvenkapica ispriča da je baka bolesna i da joj nosi vina i kolača da se okrijepi i ojača.

– Gdje stanuje tvoja baka?

– Na kraju šume, ispod tri hrasta, uz ljeskovu živicu. Nije je teško naći – mirno je pripovijedalo dijete. Smišljajući zlo, vuk je mirno išao uz djevojčicu, a onda joj reče:

– Pogledaj, Crvenkapice, ovo divno cvijeće, poslušaj ptice. Zašto žuriš? Stići ćeš i do bake. Odmori se, uživaj. Crvenkapica podiže glavu, pogleda oko sebe i pomisli: “Zaista je lijepo. Znam da je baka bolesna i sama. Ubraću joj koji stručak cvijeća. Neka se raduje, neka i njoj bude mirisno i radosno. A još je i rano, pa se mogu malo zadržati.” I Crvenkapica, zaboravljajući na obećanje koje je dala majci, odskakuta sa staze u šumu i počne brati cvijeće. Kako bi koji cvijet ubrala, učinilo bi joj se da je ona drugi još ljepši, potrčala bi za njim i, tako, zalazila sve dublje u šumu. A vuk se dade u trk i prečicom požuri bakinoj kući. Kad stiže tamo, on proviri kroz prozor, pa kad vidje da je starica sama, zakuca na vrata.

– Ko je? – javi se baka s postelje.

– Ja sam, Crvenkapica! – utanji vuk glasom. – Nosim ti, bakice, malo kolača. Otvori mi!

– Pritisni samo kvaku! Vrata nisu zaključana! – odgovori baka. Kad vuk to ču, naglo otvori vrata, baci se na uplašenu staricu i proguta je. Zatim obuče njezine haljine, stavi na glavu njezinu kapu, legne u krevet i povuče pokrivač sve do njuške kako ga Crvenkapica ne bi odmah prepoznala. I stade čekati. A Crvenkapica je trčala za cvijećem i kada ga je nabrala toliko da ga gotovo više nije mogla nositi, sjeti se bake i krene prema njenoj kući. Šuma je bivala sve gušća,

korijenje drveća smetalo nozi da ide brže. Nestade i sunčeve svjetlosti. Ptice zašutješe. Crvenkapica osjeti strah i nemir uđe u njeno malo tijelo. Kad napokon izbi pred bakinu kućicu, začudi se otvorenim vratima.

– Bako, bakice! – zvala je Crvenkapica, ali joj niko ne odgovori.

– Dobro jutro! – reče dijete, pređe preko praga i priđe krevetu. Pred njom je ležala njena baka sa kapticom navučenom duboko na lice i njen izgled uplaši djevojčicu.

– Jao, bakice! – uzviknu Crvenkapica – Zašto imaš tako velike uši?

– Da te bolje čujem!

– A zašto imaš tako velike oči?

– Da te bolje vidim!

– A zašto imaš tako dugačke ruke?

– Da te lakše zgrabim!

– A zašto su ti, bakice, tako velika usta?

– Da te lakše progutam! – uzviknu vuk, skoči iz postelje i proguta malu Crvenkapicu. Zatim, sit i zadovoljan, leže opet u bakinu postelju. Spavao je i glasno hrkao. Pored bakine kuće prolazio je lovac. Kad je čuo vukovo glasno hrkanje, uplašio se da se starici nije šta desilo i brzo je ušao u kućicu. Na svoje veliko iznenađenje u bakinom krevetu vidio je vuka. Iako je imao spremnu i napunjenu pušku, nije pucao. Uzeo je velike makaze i cak– cak po vukovom stomaku. Odatle, prva, iskoči Crvenkapica:

– Uh, kako me bilo strah. U vukovom stomaku je sami mrak. Zatim lovac izvuče baku, koja je jedva disala od straha i uzbuđenja. Onda su vukov stomak napunili kamenjem i čekali da se probudi. I nisu dugo čekali. A kad ovaj ugleda lovca i pušku, htjedne pobjeći, ali nije stigao dalje od praga. Tu uginu što od straha, što od kamenja koga mu je bio pun trbuh. Tako su sad svi bili zadovoljni. Lovac je vuku odevao kožu i s njom otišao kući. Baka je pojela nešto kolača i popila čašu vina, pa se brzo oporavila. A Crvenkapica je razmišljala: “Dok sam živa, neću više skretati s puta i sama trčati po šumi.” Vratila se kući. Tamo je čekala majka i nije se ljutila na svoje dijete. Znala je da njena Crvenkapica sada zna i šta je vuk i šta šuma i šta put kojim treba ići.

PEPELJUGA

Razbolje se žena nekog bogataša, pa kad osjeti da joj je blizu kraj, pozva sa svoje smrtne postelje kćer jedinicu i reče joj:

– Drago dijete, budi dobra i čestita, pa će ti svako biti od pomoći. Kad to reče, sklopi oči i izdahnu. Djevojčica je svaki dan odlazila do majčinog groba i plakala. Nije zaboravila majčine riječi. Kad je došla zima, pokri snijeg majčin grob svojim bijelim pokrivačem, a kad ga sunce u proljeće okopni, bogataš se oženi drugom ženom. Žena sa sobom dovede i svoje dvije kćeri, koje su naoko bile lijepe i čiste, ali u srcu zle i prljave. Tako nastadoše teški dani za sirotu pastorku.

– Zar će ova glupa guska sjediti s nama u sobi? – govore su.

– Ko hoće hljeba, mora ga i zaslužiti. Oduzeše joj lijepe haljine, navukoše joj staru sivu kecelju i dadoše drvene nanule.

– Vidi ti ponosne princeze, kako se dotjerala! – vikale su, smijale se i odvele je u kuhinju. Tu je morala od jutra do mraka da radi teške poslove, da ustaje u ranu zoru, da

donosi vodu, loži vatru, kuha i pere. Osim toga, polusestre su joj pravile svakakve pakosti, rugale joj se i sipale joj u pepeo grašak i leću, a ona je morala sjediti i trijebiti. Uvečer, umorna od tolikog posla, morala bi leći kraj ognjišta, jer nije imala svoje postelje. Kako je od pepela uvijek bila prašnjava, nazvaše je Pepeljgom. Jednoga dana otac se spremao za vašar, pa upita pastorku šta žele da im donese.

– Lijepih haljina – reče jedna.

– Bisera i dragog kamenja – reče druga.

– A ti, Pepeljgo, – upita otac – šta bi ti željela?

– Otkinite, oče, prvu grančicu koja vam dodirne šešir kad se budete vraćali kući. Nju mi donesite. Tako otac kupi objema pastorkama lijepe haljine, bisere i drago kamenje, a kad je vraćajući se kući jahao kroz šumu, okrznu ga ljeskova grančica i zbacila šešir. On je otkide i ponese. Kad je došao kući, dade pastorkama šta su zaželjele, a Pepeljgi dade ljeskovu grančicu. Pepeljga mu zahvali, ode na majčin grob i zasađi grančicu; pri tom je toliko plakala da su joj suze tekle niz obraze i zalivale grančicu. Grančica je od suza odmah počela rasti i postala lijepo drvo. Pepeljga je svaki dan tri puta odlazila na grob, plakala i molila, a svaki put bi na drvo slijetala bijela ptičica, pa kad bi Pepeljga izgovorila neku želju, ptičica bi joj s grane bacila ono što je zaželjela. Dogodi se da kralj te zemlje priredi svečanost koja je trebala da traje tri dana i na koju je pozvao sve lijepe djevojke iz kraljevstva kako bi njegov sin sebi odabrao nevjestu. Kad su dvije polusestre čule da će i one biti pozvane, silno se obradovaše, pozvaše Pepeljgu i rekoše joj:

– Očešljaj nas, očisti cipele i pričvrsti kopče, ići ćemo na svečanost u kraljeve dvore. Pepeljuga ih je poslušala, ali je gorko plakala jer je i ona željela da ide na ples, pa zamoli maćehu da i nju povedu.

– Zar ti, Pepeljugo, – reče ova – takva, puna prašine i pepela, da ideš u dvorac? Nemaš ni haljinu ni cipele, a plesala bi! Kako je Pepeljuga i dalje molila, ona reče:

– Evo, sasula sam ti zdjelu leće u pepeo. Ako je za dva sata istrijebiš, možeš ići s nama. Pepeljuga izađe na zadnja vrata u baštu i povika:

– O, vi pitome golubice, vi grlice i sve ptičice pod nebom, dođite i pomozite mi: Dobra zrnca u lončić, loša u stomačić! Odmah sletješe na prozor dvije bijele golubice, za njima dvije grlice, a onda dolepršaše sve ptičice pod nebom i spustiše se na pepeo. Golubice zaklumaše glavicama i, kljuc– kljuc, kljuc– kljuc, a za njima i sve druge ptičice, pa potrijebiše sva dobra zrnca u zdjelu. Nije prošlo ni sat vremena, a one završile i odletjele. Tada djevojka, sva radosna, odnese zdjelu maćehi, vjerujući da će sada smjeti ići na svečanost. Ali maćeha reče:

– Ne, Pepeljugo, ti nemaš haljinu i ne znaš plesati. Svi će ti se smijati. Kad se djevojka opet rasplakala, ona nastavi:

– Ali ako mi dvije pune zdjele leće istrijebiš za jedan sat iz pepela, onda možeš ići. – A u sebi pomisli: “To neće nikako stići.” Kad ona prosu dvije zdjele leće u pepeo i ode, djevojka opet izađe u baštu i povika:

– O, vi golubice, vi grlice i pitome ptičice pod nebom, dođite i pomozite mi trijebiti: Dobra zrnca u lončić, loša

u stomačić! Opet na kuhinjski prozor sletješe dvije bijele golubice, pa dvije grlice, a onda dolepršaše sve ptičice pod nebom i spustiše se na pepeo. Golubice klimnuše glavicama pa – ključ– ključ, ključ– ključ, a za njima i sve druge ptičice, i istrijebiše sva dobra zrna u zdjelu. Nije prošlo ni pola sata, a one završiše i odletješe. Djevojka odnese zdjelu maćehi, sva radosna, jer je pomislila da će sada i ona ići na svečanost. Ali maćeha reče:

– Ništa ti ne pomaže. Nećeš s nama jer nemaš haljinu i ne znaš plesati. Mi bismo morale da te se stidimo. Okrenu joj leđa i požuri za svojim oholim kćerima. Kad više nikog nije bilo kod kuće, Pepeljuga ode na grob svoje majke pod lijesku i reče:

– Drvce drago, stresi grane, pa saspi srebro i zlato na me! Jedna ptica joj baci zlatom protkanu haljinu i svilom i srebrom izvezene cipelice. Ona se brzo obuče i potrča na svečanost. Njene polusestre i maćeha je nisu mogle prepoznati. Bila je tako lijepa u raskošnoj odjeći, da one pomisliše kako je kraljevska kći. Na Pepeljugu nisu ni pomišljale, uvjerenе da ona sjedi kod kuće u prašini i trijebi leću iz pepela. Princ joj priđe, uze je za ruku i zaplesa s njom, pa je čitavo vrijeme plesao samo s njom i nije htio da joj ispusti ruku, a kad bi je neko drugi zamolio za ples, on je odgovorao:

– Ovo je moja plesačica. Tako je ona plesala do večeri. Kad htjede da krene kući, princ reče:

– Poći ću s tobom da te ispratim. Htio je vidjeti čija je to kćer, ali ona mu pobježe i skoči u golubinjak. Princ je

čekao sve dok nije došao njen otac, kome je kazao da je neznana djevojka skočila u golubinjak. Otac pomisli: "Da nije Pepeljuga?" Donesoše mu sjekiru i trnokop da razvali golubinjak, ali unutra nikoga ne nađoše. Kad dođoše kući, Pepeljuga je ležala u prašnjavim haljinama u pepelu, a petrolejka je tužno svjetlucala kraj odžaka. Jer, ona je brzo iskočila s druge strane iz golubinjaka i otrčala do ljeskovog drveta. Tamo je svukla lijepu haljinu i stavila na grob, a ptica je odnijela. Onda je obukla svoju sivu keceljicu i legla u kuhinju kraj pepela. Drugog dana, kad se svečanost nastavila i roditelji sa sestrama otišli, ode Pepeljuga ponovo do ljeskovog drveta i reče:

– Drvce drago, stresi grane, pa saspi srebro i zlato na me! Ptica joj tada baci još gizdaviju haljinu. Kad se u toj odjeći pojavila na svečanosti, svi su bili zadivljeni njenom ljepotom. A princ, koji ju je čekao, odmah je uze za ruku i ponovo zaplesa s njom. Ako bi je neko drugi zamolio za ples, on je govorio:

– To je moja plesačica. Kad je pala večer i ona htjela otići, pođe i princ s njom da vidi u koju će kuću. Ali ona pobježe u baštu iza kuće. Tamo je stajalo lijepo veliko stablo na kojem su visile prekrasne kruške. Hitro kao vjeverica uspne se Pepeljuga među granje i princ nije vidio kud je nestala. Ali on opet sačeka dok ne dođe njen otac i reče mu:

– Neznana djevojka je opet pobjegla. Mislim da se sakrila u kruškinom granju.

Otac opet pomisli: "Da nije Pepeljuga?" Naredi da mu donesu sjekiru i posiječe drvo, ali ne nađoše nikoga. A kad uđo-

še u kuhinju, Pepeljuga je već ležala u pepelu, jer je prije toga skočila sa stabla, vratila ptici sa ljeskovog drveta lijepu haljinu i obukla svoju sivu keceljicu. I trećeg dana, kad su roditelji i sestre otišli, pođe Pepeljuga na majčin grob i reče drvčetu:

– Drvce drago, stresi grane, pa saspri srebro i zlato na me! Sad joj ptica baci haljinu koja je bila tako sjajna i raskošna kakvu još niko nije imao i cipelice od suhog zlata. Kad je u ovoj haljini došla na svečanost, svi su zanijemili od divljenja. Princ je opet plesao samo s njom i kad bi je neko drugi zamolio za ples, on je govorio: – To je moja plesačica. Kad pade večer i Pepeljuga pođe kući, princ je opet htjede pratiti, ali ona mu tako brzo pobježe da je nije mogao stići. Ali princ vić se ovog puta poslužio lukavstvom. Naredio je da se stepenice namažu smolom, pa kad je djevojka potrčala kući, lijeva cipela joj se zalijepi i ostade. Princ vić je podiže i vidje da je bila vrlo malena i od suhog zlata. Drugog dana dođe s cipelicom Pepeljuginom ocu i reče mu:

– Nijedna druga neće mi postati žena osim one kojoj pristaje ova zlatna cipelica. Dvije polusestre se silno obradovaše jer su imale lijepa stopala. Starija uze cipelicu i pođe s majkom u sobu da je isproba. Kako je cipelica bila premalena, pa joj palac nije mogao stati, majka joj pruži nož i reče:

– Odsijeci palac! Kad budeš kraljica, nećeš morati hodati. Djevojka odsiječe palac, ugura nogu u cipelicu, stisnu zube od bola i izađe pred princom, a on je kao svoju nevjestu uze na konja i odjaha. Kad su prolazili pored groba, na ljeskovom grmu sjedile su dvije golubice i gukale:

“Gukni, gukni, golubice, krv curi iz cipelice. Cipela je premalena, a nevjeste prave nema.”

Princ pogleda njenu nogu i spazi kako je krv procurila. On okrenu konja, vrati lažnu nevjestu i reče da to nije prava, i neka druga sestra isproba cipelu. Sad druga ode u sobu, s mukom utiska prste u cipelu, jer joj je peta bila prevelika, pa majka i njoj pruži nož i reče:

– Odreži komad pete. Kad budeš kraljica nećeš morati pješaćiti. Djevojka odreza komad pete, utisnu nogu u cipelu i izađe pred princom, a on je uze na konja kao svoju nevjestu i odjaha. Ali kad su prolazili pored ljeskovog drveta, sjedile su na grani dvije golubice i gukale:

“Gukni, gukni, golubice, krv curi iz cipelice. Cipela je premalena, još nevjeste prave nema.”

Princ pogleda njenu nogu i opazi kako je krv procurila iz cipele i natopila bijelu čarapu, pa okrenu konja i lažnu nevjestu vrati kući.

– Ni ovo nije prava, – reče. – Imate li još kćeri?

– Ne – reče otac. – Tu je još samo Pepeljuga, siročče moje pokojne žene, ali ona vam ne može biti nevjesta. A kad princ reče da mu je pokažu, povika maćeha:

– Ah, ne, ona je prašnjava i prljava, ne možemo vam je pokazati. Princ, međutim, ostade pri svome pa su morali pozvati Pepeljugu. Ona prvo oprala ruke i lice, pa izađe i pokloni se princu koji joj pruži zlatnu cipelu. Tada ona sjede na klupicu, skide drvenu i obuče zlatnu cipelu koja joj je pristajala kao salivena. A kad je ustala i princ je pogledao u lice, prepozna lijepu djevojku s kojom je plesao i povika:

– Ovo je moja prava nevjesta! Maćeha i polusestre se skameniše i pobljediše od bijesa, a on uze Pepeljugu na konja i odjaha s njom. Kad su prolazili pored ljeskovog drveta, zagukaše bijele golubice: “Gukni, gukni, golubice, tu su zlatne cipelice što djevojci dobro stoje jer nevjesta prava to je.”

A onda poletješe i spustiše se Pepeljugi na ramena, jedna s desne, druga s lijeve strane. Kad je trebalo slaviti svadbu, dođoše obje polusestre da se dodvore i da s Pepeljugom kobajagi dijele sreću. Kad su mladenci pošli na vjenčanje, stade starija s desne, a mlađa s lijeve strane Pepeljuge da joj budu pratilje, ali ih golubice, koje su ostale na nevjestinim ramenima, otjeraše. A Pepeljuga i princ ostaše sami u svojoj sreći, pa su živjeli dugo i sretno i ostali dobri i plemeniti.

TRNORUŽICA

Živjeli nekad davno car i carica koji su govorili svakog dana:

– Ah, kad bismo imali dijete! A nikako nisu mogli da ga dobiju. Ali, jedanput, kad se kraljica kupala, izmili neka žaba iz vode i reče joj:

– Tvoja želja će se ispuniti. Prije nego prođe godina dana, donijećeš kćerku na svijet. Kako žaba reče, tako se i dogodi i carica rodi djevojčicu tako lijepu da car nije znao šta će od radosti, pa priredi veliko slavlje. Nije pozvao samo rođake, prijatelje i poznanike, nego i mudre vile da bi bile blage i naklonjene djetetu. Bilo ih je trinaest u njegovom carstvu, a pošto je imao samo dvanaest zlatnih tanjira, morala je jedna od njih ostati kod kuće. Kad je slavlje bilo pri kraju, počеше mudre vile darivati dijete svojim čudesnim darovima: jedna vrlinom, druga ljepotom, treća bogatstvom i tako redom sa svim što se može poželjeti na ovome svijetu. U trenutku kad je jedanaesta darovala svoje, iznenada uđe ona trinaesta. Htjela je da se osveti što nije bila pozvana. Niti koga pogleda niti pozdravi, samo glasno reče:

– Neka se careva kći u svojoj petnaestoj godini ubode vretenom i padne mrtva.

Ne rekavši više ni riječi, okrenu se i ode iz dvorane. Svi su bili uplašeni, ali tada istupi dvanaesta koja još nije bila izrekla svoju želju. Pošto nije mogla otkloniti zlo proročanstvo, nego ga samo ublažiti, reče:

– Neka to ne bude smrt, nego stogodišnji dubok san. Želeći da sačuva svoje drago dijete od te nesreće, kralj naredi da se sva vretena u carstvu spale. Na djevojčici se počеше javljati svi darovi mudrih vila, tako da je bila lijepa, čedna, prijatna i razborita, pa je svako, ko je samo jednom vidi, zavolio. Ipak, dogodi se da, baš na onaj dan kad je napunila petnaest godina, car i carica ne budu u dvorcu i da djevojčica ostane sasvim sama. Poče švrljati okolo, razgledati sobe i odaje do mile volje, dok ne dođe do jedne stare kule. Penjući se uskim, zavojitim stepenicama, stiže do nekih malih vrata. U bravi je bio zahrđali ključ. Kad ga ona okrenu, vrata se otvoriše i ona u maloj sobici ugleda staru ženu kako sjedi s vretenom u ruci i vrijedno prede lan.

– Dobar dan, bakice, – reče princeza – šta ti to radiš?

– Predem, – odgovori starica i klimnu glavom.

– A šta ti je to što tako veselo skakuće? – upita djevojče, uze vreteno i htjede da prede. Ali samo što ga je dotakla, zlo proročanstvo se ispuni i ona se ubode u prst. U istom trenu, kad je osjetila ubod, ona pade na krevet i utonu u dubok san. Taj san se proširi po čitavom dvorcu: car i carica, čim su stigli kući i ušli u dvoranu, zaspāše, a s njima i cijela dvorska svita. Zaspāše i konji u štali i psi u dvorištu,

golubovi na krovu i muhe po zidovima, pa i vatra što je treperila na ognjištu utihnu i zaspao, čak i kuhar, koji je baš tog trena htio da povuče za kosu svog pomoćnika, jer je nešto ubrljao, pusti ga i zaspao. Stiša se i vjetar. Na drveću oko dvorca nije se više micao ni jedan listić. Oko dvorca počeo rasti trnova živica koja je svake godine bila sve viša, dok ga najzad nije sasvim obavila i prerasla da se više nije mogla vidjeti ni zastava na vrh krova. Po svijetu se širila priča o lijepoj, usnuloj Trnoružici – tako nazvaše carevu kćer – pa su s vremena na vrijeme dolazili carevići i pokušavali da kroz trnje prodru u dvorac. Nije im polazilo za rukom, jer ih je trnje, kao da ima ruke, hvatalo, greblo i zaustavljalo, čega se mladići nisu mogli osloboditi, pa su tu ostajali i umirali. Poslije dugo vremena dođe opet jedan carević u ovu zemlju i ču kako neki starac priča o trnnoj živici, kako se iza nje nalazi dvorac i u njemu već sto godina spava prelijepa careva kći Trnoružica, car i carica i čitava dvorska svita. On je još od svog djeda slušao da su mnogi carevići dolazili i pokušavali da se probiju kroz trnje, ali da su ostajali da vise na njemu i umirali tužnom smrću. Tada mladić reče:

– Ja se ne bojim. Idem unutra da vidim lijepu Trnoružicu. Starac ga je odvrćao, ali on nije slušao njegove riječi. Desilo se da je upravo tada proteklo onih sto godina i došao dan kad Trnoružica treba da se probudi. Kad se carević približio živici, ona se pretvori u velike lijepe cvjetove koji su se sami razmicali i propuštali ga, a onda se opet za njim zatvarali. U dvorištu ugleda konje i carske hrtove kako leže u dubokom snu. Na krovu su sjedili golubovi držeći svoje

glavice pod krilima. Kad je ušao u kuću, spavale su muhe na zidovima, kuhar je još držao ruku kao da hoće ščepati momka, a služavka je sjedila pored crnog pijetla, koga je trebalo operušati. Išao je dalje i u dvorani našao čitavu dvorsku svitu kako leži i spava, a gore na prijestolju spavali su car i carica. Sve je bilo toliko tiho da je mogao i svoj dah čuti. Došao je naposljetku do one kule i otvorio vrata male sobe u kojoj je spavala Trnoružica. Bila je tako lijepa da nije mogao oči od nje odvojiti, pa se saže i poljubi je. Kako je poljupcem dotače, ona otvori oči, probudi se i pogleda ga ljubazno. Upravo kad siđoše, probudi se car, za njim carica i cijela dvorska svita i gledahu se začuđenih očiju. Konji u dvorištu ustadoše i stresošu se, psi skočiše i zamahaše repom, golubovi na krovu izvukoše glavice ispod krila, pogledaše oko sebe i prhnuše u polje. Muhe poletješe sa zidova. U kuhinji zapucketa vatra i poče kuhati jelo, pečenje opet zacvrča, kuhar prilijepi momku takvu pljusku da je zajaukao, a služavka operuša pijetla. I kad se sve probudi, započe svadba carevića i Trnoružice, pa su živjeli sretno do kraja svog života.

JORINDA I JORINGEL

Ono vam nekad stajao star dvorac usred velike, guste šume, u dvorcu živjela stara žena sama samcata, a bila ona opaka čarobnica. Danju se pretvarala u mačku ili pak u sovu, dok bi se uvečer opet pretvarala u ljudsku priliku. Znala je mamiti divljač i ptice, pa ih onda klala, kuhala i pekla. Kad bi se kogod približio dvorcu ma i na stotinu koraka, ostao bi na onome mjestu nepokretan, nije se odande mogao maknuti sve dok ga ona ne bi oslobodila čarolije, a kad bi koja mlada djevojka zakoračila u taj krug, odmah bi se pretvorila u pticu, te bi je stara zatvorila u kavez od pruća i odnijela u posebnu prostoriju svoga dvorca. Imala je u dvorcu već sedam hiljada rijetkih ptica zatvorenih u takve kaveze.

Bila tako jedna djevojka što se zvala Jorinda i što je ljepotom nadmašivala sve druge. Ona i lijep momak po imenu Joringel, obećali se jedno drugom, i dvoje zaručnika najveću sreću osjećalo kad bijahu sami među sobom. Da bi jednom mogli u povjerenju i na miru razgovorati, otišli oni u šetnju u šumu.

– Pazi da ne priđeš preblizu dvorcu – upozori Joringel zaručnicu.

Bio lijep dan, priklanjao se večeri, sunce sijalo između stabala i prosijavalo u tamno šumsko zelenilo, grlice sjetno gugutale na starim bukvama.

Jorindi od nekog milja i sjete navirale suze na oči; sjela ona na travu gdje je sunce prosijalo i sve joj se otima uzdah za uzdahom. I Joringel zapao u neku melanholiiju, oboje ih obuzela nekakva tuga kao da im onog časa valja mrijeti.

Pošto se obazreše naokolo, krenuše dalje, ali su zalutali, nisu znali kuda će se vratiti kući. Polovina sunčane ploče utonula već za brijeg, a druga još stajala nad njim. Joringel uprije pogled kroz šipražje i žbunje te opazi kako se u blizini uzdiže zid starog dvorca, i strah ga uhvati. Jorinda uto zapjevala:

– Tužno mi poje ptičica, oj pti-či-ca... – a onda odjednom okrenu sitno piskutati: cikut-cikut. Joringel okrenu pogled na nju te imade šta i vidjeti: Jorinda se pretvorila u slavu što žalosno cikuće: cikut-cikut...

Uto doletje sova plamenih očiju, triput obletje oko njih i triput zahukta: hu-hu, hu-hu. Joringel se ukipio, ni makac odande: stajao je ondje kao okamenjen, nije mogao ni plakati ni govoriti, ni rukom ni nogom pokrenuti.

Dotle i sunce utonulo, sasvim zašlo. Sova odletjela u neki žbun, a odmah potom odande izađe pogurena starica, sva užutjela i koštunjava, izbuljenih crvenih očiju i savijena nosa kojem je ušiljeni vrh sezao do brade. Ona nešto promrmlja, uze slavu u ruku te ga odnese.

Joringel nije mogao ni riječi protisnuti niti se maknuti s mjesta. A slavu nestalo, odnijela ga nakaza sa sobom.

Naposljetku se vještica vrati te će potmulim glasom:

– Neka krivaš sa visine u kavez sada sine: Zahijele, ti ne steži, svoje petlje ded odveži.

U koji mah ona tu bajalicu izreče, Joringel se oslobodi čarolije. Uze on vješticu salijetati i moliti da mu vrati njegovu Jorindu, ali ona samo odsiječe:

– Nikad je više nećeš vidjeti!

I u tim riječima ode.

Joringel zvao, plakao i jadikovao, ali mu sve bijaše uzalud.

“Jao, što ću jadan sada”, zajada Joringel u sebi i najposlije krene odande, pa tako naposljetku stigne u neko tuđe selo. Tu se pribije u nekog seljaka, unajmi se da mu čuva ovce.

Dugo je u onome kraju čuvao ovce i često obilazio oko starog dvorca, ali mu nikad nije prilazio preblizu.

Jedne noći dok je spavao, usni mu se da je našao neo-bičan cvijet, crven kao krv, s krasnim krupnim biserom na sredini. Ubrao je jarki cvijet i s njime otišao u dvorac. I gle čuda: sve što bi cvijetom dodirnuo, oslobađalo se čarolije, pa se tako i Jorinda vratila u svoj djevojački lik...

Kad se momak ujutro probudio, zađe on naokolo obilaziti brda i doline ne bi li našao onakav cvijet. Tražio je i tražio, a onda devetog dana u rano jutro nađe sanjani cvijet: crven je kao krv, a na sredini čašice blista mu krupna kaplja rose, krupna i sjajna poput najljepšeg bisera. Ubravši ga, momak brižno s njime krenu u dječesticin dvorac.

Prilazeći starom zdanju nije se na sto koraka pred njim skamenio, nego prođe pravo do ulaza. Silno se tome obra-

dovao. Teška vrata širom se otvoriše kad ih je dodirnuo čarobnim cvijetom. Pređe zatim preko dvorišta, kamo su mu do ušiju dopirali mnogi ptičiji glasovi. Usmjeri korak onamo i dođe u prostoriju u kojoj ptice bijahu zarobljene. Unutra bila i sama vještica, hranila ptice u sedam hiljada kaveza.

Kad je vidjela Joringela, spopade je bijes: iz očiju joj sijevnu oganj, a s jezika otrov, klela ona i razlijevala žuč, ali momku nije ništa mogla, ni prići mu na dva koraka, zbog čarobnog cvijeta što je imao u ruci.

On se nije ni osvrtao na nju, nego krenu da razgleda kaveze s pticama. Bijaše ondje i više stotina slavuja, svi jednaki – kako da među njima razazna svoju Jorindu?

Dok je tako razgledao, odjednom opazi kako stara vještica krišom uzima jednan kavez s pticom i s njome kreće k vratima. U tren oka skoči on onamo, dodirnu kavez onim cvijetom, i u tom se času pred njim stvori Jorinda, lijepa kô i prije: odmah mu se ona objesi oko vrata.

Dodirnu on cvijetom i staru vješticu – sad više nije mogla čarati, presahlo joj umijeće. I sve druge ptice u prostoriji dodirnuo je čarobnim cvijetom i pretvorio ih u djevojke. Pošto je tako uradio, sa svojom se Jorindom vrati kući, te njih dvoje dugo poživješe u zadovoljstvu i sreći.

SNJEŽANA I RUŽICA

Bila jednom siromašna udovica koja je živjela u kolibi na osami. Pred kolibom bujao vrt, a u vrtu rasla dva ružina grma: jedan nosio bijele ruže, a drugi crvene. Imala udovica dvoje djece, dvije krasne djevojčice; jedna bila poput cvjetova jednog grma, a druga nalik na cvjetove drugoga, pa im majka dala ime Snježana i Ružica.

Obje ih krasila čednost i dobrota, marljivost i poslušnost, jedva bi se još takve dvije našle na svijetu. I ćud im slična, samo što Snježana bijaše tiša i nježnija od Ružice, koja je radije trčala po livadama i poljima, brala cvijeće i hvatala leptire, dok je Snježana ostajala pokraj majke i pomagala joj u kućnim poslovima, ili joj pak naglas nešto čitala, kad bi završila rad.

Voljele se sestre nježno, iskreno, i često bi zajedno odlazile u šetnju držeći se za ruke. Kad bi Snježana rekla: "Nikad se nećemo razdvajati", Ružica bi prihvatila: "Dokle god živimo!" A majka bi dodala: "Šta jedna ima, neka uvijek s drugom dijeli!"

Išle su šumom same i brale jagode, i nijedna im životinja nije nikakvo zlo smjerala, nego su sve povjerljivo dolazile k njima: zeko griskao list kupusa iz njihovih ruku, srna

mirno pasla kraj njih, jelen veselo skakao onuda, ptice oko njih živahno lepršale s grane na granu, pratile ih vedrim pjesmicama i zvonkim cvrkutom. Nikad ih nije nikakva nevolja pogodila. Kad bi ih noć zatekla u šumi, legle bi jedna kraj druge na mahovinu i slatko spavale dok ne bi jutro svanulo. Majka je znala gdje su, i nije se uznemirivala.

Jednom, kad su tako noćile u šumi, probudiše se u cik zore te opaziše kako kraj njih sjedi, kao da bdi, prekrasno stvorenje odjeveno u bjelinu, u sjajno ruho. Kad vidje da su budne, ono tiho ustade, ljubazno ih pogleda i nestade u šumi ne izustivši ni riječi. Kad se sestre obazreše oko sebe, vidješe da su spavale na rubu dubokog ponora, i zacijelo bi se strovalile u ponor da su samo još korak-dva dalje kročile u tami. Pripovjediše to majci, a nato im ona objasni kako je ono očito bio anđeo čuvar što čuva dobru djecu.

Snježana i Ružica držale svoju kolibu u takvom redu i čistoći da bijaše milina zaviriti u nju. Ružica se ljeti brinula za skromni dom, i svakog bi jutro, prije nego što se majka probudi, stavila pred postelju stručak cvijeća, a nikad nije nedostajalo ruža sa svakog grma. Snježana bi zimi ložila vatra i vješala kotlić nad ognjište.

Kotlić bio od mjedi, ali se, onako očišćen, sijao kao zlato. Uvečer, kad bi praminjale snježne pahulje, rekla bi majka: "Hajde, Snježana, zaključaj vrata." I tada bi sjele kraj ognjišta, majka bi dohvatila naočare te naglas čitala iz debele knjige, a djevojke slušale i prele. Do nogu im ležalo janješce, a za njima, na prečki, drijemala bijela grlica držeći glavu pod krilom.

Dok su jedne večeri tako okupljene sjedile kraj ognjišta, ču se kucanje na vratima: bijaše kao da kakav namjernik želi ući.

– Hajde, Ružice, otvori – reče majka. – Zacijelo kakav putnik traži noćište.

Ružica povuče zasun i otvori vrata. Mislila je da će vidjeti kakva siromaha, ali – kojeg li iznenađenja! – na vratima se pojavi medvjed, mrk i golem. Ružica, kad pred sobom ugleda onu mrku glavurdu, vrisnu od straha i odskoči nazad. Janje zableja, grlica zalepeta krilima te uzletje, a Snježana se sakri za majčinu postelju. Medvjed pak progovori i reče:

– Ne bojte se, nikakvo vam zlo neću učiniti. Evo sam napola mrtav od studeni, i samo dođoh da se malko ugrijem.

– Uđi onda, jadni medo – samilosno će majka. – Lezi kraj vatre, ali pazi da ne oprliš svoje lijepo krzno.

Zatim zovnu svoje kćeri.

– Snježana! Ružice! Dođite, ne bojte se, ništa vam neće ovaj mirni medo.

Djevojke izađu iz zaklona te se vrate ognjištu; polako priđe i janje, a potom doleprša i grlica: više se nisu bojali.

– Hajde, djeco, otoresite mi malko snijeg sa krzna – zamoli ih medo.

Djevojke dohvate metlu te mu uzmu čistiti krzno. Medo se opružio kraj ognjišta i zadovoljno brundao, bijaše mu ugodno. Ubrzo se sprijateljiše s njime: provlačile su prste

kroz njegovo krzno, čupkale ga, naslanjale se na njega, a medo strpljivo podnosio, godilo mu. Kad bi zabrundao, one se smijale. Ali kad bi pretjerale, samo bi promumljao:

– Snježana, Ružice, vragolasta dječice, nemojte me gaziti, prosca treba paziti.

Kad je došlo vrijeme počinka, sestre odoše u postelju, a majka reče medvjedu:

– Ti, medo, ostani tu, kraj ognjišta: tu si zaštićen od studeni i nevremena.

Kad je svanulo, sestre puste medvjeda van, a on mirno odgega po snijegu u šumu.

Otada je medvjed svake večeri dolazio u isto doba: lijegao je kraj ognjišta i puštao da se djevojke s njime igraju po miloj volji. A one se na njega toliko privikle da i nisu namicale zasun na vratima sve dok ne bi stigao gost u mrkom krznu.

Jednog dana kad je granulo proljeće i vani sve ozelenjelo, reče medvjed Snježani:

– Valja mi sad otići, i sve se ljeto ne smijem vratiti.

– A kamo ćeš, dragi medo? – upita Snjeguljica.

– Valja mi u šumu da čuvam svoje blago od zlih patuljaka. Zimi, dok je zemlja smrznuta i tvrda, moraju oni boraviti dolje, nije im lako prodrijeti van iz podzemnih nastana. Ali sada, kad je sunce otopilo led i zemlju ogrijalo, i kad je tlo meko, probijaju oni izlaze i prohode, pa švrljaju naokolo i krađu. I što jednom njihove ruke dohvate i njihove pećine sakriju, to više nikad ne izlazi na sunce.

Snježana se ožalostila zbog rastanka. Kad je otvorila vrata i medo odlazio, zape on malko krznom o kvaku, te ga zadera, a Snježani se učini da je onuda zlato prosjalo; ali nije bila sigurna da je baš tako. Medvjed brzo odgega naprijed, i uskoro ga nestade među drvećem.

Pošto izminu neko vrijeme, majka posla kćeri u šumu da sakupe suharaka za vatru. Dok su tako prolazile šumom, naiđu na veliko stablo: leži ono na zemlji, obaljeno, a sve se nešto oko njega koprca i skakuće, sad gore, sad dolje. Nisu mogle razabrati što je posrijedi. Kročiše još naprijed i vidješe da je to patuljak: lice mu uvehlo i smežurano kao kora na onome starom drvetu, a brada mu bijela bjelcata, cio lakat duga. Vrh brade zapao mu u procijep te ondje ostao ukliješten, mališ skakuće s jedne strane na drugu, baš kao psić na uzici, ne znajući kako da se iskobelja.

Kad vidje djevojke, izvali u njih crvene vatrene oči te viknu:

– Što ste tu stale te blejite kao tele u šarena vrata! Zar ne znate u pomoć priskočiti?

– A što si to uradio, maleni? – upita Ružica.

– Glupa radoznala gusko! – odvrnu patuljak. – Htio sam iscijepati ovo obaljeno stablo da u kuhinji imam usitnjenih drva i triješća. Jer od debelih klada i panjeva odmah zagori ono malo jela što je nama potrebno: mi ne žderemo komadine kao što ih ždere vaš prosti i proždrljivi narod. A evo što je bilo: već mi se posrećilo da dobro zacijepim klin u procijep, i sve bi lijepo prošlo da proketo drvo nije žilavo: klin odjednom iskliznuo, procijep se začas stisnuo, te ne

stigoh izvući svoju lijepu bradu, što je, evo, u njega zapala; ostala je prištinuta, pa ne mogu nigdje s ovog mjesta. A vi, glupe guske, zar ne znate ništa drugo nego se smijati! Uh, što ste odurne, bučoglavke!

Djevojke upele da mu pomognu iz nevolje, ali koliko god upinjale, ne mogoše mu osloboditi bradu: drvo ju čvrsto prištinulo, ni makac iz procijepa.

– Da idem i dozovem ljude? – reče Ružica.

– Glupačo! – obrecnu se patuljak na nju. Čemu odmah zvati ljude? I vas dviju već mi je uvrh glave! Ne znate li ništa pametnije?

– Samo malko strpljenja – prekori ga Snježana – već ću ti pomoći.

I to rekavši, izvuče iz džepa nožice te mu odreza prištinuti vrh brade. Kad patuljak vidje da je slobodan, odmah posegnu za vrećom punom zlata što bijaše skrivena među korijenjem obaljenog stabla, izvuče je odande, baci je na pleća i zagunđa:

– Prostače! Odrezati mi bradu, moj ponos! Đavo vam platio!

I, uvijajući nogama pod težinom pune vreće, krenu odande, a njih dvije i ne pogleda.

Snježana i Ružica nakon nekog vremena odu na rijeku da napecaju ribe za ručak. Kad su došle do vode, ugledaju nešto nalik na velika skakavca: skakuće prema rijeci, bijaše kao da namjerava u vodu skočiti. Otrče njih dvije onamo i nađu znanca, patuljka s kusatom bradom.

– Kamo si to namjerio? – upita ga Ružica. – Nisi valjda namjerio u vodu skočiti?

– Nisam takav luđak! – odvrnu patuljak. – Zar ne vidite da me ova prokleta riba u vodu vuče?

Čovječuljak, naime, pecao ribu, pa mu vjetar zapleo bradu za povraz, a kako mu se na udicu uhvatila povelika riba, počela ona trzati i potezati. Upinjao patuljak sve snage ne bi li ribu izvukao, hvatao se trske i raslinja, ali mu je slabo pomoglo: morao je poigravati kako je riba vukla, i umalo što lovina nije slabašnog lovca odvukla u vodu. Djevojke su stigle u pravi čas; prihvatiše ga i pokušашe odmršiti mu bradu, ali uzalud: brada i povraz vraški se zamršili. Ne preosta drugo, nego opet posegnuti za nôžicama i dio brade odrezati: sad mu ostade dobro potkresana.

Kad patuljak vidje da mu je brada ponovno skraćena, razljuti se i viknu na njih:

– Proklete guske! Zar da mi tako unakazite lice? Nije vam bilo dovoljno što ste mi neki dan odrezale vršak brade, nego me sad prikratiste za najbolji dio! Kako ću ovakav svojim pred oči? Idite dođavola i neka vam otpadnu donovi na cipelama!

Pošto je tako istresao ljutinu, izvuče vreću bisera što bijaše sakrivena u šašu te ode odande ne rekavši više ni riječi. Začas ga nestade za velikom stijenom.

Dogodilo se da je malo zatim majka poslala kćeri u grad da kupe konca, igala i vrpca. Put ih vodio preko pustopoljine po kojoj bijaše rasuto golemo kamenje. Dok su onuda išle, vidješe kako nebom u širokim krugovima kruži orao i

sve se niže spušta, dok se naposljetku ne ustremi na nešto za velikom stijenom. U isti tren čuše vrisak te pohitješe ona-mo. Uplašene vidješe kako je orao pandžama šćepao njihovog mrzovoljnog znanca, patuljka potkresane brade, i samo što ga nije odnio.

Samilosne djevojke odmah prihvatiše čovječuljka, pa potegni – povuci, dok ga orao napokon ne ispusti. Kad se patuljak pribrao od straha, izdera se na njih svojim kreštavim glasom:

– Zar niste mogle bolje paziti nego me tako nemilo za kaput potezati da se sav poderao! Nespretne i nezgrapne guske!

I pošto je istresao svoje, zgrabi vreću nabijenu dragim kamenjem i nestade među stijenama.

Djevojke se već navikle na njegovu nezahvalnost, pa i nisu marile. Nastaviše one put u grad za svojim poslom.

Kad na povratku opet bijahu na pustopoljini, zatekoše patuljka kako iz vreće istresa drago kamenje na omalenoj čistini: ispraznio je vreću ne pomišljajući da bi kogod u taj kasni sat tuda naišao. Sunce na smiraju obasjavalo dragulje, a oni blistali i svjetlucali u svim bojama. Djevojke zastale i gledale.

– Što ste izvalile te svoje glupe oči i tu zjake prodajete! – izvika se patuljak na njih kad ih opazi.

Sivo mu, pepeljasto lice pocrvenjelo, sav se zajapurio od bijesa. Baš je zaustio da nastavi grdnju, ali se odjednom začuje brundanje: golem, mrk medvjed dogega se iz šume. Patuljak se uplaši i skoči, u namjeri da umakne odande.

Htjede on pobjeći, ali bijaše kasno: nije više mogao dospjeti do svoga skrovišta, medvjed ga zaskočio.

– Poštedi mi život, dragi medo – zavajka patuljak, drhćući od straha. – Pusti me, pa evo ti sve moje blago. Gledaj ove puste dragulje, vidi koliko ih ima! Nemoj me ubiti! Šta će ti ovakav malen i neznatan zalogaj kao što sam ja? Nećeš me ni osjetiti među zubima. Eto ti ovih dviju djevojaka, to su zalogaji! Tuste su kao mlade prepelice, one će ti bolje prijati.

Medvjed nije mario za čepljanje zlobnoga patuljka, nego tu opaku grdobu jednim jedinim udarcem šape pri-gnjajući na tlo, i zlotvor se više ne maknu.

Djevojke nàdale u bijeg, ali ih medvjed uze zvati:

– Snježana, Ružice, ne bojte se! Čekajte, i ja ću s vama!

Prepoznavši glas mede što se grijao kraj njihovog ognjišta, djevojke stadoše. Kad on priđe njima, spade s njega medvjede krzno, i pojavi se krasan momak u ruhu zlatom protkanu.

– Ja sam princ – reče. – Opaki patuljak ugrabio mi blago, ukleo me i začarao, te sam kao divlji medvjed morao lutati šumama dok me njegova smrt ne oslobodi. Sad je dobio što je zaslužio.

Snježana se vjenča s princem, a Ružica s njegovim bra-tom, i podijele oni među sobom golemo blago što ga je patuljak zgrnuo u svoje skrovište. Stara je majka još mnoge godine živjela u miru i sreći kod svoje djece. Prenijela je i presadila ona dva ružina grma: rasli su pod njezinim prozorom i svake godine cvali najljepšim ružama, bijelim i crvenim.

KRALJ ŽABA

Davno nekada živio je jedan kralj. Bio je mudar i dobar, pa ga je njegov narod volio i poštovao. Kralj je imao nekoliko kćeri. Među njima se ljupkošću i ljepotom isticala najmlađa kći. Sunce se, na svom nebeskom putu, zagledano u šar zemaljski, svaki put zaustavljalo nad najmlađom kraljevom kćeri. Takva ljepota nigdje i nikada nije viđena. U blizini kraljeva dvorca prostirala se velika i tamna šuma. U njoj je rasla lipa. Stara, prastara, velika. Pod lipom je bio bunar. Dubok, zagonetan. Samo mu se bljeskala crna površina vode. Okolo trava na proplanku, a sve dalje u nedogled prostirala se gusta šuma. Najmlađa careva kći je često, za ljetnih dana, dolazila u šumu. Voljela je da sjedi kraj starog bunara. Zagledana u njegovu tamu, osjetila bi strah. Ali toplo sunce i blizina očeva dvorca otjerali bi strah. Uto bi, s grane na granu, proskakutala vjeverica. Zapjevala bi ptica. Lipa mirisala. I carevna bi uzela svoju zlatnu loptu, bacila bi je visoko u zrak, pa dočekala, radosna, u ruke. I opet bacala i dlanovima je prihvatala. Činilo se da ništa tako ne voli kao tu svoju zlatnu loptu i igru s njom. A jednoga dana, lopta odskoči, odbi se i pljusnu u tamne dubine bunara. Tonula je dugo dok se sasvim ne izgubi iz vida. Kraljeva kći zaplaka.

Mislila je da je loptu zauvijek izgubila. Uto začu kako neko govori:

– Zašto plačeš, princezo? Kakva te nesreća zadesila? Svojim suzama uznemirila si vodu moga bunara! Djevojka se uplaši. A još više se začudi kad shvati da joj to govori jedna žaba. Iz crne vode bunara virila je velika ružna glava žabe.

– Plačem za svojom zlatnom loptom. Nestala je u vodi tvoga bunara – odgovori kraljeva kći.

– Ja ti mogu pomoći. Vratću ti tvoju loptu – reče joj žaba. – A šta ćeš ti meni pokloniti?

– Sve što zaželiš. Sve moje dragulje, sve moje ogrlice, svo moje prstenje! Samo kaži!

– Bogatstvo mi ne treba. Imam ga više nego što možeš zamisliti. Želim od tebe nešto drugo. Ako pristaneš na tu moju želju, izvadiću zlatnu loptu iz ovog najdubljeg od svih bunara na svijetu.

– Reci šta želiš!

– Hoću da me zavoliš. Da ti budem drug u igri, da jedem iz tvog tanjira i da spavam na tvom jastuku. Princeza pristade. A u sebi je pomislila: “Samo se ti nadaj. Nikada nećeš biti moj drug u igri, nikada nećeš jesti iz moga tanjira i nikada nećeš spavati na mom uzglavlju. Eto ti druge žabe, pa se s njima druži.” Primivši obećanje, žaba ispuni sve što je rekla. Iz duboke, crne vode bunara izroni zlatnu loptu i baci je princezi na travu. Djevojka dohvati loptu i ne pogledavši više žabu, pođe veselo prema dvorcu svoga oca. Zalud je žaba žalosnim glasom dozivala:

– Ne mogu tako brzo! Pričekaj me! Najmlađa kraljeva kći nije je slušala. Sutradan, dok je kraljeva kći sjedjela za bogato postavljenim stolom, začu se nekakvo pljaskavo šljap-šljap po stepenicama. Pa onda, pred samim vratima šljap, šljap. Zatim neko zakuca na vrata i reče:

– Najmlađa kraljeva kćeri, otvori mi! Princeza pođe vratima, osjeti strah; isti onakav kakav je osjećala dok bi sjedjela na rubu bunara zagledana u njegovu crnu vodu. Otvori. Pred vratima vidje veliku, ružnu žabu. Užasnuta, djevojka zalupi vratima i vrati se, šutke, stolu. Kralj primi-jeti da mu se kći uznemirila, pa je upita:

– Čega si se uplašila? Ko je to pred našim vratima?

– Pred vratima je nekakva glupa žaba, – odgovori princeza.

– Šta hoće ta žaba od tebe i zašto je došla? – raspitivao se kralj. – Dok sam se jučer igrala u šumi, pored starog bunara – započe kraljeva kći svoju priču – pala mi je zlatna lopta u vodu. Uplašila sam se da je više nikad neću vidjeti. Na moj plač pojavila se ova žaba i obećala mi loptu ako ja pristanem da mi bude drug u igri, da jede iz mog tanjira i da spava na mom uzglavlju. Ja sam prihvatila jer nisam vjerovala da će žaba zaista napustiti svoj bunar. Ona je tako ružna i ljigava, oče. Ja je neću. Gadi mi se! U tom času začu se, po drugi put, kucanje: princeza prebljedi, a kralj je strogo pogleda i reče:

– Pođi i otvori svome gostu. Dato obećanje se mora izvršiti. Kraljeva kći otvori vrata i žaba uđe. Dođe do stola i tu zastade čekajući da je djevojka podigne. Ma koliko se gadila

i ma koliko nije htjela da je dotakne, kraljeva kći morade, pred strogim licem svoga oca, da poslušati i stavi žabu na sto pored svog tanjira. Žaba je mirno ručala, a onda zatražila:

– Oduzmi me na svoje uzglavlje! Hoću da se odmorim. Djevojka zaplaka, nije htjela, nije mogla da primi žabu u svoj krevet. Ali kralj opet presudi:

– Obećala si, ispuni obećanje. Kad je tebi bilo teško, ova žaba ti je pomogla.

Princeza odnese žabu u svoju sobu. Spusti je, pa brzo istrča zalupivši vrata za sobom. Ma koliko bježala, ma kuda pošla, za sobom je čula pljaskavo šljap– šljap. Žaba se provukla ispod vrata i uporno je pratila djevojku koja se, trčeći, penjala sve više i više na vrh kule dvorca. Tu odluči da sačeka žabu, da je baci u ponor i zauvijek se oslobodi. Ali se žaba ne dade uhvatiti. Molila je:

– Pusti me da ti budem drug u igri. Stavi me na svoje uzglavlje. Najmlađa kraljeva kći opet pobježe. Zaključa vrata kule sa devet brava. Sa sobom, u svoju sobu, povede malog crnog psa da je brani od žabe. I zaista. Uskoro se začu moko, pljaskavo šljap– šljap. Ispod vrata proviri velika, ružna žaba. Provuče se u sobu, dođe do kreveta i uporno htjede da se uspuže uz svilene pokrivače. Djevojka se uplaši. Zgađena i uzdrhtala, posmatrala je žabu jedva primjećujući da na žabinoj glavi blista mala, zlatna kruna.

– Podigni me! Tužicu te tvom ocu – zaprijeti žaba. Djevojka se razljuti. Dohvati žabu i iz sve snage njom udari u zid. Zatim još jedanput. Žaba osta nepovrijeđena. Treći put djevojka je zavitla u ogledalo. I gle! Žabe odjedanput nesta-

de. Umjesto nje, pred začuđenom kraljevom kćeri pojavi se nepoznati mladić neobične ljepote. On reče:

– Ne boj se, kraljeva kćeri. Ona žaba koja ti se toliko gadila – bio sam ja. Jer nisam htio činiti zla djela i pokoravati se njenim ćudima, jedna zla vila me pretvorila u žabu. Tada mi je kazala: “Voliš ljude i ne želiš im činiti zlo. Budi krastava žaba, neka te se ljudi gade i bježe od tebe. Kada te najljepša djevojka na svijetu baci u ogledalo, nestaće čarolije.” Eto, to je moja priča – završi mladić. Kraljeva kći se nasmija i reče:

– Sad mi je drago što me je otac natjerao da održim obećanje. Obećanja se moraju izvršavati. Nema više ružne žabe. Još jedno zlo je pobijeđeno. Već sutradan je čitav dvor saznao da će se najmlađa kraljeva kćer i nepoznati mladić – mladi kralj vjenčati. I tako je bilo. A onda su otišli u njegovo kraljevstvo i živjeli tamo sretno i dugo, dugo, puno godina.

PRINCEZA GUŠČARICA

Nekoć vam živjela kraljica koja je postala udovica i zašla u godine: muž joj poodavno umro, a za njim joj ostala lijepa kći jedinica. Kad je kći poodrasla, obeća je majka princu iz kraljevine podalje odande. Kad je došlo vrijeme da se njih dvoje uzmu i kad je trebalo da djevojka otputuje u tuđinu, majka dade kćeri svakojaka nakita, zlata i srebra, pehara i drugih dragocjenosti – ukratko, opremi je svim onim što ide u miraz jednoj kraljevskoj zaručnici, jer je majka od srca voljela svoje dijete.

Još je mati pridijelila kćeri jednu svoju dvorkinju, sobaricu, da joj bude družbenicom i pratiljom na putu i da zaručnicu preda zaručniku, a jedna je i druga dobila konja za put: konj mlade princeze zvao se Falada i mogao je govoriti.

Kad je došao čas rastanka, stara se majka navrati u svoju ložnicu, uze nožić i njime zarezala prst tako da je krvlju prokapao te pusti da tri kapi krvi kapnu na bijelu maramicu koju bijaše pod prst podmetnula. Nato maramicu dade kćeri, govoreći:

– Čuvaj je, drago dijete, trebat će ti na putu.

I tako se majka i kći pozdraviše – tužan im rastanak. Princeza spremi maramicu u njedra, uzjaha konja i krenu svome zaručniku.

Pošto je s pratiljom neko vrijeme jahala i prevalila dio puta, princeza osjeti jaku žeđ te će djevojci kraj sebe:

– Sjaši pa mi u pehar koji za me nosiš zahiti vode na potoku, ožednjela sam!

– Ako ste žedni – odvrnu dvorkinja – sjašite sami, nagnite se nad potok i pijte, ne želim biti Vaša sluškinja!

Kako bijaše jako žedna, princeza sjaha, nadnese se nad vodu u potoku te poče piti, a nije smjela iz zlatnog pehara. Zatim joj se ote uzdah: “Ah, Bože!” a nato tri kapi krvi na njezinu bijeloj maramici šapnuše: “Da ti majka zna, srce bi joj u grudima prepuklo.” Ali kraljevska zaručnica bila smjerna i nije ništa rekla, nego je opet uzjahala svoga konja.

Jahale njih dvije koju milju dalje, ali dan privrućio, sunce prižeglo, i princeza ubrzo opet ožednje. Kad su izbile na rijeku, princeza još jednom reče dvorkinji:

– Sjaši i daj mi da pijem iz svoga zlatnog pehara!

Zaboravila ona sve prijašnje opake riječi. Ali dvorkinja odgovori još nabusitije:

– Hoćete li piti, idite sami na rijeku, ne želim biti Vaša sluškinja!

Princeza, vrlo žedna, sjaha s konja, leže do vode i zaplaka: “Ah, Bože.” A kaplje krvi na maramici šapnuše: “Da ti majka zna, srce bi joj u grudima prepuklo.”

Dok se princeza tako nadnosila nad vodu i žeđ gasila, ispade joj iz njedara maramica s tri kapi krvi te otplovi s vodenom strujom, a ona u svome jadu ništa i ne opazi.

Dvorkinja je pak sve vidjela i silno se obradovala što je tako stekla moć nad kraljevskom zaručnicom: time što je princeza izgubila maramicu s onim kapljicama krvi na njemu, postala je slaba i nemoćna.

Kad je princeza namjerila da opet uzjaše na svoga konja, na Faladu, reče joj dvorkinja:

– Na Faladi ću ja jahati, a ti ćeš na mome kljusetu!

Princeza se morala pomiriti i s tom nevoljom.

Zatim joj dvorkinja oštrim riječima zapovjedi da sa sebe svuče kraljevsko ruho i da se odjene u njezino loše, a na kraju se princeza morala pod nebom zakleti da nikomu na kraljevskim dvorima, kad onamo dođu, neće o tome ni riječi izustiti: prekrši li zakletvu pa oda što se dogodilo, ona će joj, dvorkinja, smjesta život uzeti.

Ustrašena, princeza svečano obeća da će šutjeti. Ali je Falada sve vidio i sve upamtio.

Sad dvorkinja uzjaha na Faladu, a prava zaručnica na kljuse, i tako njih dvije krenuše dalje i najposlije stigoše na kraljevske dvore.

Na dvorima svi se radovali njihovu dolasku, a princ izađe pred njih te pomože dvorkinji da sjaše, misleći da je to njegova mlada. Nju zatim povedoše uza stepenice u kraljevske dvore, a prava princeza morade ostati dolje.

Stari kralj pogledao s prozora dolje i vidio djevojku gdje stoji na dvorištu; opazio je kako je nježna i lijepa te odmah tobožnju zaručnicu upitao kakva je to djevojka došla s njome, a sada stoji dolje na dvorištu.

– Ko je ta djevojka? – upita kralj na kraju.

– Naišla sam na nju na putu pa ju uzela da mi bude društvo – odgovori lažna zaručnica. – Dajte sluškinji kakav posao, da ne stoji skrštenih ruku.

– Kad je tako – preuze kralj – imam ja momčića što mi čuva guske, može djevojka njemu pomagati.

Taj momčić zvao se Konrad, njemu je prava zaručnica morala pomagati i guske čuvati.

Ubrzo je lažna zaručnica saletjela mladog princa te mu rekla:

– Imam, dragi, jednu želju, pa Vas molim da mi učinite tu ljubav.

A on odgovori:

– Vrlo ću rado ispuniti tu želju.

– Molim vas – preuze ona – da pozovete živodera neka onom konju na kojem sam ovamo dojahala odrubi glavu: samo me mučio i zbacivao na putu.

Zapravo se bojala da bi konj koji zna govoriti mogao jednog dana otkriti istinu kako je postupila s jadnom princezom.

Došlo i vrijeme da se izvrši opaka želja da smaknu vjernoga Faladu.

Doprlo to i do ušiju pravoj princezi, te ona potajno obeća živoderu zlatnik ako joj učini uslugu koju od njega traži.

U gradu bila velika i mračna vrata: na ta gradska vrata morala je svakog jutra i svake večeri proći s guskama.

– Nemoj konjsku glavu pokopati – reče ona živoderu – nego je, kad padne mrak, pribij nad gradska vrata, tako da je uvijek mogu vidjeti kad onuda prolazim u polje.

Živoder obeća da će učiniti tako, pa kad je konju odsjekao gavu, noću je prikova nad gradskim vratima.

U rano jutro, kad je princeza s Konradom izlazila na gradska vrata, u prolazu uzdahnu i protuži, gledajući gore:

– Ah, Falada, sudbe klete!

A konjska joj glava odozgo odgovori:

– Ah, princezo, jadno dijete: da ti majka znade sada, presvisla bi s teškog jada.

Zatim princeza gušćarica tiho izađe iz grada tjerajući pred sobom gušćije jato u polje. Kad je izbila na livadu, ondje sjede i rasplete kosu – prosu se samo zlato, a Konrad gledao, radovao se i divio, nije očiju mogao odvojiti od svilene, zlačane kose. Htjede on uzeti koju vlas i valjda bi iščupao cio uvojak da djevojka nije okrenula kazivati:

– Hitri vjetre, ti zapuhni, momku šešir sad otpuhni, povijaj ga širom polja, da on za njim juri smeten dok ja kosu opet spletem.

Nato poteže jak vjetar te Konradu smaknu šeširić s glave, i otpuhnu ga i poče poljem povijati. Lovio ga momak i jurio za njim, i dok se tako nagonio da uhvati šeširić što se

koturao, gušćarica je stigla počesljati kosu, splesti je i opet uzdjenuti. I tako momak nije došao do zlačanih vlasi, pa se naljutio i nije htio ni govoriti s djevojkom. Čuvali su guske dok se nije uvečerilo, a onda krenuše kući.

I opet jutro objutrilo, pa kada je njih dvoje sa svojim jatom gusaka izlazilo na tamna gradska vrata, djevojka prolazeći pogleda gore i protisnu uzdah:

– Ah, Falada, sudbe klete!

A konjska joj glava odozgo odgovori:

– Ah, princezo, jedno dijete: da ti majka znade sada, presvisla bi s teškog jada.

Kad su pak izbili u polje, ona i sad najprije sjede, rasplete i razvijori kosu pa je uze česljati, a momčić Konrad pritrča da za njom segne, ali tada djevojka brzo izgovori:

– Hitri vjete, ti zapuhni, momku šešir sad otpuhni, povijaj ga širom polja, da on za njim juri smeten dok ja kosu opet spletem.

Odmah nato zaždio vjetar te Konradu otpuhnio šeširić s glave i zakoturao ga poljem, tako da je momak morao juriti za njim naokolo. A kad ga je ulovio, pa se vratio, djevojka je kosu već očesljala i splela te ju opet uzdjenula, i tako on ne mogaše doći ni do jedne vlasi. I onda su opet čuvali guske dok se nije spustila večer.

Uvečer, pošto su se vratili, Konrad izade pred staroga kralja te će mu otržito:

– S tom djevojkom ne želim više čuvati guske!

– A zašto? – upita stari kralj.

– Zato što me ona cijeli dan samo ljuti.

Stari mu kralj zapovjedi neka iznese što je s njome i čime ga ona ljuti.

Konrad tada otkide:

– Evo, kad ujutro izlazimo s jatom na mračna gradska vrata, gore je nad njima prikovana konjska glava, pa joj djevojka uvijek kazuje:

– Ah, Falada, sudbe klete!

A konjska joj glava odozgo uzvrća:

– Ah, princezo, jadno dijete: da ti majka znade sada, presvisla bi s teškog jada.

I tako Konrad pripovjedi sve po redu što biva kad izađu na livadu i kako on mora juriti za šeširoj što ga vjetar poljem povija.

Stari mu kralj nato zapovjedi da sutradan kao i obično potjera jato gusaka, a sam se ujutro sakrio za mračna gradska vrata i čuo kako se guščarica obraća Faladinoj glavi:

– Ah, Falada, sudbe klete!

Čuo je zatim kako joj konjska glava odozgo odgovara:

– Ah, princezo, jadno dijete, da ti majka znade sada, presvisla bi s teška jada.

U nekoj udaljenosti slijedio je potom guščaricu i Konrada u polje te se sakrio za jedan grm na livadi. Odande je ubrzo na rođene oči vidio kako djevojka sjeda i raspleće zlačanu sjajnu kosu, i čuo je kako ona kazuje:

– Hitri vjetre, ti zapuhni, momku šešir sad otpuhni, povijaj ga širom polja, da on za njim juri smeten dok ja kosu opet spletem.

Odmah nato zavrtložio vjetar i prvim busom otpuhnno Konradu šeširić s glave te ga zakoturao naokolo, tako da je momku valjalo dobroano juriti za njim, a dotle je gušćarica na miru ćešljala uvojke i plela kosu. Stari je kralj sve gledao i sve vidio, a zatim neopažen otišao odande i na dvore se vratio.

Kad se uvećer gušćarica vrnula, pozva je stari kralj ustranu te je upita zašto ćini sve te neobićnosti.

– Ah, gospodaru – odgovori ona – ne smijem Vam to reći, niti ijednom ljudskom stvoru smijem iskazati svoje jade, jer sam se tako pod nebom zaklela, inaće mi ode glava, životom ću platiti.

Kralj navaljivao u svome i nije joj dao mira, ali svejednako ne mogaše ništa iz nje izvuci. Naposljetku joj predloži:

– Ako već ne možeš meni reći, iskaži svoj jad ovoj željeznoj peći, jer će ti inaće srce prepuknuti.

Tako reće te se udalji.

Tada ona sjede pred golemu željeznu peć, tu okrenu jadata i plakati te poće izljevati što joj na srcu leži, a mudri stari kralj stajao vani kraj pećne cijevi i slušao, tako da je jasno ćuo njezine rijeći. A ona kazivala:

– Evo me jadne, svi me ostavili, a ipak sam kraljevska kći. Himbena dvorkinja silom me natjerala te sam morala sa sebe svući svoje kraljevsko ruho, a ja moram gušćaricom biti i niske poslove raditi. Da mi majka zna, srce bi joj u grudima prepuklo.

Ćuo sve to stari kralj, pa opet ušao i zovnuo djevojku da ustane. Naredio je da joj daju kraljevske haljine, i gle ćuda! u kakvoj je ljepoti sinula.

Stari kralj, koji je sada znao svu istinu, dozva svoga sina te mu objasni kako on, mladi princ, kraj sebe ima lažnu zaručnicu, koja je obična dvorkinja, dok je prava zaručnica evo ova, koju po himbi bijahu pretvorili u guščaricu.

Srce se mladom princu ispunilo radošću kad je vidio ljepotu i razabrao vrline svoje prave zaručnice. Prirediše u njezinu čast veliku gozbu kojoj pribivahu mnogi pozvanici, dobri prijatelji. U vrhu stola sjedio zaručnik, princeza mu s jedne strane, a himbena dvorkinja s druge, ali dvorkinja bijaše zaslijepljena te nije ni prepoznala princezu u njezinu sjaju i krasu.

Kad su svi lijepo najeli i žed ugasili te bili dobre volje, stari se kralj obrati dvorkinji pa od nje zatraži da mu kaže što zaslužuje onaj koji prevari svoga gospodara i nanese mu takvo i takvo zlo – i tu pripovjedi sve što je i kako je bilo. Na kraju je upita:

– Kakvu osudu i kaznu zaslužuje takvo čeljade?

Na to lažna zaručnica odgovori:

– Ništa drugo nego ga gola golcata strpati u bačvu što je iznutra načičkana oštrim čavlima, pa upregnuti dva konja da bačvu vuku tamo – amo dok onaj u njoj ne crkne.

– Eh, ti si ta – dočeka stari kralj – i sama si sebi osudu izrekla, i tako će ti biti!

Pošto je kazna izvršena, oženi se mladi princ svojom pravom zaručnicom, i njih je dvoje dugo vladalo svojom kraljevinom u miru, sreći i zadovoljstvu.

HRABRI KROJAČ

Jednog ljetnog jutra sjedio je krojač za svojim stolom pored prozora. Bio je dobro raspoložen i vrijedno je šio. U tom trenutku silazila je niz ulicu jedna seljanka vičući:

– Dobar pekmez na prodaju! Dobar pekmez na prodaju! To krojaču zazvuča prijatno u ušima, provuče kroz prozor svoju glavu i povika:

– Ovamo gore, draga ženo, ovdje ćete prodati robu. Žena se pope uz tri stepenice s teškom kotaricom do krojača, pa pred njim raspakova sve lonce. On ih je sve razgledao, podizao, stavljao pod nos i najzad rekao:

– Izgleda mi da je dobar. Izmjeri mi četiri lota², draga ženo, može biti i četvrt funte³, svedjedno. Žena, koja se nadala da će napraviti dobar pazar, odmjeri koliko je krojač tražio, ali ode ljuta i gundajući.

– Neka je blagosloven pekmez – usklikne krojač – i neka mi da snagu i jačinu! Izvadi hljeb iz ormara, odsiječe komad preko cijelog hljeba i namaza ga pekmezom.

² lot – stara mjera za težinu

³ funta – također stara mjera za težinu

– To neće biti gorko – reče on – ali prvo hoću da završim prsluk prije nego što počnem jesti. On stavi hljeb pored sebe, i od radosti pravljашe sve veće bodove. Za to vrijeme se miris slatkog pekmeza dizao uza zid gdje je bilo mnogo muha, tako da ih to namami i one jatimice sletješe na pekmez.

– E, ko vas je pozvao? – reče krojač i otjera nezvane goste. Ali nije mogao tako da ih otjera, pošto one nisu razumijevale ljudski jezik, već su neprekidno dolazile u sve većem roju. Najzad krojaču prekipje. On izvuče jednu krpku, viknu: “Čekajte, pokazaću vam ja!” i nemilosrdno udari. Kad je povukao krpku i prebrojao, ležalo je pred njim, ni manje ni više nego sedam mrtvih muha s ispruženim nogama.

– E baš si momak! – reče on diveći se svojoj hrabrosti. – To treba da dozna cio grad. I brzo krojač skroji opasač, saši ga, izveze velikim slovima: “Sedmoricu jednim udarcem”.

– Eh, šta grad! – reče on zatim. – Cijeli svijet treba da dozna. Njegovo srce drhtalo je od sreće kao jagnjeći repić. Krojač veza opasač oko tijela i htjede da ode u svijet jer je mislio da je radionica suviše mala za njegovu hrabrost. Prije nego što krenu, potraži po kući nema li čega što bi mogao sa sobom da ponese, ali ne nađe ništa osim jednog starog sira koji stavi u džep. Pred kapijom spazi pticu koja se uhvatila u žbunju i ona morade pored sira u džep. Tada hrabro pođe putem, i kako je bio lak i gibak, ne osjećaše umor. Put ga je vodio na jedno brdo, i kad stiže na najviši vrh, tamo je sjedio snažan div, koji se lagano okrete. Krojač mu hrabro priđe, oslovi ga i reče:

– Dobar dan, družo, je l' da, ti ovdje sjediš i razgledaš široki svijet? Ja baš putujem tamo, hoću da okušam svoju sreću. Želiš li da podeš sa mnom? Div prezrivo pogleda krojača i reče:

– Ništavilo, bijedni stvore!

– Neka bude – odgovori krojač, otkopča kaput i pokazao divu opasač. – Tu možeš da pročitaš kakav sam ja čovjek. Div pročita: “Sedmoricu jednim udarcem”. Pomisli da su to bili ljudi koje je krojač pobio, te osjeti malo poštovanja prema malom stvoru. Ipak je prvo htio da ga ispita. Uze u ruku jedan kamen, stisnu da iz njega kanu voda.

– Uradi to i ti – reče div – ako si jak.

– I ništa više? – reče krojač. – To je za mene igračka. Maši se za džep, izvadi sir, steže ga i iz njega poteče sok.

– Je l' da, ovo je malo bolje? Div nije znao šta da kaže, a nije mogao ni da vjeruje čovječuljku. Tada div podiže jedan kamen i baci ga tako visoko da se jedva mogao vidjeti.

– Hajde, patuljče, uradi to ti!

– Dobro bačeno – reče krojač – ali je kamen ipak morao da padne na zemlju. A ja ću da bacim jedan koji se više neće vratiti. Maši se za džep, uze pticu i baci je u vazduh. Ptica, radosna što je slobodna, podiže se, odletje i ne vrati se više.

– Kako ti se sviđa ovo, družo? – upita krojač.

– Bacati znaš – reče div – ali sada ćemo da vidimo da li si u stanju nešto pošteno nositi. On povede krojača ka jednom velikom hrastu koji je tu ležao oboren na zemlji i reče:

– Ako si dovoljno jak, pomoz mi da iznesem drvo iz šume.

– Rado – odgovori mali čovjek – samo ti uzmi stablo na pleća, a ja ću da podignem i da nosim grane i grančice, jer je to najteže. Div stavi stablo na ramena, a krojač sjede na jednu granu. Div, koji nije mogao da se okrene, morao je da nosi cijelo drvo i uz to još i krojača. On pozadi bijaše veseo i dobre volje, te je zviždao pjesmicu “Jahala su tri krojača kroz kapiju”, kao da je nošenje drveta dječija igra. Div, pošto je s teškim tovarom prešao jedan dio puta, nije mogao dalje pa povika:

– Slušaj, ja moram da bacim drvo! Krojač hitro skoči dolje, uhvati drvo objema rukama, kao da ga je nosio i reče divu:

– Ti si tako veliki čovjek, a ne možeš ni jedno drvo da nosiš. Oni produže zajedno. Kad su prolazili pored jedne trešnje, uhvati div krošnju drveta gdje su visili najzreliji plodovi, savije, dade krojaču u ruke i reče mu da jede. Ali je krojač bio suviše slab da bi mogao da održi drvo, te se, kad ga div pusti, drvo povrati u visinu, a krojača odbaci u vazduh. Kada je pao neozlijeđen, reče div:

– Šta je to, zar nemaš snage da držiš slabi prut?

– Snage imam – odgovori krojač – zar misliš da je to nešto za onoga koji je jednim udarcem pogodio sedmoricu? Ja sam skočio preko drveta, jer oni lovci dolje pucaju u žbunje. Skoči i ti ako možeš. Div pokuša, ali nije mogao da preskoči drvo, već ostade da visi u granama. Krojač je i ovdje ostao pobjednik. Div reče:

– Kad si tako hrabar čovjek, dođi sa mnom u našu pećinu kod nas. Krojač pristade i pođe za njim. Kad stigoše u

pečinu, sjedjelo je tu pored vatre još divova. Svaki je u ruci držao pečenu ovcu i jeo. Krojač se osvrtao i mislio: "Ovdje je mnogo prostranije nego u mojoj radionici". Div mu pokazao jedan krevet i reče mu da legne i da spava. Ali je krevet bio suviše velik za krojača, pa on ne leže u njega već se zavuče u jedan ćošak. U ponoć, kad je div mislio da krojač spava dubokim snom, ustade, uze jednu veliku gvozdenu šipku i jednim udarcem izlomi krevet misleći da je tog skakavca dotukao. U ranu zoru pođoše divovi u šumu. Bijahu sasvim zaboravili na krojača, kad on naiđe koračajući veselo i smjelo. Divovi se pojojaše da će ih sve poubijati, te najvećom brzinom pobjeغوše. Krojač nastavi put. Poslije dugog putovanja stiže u dvorište jednog kraljevskog dvorca. Kako je bio umoran, leže u travu i zaspao. Dok je tu ležao, dođoše ljudi, promatrahu ga sa svih strana i pročitaše na opasaču: "Sedmoricu jednim udarcem".

– Ah – rekoše oni – šta traži ovaj veliki junak ovdje u doba mira? To mora biti neki moćan gospodin. Oni odoše i javiše kralju misleći da bi, ako bi izbio rat, to bio važan i koristan čovjek, kojeg ni po koju cijenu ne treba pustiti da ode. Kralju se svidje ovaj savjet i on poslao jednog od svojih dvorjana krojaču, koji će mu, kad se probudi, ponuditi ratnu službu. Izaslanik je stajao pored spavača, čekao dok ovaj nije počeo da se proteže i dok nije otvorio oči, te mu podnese svoj prijedlog.

– Baš zato sam ovdje došao – odgovori krojač. – Spreman sam da stupim u kraljevu službu. Primljen je sa mnogo počasti i određen mu je poseban stan. Ali ratnici bijahu kivni na krojača i željeli su da je hiljadu milja daleko.

– Šta će od toga biti – govorili su između sebe – ako se s njim zavadimo i on počne udarati? Od svakog će zamaha pasti sedmorica. Nijedan od nas to ne može izdržati. Pođoše svi kralju i zamoliše da krojača otpusti.

– Mi nismo u stanju – rekoše oni – da izdržimo pored čovjeka koji jednim udarcem ubija sedmoricu. Kralj bijaše žalostan što zbog jednog treba da izgubi svoje vjerne sluge, pa poželi da njegove oči nisu nikad vidjele krojača, koga bi se sada rado oslobodio. Ali se nije usuđivao da ga otpusti, jer se plašio da ga može zajedno sa njegovim narodom pobiti i sjesti na kraljevski prijesto. Dugo je razmišljao i najzad našao rješenje. Posla po krojača i poruči mu da hoće, pošto je tako veliki junak, da mu uputi jednu molbu. U jednoj šumi u njegovoj zemlji borave dva diva koji čine veliku štetu pljačkajući, ubijajući, paleći. Niko ne smije da im se približi, a da život ne izloži opasnosti. Ako nadvlada i ubije ova dva diva, daće mu svoju jedinu kćer za ženu i pola kraljevine kao miraz. S njim treba da pođu i sto konjanika da mu pomognu. “To bi bilo nešto za čovjeka kao što si ti”, pomisli krojač. “Lijepa kraljeva kći i pola kraljevine ne nude se čovjeku svakoga dana,”

– Da – odgovori on. – Divove ću da savladam, ali mi nije potrebno sto konjanika. Ko jednim udarcem ubija sedmoricu, ne treba da se boji dvojice. Krojač pođe, a sto konjanika ga je pratilo. Kad stiže do ivice šume, reče svojim pratiocima:

– Ostanite ovdje, a ja ću već sam da završim s divovima. Tada uđe u šumu i osvrnu se desno i lijevo. Uskoro ugleda

oba diva. Oni su ležali pod jednim drvetom, spavali i pritom hrkali da su se grane savijale. Krojač ne bi lijen, nakupi u oba džepa kamenja i pope se na drvo. Kad je bio na sredini, skliznu na jednu granu, dok nije sjeo tačno iznad spavača. Bacao je jednom divu na grudi kamen za kamenom. Div dugo nije osjećao ništa, ali se najzad probudi, munu svoga druga i reče:

– Zašto me tučeš?

– Ti sanjaš – reče drugi – ja te ne tučem. Oni opet legoše da spavaju, kad krojač baci na drugoga jedan kamen.

– Šta to znači – povika drugi – što se gađaš?

– Ja te ne gađam – odgovori drugi gundajući. Neko vrijeme su se prepirali, ali pošto su bili umorni, prestadoše sa svađom i oči im se ponovo sklopiše. Krojač otpoče ponovo sa svojom igrom, izabra najveći kamen i baci ga prvom divu svom snagom na grudi.

– To je već suviše! – povika ovaj, skoči kao lud i gurnu svoga druga uzda drvo da se ono zatrese. Drugi mu vrati istom mjerom i oni se toliko razbjesniše da su čupali drveće, udarali jedan drugoga dotle dok nisu obojica mrtvi pali na zemlju. Sada krojač skoči dolje.

– Sreća – reče on – što nisu iščupali drvo na kome sam sjedio, jer bih inače morao kao vjeverica da skočim na drugo. Ali ja sam brz. Tada izvuče svoj mač i zada svakom divu po nekoliko snažnih udaraca u prsa. Onda ode do konjanika i reče im:

– Posao je završen, obojicu sam ubio. Bilo je teško. Oni su u opasnosti čupali drveće i branili se, ali im to sve ništa

nije pomoglo kad dolazi jedan kao ja, koji ubija sedmoricu jednim udarcem.

– Zar niste ranjeni? – zapitaše konjanici.

– Dobro je ispalo – odgovori krojač – ni jednu vlas mi nisu savili. Konjanici nisu mogli da vjeruju, pa udoše u šumu. Tu nađoše divove gdje plivaju u svojoj krvi, a oko njih je ležalo počupano drveće. Krojač je od kralja tražio obećanu nagradu, ali, ovaj se kajao zbog svog obećanja i ponovo razmišljao kako bi junaka skinuo s vrata.

– Prije nego što dobiješ moju kćerku i pola kraljevstva – rekao mu je kralj – moraš da izvršiš još jedno junačko djelo. U toj šumi živi jednorog koji pričinjava veliku štetu. Njega moraš prvo da uloviš.

– Jednoroga se manje plašim nego dvojice divova. Sedmoro jednim udarcem, to je nešto za mene.

On uze sa sobom konopac i sjekiru, ode u šumu i naredi svojim pratiocima da ga pričekaju. Nije morao dugo da traži, jednorog ubrzo naiđe i odmah skoči na krojača kao da htjede bez odlaganja da ga probode.

– Polako, polako – reče on – to ne ide tako brzo. Stajao je i čekao da životinja dođe blizu. Onda skoči hitro iza drveta. Jednorog se zaletje svom snagom prema drvetu, i zabode rog tako jako u stablo da nije imao dovoljno snage da ga ponovo izvuče. Tako je bio uhvaćen.

– Sad imam ptičicu – reče krojač. Izađe iza drveta pa veza konopcem vrat jednoroga i sjekirom isječe rog iz drveta. Kad je sve bilo gotovo, odvede životinju kralju. Kralj još nije htio da mu da obećanu nagradu, pa mu postavi i treći

zahtjev. Prije svadbe trebalo je da krojač ulovi divlju svinju koja je pravila veliku štetu u šumi. Trebalo je da mu lovci pomognu.

– Rado – reče krojač – to je dječija igra. Lovce nije poveo sa sobom u šumu, čemu se oni obradovaše, jer ih je divlja svinja već više puta tako dočekala da nisu imali volje da je progone. Kad je svinja ugledala krojača, potrčala je na njega sa zapjenušanim ustima i naoštrenim kljovama, pa je htjela da ga obori na zemlju. Ali hitri junak uskoči u jednu kolibicu koja se nalazila u blizini i odmah kroz prozor jednim skokom iskoči napolje. Svinja pojuri za njim, a on spolja obiđe kolibicu i zalupi vrata za njom. I tako se bijesna životinja ulovi, a bijaše isuviše teška da bi mogla da iskoči kroz prozor. Krojač je pozvao lovce da vlastitim očima vide zarobljenika. Zatim se uputi kralju, koji je, želio to ili ne, morao da održi svoje obećanje, dade mu kćerku i pola kraljevine. Da je znao da pred njim nije nikakav junak već krojač, još bi to teže primio srcu. Svadba je održana s velikim sjajem, a od krojača postade kralj. Poslije izvjesnog vremena čula je mlada kraljica kako noću njen muž u snu govori: “Dečko, napravi mi prsluk i okrpi pantalone ili ću te aršinom lupiti po ušima!” Tako je doznala kakvog je roda mladi gospodin. Sutradan se potužila ocu i molila da je oslobodi muža koji nije ništa drugo osim krojač. Kralj ju je tješio i rekao:

– Iduće noći ostavi spavaću sobu otvorenu. Moje sluge neka stoje napolju, pa kad zaspi, neka uđu i neka ga svežu i odnesu na brod koji će ga odvesti u daleki svijet. Žena je time bila zadovoljna, ali kraljev štitonoša, koji je sve to čuo,

bio je naklonjen mladom gospodinu i obavijestio ga je o cijeloj zavjeri.

– Ja ću to već spriječiti – rekao je krojač. Uveče je legao u uobičajeno vrijeme sa svojom ženom u postelju. Kad je vjerovala da je zaspao, ona ustade, otvori vrata i ponovo leže. Krojač, koji se samo pretvarao da spava, otpoče jasnim glasom da viče:

– Dečko, napravi mi prsluk i okrpi pantalone ili ću te udariti aršinom po ušima! Ja sam sedmoricu ubio jednim udarcem, ubio sam dva diva, doveo jednoroga i uhvatio divlju svinju, a zar da se plašim onih koji napolju stoje ispred sobe! Kada su ovi čuli da krojač ovako govori, spopade ih veliki strah. Potrčaše kao da je iza njih divlja vojska i nijedan se više ne usudi protiv njega. Tako krojač bi i ostade cijeloga života kralj.

TRI BRATA OD ZANATA

Ono vam jednom bio starina što je imao tri sina i ni kakva drugog imetka osim kuće u kojoj su živjeli. Svaki je sinak želio da njemu pripadne kuća po očevoj smrti, a otac svu trojicu podjednako volio, pa nije znao šta će i kako će, a da ni jednome sinku ne učini krivo. Kuće nije htio prodati jer ju je naslijedio od svojih predaka – inače bi novac, dakako, lako podijelio sinovima. Domišljao se on svakojako i naposljetku se domisli; pozva sinove te će im ovako:

– Hajte u svijet i za srećom se ogledajte. Neka svaki izučii kakav zanat, pa kad se onda vratite ovamo, kuća će pripasti onome koji izvede najbolje umještvo u svome zanatu.

Sinovi bijahu s tim zadovoljni. Najstariji odluči da bude kovač i potkivač, srednji brijač, a najmlađi učitelj u mačevanju. Potom se dogovoriše o vremenu kada će se opet naći kod kuće, pozdraviše se s ocem i tako krenuše.

Sreća je poslužila svu trojicu, svaki je od njih našao valjana majstora u koga je mogao čestito izučiti zanat. Kovač potkivao kraljevske konje i u sebi govorio: “Ne brini, kuća ti neće izmaknuti, tvoja je.” Brijač brijaao samo otmjenu gospodu te i on mislio da je kuća već njegova. Najmlađi se iz-

vještio u mačevanju; dobio je doduše poneki udarac, ali je stiskao zube i u sebi kazivao: “Budeš li se bojao udarca, ode kuća u nepovrat.”

Kad je došlo dogovoreno vrijeme, vratiše se braća očevoj kući na sastanak. Tu su sjedili i vijećali – ali kako naći najbolju priliku da pokažu svoje umijeće? I dok su oni tako sjedili i o tome raspredali, odjednom ugledaju zeca kako trči preko polja.

– Haj, haj, ovaj mi dolazi baš kao naručen! – uzviknu brijač.

I u tim riječima dohvati djelicu i sapun te uze praviti sapunicu sve dok zec nije prišao u blizinu. Kad je onud naišao, on ga u trku nasapuna i obrija, a ne zaboravi ni brke mu podrezati. I nije ga pri tome ni porezao niti mu ma i dlaku povrijedio.

– Eh, ta ti valja! – dočeka otac. – Ako druga dvojica ne prionu svojski, kuća je tvoja.

Nije dugo potrajalo kad ugledaše nekakva gospodina u kolima – jure kola da se sve praši.

– Sad ćeš, oče, vidjeti što ja umijem – isprsi se potkivač.

I to rekavši, potrča za kolima, skide konju u punom trku sve četiri potkove te mu udari nove.

– Baš si momak i po! – pohvali ga otac. – Majstor si u poslu kao i tvoj brat u svome, i zaista ne znam kome da ostavim kuću.

Uto se javi treći:

– Dopusti, oče, da i ja pokažem svoje umještvo.

A kako je u taj čas počela kiša, isuka on svoj mač i uze njime vitlati nad glavom, tako te ni kap ne pade na nj. A kad je kiša okrenula jače i najposlije lila kao iz kabla, zavitla on mačem sve brže i brže i ostade suh kao da sjedi pod krovom: ni kap ga nije okvasila.

Kad je otac to vidio, silno se začudi te uzviknu:

– Ti si izveo najveću majstoriju, tvoja je kuća.

Ostala dvojica bijahu time zadovoljna, nisu se protivili. Voljela se braća među sobom, pa sva trojica ostala u kući i bavila se svaki svojim zanatom. A kako bijahu okretni i vrsni poslenici, zarađivali su mnogo novaca. Živjeli su zadovoljno i sretno sve dok nisu prisukali svoj vijek. Kad se jedan između njih razbolio pa umro, ucvilješe se druga dvojica tako i toliko te i oni obolješe i naskoro umriješe. Sve ih sahraniše u jedan grob. Kako su se voljeli i bili složna braća, to i u smrti ostadoše zajedno.

ZLATNA PTICA

Davno nekad živio vam kralj što je za dvorima imao lijep park, a tu raslo drvo što je nosilo same zlatne jabuke. Kad bi drvo donijelo plodove, brojili su zlatne mu jabuke i o tome izvještavali kralja. Ali nekog jutra moradoše javiti kralju da nema jedne dragocjene jabuke.

– Valja postaviti stražu i svake noći pod drvetom stražariti! – zapovjedi kralj.

Imao kralj trojicu sinova pa najstarijega odredi da iduće noći drži stražu u vrtu, pod drvetom. Ali kad je izbila ponoć, nije se sinak mogao snu oteti nego zaspao, tako te ujutro opet ne bijaše jedne jabuke.

Druge noći morade drugi sin stražariti, ali ni on ne bijaše bolje sreće: i njemu se pridrijemalo, pa kad je izbila ponoć, zaspao i on, i tako je ujutro i opet nedostajala jedna jabuka.

Sada dođe red na trećeg sina da čuva stražu. Bijaše on spreman da te noći bdi, ali kralj nije baš imao pouzdanja u najmlađega: mišljaše da će ovaj još manje postići nego li njegova braća. Ali kako je najmlađi princ uporno molio, najposlije mu dopusti.

I tako treće noći najmlađi sin ode u vrt da stražari. Legao momak pod drvo, bdio i stražario i nije dopustio da ga san nadvlada i prisvoji. Kad je izbila ponoć, nešto zašušta zrakom, i on na mjesecini opazi kako dolijeće ptica kojoj je perje sve od zlata te blista na mjesječevom sjaju. Ptica sletje na drvo, i baš je otkinula jedan zlatni plod kad momak na nju odape strijelu sa svog luka. Strijela je ptici samo okrnula perje, iščupala joj jedno zlatno pero: ptica odletjela, a pero pade princu do nogu.

On ga podiže te ujutro odnese kralju i pripovjedi mu što je noću doživio.

Kralj sazva svoje vijeće, i svaki mu u vijeću izjavi da takvo pero vrijedi silnog blaga.

– Ako je tako – preuze kralj – neću mirovati dok ne imadnem cijelu pticu.

Najstariji sin krenu na put: uzdao se on u svoju pamet i mislio da će već naći zlatnu pticu. Pošto je neko vrijeme tako išao, vidje gdje na okrajku šume sjedi lisica. Odmah se on maši svoje puške te uze nišaniti.

– Nemoj, stani! – povika mu lisica. – Nemoj me ustrijeliti, pa ću ti zauzvat dati dobar savjet. Znam, pošao si u potragu za zlatnom pticom. Večeras ćeš stići u selo u kojem dvije krčme stoje jedna drugoj sučelice. Jedna je sva rasvijetljena, u njoj je bučno i veselo. Ali ti nemoj svratiti u nju, nego odsjedni u onoj drugoj, sve ako ti se čini mračna, jadna i kukavna.

“Kako mi takva glupa životinja može udijeliti valjan i pametan savjet!” u sebi će kraljevski sin.

I odmah opali iz puške, ali promaši, a lisica pruži rep i nestade u šumi.

Princ nastavio put, a uvečer eto ga u selo gdje su dvije krčme, jedna nasuprot drugoj: u prvoj pjesma i pocupkivanje, druga pak jadona i kukavna, od pogleda na nju duša ti se nasumori.

“Bio bih baš glupan kad bih ušao u tu bijednu krčmu, a ovu lijepu zaobišao”, pomisli princ. I tako uđe u bučnu i veselu, i tu poživje lagodno, tjerajući brigu na veselje, i savim smetnu s uma zlatnu pticu, zaboravi oca i svaku dobru pouku i savjet.

Pošto je minulo neko vrijeme, a najstariji se sin nije vraćao niti od njega bijaše glasa, to se onda drugi sin uputi da traži zlatnu pticu.

Kao i najstariji sin, tako i taj drugi naiđe na lisicu, koja i njemu dade dobar savjet, ali on nije mario. Kad je došao onamo gdje su dvije krčme, brat mu stajao na prozoru one odakle se orila pjesma i veselje te ga pozvao unutra, a mlađi se nije skanjivao nego odmah uđe. I on tu poživje u zabavi i veselju, i njemu se istrlo iz glave sve o zlatnoj ptici.

I opet proteklo neko vrijeme, pa najmlađi princ htio u potragu, htio i on okušati sreću, ali otac nije dopuštao.

“Uzaludno je to”, govorio kralj, “taj će naći zlatnu pticu još manje negoli njegova braća, a snađe li ga kakva nesreća, neće on znati sebi pomoći. Još je on žutokljunac.”

Ipak, kako je najmlađi sin navalio da ide i neprestano molio, kralj naposljetku pristade.

Na rubu šume opet sjedila lisica, molila da joj poštedi život i udijelila mu dobar savjet. Momak bijaše dobra srca i blage ćudi te će lisici ovako:

– Budi bez brige, mala lijo, neću ti ja ništa našao.

– I nećeš se zbog toga pokajati – na to će lisica. – A da prije stigneš, samo mi sjedni na rep.

I tek što se pravo smjestio, lisica udari u trk preko brda i dolina, poteče poput vjetra, tako da je sve zviždalo oko ušiju. Kad su stigli nadomak sela, momak ustade, poslušao dobar savjet i, ne osvrćući se, uđe pravo u neuglednu krčmu i tu u miru prenoći.

Kad je svanulo, izađe u polje, a ono ondje već sjedi lisica. Ona mu reče:

– Sada ću te ja dalje uputiti što ti je činiti. Valja ti samo pravo naprijed, pa ćeš doći do dvorca pred kojim leži čitava četa vojnika. Ali ti ništa ne brini, jer će svi redom spavati i hrkati. Kreni između njih pa ravno u dvorac. Prođi kroz sve odaje što ih ondje ima dok se naposljetku ne nađeš u jednoj gdje visi drveni kavez, a u njoj zlatna ptica. Ne gledaj na prazan zlatan kavez što pokraj drvenog visi za ukras. Dobro se čuvaj i pazi da pticu ne premetneš iz lošeg drvenog kaveza u lijepi zlatni, jer bi mogao zlo proći.

Pošto je to izrekla, lisica opet pruži rep, a princ sjede na njega. I opet su potekli preko brda i dolina, jurili tako da su vlasi zviždale na vjetru.

Kad je princ stigao u blizinu dvorca, nađe sve kako je lisica kazala. A kad se obreo u posljednjoj prostoriji, vidje zlatnu pticu u drvenom kavezu, do ove visi prazan zlatni

kavez, a na podu u toj odaji razbacane tri zlatne jabuke. Momak tada pomisli kako bi bilo smiješno i neskladno da lijepu pticu ostavi u priprostom i ružnom kavezu, pa on na ovoj otvori vratašca, uze pticu i premjesti je u zlatni kavez.

Tek što je to učinio, ptica protisnu prodoran krik. Probudiše se vojnici, jurnuše unutra, ščepaše momka te ga vrgoše u tamnicu. Ujutro ga izvedoše pred sud, pa mu onda, kako je sve priznao, kraljevi suci izrekoše smrtnu kaznu. Kralj ipak reče:

– Poklonit ću ti život uz jedan uvjet: da mi dovedeš zlatnog konja koji juri brže od vjetra. Učini tako, pa ćeš steći slobodu, i još ću te nagraditi: za zlatnog konja dat ću ti zlatnu pticu.

Momak prihvati, ali je, tužan i žalostan, duboko uzdahnuo kad je uzeo put pod noge: ta gdje da nađe zlatnog konja? Malko je poišao, a onda odjednom ugleda staru prijateljicu lisicu kako sjedi na putu.

– Vidiš – reče mu ona – sam si sebi na vrat naprtio nevolju zato što me nisi poslušao. – Ali ne kloni duhom, jer ću ti ipak pomoći i kazati kako ćeš doći do zlatnog konja. Valja ti samo pravo naprijed pa ćeš stići dvorcu gdje u staji drže zlatnog konja. Pred stajom će ležati konjušari, ali ne brini, oni će spavati i hrkati, pa mirno možeš zlatnog konja izvesti odande. I da znaš i pamtiš jedno: osedlaj konja lošim sedlom, onim od drveta i kože, a nipošto zlatnim što ondje također visi, inače zlo po tebe.

Nato lisica pruži rep, princ se smjesti, a onda pojuriše preko brda i dolina tako da su vlasi na vjetru zviždale.

Sve je bilo onako kako je lisica rekla. Princ je ušao u staju gdje se nalazio zlatni konj, ali kad ga je valjalo osedlati lošim sedlom, pomisli: “Za tako lijepu životinju bila bi bruka i sramota kad je ne bih osedlao lijepim sedlom: jedno drugom i pripada.”

Ali tek što ga je zlatno sedlo dotaklo, zahrza konj, tako žestoko da se sve orilo. Probudiše se konjušari, pograbiše momka i vrgoše ga u tamnicu. A sutradan ga sud osudi na smrt. Kralj mu ipak obeća pokloniti život, i zlatnog konja k tome, ako momak uspije dovesti mu princezu što živi u dalekom zlatnom dvorcu.

Teška srca krenu princ na put. Na svoju sreću, ubrzo naiđe na vjernu lisicu.

– Trebalo bi da te prepustim tvojoj nesreći reče mu lisica. – Nisi zaslužio moje pomoći, ali mi te žao, pa ću te, evo, još jednom izvući iz nevolje. Put kojim si udario vodi te pravo zlatnom dvorcu. Stići ćeš uvečer, a kad se smrači i kad na sve legne tišina, lijepa će princeza u kupaonicu da se okupa. Kad ona uđe onamo, ti priskoči i poljubi je, pa će ona svuda za tobom, i lako ćeš je sa sobom odvesti. Ali se dobro u pamet uzmi i nemoj dopustiti da se ona prije toga pozdravi s roditeljima: moraš to odbiti, inače zlo po tebe.

Tada lisica pruži rep, princ se lijepo smjesti, i onda poteško preko brda i dolina tako da su vlasi na vjetru zviždale.

Kad je princ stigao pred zlatni dvorac, naiđe sve onako kako je lisica kazala. Čekao je dok se nije spustila noć i sve utonulo u dubok san, pa kad je princeza otišla da se okupa, on priskoči te je poljubi. Ona reče da će rado poći s njim, ali

ga usrdno i sa suzama u očima uze moliti neka joj dopusti da se najprije oprostí s roditeljima.

U početku je odbijao njezine molbe i odmahivao glavom, ali kako je ona sve više plakala i naposljetku klekla predá njim, on na kraju popusti.

Tek što je djevojka prišla očevoj postelji, otac se probudi i svi drugi u dvorcu, te uhvatiše momka i baciše ga u tamnicu.

– Ode ti glava, a možeš život otkupiti i naći milost samo ako makneš brijeg što mi zaklanja vidik s prozora, ali valja da to izvedeš u roku od osam dana. Ako uspiješ, poklanjam ti život i još ti dajem svoju kćer u nagradu.

Princ prionuo na posao, kopao i lopatao ne popuštajući, ali kad je nakon sedam dana vidio kako je beznadno malo učinio i kako je brijeg sedmog dana visok koliko i prvoga, zapade u veliku žalost, i svaka ga nada ostavi.

Uvečer sedmog dana pojavi se pred njim lisica te će mu ovako:

– Ne znam zašto se s tobom mučim, ne zaslužuješ to. Ali idi pa se naspavaj, a o brijegu pobrinut ću se ja umjesto tebe.

Kad se momak ujutro probudio i pogledao kroz prozor, brijega više nije bilo. Sav radostan požuri se pred kralja te ga obavijesti da je pogodba ispunjena, a kralj već ne imade kud ni kamo nego održati riječ i momku dati svoju kćer.

Krenuli princ i princeza zajedno iz dvorca, i ne potraja dugo kad pred njih izbi vjerna lisica.

– Najbolje doduše imaš – prozbori mu lisica – ali uz djevojku iz zlatnog dvorca ide i zlatni konj.

– A kako ću do njega? – upita momak.

– Evo ću ti reći – odgovori lisica. – Ponajprije ljepojku odvedi onom kralju koji te i poslao u zlatni dvorac. Kad je njemu dovedeš, nastat će silna radost i veselje, pa će oni ondje rado preda te izvesti zlatnog konja i tebi ga dati.

– Jest – odgovori momak – ali ja ne želim ostati bez svoje ljepojke.

– I nećeš – preuze lisica. – Nego, kad ti dovedu konja, ti odmah uzjaši pa odozgo svima redom pruži ruku u pozdrav: rukuj se sa svima, a s ljepojkom naposljetku. Kad joj dohvatiš ruku, brzo djevojku vini sebi na konja pa potjeraj odande, niko te ne može stići, jer taj konj juri brže od vjetra.

Sve je sretno izvedeno, i princ je ljepojku odveo sa sobom na zlatnom konju.

Pošto su poodmakli od dvorca, na put izađe lisica te će momku:

– Sada ću ti pomoći da dođeš do zlatne ptice. Kad budeš blizu dvorca u kojem se nalazi zlatna ptica, djevojka neka sjaše. Ostavi je meni na brigu, a ti na zlatnom konju odjaši onamo, pa ujaši ravno u dvorište. U tome trenutku svi će se silno obradovati pa će ti iz dvorca donijeti zlatnu pticu. Nemoj sjahati nego onako na konju uhvati kavez pa bježi natrag k nama: ovdje ćeš opet povesti djevojku sa sobom.

Kad je sve lijepo proteklo i princ sa svojim blagom htio odjahati kući, reče mu lisica:

- A sad me moraš nagraditi za svu moju pomoć.
- A što tražiš za nju? – upita momak.
- Evo, kad dođem u šumu, ustrijeli me i glavu mi od-sijeci!
- Da lijepe li zahvalnosti! – ustuknu princ. – Nikad ja to neću učiniti.

Lisica mu na to:

- Kad nećeš, onda valja da te ostavim. Ali prije nego što odem, želim ti dati još jedan dobar savjet: ne otkupljuj ono što je za vješala i ne sjedaj na rub studenca!

Tako reče te otrča u šumu.

Momak pak pomisli: “Baš neobična životinja, i čudne joj se mušice motaju glavom! Ko bi otkupljivao ono što je za vješala! A želja da sjednem na rub studenca još me nije nikad podišla.”

S lijepom princezom i sa svojim blagom krenu on očevim dvorima, a put ga opet vodio kroza selo u kojem su ostala dva starija mu brata. U selu bila velika strka i buka, pa kad je upitao što se to događa, doznade da će toga dana dvojica na vješala. Kad je prišao bliže, razabra da su to njegova braća, koja su počinila svakakva nedjela i potracila sve svoje blago. On upita ima li puta i načina da se oni puste na slobodu.

- Ima ako za njih hoćeš platiti – odgovoriše mu. – Ali čemu otkupljivati nevaljalce i na njih rasipati novac?

Ali se on nije skanjivao, nego odmah plati za njih. Nato svi nastaviše put zajedno.

Stigli su u šumu gdje su onom prvom prilikom sreli lisicu, pa kako ondje bijaše ugodno i hladovito, a sunce drugdje pržilo, dvojica starije braće predložiše:

– Ovdje kraj zdenca možemo se malko odmoriti, jesti i žed ugasiti.

Najmlađi prihvati te u razgovoru zaboravi lisicin savjet i sjede na rub zdenca, ne sluteći nikakva zla. Ali ga braća gurnuše, pa se on onako natraške prevali i pade u zdenac. Podmukla braća preuzeše lijepu princezu, zlatnog konja i zlatnu pticu te se vratiše na očeve dvore.

– Evo donosimo ne samo zlatnu pticu – rekoše opaka braća – nego smo doveli i zlatnog konja i lijepu princezu iz zlatnog dvorca.

Nastade tada velika radost, ali konj nije htio jesti, zlatna ptica nije pjevala, a princeza je samo sjedila i plakala.

Najmlađi pak brat nije poginuo: kako je zdenac, na svu sreću, bio suh, pao je momak na meku mahovinu i nije se povrijedio, ali iz one dubine nije mogao van. Ni u toj nevolji nije ga vjerna lisica napustila, nego je skočila k njemu te ga ukorila što je smetnuo s uma njezin savjet.

– Nisi zaslužio, ali ne mogu a da ti ipak ne pomognem da opet izađeš na sunce.

I tada mu reče neka se uhvati za njezin rep i neka ga se čvrsto drži, i tako ga ona izvuče gore.

– I da znaš – upozori ga lisica – još se nisi izvukao iz svih nevolja: tvoja braća nisu baš uvjerena da si zaglavio, pa su postavila stražu oko šume; ubit će te stražari ako se pokažeš. Preruši se u prosjaka pa idi na dvore.

Na rubu puta sjedio prosjak te momak s njime mijenja odjeću i tako prurušen stiže na očeve dvore. Niko ga nije prepoznao, ali se ptica opet ogłosi svojim pjevom, konj poče jesti, a lijepa princeza prestala plakati.

– Što je sad? Šta to biva? – u čudu upita kralj.

– Ne znam – odgovori djevojka – ali sam bila tužna i žalosna, a sada sam radosna i sretna. Tako mi je kao da je došao pravi zaručnik.

I pripovjedi kralju sve što se dogodilo, iako su joj dva starija kraljeva sina zaprijetila smrću ako išta kaže.

Kralj tada odredi da se skupe i pred njega izađu svi što bijahu na njegovim dvorima. Pojavi se i momak u prosjačkim dronjcima, a princeza ga odmah prepozna te mu se ovješa oko vrata. Dvojicu bezdušne braće nato pograbiše i smaknuše, a najmlađi se princ oženi lijepom princezom i bi određen da naslijedi prijestolje.

A šta je bilo s jadnom lisicom?

Poslije nekog vremena princ opet jednom šetao po šumi i na istome onom mjestu sreo lisicu, koja mu reče.

– Imaš, eto, sve što možeš poželjeti, a moja nesreća svejednako traje: u tvojoj je moći da je dokrajčiš te me izbaviš.

I lisica ga opet uze usrdno moliti da je ubije i glavu joj odsiječe. Najposlije on i uradi tako, i u tili čas pretvori se lisica u čovjeka, a taj ne bijaše niko drugi nego brat lijepe princeze, koji je tako oslobođen čarolije što je na njemu ležala. Ništa više nije nedostajalo njihovoj sreći, u kojoj poživješe do kraja svoga vijeka.

ZLATNA GUSKA

Bio jednom drvosječa što je imao trojicu sinova, od kojih najmlađega zvalu Bukvan: svi ovoga prezirali, rugali mu se i u svakoj prilici gurali ga u zasjenak i zapostavljali.

Zbilo se tako da je jednog dana najstariji sin krenuo u šumu da nasiječe drva, a majka mu, kad je polazio, dala ukusnu pogaču koju je umijesila s jajima i bocu vina, da ne bude gladan i žedan.

Kad je zašao šumom, u susret mu naiđe star sijed čovuljak, nazva mu dobar dan i reče:

– Bi li mi dao malo pogače iz svoje torbe i gutljaj svoga vina, tako sam gladan i žedan.

A mudri sin samo odsiječe:

– Dadem li tebi, neće biti meni. Hajde, bježi mi s puta!

I ostavi čovječuljka i krenu dalje.

Ali kad je najstariji sin uzeo sjeći da obori jedno stablo, tek što je dvaput – triput zamahnuo sjekirom, udari krivo i posiječe se po ruci te morade kući da mu dadu povoj. Tako mu je, eto, upriličio sijedi čovječuljak.

Tada se u šumu zaputi drugi sin. I njemu majka, kao i starijem, dade na polasku pogaču i bocu vina. I on na putu

susrete starijega sijedog čovječuljka, koji ga zamoli za malo pogače i gutljaj vina. I drugi mu sin na to odvrnu:

– Što dadem tebi, neće biti meni. Idi svojim putem!

I ostavi čovječuljka te ode dalje.

Ali kazna nije izostala: tek što je dvaput – triput zasjekao u drvo, sjekira mu kliznu i rani ga u nogu, tako te ga moradoše odnijeti kući.

Tada se javi Bukvan:

– Pusti me, oče, jednom u šumu da siječem drva.

Otac mu odgovori:

– Braća ti se ozlijedila, pa kako ćeš ti? Mani se, ne razumiješ se ti u to.

Ali je Bukvan molio i salijetao sve dok mu otac naposljetku ne dopusti.

– Hajde samo, hajde kad si toliko navro. Kad nastradaš, već ćeš doći pameti.

Mati mu, kad je polazio, dala samo priprost hljeb što ga je umijesila s vodom, a ispekla na pepelu; umjesto vina dobio je bocu kisela piva. Kad je došao u šumu, i njega srete stari sijedi čovuljak, pozdravi ga te mu reče:

– Daj mi zalogaj iz svoje torbe i gutljaj iz svoje boce, gladan sam i žedan.

Bukvan će mu tada dobroćudno:

– Imam samo hljeba zagorjela u pepelu i kisela piva: ako ti je po volji, lijepo ćemo sjesti i založiti.

Sjedoše, pa kad je Bukvan iz torbe izvadio svoj pepeljavi hljebić, imade što i vidjeti: bila to slasna pogača, a kad je odčepio bocu, ono se kiselo pivo prometnulo u izvrsno vino.

Lijepo su tako jeli i pili, a onda će čovječuljak Bukvanu:

– Vidim, u tebe je plemenito srce, od svoga rado daješ drugome, pa ću ti evo udijeliti sreću. Vidiš li ono staro deblo ondje: posijeci ga, pa ćeš u korijenju nešto naći.

To reče te se pozdravi s momkom.

Bukvan priđe drvetu i poče ga sjeći, a kad je stablo palo, ono među korijenjem guska, na njoj perje od suhog zlata. On lijepo gusku pod mišku, pa s njom odmah odande: kako se već smrkavalo, usmjeri pravo prema obližnjoj krčmi, nakanivši da tu prenoći.

U krčmara bile tri kćeri. Kad su vidjele gusku, umalo što ne izvališe oči: bijahu radoznale i u čudu kakva je to neobična ptica, i sve ih nosila želja da se domognu kojega zlatnog pera.

“Već ću ja ulučiti zgodu da iščupam jedno”, reče u sebi najstarija kći.

I zaista, kad je Bukvan nekom prilikom izišao, uhvati ona gusku za krilo, ali vidi jada – prsti joj i ruka ostadoše čvrsto prilijepljeni za gusku. Odmah zatim eto i druge krčmareve kćeri – no njoj u glavi ne bijaše ništa drugo doli da ugrabi jedno zlatno pero, ali tek što je dodirnula sestru, osta za nju čvrsto uhvaćena. Naposljetku dođe i najmlađa u istoj nakani, a sestre joj povikaše:

– Bježi, za ime Božije, ne diraj!

Da, ali prekasno! Nije shvatila zašto bi morala bježati, nego je, naprotiv, pomislila: “Kad mogu one, zašto ne bih i ja?” I tako je i ona prišla, a tek što je dodirnula sestru, od-

mah se za nju i prilijepila. Tako im valjade svu noć bdjeti i kraj guske čepiti.

Bukvan ujutro uze gusku pod mišku i krenu odande: nije se on obazirao ni brinuo za tri djevojke što su se prilijepile jedna za drugu, a prva za gusku. Valjalo im neprestance za njim cupkati i vrludati čas lijevo, čas desno, kako su već njega noge vodile.

Nasred polja susrete ih župnik, pa kad ugleda neobičnu povorku, okrenu da ih kori u sav glas:

– Sram vas bilo, vi gadure, što jurite za momkom preko polja! Zar se takvo što pristoji?

I dok ih je tako korio i grdio, uhvati najmlađu za ruku, da bi je povukao natrag i odvojio, ali kako je dodirnu, odmah se i sâm prilijepi, te mu ne bijaše ni kud ni kamo nego za njima kaskati.

Ne prođe dugo kad eto ti i crkvenjaka sa čistine pred crkvom. Kad on ugleda svoga velečasnog kako klima za tim djevojkama, snebi se od čuda te povika:

– Hej, gospodine župniče, stanite! Kamo ste to navrli? Pa niste valjda zaboravili da danas imamo još jedno krštenje!

I tako vičući, dobrijan pritrča velečasnome i za rukav ga uhvati – i, dakako, ostade i on prilijepljen.

Kako je njih petoro tako susljedice tábalo i cupkalo, nađoše na dvojicu seljaka što su iz polja dolazili sa svojim motikama na ramenu. Župnik ih zovnu i zamoli da njega i crkvenjaka oslobode od krčmarevih kćeri, ali tek što su oni dotakli crkvenjaka, ostadoše i njih dvojica prilijepljena. I

tako sada njih sedmero udri kaskaj i gegaj se za Bukvanom i njegovom guskom.

Bukvan i njegova neobična povorka stiže najposlije u neki grad gdje je vladao kralj što imaše kćer koja bijaše tako ozbiljna da je niko ne mogaše nasmejati: sva se ukipila od puste ozbiljnosti. Zato je taj kralj objavio i razglasio da će je za ženu dobiti onaj ko je uspije nasmejati.

Kad je Bukvan to čuo i razabrao, odmah sa svojom guskom i cijelom sljedbom ode na dvore pred kraljevsku kćer, a kad je ona vidjela momka sa zlatnom guskom pod miškom i onih sedmoro nevoljnika što su se priljepili i nanizali jedno za drugim, prasnu u smijeh grohotom: nadušila se ona smijati i nikako da prestane.

Bukvan je tada zaprosi, ali kralju zet ne bijaše po čudi, pa je uzeo svakojako zanovijetati i prigovarati te ovo, te ono. Ponajprije od budućeg zeta zatraži da mu dovede čovjeka koji je kadar popiti čitav podrum vina.

– Gledat ću što se može učiniti – dočeka Bukvan.

Sjetio se on sijedog čovječuljka, ovaj bi mu mogao u pomoć priskočiti. Ode lijepo u šumu i na onome istom mjestu na kojem je ono posjekao neobično stablo zateče čovječuljka gdje sjedi na panju, a vrlo je žalostan, sav se snuždio. Bukvan ga upita kakvi su mu to jadi na srce pali.

Onaj na to odgovori:

– Ah, golema me žeđ mori, i nikako da je utažim, nikad da budem gasan: hladne vode ne podnosim, a iskapio sam doduše bačvu vina, ali što je već jedna kap na vruć kamen!

I protisnu nevoljnik dubok i tužan uzdah.

– Ne brini, ja ću ti pomoći – uze ga tješiti Bukvan. –
Hodi sa mnom, napit ćeš se do mile volje.

I nato odvede žednoga u kraljevski podrum, a čovjek ondje navali na goleme bačve te udri pij i pij, prionuo on gasiti žeđ da bijaše strahota. Toliko je nakanio ispijati pusto ono vino da su ga slabine zaboljele, i nije još ni dan izmienio, a već sve bačve ispijene, podrum prazan zjapi.

Bukvan i opet zatraži da mu daju princezu, ali se kralj mrgodio: nije mu išlo u glavu da takav priprost momak, koga svi nazivaju Bukvanom, odvede sa sobom njegovu kćer, pa on uze postavljati nove uslove. Sada smisli da mu momak mora dovesti izjelicu koji je kadar smazati čitavo brdo hljeba.

– Vidjet ću što se tu može – prozbori Bukvan.

Nije dugo premišljao, nego krenu iz kraljevskih dvora pa ravno u šumu. Ondje na istome onom mjestu sjedio mršonja tužna lica i stezao pojas na sebi.

– Koja ti je nevolja? – upita ga Bukvan.

– Ah – zajada mršonja – izjeo sam punu peć hljeba mekinjaša, ali kakve li od toga koristi kad čovjeka pritisne ljuta glad kao što je pritisla mene: želudac mi prazan i sve mi zavrće, pa evo moram pritegnuti pojas što jače ne želim li od gladi presvisnuti.

– Ima lijeka tvojoj nevolji – reče Bukvan. Ustaj, pa sa mnom, dosita ćeš se najesti.

I odvede gladnika na kraljevske dvore, gdje je kralj gospodar zapovjedio da sakupe svekoliko brašno u svoj onoj kraljevini i da od toga brašna ispeku hljeb golem kao brdo.

A gladnik iz šume navalio pa jedi i jedi, te u jedan dan sma-
zao cijelo hljebno brdo.

Sad i treći put zatraži Bukvan da mu daju obećanu ne-
vjestu, ali se kralj skanjivao i svejednako tražio izliku i sva-
kako gledao da izmakne Bukvanovu zahtjevu.

Ovaj put kralj smisli te od prosca zaište da mu pribavi
brod koji plovi kopnom i vodom.

– Ako ovamo dojedriš na takvu jedrenjaku – zaključí
kralj – odmah ćeš dobiti moju kćer za ženu.

Nije u ovoj prilici Bukvan ništa odgovorio, nego je odju-
rio ravno u šumu. Ondje vidje gdje na panju sjedi sâm si-
vobradi čovječuljak koga je onomad počastio iz svoje torbe.

– Ti mi jedini možeš pomoći – reče Bukvan te mu izne-
se kakvi ga jadi sada biju.

– Ako nije ništa drugo nego to, lako ćemo – preuze čo-
vuljak. – Već sam te jednom nagradio zbog tvoga dobrog
srca, i dvaput ti pomogao pijući i jedući, pa ću ti evo po-
moći i sada.

To reče i darova mu brod koji može ploviti vodom i ko-
pnom.

Kad je kralj vidio čudesni brod, nije više mogao a da
momku ne dade svoju kćer: morade održati danu riječ.
Proslaviše svadbu, a kad kralj umrije, Bukvan preuze u na-
sljedstvo svu kraljevinu, i dugo je sa svojom ženom živio u
sreći i zadovoljstvu.

BREMENSKI MUZIKANTI

Neki čovjek imao magarca koji je dugo godina pokorno nosio vreće u mlin i čija je snaga sada bila pri kraju, pa je bio sve slabiji u poslu. Tada njegov gospodar naumi da ga se nekako riješi. Magarac primijeti šta mu se sprema, pa pobježe i uputi se u Bremen⁴. Tamo bi, mislio je, mogao postati gradski muzikant. Kad je prešao jedan dio puta, naiđe na psa koji je ležao kraj druma i dahtao kao neko ko se dobro natrčao.

– Što toliko dahćeš, Šarove? – upita magarac.

– Star sam i sve slabiji, – odgovori pas – pa ne mogu više u lov i gospodar hoće da me ubije. Zato sam strugnuo. Kako sada da zaradim hljeb?

– Znaš šta, – reče magarac – ja idem u Bremen i postaću tamo gradski muzikant. Pođi sa mnom pa se i ti zaposli kao muzičar. Ja ću svirati na tamburici, a ti udaraj u bubanj. Pas se obradova, pa mu se pridruži. Nisu dugo pješčili kad – ugledaše mačka kako sjedi kraj puta natmuren kao tri kišna dana.

⁴ Bremen – grad u Njemačkoj

– Oj, šta je to tebi krenulo nizbrdo, macane? – upita magarac.

– Ko bi bio veseo kad mu rade o glavi, – odgovori mačak. – Pošto sam nabrao godina i zubi mi otupjeli, pa više volim u zapečku da predem nego da lovim miševе, gospodarica htjede da mi sveže kamen o vrat i utopi. Evo sam strugnuo, ali sad bi mi dobar savjet vrijedio zlata: šta ću sa sobom?

– Hajde s nama u Bremen, ti se bar razumiješ u noćnu muziku, pa možeš tamo postati gradski muzikant. Mačku ovo polaska i pođe s njima. Uskoro tri bjegunca naiđoše na neko dvorište na čijoj kapiji čuči pijetao i krešti koliko ga grlo nosi.

– Što toliko kreštiš, uši ćeš nam probiti, – reče magarac. – Šta ti je?

– Sutra je nedjelja, – reče pijetao, – dolaze gosti, a domaćica nema milosti, naredila kuharici da mene spremi u čorbi. Večeras će mi odrubiti glavu, pa kreštim koliko mogu, dok god mogu.

– Ma, pusti ti to, crvenglavi, – odmahnu magarac – pođi s nama, mi idemo u Bremen, a od smrti bolje svugdje ćeš naći. Ti imaš zvučan glas, pa kad budemo zajedno muzicirali, dobro ćeš nam doći. Pijetao prihvati prijedlog pa svi zajedno nastaviše put. Kako je do Bremena bilo više od jednog dana hoda, svratiše pred večе u neku šumu da tu prenoće. Magarac i pas legoše pod jedno veliko drvo, mačak se pope iznad njih na granu, a pijetao odleti do samog vrha gdje mu je bilo najsigurnije. Prije nego što zaspa, pogleda

on još jedanput na sve strane. Kako mu se učini da u daljini vidi neku svijetlu tačku, doviknu svojim drugovima da je, izgleda, u blizini neka kuća, jer se vidi svjetlo. Magarac reče:

– Treba poći tamo, ovo je loše konačište. Pas pomisli kako bi mu dobro učinila koja koska i malo mesa na njoj. Tako krenuše prema svjetlu koje je bivalo sve jače i sve veće postajalo, dok ne stigoše pred osvijetljenu razbojničku kuću. Magarac, kao najveći, priđe prozoru i pogleda unutra.

– Šta vidiš, Sivonjo? – upita pas.

– Hmm, šta vidim? – odgovori magarac. – Vidim postavljen sto sa lijepim jelom i pićem i razbojнике kako sjede i goste se.

– To bi bilo nešto za nas – reče pijetao.

– E, da nam je kako unutra! – zamisli se magarac. Po-savjetovaše se šta da urade kako bi rastjerali razbojнике i najzad smisliše: magarac će prednjim nogama stati na prozor, pas će skočiti na magarčeva leđa, mačak će uspuzati na psa i najzad će pijetao uzletjeti mačku na glavu. Kad to uradiše, počеше na ugovoreni znak zajednički muzicirati: magarac zanjaka, pas zalaja, mačka zamrnjauka, a pijetao zakukurika, pa se survaše kroz prozor u sobu da su stakla zazvečala. Na tu užasnu dreku razbojnici skočiše, pomisliše da to dolaze duhovi i navrat– nanos pobjegoše u šumu. Četiri drugara sjedoše za trpezu, navališe na preostala jela i najedoše se kao da će četiri sedmice gladovati. Kad četiri muzikanta završiše s jelom, pogasiše svijeće i potražiše mje-sta za spavanje, svako već prema svojoj želji i navici: magarac leže na đubre, pas iza vrata, mačka na topli pepeo kraj

ognjište, a pijetao sjede na prečagu. I kako su bili umorni od dugog puta, ubrzo i zaspāše. Kad prođe ponoć i razbojnici izdaleka vidješe da u kući više ne gori svjetlo i da sve izgleda mirno, progovori harambaša:

– Nismo smjeli ovako nasjesti, – i posla jednog da ode i pretraži kuću. Taj zateče sve mirno, pa ode u kuhinju da zapali svijeću i kako je od užarenih, sjajnih mačkinih očiju pomislio da je pravi žar, on prinese njenim očima sumporno drvce da ga upali. Ali mačka nije znala za šalu ,već mu frkćući skoči u lice i izgreba ga. On se grdno uplašī, potrča i htjede da izleti na zadnja vrata i nagazi na psa. Pas skoči i ugriže ga za nogu. A kad potrča preko dvorišta i naiđe na đubrište, magarac se ritnu i opali ga zadnjim kopitama. A pijetao, koji se od buke probudi, zakrešta sa prečage: – kukuriku! Tad potrča razbojnik, što su ga noge nosile, svome harambaši i reče:

– Ah, u kući je grozna vještica, sunula mi je u lice i ogrebala me svojim dugim kandžama, pred vratima sjedi čovjek s nožem, taj me je ubo u nogu, na dvorištu leži neka crna neman koja me je zviznula toljagom, a gore na krovu sudija i viče: – Ovamo s tom huljom! – pa sam jedva živu glavu spasio. Od tada se razbojnici više ne usudiše da uđu u kuću, a četvorici nesuđenih bremenskih muzikanata kućica se toliko dopala da više nisu htjeli iz nje. A onome ko je zadnji pričao još brīde usta od pričanja.

VUK I SEDAM JARIĆA

Bijaše jednom jedna stara koza, pa imala sedam mladih jarića koje je voljela kao što majka voli svoju djecu. Jednog dana pođe ona u šumu da donese hrane pa pozva svih sedam jarića i reče im:

– Draga djeco, ja idem u šumu, a vi se dobro pričuvajte vuka, jer ako uđe, poješće vas od glave do pete. Taj zlikovac se često pretvara, ali vi ćete ga odmah prepoznati po hrapavom glasu i crnim šapama. A jarići rekoše:

– Draga majko, mi ćemo se dobro čuvati, možeš ići bez brige. Koza zameketa i mirno krenu na put. Ne prođe dugo, a neko zakuca na kućna vrata i viknu:

– Otvorite, draga djeco, evo vaše majke, svakom sam nešto donijela. Ali jarići po hrapavom glasu prepoznaše vuka i povikaše:

– Nećemo ti otvoriti, ti nisi naša majka, ona ima nježan i mio glas, a tvoj glas je hrapav. Ti si vuk. Tada vuk ode nekakvom trgovcu i kupi veliki komad krede. Kad je pojede, glas mu postade nježan. Onda se vrati, pokuca na vrata i viknu:

– Otvorite, draga djeco, evo vaše majke, svakom sam ponešto donijela. Ali vuk je stavio svoju crnu šapu na prozor, pa kad je jarići vidješe i poviču:

– Nećemo ti otvoriti, naša majka nema crne šape kao ti, ti si vuk. Tada vuk otrča pekaru i reče:

– Udario sam se u nogu, premaži mi je tijestom. I kad mu pekar tijestom premaza šape, on otrča mlinaru i reče mu:

– Pospri mi šape brašnom. Mlinar pomisli: “Vuk hoće nekog da prevari”, pa ga htjede odbiti, ali vuk mu reče:

– Ako mi to ne učiniš, poješću te. Tako se mlinar uplaši i nabijeli mu šape. Eto, takvi su ljudi. Onda zlikovac dođe i po treći put na kućna vrata, pokuca i reče:

– Otvorite, djeco, došla vaša draga majka i svakome ponešto iz šume donijela. Jarići povikaše:

– Pokaži nam prvo nogu, da vidimo jesi li naša draga majka. On onda stavi šapu na prozor i kad jarići vidješe da je bijela, povjerovala da je istina i otvoriše vrata. Ali uđe im vuk, glavom i bradom. Oni se uplašiše i stadoše se kriti. Jedno skoči pod sto, drugo u krevet, treće u peć, četvrto u kuhinju, peto u ormar, šesto pod korito, a sedmo u kutiju zidnog sata. Ali vuk ih sve nađe i nije oklijevao nego ih je jedno za drugim progutao. Samo ono najmlađe u kutiji od sata nije našao. Kad se tako do mile volje našderao, vuk se odgega napolje na livadu, leže pod drvo i zaspao. Malo zatim vrati se i koza iz šume. Ali šta je imala vidjeti. Kućna vrata širom otvorena, sto, stolice i klupa prevrnutе, korito slupano, pokrivač i jastuci po podu. Poče tražiti svoju djecu, njih nigdje. Dozivala ih je redom po imenu, ali niko se ne oduzva. Najzad, kad zovnu najmlađeg, začu se njegov glasić:

– Dragaa majko, evo me u kutiji od sata. Ona ga izvadi te joj ispriča kako je došao vuk i sve ostale pojeo. Pomislite samo

koliko je koza plakala za svojom jadnom djecom. Najzad u svome jadu izađe napolje, a jarić istrča s njom. Kad stiže na livadu, a tamo vuk pod drvetom leži i hrče da se sve grane tresu. Ona ga zagleda sa svih strana i primijeti da se u njegovom prepunom trbuhu jarići koprcaju. “Ah, bože”, zaključi ona, “to su moja jadona djeca, koju je progutao za večeru, još u životu?” Najmanje jare brzo otrčalo kući po makaze, iglu i konac. Koza proreza čudovištu trbuh i samo što je napravila prvi rez, kad jedno jare promoli glavu i kako je rezala dalje tako je iskakalo jedno za drugim svih šest jarića. I svi su bili živi i zdravi. Kakva je to bila radost! Grlili su svoju dragu majku i cupkali kao krojač na svojoj svadbi. Ali koza im je naredila:

– Trčite i brzo nakupite kamenja da ovoj bezobraznoj zvijeri napunimo trbuh dok još spava. Sedam jarića požuriše i donesoše kamenja pa mu ih uguraše u trbuh što su mogli više. Onda ga koza opet na brzinu zaši tako da se nije ni makao niti šta primijetio. Kad se vuk najzad naspavao, podiže se i kako je od teškog kamenja u stomaku bio jako ožednio, on krenu prema bunaru da se napije vode. Ali kad poče hodati i teturati tamo– amo, poče se i kamenje u njegovom trbuhu sudarati i zveckati. Tada on povika:

– Šta to zveči, šta to lupa u trbuhu mome ili su to jarići ili neko kamenje?

A kad stiže do bunara i naže se nad vodu da pije, teško kamenje ga povuče dolje i on se utopi. Kad to vidješe, sedam jarića dotrčaše vičući iz sveg glasa:

– Vuk se utopio! Vuk je mrtav! – i od radosti zaigraše oko bunara zajedno sa svojom majkom.

GUŠČARICA NA STUDENCU

Nekada vam bila bakica što je već grohnula od duboke starosti, a živjela ona sa svojim jatom gusaka u zabiti i samoći među brdima: tu je starica imala kućicu, malu majušnu, moćnom šumom okruženu.

Svakoga božijeg dana kad bi jutro objutrilo, dohvatila bi bakica svoju štaku i odgegala u šumu. Bijaše ona tu vrlo radna i valjana, i više nego što bi čovjek mogao pomisliti, uzimajući u obzir one mnoge godine što ih je prebacila preko grbače: žela je i skupljala travu za guske, trgala i brala divlje voće dokle joj ruke dosezahu, pa bi sve to trpala u korpe, prtila na leđa i nosila kući. Čovjek bi pomislio da će je teško breme presavinuti i k zemlji pritisnuti, ali ga je ona uvijek vedro nosila i sretno kući donosila.

Kad bi koga srela na svome putu, ljubazno bi ga pozdravila i za zdravlje upitala:

– Dobro jutro, dragi zemljače! Kako je, kako zdravlje? Lijepo vrijeme danas. Čudite se što vučem travu? Eh, da, svako mora prtiti svoje breme.

Ipak je ljudi nisu rado sretali, milije im bilo da je zaobiđu, da im ona na put ne naiđe. Kad bi otac onuda prolazio

sa svojim sinkom i na nju se namjerio, potihlo bi govorio dječaku:

– Čuvaj se matore, potuljena je to lija: svim je mastima namazana, vještica je ona i ništa drugo.

Jednog jutra naočito mlad čovjek prolazio šumom. Sunce divno sjalo, ptičice pjevale i cvrkutale, svjež lahor pirkao kroz granje i tiho pokretao lišće. Momak kročio sav radostan. Još nikoga nije sreo na putu, ali odjednom opazi staru vješticu kako se priginje tlu i srpom travu žanje. Čitavu hrpu nabila je već u vreću, a pokraj nje stajale još dvije korpe pune divljih krušaka i jabuka.

– Ali, bakice, kako ćeš sve to ponijeti? – upita je mladić.

– Hja, moram, dragi gospodine – odgovori starica. – Djeca bogatih, dakako, ne moraju, a seljak ne veli uzalud: “Od tereta preturena leđa bogme pogurena”.

– A bi li mi htio pomoći? – proslijedi starica kad je vidjela da je momak malko zastao kraj nje. – Leđa su ti, eto, ravna, a noge mlade, neće ti biti teško. Ni kuća nije daleko, eno je odmah za brijegom, na ledini: dok bi dlanom o dlan već si gore.

Mladi se čovjek sažali na staricu:

– Otac mi doduše nije seljak nego bogat grof odgovori joj on – ali da vidiš kako i mi znamo nositi a ne samo seljaci, evo, ponijet ću ti to breme.

– Baš će mi biti drago ako htjedneš. Trebat će ti svakako sat hoda, a što je to već tebi! A jabuke i kruške valjat će ti isto tako ponijeti.

Mladom grofu učini se ipak nekako sumnjivim kad je sada čuo da će mu trebati sat hoda: gle, prije, dok bi samo dlanom o dlan, to jest učas, a sad odjednom – čitav sat! Ali ga starica više nije pustila: uprtila mu breme na leđa, a u ruke mu tutnula obje korpe.

– Eto vidiš, sasvim je lako – napomenu stara.

– Ne, nije baš lako – odgovori mladi grof, a lice mu se bolno iskrivi. – Vreća na leđima pritišće kao da je u njoj samo kamenje, a jabuke pak i kruške otežale kao da su od olova, pa jedva već i dišem.

Ote mu se dubok uzdah, i htjede on već zbaciti sav teret sa sebe, ali mu stara ne dopusti.

– Gle ti njega! – porugljivo će stara. – Mladi gospodin neće i ne može nositi što sam ja, starica, već bezbroj puta teglila! Puna su im usta lijepih riječi, a kad treba malko povući, onda se kojekako izmotavaju te bi izmakli. Hajde, kreći, što si stao! Ne skanjuj se nego se miči, pruži korak! Niko ti drugi pod breme neće pleća podmetnuti!

Dok je išao po ravnu, još kako – tako; ali kad su došli pod brdo pa se valjalo peti uz brijeg, a kamenje se pod nogama kotrljalo nizdol kao da je živo, eh, onda mu se prevršila mjera. Kapi znoja, krupne kao grašak, probile ga po čelu i potekle curkom niz leđa, sad vruće, sad hladne.

– Bakice, – protuži momak, sav usopljen – ne mogu dalje, malko ću predahnuti.

– Ne sada i ne ovdje, za ime Božije! – usprotivi se starica. – Odmarat ćeš se kad stignemo gore, ali sada moraš naprijed. Nikad ne možeš znati kada će ti ovo biti na korist.

– Znaš, stara, već si pretjerala! – ljutito će joj mladi grof.

I htjede zbaciti breme sa sebe. Ali ništa od toga, uzalud mu trud i muka – breme kao da je sraslo s leđima. Vrtio se mladić i meškoljilo, no nikako da se oslobodi. Stara se samo smihuljila i zadovoljno cupkala sa svojom štakom.

– Nemoj se ljutiti, dragi gospodine – najposlije će ona. – Evo si pocrvenio kao pijetlova kresta. Samo strpljivo nosi svoje breme. Strpljen, spašen. Kad dođemo kući, dat ću ti dobru napojnicu.

Pa i šta je već mogao? Valjalo mu se pomiriti sa sudbinom i strpljivo tabati za starom. Ona sve žustrija, a njemu teret sve teži, sve ga više pritišće. Odjednom stara skoči i vinu se uvis, učas se nađe na njegovoj punoj vreći i gore se smjesti: premda mršava i suhonjava kao suha pastrva, težila je više nego najdeblja seoska cura.

Mladiću koljena drhturila i klecala, ali mu pomoći ne bijaše, jer kad bi zastao, udarala ga stara prutom i koprivama po nogama. Neprestano uzdišući i stenjući, uspinjao se uzbrdo, i tako naposljetku stigoše staričinoj kući, a stigli su baš kad njemu, kako kažu, duša već bijaše izašla navrh jezika.

Kad su guske ugledale staru, istegoše vratove i uzmahnuše krilima, i poletješe joj u susret kričući i gačući: ga-ga, ga-ga! Za jatom, vitlajući šibom u ruci, kročila postarija nezgrapnica, curetina pokrupna i posnažna, a ružna, Bože mili, kao što je ružna mrkla noć.

– Majčice – oslovi guščarica staru – nije li vam se što ispriječilo na putu te Vas toliko dugo ne bijaše.

– Ne, nije ništa, kćerke moja – sa svoje će strane stara u objašnjenje – ništa mi se nije ispriječilo ni dogodilo: baš naprotiv, ovaj dragi gospodin pomogao mi ponijeti breme. Zamisli samo, draga: kad sam se umorila, bio je tako ljubazan te je još i mene uzeo na svoja pleća. Put nam nije bio dug niti smo se i najmanje dosađivali: bili smo dobre volje i neprestano se šalili.

Naposljetku stara kliznu s bremena na tlo, snimi mladiću teret s leđa, uze mu one dvije korpe iz ruku, pogleda ga sasvim ljubazno te mu se obrati riječima:

– A sada sjedi tu na klupu pred vratima pa se lijepo odmori! Svoju si nagradu i plaću bogme pošteno zaslužio i neće te mimoići.

Zatim se obrati guščarici, sasvim ozbiljno:

– Ti pak, kćerke, idi u kuću: niti je red niti se pristoji da djevojka ostaje nasamo s jednim mladim gospodinom, ne treba ulje na vatru dolijevati: još bi se mogao u tebe zagledati.

Mladi grof nije znao bi li protužio ili bi se nasmijao. Takvo smilje i kovilje, pomisli on, ne bi me moglo ganuti sve da je i trideset godina mlađe.

Uto je stara milovala i mazila svoje guske kao da su joj djeca, a onda sa kćerkom uđe u kuću.

Momak se opruži na klupu pod dvjema divljim jabukama. Zrak bio mlak i blag, naokolo se protegla zelena livada, po njoj se osuli jaglaci, majčina dušica i svakojako drugo cvijeće. Sredinom livade žuborio bistar potok čijoj se površini odražavalo sunce, a bijele guske švrljale tamo-ammo ili pak brbotale i bučkale po vodi.

“Doista je ovdje lijepo”, reče momak u sebi. “A ja sam tako umoran da mi se oči same sklapaju. Eh, malko ću prospavati. Samo da ne okrene kakav vjetar i noge mi ne otpuhne, jer su slabe i meke kao mahovina.”

Pošto je malko pospavao, eto stare; prodrma ga ona i probudi.

– Ustaj – reče mu ona – ovdje ne možeš ostati. Dotužila sam ti doduše i bila prilično neugodna, ali ti nije glava pala s ramena. Vrijeme je da dobiješ što si zaslužio, pa ću ti sada i dati tvoju plaću. Imetak ti i novac nije potreban, imaš ga dovoljno. I stoga ću ti, evo, dati nešto drugo: na, uzmi.

I to rekavši, tutnu mu u ruku kutijicu načinjenu od jednog jedinog smaragda.

– Dobro je čuvaj – napomenu stara – donijet će ti sreću.

Kako se osjećao osvježen i okrijepljen snom, mladi grof ustade s klupe na kojoj je dojako spavao, zahvali staroj na daru pa se zaputi odande, a za ljepotom staricine kćerke nije se ni osvrnuo. Kad je već poprilično poodmakao, još je iza sebe, izdaleka, čuo kako guske, tamo na staričinoj livadi, veselo gaču ga-ga, ga-ga!

Tri je dana mladi grof bazao naokolo i tumarao po divljini dok nije izbio u naseljen kraj i naposljetku se obreo u velikom gradu. Kako ga tu nije niko poznao, odvedoše ga u kraljevske dvore, gdje je kralj s kraljicom sjedio na prijestolju. Grof prignu koljeno, izvadi iz džepa smaragdnu kutijicu i položi je kraljici do nogu. Tek što ju je ona otvorila i u nju zavirila, pade na pod kao mrtva.

Kraljevske sluge odmah ščepaše grofa i povedoše da ga u tamnicu. Ali se uto kraljica vrati k svijesti, otvori oči i naredi da ga puste: i neka svi izađu iz dvorane – želi s njime nasamo porazgovarati.

Kad su tako ostali sami, briznu kraljica u gorak plač i u suzama protisnu:

– Čemu mi sav ovaj sjaj i sva ova čast što me okružuje, kad se svakog jutra budim u teškoj brizi i golemoj tuzi što mi je na srce pala.

Zajadala kraljica i ovako nastavila:

“Tri sam kćeri imala, a najmlađu među njima krasila takva ljepota da je svekoliki svijet smatraše pravim čudom. Bijaše bijela kao snijeg i rumena kao jabukov cvat, kosa joj sijala kao sunčane zrake. Kad bi zaplakala, nije iz očiju ronila suze nego sami biser i drago kamenje. Kad je navršila petnaestu godinu, pozvao kralj sve tri kćeri pred svoje prijestolje. Da ste samo vidjeli kako su se svi nazočni zadivili kad je najmlađa ušla: bijaše kao kad sunce jutrom iza gore sine. Kad su došle pred njega, kralj im uze besjediti:

– Kćeri moje, ne znam kada će mi kucnuti posljednja: zato želim još danas odrediti šta će svaku od vas nakon moje smrti zapasti. Vi me, dakako, volite sve tri. Ali onu koja me najviše voli treba da zapadne ono najbolje.

Svaka reče da ga najviše voli, a kralj će tada:

– Biste li mi mogle izraziti to kako me i koliko volite? Po vašem objašnjenju najbolje ću sam razabrati.

Prvo se izjasnila najstarija i rekla:

– Ja volim oca kao najsladi šećer:
– A ja ga volim kao svoju najljepšu haljinu – objasni druga.

Najmlađa pak šutjela, pa je otac morade upitati:

– A ti, moje najdraže dijete, kako me voliš?
– Ne umijem reći – odgovori najmlađa – i ne znam svoje ljubavi ni sa čime usporediti.

Ali je otac uporno tražio da ona ipak kaže svoju i da iznese usporedbu, i tako će najmlađa naposljetku:

– Ni najbolje mi jelo ne godi bez soli, pa zato oca volim kao so.

Kad je to čuo, kralj se naljuti, zapade u srdžbu te odsiječe:

– Ako me voliš kao so, onda i tvoju ljubav treba solju nagraditi!

Tako reče i kraljevinu razdijeli među dvije starije kćeri, a što se tiče najmlađe, zapovjedi da joj na leđa uprte torbu soli i da je dvojica slugu odvedu u šumu, u divljinu, i da je ondje ostave.

Svi smo se zauzimali za nju i usrdno molili, ali se kraljev gnjev nije dao umekšati niti ičim ublažiti. A kako li je ona gorko plakala kad je morala otići od nas! Sav put kud je prolazila bio posut biserom što ga je ronila iz očiju. Ono jest, kralj se uskoro zatim pokajao zbog svoga krutog srca, te naredio da za jadnim djetetom tragaju po svoj šumi, ali niko više ne mogaše naći odagnane najmlađe princeze.

Kad samo pomislim da su je možda divlje zvijeri rastrgale, ne mogu se sabrati od puste tuge i žalosti. Kadikad se tješim nadom da je još uvijek na životu, da se krije u kakvoj pećini ili da je našla sklonište u samilosnih ljudi. A zamislite, kad sam otvorila vašu kutijicu od smaragda, a to u njoj isti onakav biser kakav je moja kći ronila iz očiju. Ne možete zamisliti koliko me to u srce taklo.”

Tu kraljica dovrši svoje kazivanje te upita mladog grofa:
– A sada kažete gdje ste i kako došli do ovog bisera.

Grof joj tada pripovjedi kako je tu kutijicu dobio od starice u šumi i kako misli da je ta starica zapravo vještica. O djetetu, reče, nije ništa čuo niti ga je ikad vidio.

Kralj i kraljica nato odlučiše potražiti tu staricu; mišljahu naime: ondje odakle je biser potekao mogli bi štogod saznati i o svojoj jadnoj kćeri.

Dok oni tako, starica pak sjedila u svojoj osami i prela uz kolovrat. Bijaše se već smračilo; cjepka što je gorjela na ognjištu palucala i svjetlòmrcala, slabo osvijetljivala prostoriću. Vani odjednom graja: guske se vraćale s paše i promuklo ali bučno gakale. Domala uđe i guščarica. Starica joj ovlaš uzvratu pozdrav klimnuvši glavom. Kći sjede do nje, preuze kolovrat i poče sukati pređu okretno i spretno kao mlada djevojka. Tako su njih dvije sjedile kakva dva sata, a nisu među sobom ni riječi izmijenile.

Naposlijetku se izvana oču neko šuškanje i škrebetanje na prozoru i nato unutra zasjaše dva oka što su žarko zaiskrila; bijaše to stari noćnik, šumska sova što je tripot

huknula svoje: u-hu, u-hu! Starica malko zaškilji očima, nehajno pogleda uvis i reče:

– Vrijeme je sada, kćerice, da izađeš: obavi svoj posao.

Kći ustade pa izađe iz kuće. Kamo li se zaputila?

Krenula je preko livade pa sve dalje i dalje u dolinu. Najposlije siđe ka studentu kraj kojega se izvila i raširila tri stara, moćna hrasta.

Povrh brda ispeo se mjesec na uštapu, ploča mu velika, okrugla, mjesečina kao dan, naokolo jasno te bi iglu mogao naći.

Guščarica maknu kožu koja joj zakrivaše lice, naže se nad vodu i poče se umivati. Pošto se umila, umoči i onu kožu u vodu, pa je onda razastrije na tratini, da se na mjesečini izbijeli i posuši. A kako li se djevojka sva preobrazila! Takvo što nisi još nikad vidio. Kad je makla suru pletenicu, zlačana joj se kosa poput sunčanih zraka prosu niz ramena i pleća i kao plašt joj prekri tijelo. Samo su joj oči sijale kroz kosu kao zvijezde na nebu, a obrazi blistali blagim rumenilom poput jabukova cvata.

Pa ipak ta ljepojka bijaše tužna: sjela ona i u plač brijunula, suza suzu sustiže. Navirale suze iz očiju, tekle niz duge zlačane pramene i na tlo kapale. Sjedila ona plačući, i kozna koliko bi još tako ostala da nešto nije prasnulo i šušnulo u granju obližnjeg drveta. Poskoči ona poput srne što je čula lovčev hitac. Mjesec se upravo skrio za tmasti oblak. Dok bi okom trepnuo, navuče djevojka staru kožu na lice i nestade odande kao što nestane svjetlosti kad je vjetar ugasi.

Sva trepereći poput lista na jasiki trepetljiki, otrča kući. Starica stajala pred vratima. Djevojka joj namjeri pripòvjeti što se dogodilo, ali stara pokaza samo ljubazan smiješak na licu te će kratko:

– Znam već sve.

Zatim djevojku uvede u kuću i na vatru pritače novu cjepku. Ali nije više sjela za kolovrat, nego dohvati metlu te uze mesti, čistiti i rediti.

– Sve treba da bude čisto i uredno – ona će djevojci.

– Ali, majčice, – u čudu će djevojka – zašto metete i pospremate u ovaj kasni sat? Što ste to naumili?

– A znaš li koje je doba? – upita je stara.

– Još nije ponoć, ali je blizu – odgovori djevojka.

– Zar ne pomišljaš na to – opet će stara – da si prije tri godine došla ovamo k meni? Izminulo je tvoje vrijeme, ne možemo dalje zajedno biti, ne možeš više u mene ostati.

Uplaši se djevojka te upita:

– Ah, draga majčice, zar me kanite odvrgnuti i odagnati? A kamo ću, jedna i kukavna? Nemam nikakvih prijatelja, nigdje roda ni zavičaja, kamo da krenem, kome da se obratim? Sve sam činila što ste od mene tražili, i uvijek ste mnome bili zadovoljni. Nemojte me otjerati!

Nije starica htjela djevojci reći što je čeka.

– Ne mogu više ovdje ostati – nastavi starica. – A kad već jednom moram otići, neka kuća bude uredna i čista. Zato me nemoj zaustavljati u poslu. Ti pak za sebe ne budi u brizi: naći ćeš krov pod kojim ćeš mirno živjeti. Plaćom što ću ti je dati biti ćeš zadovoljna.

Ali je djevojka ipak htjela znati što je posrijedi pa pripita:

– Recite mi samo što se zapravo događa.

A stara joj odgovori:

– Velim ti opet: ne zavrzuj i ne smetaj me u poslu. Ni riječi više, nego idi u svoju komoricu, skini kožu s lica i na se odjeni svilenu haljinu što si je imala kad si došla ovamo. I čekaj u komorici dok te ne zovnem.

Sada mi pak valja pripovjediti o kralju i kraljici, i o mladome grofu, otkako su zajedno pošli tražiti staricu što živi u šumi, na osami.

Grof se u šumi noću odvojio od njih, zabasao, pa je morao sam dalje. Sutradan mu se nekako učini kao da je pogodio i kao da je na pravom putu. Išao je neprestance naprijed dok se nije već i mrak uhvatio. Kad se sasvim smračilo, i već noć zapasala, popeo se na drvo da prenoći: bojao se da ne zaluta ako pođe dalje, onako nasumce.

Kad je mjesec obasjao krajinu, vidje on kako nekakva prilika niz brijeg silazi. Spodoba doduše nije imala pruta ili šibe u ruci, ali on ipak mogaše razabrati da je to guščarica koju bijaše prije vidio kod staričine kuće.

“Haj-haj!” u sebi će mladi grof. “Najprije se namjerih na jednu vješticu, a sad mi evo i druge!”

Ali kako li se iznenadio i kako li se začudio kad je ona prišla studencu i svukla kožu s lica da se umije! U kakvo li je čudo pao kad se zlačana kosa prosula po njoj i kad je guščarica sinula u ljepoti kakve dotad još nije vidio na svijetu! Jedva se i disati usudio; istegao je vrat između lišća

koliko god mogaše i nikako da pogled svrne sa nje: gledaše je netremice.

Je li se previše nagnuo ili pak bijaše što god drugo posrijedi, ali grana odjednom zapucketa, a djevojka u isti onaj čas navuče kožu na lice i skoči odande poput preplašene srne, a kako se uto i mjesec skrio za oblak, iščeze ona posve.

Mladi grof odmah puznu sa drveta i ubrza za njom onuda kuda je nestala. Nije daleko odmakao kadli u polutama zamijeti kako su dvije prilike upopriječile preko livade. Bijahu to kralj i kraljica: primijetili oni izdaleka svjetlost u staricinoj kućici te pošli onamo.

Grof im pripovjedi o tome kakva je čudesa vidio pokraj studenca, a njih dvoje bijahu uvjereni da je ta guščarica njihova nestala kći. Puni radosti, krenuše dalje i uskoro eto ih pred kućicom. Naokolo se poredale guske, držeći glavu pod krilom i tako spavale: nijedna nije glasa pustila niti se pomaknula.

Namjernici poviriše unutra kroz okno na prozoru: starica, sasvim tiha, sjedi za kolovratom i prede klimajući glavom; zanjela se u posao, ne gleda ni lijevo ni desno. Prostorija uredna i nadasve čista, kao da je to dom malim vilenjacima kojima se za noge ne hvata prašina. Ali nigdje unutra najmlađe princeze.

Gledali su tako neko vrijeme, a onda se odlučise i pokucaše na okno. Bijaše kao da ih starica očekuje, jer je ustala i ljubazno ih pozvala unutra:

– Samo naprijed, znam već ko je.

Kad su ušli, stara nastavi:

– Bili biste sebi uštedjeli toliki put da niste prije tri godine nesmotreno i nepravedno odvrkli svoje umiljato i dobro dijete. Vašoj kćerki nije to nimalo naudilo. Morala je, doduše, tri godine čuvati guske, ali nije u tome ništa zlo naučila: sačuvala je svoje čisto srce. Za sve to dovoljno ste kažnjeni strahom u kojem ste živjeli.

Zatim krenu prema komorici i zovnu:

– Hajde, kćerice, izađi!

Tada se otvoriše vrata na komorici, i kraljevska kći izađe u svome svilenom ruhu, bujne zlaćane kose i divnih blistavih očiju: bijaše kao da je anđeo s neba sišao.

Djevojka pristupi ocu i majci, zagrlji ih i poljubi: svima od ushita potekoše suze radosnice.

Mladi grof stajao kraj njih, pa kada ga je opazila, djevojci rumen obli lice, porumenje ona kao makov cvijet; ni sama nije znala zašto.

– Drago dijete, – prozbori kralj – svoju sam kraljevinu razdao: šta da tebi dam?

– Ništa njoj ne treba – javi se starica. – Ja joj darujem suze što ih je zbog vas prolila: sve su to sami biseri, ljepši od onih što se u moru nahode, a vrijede više nego sva vaša kraljevina. U nagradu pak što me vjerno služila poklanjam joj svoju kućicu.

Tek što je to izrekla, nestade starica ispred njihovih očiju. Čulo se samo neko praskanje u zidovima, i jedva se stigoše ogledati, a ono od kućice nastala krasna palača, i kraljevski sto u njoj već stajao prostrt, a sluge trčahu naokolo i posluživahu.

Priča se ova još nastavlja, ali je pamćenje moje bake, koja mi je ovo pripovijedala, ponešto oslabilo, pa joj se ostatak istro iz glave. Mislim svejednako da se lijepa princeza udala za mladoga grofa, i njih su dvoje ostali u dvorima, gdje su živjeli u sreći i zadovoljstvu dokle bijaše Božija volja. A jesu li one snježnobijele guske kod staricine kuće bile same djevojke (neka mi ovo niko ne zamjeri) – djevojke što ih je starica uzela k sebi, i jesu li poslije opet poprimile ljudsko obličje i kod mlade kraljice ostale u službi, eh, to vam ne umijem reći pouzdano, ali sve nekako slutim da je bilo tako.

Jedno zasigurno stoji: starica nije bila vještica, kako svi-
jet mišljaše, nego mudra i dobra vila – usuda koja je svakom samo dobro smjerala. Zacijelo je najmlađu princezu, još kad se ova rodila, obdarila darom da umjesto suza biser roni. Danas to više ne biva, jer bi se siromasi inače mogli brzo obogatiti.

ČETIRI BRATA VRIJEDNA ZLATA

Nekada davno vam bio siromah čovjek pa imao četiri sina i ništa drugo. Kad su se sinci zamomčili, pozva ih otac te im reče:

– Sinci moji, nema druge nego vam se valja u svijet otisnuti. Ništa nemam što bih vam mogao dati. Hajte u tuđinu, pa svaki neka izuči kakav zanat, i gledajte onda kako ćete se kroz život kretati.

Nato se sva četiri momka sprema na put, pozdrave se s ocem i sva četvorica zajedno izađu na gradska vrata. Pošto su neko vrijeme tako išli, izbiju na raskršće: put se odatle granao i vodio na četiri različite strane.

Tada reče najstariji brat:

– Ovdje nam se valja razići, ali ćemo se poslije četiri godine opet naći na ovome istom mjestu, pošto za to vrijeme ogledamo svaki svoju sreću.

I tako svaki udari svojim putem.

Najstariji neko vrijeme išao pa na putu naišao na čovjeka koji ga upita kamo se zaputio i što namjerava.

– Evo idem potražiti gdje bih izučio kakav zanat – odgovori momak.

A onaj će mu nato:

– A bi li pošao sa mnom da postaneš kradljivac?

– A ne – usprotivi se momak. – To nije pošten zanat, a konac je pjesmi da te uzmu za klatno u krvnikovu zvonu, to jest da čovjeka najposlije objese.

– O – preuze onaj – ne treba da se bojiš vješala, nećemo dotle: samo ću te poučiti kako ćeš smahnuti, to jest odnijeti ono do čega inače ne može niko doći i u čemu ti ne može niko pete nanjušiti, to jest gdje ti niko ne može u trag ući.

I tako najstariji brat pristane na nagovor i u toga čovjeka postane nenadmašan majstor, učen lupež, tako spretan da ništa ne bijaše od njega sigurno, ništa čega god se on htio domoći.

Drugi brat također naiđe na nekog čovjeka koji ga podjednako upita kuda je namjerio i što bi želio naučiti.

– To još ne znam – odgovori mu momak.

– Onda hajde sa mnom i postani zvjezdoznanac i zvjezdočatac: to ti je najbolje od svega, ništa ti tada ne može ostati sakriveno.

Svidjelo se to momku te se on prevrgao u tako vješta zvjezdara da mu je majstor, kad je učenik završio nauk i htio krenuti dalje, darovao durbin i rekao:

– Ovim možeš vidjeti što se zbiva na nebu i na zemlji, i ništa ne može izmaknuti tvom oku.

Treći se brat namjeri u nauk u nekog majstora lovca, i ovaj ga izvrsno pouči u svemu što ide u lovačko znanje i zvanje, te momak najposlije postane nadasve izučen lovac.

Kad je momak odlazio od majstora, ovaj mu pokloni pušku govoreći:

– Ova neće nikad izdati: ma na što je uperio, pouzdano je da ćeš i pogoditi, tu promašaja ne može biti.

I najmlađi brat naiđe isto tako na nekog čovjeka koji ga upita kamo će i što je nakanio. Kad mu momak objasni svoje, čovjek ga priupita:

– A bi li volio postati krojač?

– Pravo da kažem – odgovori momak – nisam baš oduševljen time da od jutra do večeri sjedim pogrbljen, da bodem iglom tamo-amo, a pogotovo da neprestano peglam.

– Ah, to – dočeka onaj – govoriš ono što znaš o krojačima i što se uopšte o njima misli; ali ćeš u mene izučiti sasvim drugo krojačko umijeće: čestito je ono i uz to vrlo prikladno.

Momak naposljetku prihvati nagovor, ode s tim čovjekom te u njega izuči njegovo umijeće. Kad je odlazio od majstora, ovaj mu na rastanku dade posebnu iglu te mu napomene:

– Njome možeš sašiti i sastaviti što god hoćeš i zaista što god ti pod ruku naiđe: bilo meko kao jaje ili tvrdo kao čelik, sve se slije u jedno, i nigdje šava ne vidiš.

Pošto su izminule četiri godine, sva se četiri brata sastanu u isto vrijeme i na istome onom rakrašću, izgrle se i bratski izljube i zajedno krenu očevoj kući.

– Šta to vidim? – vedro će im otac. – Opet vas je vjetar ovamo nanio?

Oni mu tada uzmu pripovijedati o tome kako su se proveli u tuđini, što je i kako je bilo, i ne zaborave spomenuti kako je svaki izučio svoj zanat. Dok su to pripovijedali, upravo su sjedili pred kućom, pod visokim drvetom.

– Pa hajde da vidimo što sve umijete, hajde pokažite svoje, da vas malko gledam.

Tako predloži otac, pogleda uvis pa onda u drugog sina. I nastavi:

– Eno je gore navrh drveta, među dvjema granama, zeba savila gnijezdo i baš sada u njemu sjedi na jajima: hajde reci koliko je jaja u gnijezdu?

Upitani drugi sin, zvjezdar, namjesti svoj dalekozor, uperi ga uvis i pogleda kroza nj, a onda će kao iz topa:

– Ima ih pet.

– Skini jaja! – obrati se otac najstarijem sinu, kradljivcu.

– Ali pazi da nimalo ne zasmetaš pticu koja na njima leži.

Majstor u lupeškom umijeću okretno se uspe na drvo, dohvati jaja ispod ptice, koja nije ništa opazila nego je i dalje mirno ležala, i donese ih dolje ocu.

Otac uzme ptičija jaja, u svaki kut na stolu stavi po jedno, a peto u sredinu, te će onda trećem sinu, lovcu:

– Treba da jednim metkom pogodiš i probiješ svih pet jaja.

Majstor lovac podigne pušku, nanišani i opali, i svih pet jaja, baš kako je otac htio, pogodi i probije jednim hicem. (Zacijelo je imao posebnog puščanog praha pomoću kojeg puščano zrno obilazi oko uglova!)

– Na tebi je sada red! – obrati se otac četvrtome sinu. – Treba da ptičija jaja opet zašiješ i sastaviš i u njima da budu čitavi neizvaljeni ptići, a sve tako da se ne vidi nikakav kvar od metka i nikakav šav.

Nato najmlađi sin, majstor iglič, uzme svoju iglu i zašije i sastavi sve onako kako je otac želio. Kad je sin krojač dovršio svoje djelo, morao je prvi sin, majstor lupež, vratiti jaja opet u gnijezdo gdje su i bila, a sve tako da ptica ništa ne osjeti. I doista je ona i dalje ležala na jajima, a do nekoliko dana izlegu se i ptići zebići, svaki sa crvenom prugom oko vrata umjesto šava gdje ih je krojač zašio.

– E, doista vas moram uvelike pohvaliti – naposljetku će otac sinovima. – Niste dangubili, svoje ste vrijeme dobro iskoristili, i svaki je nešto valjano naučio. Ne bih umio reći koji je između vas najbolji i kome pripada prvenstvo. Vidjet ćemo čim vam se pruži zgoda da pokažete svoje umijeće.

Nedugo zatim sva se zemlja strašno uznemirila: kaziva-hu kako je zmaj ugrabio i sa sobom nekamo odveo kraljevsku kćer.

Zapao kralj u veliku brigu, mučio se i premišljao i dan i noć, i naposljetku obznanio: ko princezu uspije osloboditi i dovesti je natrag na kraljeve dvore, dobit će je za ženu.

– Eh, eto prilike za nas gdje bismo se mogli istaknuti – reći će braća jedan drugome.

I tako oni među sobom najposlije odluče da krenu zajedno i da izbave princezu iz zmajevih pandža.

– Prvo treba dokučiti gdje se princeza nalazi, a to ćemo odmah vidjeti – reče zvjezdar pa pogleda na svoj durbin što ga je uperio u daljinu.

– Evo, već je vidim – nastavi on. – Daleko je odavde, eno je gdje sjedi na morskoj hridi, a do nogu joj leži zmaj te je čuva.

Zvjezdar nato ode kralju te ga zamoli da njemu i njegovoj braći dade brod, a kad ga je dobio, otplovi s braćom preko mora.

Kad su stigli do one hridi, ugledaju princezu gdje ondje sjedi, a kraj nje spava zmaj što je glavu položio njoj u krilo.

– Ne smijem iz puške opaliti – objasni lovac – jer bi se moglo dogoditi da i ljepojku ubijem.

– Onda je tu potrebno da ja ogledam sreću sa svojim umijećem – preuzme majstor lupež.

I prišunja se onamo te ukrade princezu ispred zmaja, tako okretno i tiho da čudovište nije ništa primijetilo, nego je i dalje spavalo, hrkanje mu daleko odlijegalo.

Veoma zadovoljni gdje ih je sreća tako poslužila, pohite braća s prinezom na brod i zaplove na pučinu.

Uto se zmaj probudio, pa kad je razabrao da je princeza nestala, bijesno zabrekće i poleti zrakom u potjeru za otmičarima. Kad se već nadvio nad brod, namjerivši da se odozgo na njega ustremi, lovac uperi pušku te odape i pogodi zmaja pravo u srce.

Stropoštalo se čudovište i mrtvo tresnulo na brod, a bijaše ono tako golemo, glomazno i teško da je svojim pa-

dom razbilo lađu, pa se sva raspala. Braća uspiju uhvatiti nekoliko dasaka i na njima zaplove naokolo morskom površinom.

Zavrnila se braća u tijesnu, našli se oni u velikoj nevolji, ali tu bijaše majstor iglič, to jest krojač, pa on, ne budi lijen, potegne svoju čudesnu iglu i začas, u nekoliko velikih uboda, sašije daske jednu za drugu, i kad ih je tako složio i sastavio, sjedne na njih te onda pokupi ostale rasute dijelove kraljevskoga broda. Zatim i njih sašije i sastavi tako spretno da je obnovljeni brod domalo mogao zaploviti, i braća se ubrzo vrate onamo odakle bijahu isplovili.

Kad je kralj opet ugledao svoju kćer, toliko se obradovao da se to jedva može riječima iskazati.

Obrati se on četvorici braće te im predloži:

– Jedan između vas treba da je dobije za ženu: a koji je to, odlučite sami među sobom.

Tada braća okrenu u žestoku prepirku oko toga, jer je svaki za sebe svojatao da baš on ima pravo na lijepu princezu i da baš njemu ona pripada.

Zvezdar će prvi:

– Da ja nisam svojim durbinom otkrio gdje je princeza, sva bi vaša umijeća bila uzaman: zato ona pripada meni!

Nato se usprotivi lupež:

– Od kakve bi koristi bilo što si zurio u durbin da je nisam ja ukrao zmaju ispred nosa? Stoga ona treba da bude moja!

Majstor lovac opet će sa svoje strane:

– Sve bi vas, zajedno s princezom, razderalo ono grdno čudovište da ga nije pogodilo zrno iz moje puške: zato je ljepojka moja!

Najposlije će majstor krojač:

– Svi biste se jadno utopili da ja nisam svojim umijećem opet sastavio razbijeni brod: zato princeza meni pripada!

Kad je sve saslušao, kralj donese mudru presudu:

– Svaki između vas četvorice ima jednako pravo. No, kako djevojka ne može pripasti svakome od vas, neka je niko i ne dobije. Ali ću vam svakome dati po dio svoga kraljevstva.

Braći se sviđa kraljeva odluka, te oni složno izjave:

– Kudikamo je bolje tako nego da smo nesložni, da se prepiremo i svađamo.

I tako svaki između njih četvorice dobije svoj dio kraljeve baštine, i svi požive sa svojim ocem zadovoljni i sretni dokle bijaše Božija volja.

STOČIĆU, POSTAVI SE!

Nekad davno živio krojač sa tri sina i jednom kozom čijim su se mlijekom hranili. Pošalje tako jedanput otac najstarijeg sina da napase kozu. Čitav je dan dječak hodao proplankom, šumarkom, a koza brstila. Uveče upita mladić kozu da li je sita. “Sita, presita, kući mi se hita!” odgovori koza. Poslije, otac dođe u štalu, pomilova kozu, a ova zavreča: “Gladna pregladna, trave ne vidjela, na kamenu bila!” Otac se razljuti na sina lijenčinu, izudara ga i otjera od kuće. Sutradan, srednji sin povede kozu na pašu. Kada je predvečer htjede vratiti kući, koza sretno izmeketa: “Sita, presita, kući mi se hita!” Ali kad gazda dođe da je vidi, koza opet odmeketa: “Gladna, pregladna, trave ne vidjela, na kamenu bila!” Tada krojač istuče i svog srednjeg sina i otjera ga iz kuće. Isto se desi i sa najmlađim sinom – koza je svoju pjesmu svaki put na isti način odvrečala. Tako krojač i svog trećeg sina otjera od kuće. Četvrtog dana povede krojač sam kozu na pašu. I njemu je ona uveče tvrdila: “Sita, presita, kući mi se hita!” A kad dođoše u štalu, koza vreknu: “Gladna pregladna, trave ne vidjela, na kamenu bila!” Sad tek krojač shvati šta je uradio, pa istuče i otjera kozu i osta sam. Njegovi sinovi se razidoše po svijetu tražeći posla. Najstariji je

učio zanat kod jednog stolara. Poslije godinu dana, jer je bio marljiv i vrijedan, dobi od majstora drveni stočić na dar. Ali to nije bio običan drveni stočić. Kad mladić, prema majstоровim uputama reče: “Stočiću, postavi se!” gle čuda. Stočić se ispuni najraznovrsnijim i najljepšim jelima. I kako što nestane sa stola, tako se opet napuni! Obradova se mladić i veselo krenu kući jer se oca poželio, a htio je i da ga obraduje svojim stočićem. Jedne večeri zastade pred nekom krčmom da se odmori i da tu zanoći. Dobar kakav je bio, pred svim gostima viknu svom stočiću: “Stočiću, postavi se!”. Gosti se zadiviše čudu i dobro se pogostiše. Ali krčmar odluči da noću, kad mladić zaspe, zamijeni čarobni stočić običnim starim stolom kakav je imao negdje na tavanu. Tako i učini. A mladić, ništa ne primijetivši, krenu očevoj kući. Obradova se otac sinu, a još više priči o čarobnom stočiću. Sazvaše prijatelje i rođake i najstariji sin uzviknu: “Stočiću, postavi se!” Pa opet: “Stočiću, postavi se!”, ali se ništa ne desi. Gosti ismijaše mladića i otiđoše gladni svojim kućama, a mladić od stida samo što u zemlju nije propao. Srednji brat učio zanat kod nekog mlinara. I on je bio marljiv i vrijedan pa mu gazda poslije godinu dana dade nagradu. Magare. Ali ni to ne bijaše obično magare: kad se prostre ispod njega čaršaf i blago ga se povuče za uši i kaže “Magarence, daj!” iz njega, na sve strane pljusne kiša dukata. Obradova se mladić i veselo krenu kući. Jedne večeri i on zastade kod iste krčme i isto mu se desi što i njegovom najstarijem bratu. Krčmar vidje kako mladić ide u štalu, kako prostire čaršaf ispod svog magarenceta i kako, povukavši magarence za uši i uzviknuvši

“Magarence, daj!”, dobi kišu dukata. Iste noći krčmar zamijeni čarobno magare običnim. I tako mladić dođe kući i tako sazvaše prijatelje i rođake, ali na uzvik “Magarence, daj!” ne bi ništa. Naljutiše se gosti i odoše praznih ruku svojim kućama, a mladić od stida samo što nije u zemlju propao. Najmlađi brat učio zanat kod nekog tokara. I on je bio marljiv i vrijedan i poslije godinu dana šegrtovanja za nagradu je dobio vreću, a u vreći štap. Ali ni to ne bi obična vreća, ni obični štap. Na uzvik “Udri!”, štap bi izletio i devetao neprijatelja sve dok mu se ne kaže “Stani!”. Obradova se najmlađi sin staroga krojača. Znao je što se desilo njegovoj braći, pa požuri put one krčme. Tamo se pravio važan. Tajanstven. Pričao je o čudima koja je vidio ili za koja je čuo. A svoju vreću pomno čuvao. Krčmar jedva sačeka noć pa se krišom prikrade usnulom mladiću i njegovoj vreći. Ali dječak nije spavao, nego kad krčmar dotače vreću, povika “Udri! Udri!” a štap izletje i tako dobro obavi svoj posao da krčmar pristade da vrati i stočić i magare, i da uradi sve što treba samo da sklone štap. I tako se najmlađi sin uputi očevoj kući. Sa sobom je nosio stočić, za sobom vodio magarca, a preko leđa prebacio vreću i u vreći čarobni štap. Dočekao otac radosno svoje najmlađe dijete, ali jedva pristade da sazove prijatelje i rođake. Dođoše gosti i stočić se postavi: “Stočiću, postavi se!” i na stolu se nađe svakojakih jela. Kad magarencetu reče “Magarence, daj!” magarence izdukata hrpu dukata. Samo niko ne viknu štapu u vreći: “Udri!” Zašto bi i viknuo!? Svi su se gostili i radovali. A stari krojač ostavi iglu i makaze i živio je sa svoja tri sina sretno i dugo.

PALČIĆ

Bio jednom jedan siromašan seljak. Sjedio je svake večeri kraj ognjišta i džarao vatru, a žena prela. Tada bi seljak govorio:

– Kako je žalosno što nemamo djece. Kod nas mirno kao u grobu, a u drugim kućama bučno i veselo.

– Da, – govorila je žena i uzdisala – kad bismo imali makar jedno, pa da je kao palac, ja bih bila zadovoljna. Poslije sedam mjeseci žena rodi dijete, nimalo duže od palca, a oni rekoše:

– Dobili kako i zaželjeli, pa neka bude naše drago dijete. Zbog malog rasta nazvaše ga Palčić. Premda su ga dobro hranili, dijete ne poraste, već ostade onoliko koliko bješe prvog časa. No, dijete se činilo pametno i uskoro se pokazalo da je ono bistrio i spretno stvorenjce kome polazi za rukom sve što započne. Seljak se jednog dana spremi da ide u šumu po drva i reče u sebi: “Kad bih bar imao koga da dotjera kola za mnom.”

– Oče, – povika Palčić – ja ću dotjerati kola, možeš se u me pouzdati, biće na vrijeme u šumi. Čovjek se nasmija i reče:

– E, kad bi to moglo! Ti si premalen da vodiš konja na uzdi.

– To ne smeta, oče, samo ako majka hoće da upregne konja. Ja ću mu sjesti u uho i dovikivati kuda treba ići.

– Dobro, – pristade otac – da pokušamo. Kad je došlo vrijeme, majka upregnu konja, Palčića stavi konju u uho, a on viknu:

– Điha! Điha! Konj krenu kao da je kočijaš pravi majstor i povuče kola pravo u šumu. U trenutku kad je mali vikao “Điha, điha” kad su kola ulazila u jednu oštru okuku, naiđoše dva stranca.

– Čovječe, – reče jedan – pa šta je ovo? Kola voze, kočijaš više konju, a nema ga.

– To nisu čista posla, – reče drugi. – Hajdemo za kolima da vidimo gdje će se zaustaviti. Kola skrenuše u šumu i to baš prema onome mjestu gdje su sjekli drva. Kad Palčić ugleda oca, povika:

– Vidi, oče, evo mene s kolima, spusti me. Otac lijevom rukom prihvati konja, desnom izvadi sinčića iz uha i on radosno sjede na jednu slamku. Kad stranci ugledaše Palčića, od čuda su zanijemili. Onda jedan pozva drugoga na stranu i tiho reče:

– Ovaj mališan bi mogao da nam donese sreću. Mogli bi ga u nekom velikom gradu pokazivati za novac. Hajde da ga kupimo! Oni priđoše seljaku i rekoše mu:

– Prodaj nam ovog mališana. Biće mu dobro kod nas.

– Ne, – odgovori otac. – To je moj jedinac, ne bih ga prodao za sve blago ovoga svijeta. Ali kad Palčiću da je

riječ o prodaji, uspuza se uz očev kaput, stade mu na rame i šapnu na uho:

– Samo ti mene prodaj, oče, ja ću se vratiti. Tako ga otac prodade onoj dvojici za dobre pare.

– Gdje hoćeš da sjediš? – upitaše ga oni.

– Stavite me na obod šešira. Tamo mogu da šetam naokolo i da posmatram okolinu, a pasti neću.

Ljudi mu učiniše po volji, Palčić se oprostio od oca i krenuše. Išli su sve dok se nije smrklo. Tad mališan povika:

– Spustite me dolje, prigustilo mi je.

– Ostani ti lijepo tamo gdje si, – reče onaj na čijem je šeširu sjedio – meni to ništa ne smeta. I ptice mi ponekad urade nešto po šeširu.

– Ne, – reče Palčić – ja znam šta je pristojnost, brzo me spustite dolje. Čovjek skide šešir i pusti mališana na njivu kraj puta. On skoči i poče puzati po zemlji tamo– amo dok ne nađe mišiju rupu i šmugne unutra.

– Laku noć, gospodo, putujte bez mene, – povika iznutra da im se naruga. Oni potrčaše i počеше gurati štapove u mišiju rupu, ali trud im osta uzalud. Palčić se povlačio sve dublje i dublje, pa kad pade noć, oni moradoše kući ljuti i prazne kese. Kad Palčić vidje da su otišli, izađe iz podzemnog hodnika. “Noću je opasno hodati po oranici”, reče on, “možeš slomiti i vrat i nogu!” Srećom, naiđe na praznu puževu kućicu. “Hvala bogu”, reče, “tu mogu sigurno provesti noć”, i smjesti se unutra. Ali upravo kad je htio da zaspi, ču kako prolaze dva čovjeka i jedan od njih govori:

– Kako bismo samo mogli bogatome popu uzeti novac i srebro?

– To bih ti ja mogao reći, doviknu mu Palčić.

– Šta to bi? – reče jedan lopov uplašeno – Čuh da neko govori. Oni zastadoše i oslušnuše, a Palčić ponovo progovori:

– Povedite mene, ja ću vam pomoći.

– A gdje si ti?

– Tražite me pri zemlji i pazite odakle dolazi glas – odgovori on. Lopovi ga najzad nađoše i podigoše.

– Ti, kepecu jedan, kako ćeš nam ti pomoći? – rekoše oni.

– Slušajte, – odgovori on – ja ću se provući između željeznih šipki u popovu sobu i dodaću vam što god hoćete.

– Važi – rekoše oni. – Hajde da vidimo šta možeš i znaš. Kad stigoše do popove kuće, Palčić se uvuče u sobu i odmah povika iz sveg glasa:

– Šta hoćete? Hoćete li sve šta ovdje ima? Lopovi se uplašiše i rekoše:

– Tiše! Da se ko ne probudi. Ali Palčić se pravio da ne razumije, pa ponovo viknu:

– Šta hoćete? Hoćete li sve šta ovdje ima? To začu služavka koja je spavala u susjednoj sobi, uspravi se u krevetu i oslušnu. Ali lopovi koji su se od straha dali u bjekstvo ponovo se ohrabriše i pomisliše:

– To nas mališa zavatlava. Oni se vratiše i šapnuše mu:

– De, budi ozbiljan i dodaj nam nešto. Palčić opet povika iz sve snage:

– Pa ja ću vam sve dodati, samo pružite ruku. To je sasvim dobro čula služavka koja je iz kreveta osluškivala i potrča na vrata, a lopovi pobjegoše kao da ih goni sam vrag. Pošto nije mogla ništa da vidi, služavka pođe da upali svjetlo. Tako za njom izađe i Palčić i neprimijećen ode u sjenik. Pošto je sve pretražila i ništa nije našla, služavka leže natrag u krevet misleći da je sanjala otvorenih očiju i ušiju. Palčić se uspuza uz vlati sijena i nađe sebi lijepo mjesto za spavanje. Mislio je da se tu do jutra odmori, pa da se onda vrati kući svojim roditeljima. Ali još ga je mnogo šta čekalo.

Kad se primače zora, služavka ustade da nahrani stoku. Prvo pođe u sjenik i zahvati naramak sijena i to baš onaj u kojem je spavao Palčić. Ali, on spavaše tako čvrsto da ništa nije osjetio niti se probudio sve dok zajedno sa sijenom ne stiže kravi u usta.

– O, bože, – povika on – kako sam to dospio u mlin? Ali ubrzo shvati gdje se nalazi, pa dobro pripazi da ne padne među zube i ne bude zdrobljen. Tako je morao skliznuti u želudac.

– U ovoj sobici su zaboravili prozore, – reče on – ni sunce ovamo ne dolazi, niti se svjetlo pali. Smještaj mu se nije nimalo dopao. A najgore je bilo što je kroz vrata dolazilo sve više sijena i postajalo sve tješnje. U velikom strahu on povika što je mogao glasnije:

– Ne donosite više sijena, ne donosite više sijena! Služavka, koja je upravo muzla kravu, kad ču da neko govori, a nikoga ne vidi, i to onim istim glasom koji je noćas čula,

trže se i toliko prepade da klonu sa stoličice i prosu mlijeko. Brzo se podiže i trčeći prema gospodaru povika:

– Joj! Gospodine pope, krava je progovorila.

– Ti si poludjela, – odgovori pop, ali ipak pođe u štalu da vidi što je. Kad, samo što je ušao u štalu, Palčić opet povika:

– Ne donosite više sijeno, ne donosite više sijeno. Uplaši se i pop, misleći da je u kravu ušao zao duh, pa naredi da je zakolju. Zaklaše je, a želudac u kojem je bio Palčić baciše na đubre. Palčić je mnogo muka imao da se izvuče napolje i baš kad je uspio da promoli glavu, eto nove nesreća: dotrča gladan vuk i u jedan zalogaj proguta čitav želudac. Ali Palčić nije gubio hrabrost. “Možda ću se”, mislio je, “moći sporazumjeti s vukom”, i doviknu mu iz stomaka:

– Dragi vujo, ja znam gdje ima divne hrane.

– Gdje to? – upita vuk.

– U jednoj kući, uvući ćeš se kroz odžak i naći kolača, slanine i kobasica koliko god hoćeš. I on mu tačno opisa kuću svoga oca. Vuku nije trebalo ponavljati. On se noću uvuče kroz odžak, uđe u ostavu i naždera se do grla. Kad se zasatio, htjede da izađe, ali je bio toliko nabrekao da istim putem više nije mogao napolje. Palčić je s tim i računao, pa sad poče da vrišti u njegovom stomaku. Cičao je i podvriškivao koliko god je mogao.

– Smiri se, – zaškripi vuk zubima – probudićeš ljude.

– Da ne bi, – reče mališan – ti si se sit najeo, hoću i ja da se veselim. Pa opet poče da viče iz sve snage. Od te buke se najzad probudiše njegov otac i majka, potrčaše do ostave i

proviriše kroz pukotinu. Kad vidješe da je unutra vuk, otrčaše da donesu sjekiru i kosu.

– Ti stani iza mene, – reče čovjek kad uđoše u sobicu – ako od mog udarca ne bude mrtav, treba ti da ga udariš i da ga rasiječeš. Palčić ču glas svoga oca i povika:

– Dragi oče, ja sam ovdje, evo me u vukovom trbuhu. A otac reče sav sretan:

– Hvala bogu, vratilo nam se naše drago dijete! On reče ženi da ostavi kosu da ne bi povrijedila Palčića, pa zamahnu i udari vuka po glavi tako snažno da se odmah mrtav sruši. Poslije toga potražiše nož i makaze, razrezaše mu trbuh i izvukoše mališana napolje.

– Ah, – reče otac – mnogo smo se brinuli za tebe! Gdje li si sve bio?

– Ah, oče, bio sam u mišijoj rupi, u kravljem želucu, u vukovom trbuhu. Ali sad ostajem kod vas.

– A mi te više nećemo prodati ni za sva blaga ovoga svijeta – rekoše roditelji milujući i ljubeći svog dragog Palčića. Oni mu dadoše da jede i pije i napraviše mu novo odijelo, jer se staro na putu pocijepalo.

TRI ŠUMSKA PATULJKA

Bio jednom neki čovjek što je obudovio – umrla mu žena. A bila opet neka žena što je obudovjela – umro joj muž. Udovac imao kćer, udovica također imala kćer. Te dvije djevojke bile među sobom dobre drugé, lijepo se pazile. Išle one zajedno šetati, a nekom se prilikom udovčeva kći poslije šetnje sa svojom drugom navratila udovici u kuću – došla joj u posjet.

– Čujd – reče udovica udovčevoj kćeri – kaži svome ocu da bih se ja rada za nj udala. Ti bi se onda svakog dana mlijekom prala i vinom pojila; moja bi se pak kći vodom umivala, a vodu bi i pila.

Kad se udovčeva kći vratila kući, pripovjedi ocu što je udovica kazala, a nato će otac:

– Šta da radim? Ono jest, ženidba je radost, ali je i muka.

Kako se nije mogao odlučiti, naposljetku izu jednu čizmu te će kćeri:

– Na ovoj je čizmi na potplatu rupa. Evo ti čizma, nosi je na tavan: objesi je ondje o jak ekser pa u nju ulij vode. Drži li vodu, opet ću se oženiti; propušta li, onda ništa od ženidbe, o klin s njom.

Djevojka učini kako joj je otac rekao. Pokazalo se da je voda stegla rupu, i čizma se razom napunila.

Djevojka onda izvijesti oca, a nato on i sam ode na tavan da vidi. Kad se uvjerio da je onako kako mu kći veli, otputi se on udovici, zaprosi je, i oni održaše svadbu.

Kad su sutradan dvije djevojke ustale, a to pred muževljom kćeri stoji mlijeko za umivanje i vino za pice, a pred ženinom kćeri voda i za umivanje i za piće. Drugog jutra voda pred objema kćerima. Trećeg pak jutra sama voda pred muževljom kćeri, a mlijeko i vino pred ženinom. I tako bi i nadalje.

Žena se prometnula u zlu maćehu svojoj pastorki i u strasna joj se neprijatelja prevrgla, i naprosto nije znala kako bi joj iz dana u dan što više napakostila. A bila maćeha i zavidna, jer je pastorku krasila milina i ljepota, dok je maćehinu kćer pratila odbojnost i ružnoća.

Jednog dana kad je zima oko svega stegla svoj obruč, kad se sve smrzlo i zemlja otvrdla, a snijeg prekrrio brda i doline, napravi maćeha haljinu od papira, dozva pastorku te joj reče:

– Evo, odjeni se ovom haljinom pa idi u šumu i naberi mi jagoda, donesi mi ovu korpu uzvrh punu, tako sam ih se zaželjela.

– Bože dragi – snebi se djevojka – pa zimi ne rastu jagode! Zemlja se smrzla i otvrdla kao kamen, snijeg sve prekrrio! I kako ću i zašto u toj haljini od papira? Vani sve puca od studeni, dah se čovjeku ledi, žestoko puše, vjetar će mi i trnje svu haljinu razdrijeti.

– Gle, namjeravaš mi još i prkositi! – ražesti se maćeha.
– Tornjaj se i ne dolazi ovamo dok ne nabereš punu korpu jagoda!

Nato joj dade krišku stara, tvrda hljeba i nadoveza:

– To ti je dovoljno za današnji dan.

A u sebi reče: “Već će se ona vani smrznuti i presvisnuti od gladi, i nikad mi više neće na oči izići.”

Djevojka bila poslušna, odjenula se u papirnu haljinu pa se s korpom uputila od kuće. Kud je okom segla, udalj i širinu, sva krajina obijeljela, sve sami snijeg prekrilo, nigdje travke ni zelenila. Kad je zašla u šumu, ugleda malenu kućicu, upravo kolibu – iz nje na prozor van virkaju tri šumska patuljka. Ona im uljudno kimnu glavom i nazva dobro jutro i smjerno pokuca na njihova vrata.

– Naprijed! – pozvaše je patuljci, a ona uđe i sjede na klupu kraj peći, da se ugrije. Izvadila je svoj bijedni doručak.

– Daj i nama malo! – zamoliše je patuljci.

– Vrlo rado – spremno će ona, te prelomi svoju krišku i dade im polovicu.

– A kuda si namjerila po ovoj studeni i šta ćeš u toj haljinici u šumi? – upitaše je oni.

– Ah – odgovori ona – valja mi nabrati punu korpu jagoda, i ne smijem kući dok ih ne nabere: moram ih donijeti.

Pošto je djevojka pojela svoj komadić tvrdog hljeba, patuljci joj tutnuše metlu u ruke i rekoše:

– Pometi nam snijeg pred stražnjim vratima.

Kad je bila vani, trojica patuljaka uzeše razgovarati među sobom:

– Čime bismo je nadarili? Tako je pristojna i smjerna, i tako dobra te je i onaj svoj hljeb podijelila s nama.

– Ja je obdarujem time da sa svakim danom bude sve ljepša – reče prvi između njih.

– Poklanjam joj – javi se drugi – da joj zlatnici padaju iz usta čim riječ izgovori.

– A ja joj – na kraju će treći – želim da dođe kralj i da se njome oženi.

Dok su oni razgovarali, djevojka je učinila kako su joj naredili: mela je i pomela snijeg za kućicom – i što mislite što je našla? Sve same zrele jagode! Sasvim tamnocrvene izvirivale one onud kud je mela. Silno obradovana, nabra ih punu korpicu. Potom zahvali patuljcima, svakome pruži ruku u pozdrav te odrzra kući.

Kad je stigla, predade maćehi jagode. Već čim je ušla i rekla “Dobra večer”, navriješe joj zlatnici iz usta. Pripovjedila je zatim što je i kako je bilo u šumi, a za svakom joj riječju slijedio zlatnik, i tako ih ubrzo bijaše puna soba.

– Kakve li obijesti! – uzviknu maćehina kći. Tako se razbacivati novcem!

A u njoj zapravo uskipjela zavist, te i sama poželje da ode u šumu brati jagode.

Kad je maćehina kći izrazila svoju želju, majka joj ne dopusti da ide:

– Ne, draga kćeri moja, vani je previše studeno, mogla bi mi ozepsti i prehladu na se navući.

Ali kako je djevojka na sve navrla da ide, mati joj naposljetku popusti. Dade joj sutradan krasan krzneni kaput da se njime odjene i zaštiti od hladnoće, a nareza joj i mekog hljeba i namaza ga maslacem, i još joj dade velik kolač za put.

Uputila se maćehina kći, krenula u šumu, usmjerila pravo onoj kućici.

I opet tri šumska patuljka virkala na prozor, ali ih ona nije pozdravila. Nije ni na vrata pokucala, nego je naprosto nahrupila unutra, i nije ni pogledala ukućane. Sjela je kraj peći i uzela jesti svoj hljeb s maslacem i svoj kolač.

– Daj i nama malo! – zamoliše je njih trojica.

– I meni je samoj malo! – odvrnu maćehina kći.

– Odakle da još i drugima dajem?

Kad je dovršila doručak, patuljci joj pružiše metlu te joj rekoše:

– Evo ti metla pa nam pometi vani, pred stražnjim vratima.

– Pometite sami! – osorno će ona na to. Nisam ja vaša sluškinja!

A kad je vidjela da joj oni ne kane ništa pokloniti, izađe na vrata.

Šumski se patuljci počеше tada među sobom dogovarati:

– Čime da je obdarimo kad je tako nepristojna, osorna i zla, i kad ima tako opako srce što je svakom zavidno i ne bi nikome ništa dalo?

– Neka svakog dana bude sve ružnija, eto to joj je od mene! – zaželje joj prvi.

– Neka joj uza svaku riječ što je izgovori iskoči žaba kraštača iz usta! – obdari je drugi.

– Od mene joj poklon da skonča nesretnom smrću! – zaključi treći.

Maćehina je kći dotle tražila jagode, pa kad ih nije našla, mrzovoljno se zaputi kući.

Kod kuće, tek što je zinula i riječ protisnula da majci pripovjedi kako je bilo i što je vidjela u šumi, iskoči joj iz usta žaba kraštača, tako da svakome bijaše na grštenje.

U maćehi nato još više uskipje bijes i poraste mržnja, te je samo namotavala misli oko toga kako će napakostiti i bol nanijeti pastorki, koja je iz dana u dan bivala sve ljepša i ljepša.

Naposljetku maćeha dohvati kotao, pristavi ga na vatru i poče u njemu otkuhavati pređu. Kad se preda otkuhala, maćeha je prevjesi pastorki preko ramena, dade djevojci sjekiru i posla je na zaleđenu rijeku, da sjekinom probije rupu u ledu i da pređu ispere.

Pastorka bila poslušna, otišla na zaleđenu rijeku te uzela sjekinom probijati rupu u ledu. I dok je zamahivala i prosijecala, naiđe krasna kočija, a u kočiji se vozio kralj. Zastade kočija, a kralj upita djevojku:

– Ko si ti, dijete moje, i što radiš tu?

– Sirota sam djevojka, evo pređu ispirem.

Kralju se sažalilo na nju, a kako je vidio da je neobično lijepa, on će joj dalje:

– Bi li htjela da se odvežeš sa mnom?

– Bih, kako ne bih, od srca rado! – prihvati djevojka, sva sretna što ne mora više na oči maćehi i njezinoj kćeri.

I uspe se u kočiju i odveze s kraljem, a kad bijahu na dvorima, proslaviše svadbu u sjaju i raskošju – baš kako su joj šumski patuljci zaželjeli.

Minula godina dana te mlada kraljica rodila sina, a kad je maćeha čula o velikoj sreći svoje pastorke, požuri se sa svojom kćeri na dvore – ode pastorki tobože u pohode.

Dok je ondje boravila u posjetu, a kralj jednog dana nekamo izašao te u kraljicininim odajama nikog ne bijaše, opaka maćeha pograbi kraljicu za glavu, a maćehina kći uhvati je za noge, i tako je njih dvije digoše iz postelje i kroz prozor baciše u rijeku što je onud protjecala. Potom ružna kći leže u postelju, a stara je pokri preko glave.

Kad se kralj vratio na dvore i htio razgovarati sa svojom ženom, stara se uzvrpoljila te će kralju:

– Tiho, tiho! Ne možete sada s njome razgovarati, leži sva u znoju, danas je morate ostaviti da miruje.

Ne sluteći nikakvo zlo, kralj izađe iz odaje i navrati se tek sutradan.

Kad je zapodjenuo razgovor sa ženom i ona mu odgovarala na pitanja, na svaku joj riječ iskakala krastača iz usta, dok je prije ispadao zlatnik.

U čudu bio kralj pa upitao što to znači, a stara uzela objašnjavati kako je to od silnog znojenja, ali da će već proći.

Noću kuharski momčić vidje kako je jarkom doplovila patka, i ta patka pita i kazuje:

– O moj kralju, gdje li bdiš? Budan li si ili spiš?

A kad joj momčić nije na to ništa odgovorio, patka nastavi pitajući:

– A što moje gošće rade?

Tada momak odgovori:

– Tvrdim snom se one slade.

Potom patka upita dalje:

– Što mi radi sinak lijepi?

A momak joj odgovori:

– U kolijevci snom se krijepi.

Zatim se patka prevrgnu u kraljicu te u tom obličju ode gore u odaje, podoji sinčića, protrese mu posteljicu i brižno ga pokri, a onda siđe i, pošto se opet preobrati u patku, otplovi niz jarak. Tako je dolazila dvije noći zaredom, a treće noći reče kuharskome momku:

– Idi kralju pa mu kaži neka uzme mač i neka njime na pragu zamahne nada mnom.

Odrzra momak i kralju prenese što mu je rečeno, a kralj dođe i triput mačem mahnu nad prilikom što je stala na prag – i gle! Na treći se uzmah pred kraljem odjednom stvori njegova žena, živa i zdrava, kakva i prije uvijek bijaše.

Silno se obveselio kralj, ali je kraljicu sakrio u posebnu odaju. Tako do nedjelje, jer je tada valjalo krstiti dijete. A kad su krstitke prošle, upita kralj:

– Što je zaslužio onaj koji drugoga izvuče iz postelje te ga baci u vodu?

– Ništa bolje – odgovori maćeha – nego da zlotvora strpaju u bačvu što je iznutra načičkana čavlina, pa da bačvu zavaljaju i nizbrdo je otisnu u rijeku.

– Dobro je – dočeka kralj – sama si sebi osudu izrekla!

I zapovjedi da donesu takvu bačvu: u nju strpaše opaku maćehu i njezinu kćer, pribiše i zakucaše dno i bačvu zakotrljaše niz brijeg i u rijeku je otisnuše.

TRI PRELJE

Bila jednom neka lijena djevojka – nikako joj se nije mililo presti. Majka joj govorila te govorila i neprestano je opominjala da se lati posla, ali sve bijaše u vjetar: koliko god majka upinjala i kćerku savjetovala, djevojku svejednako nije mogla privoljeti da se kudjelje prihvati. Naposljetku majci prekipjelo, razljuti se ona te uze mlatiti kćer, a ova se ljuto rasplaka, udari u gorak plač i jecanje da se čulo naokolo.

U onaj mah ispred kuće iz koje se čuo plač i kuknjava prolazila kočija, a u njoj sjedila kraljica. Ova odmah zapovjedi kočijašu da ustavi kočiju. Kraljica siđe, stupi u kuću i zapita majku zašto bje djevojku te dernjava dopire i na cestu.

Žena se stidjela da pred drugima iznosi kako joj je kći lijena, pa okrenu u druge strune i reče:

– Evo, ne mogu je nikako odvratiti od predenja, neprestano bi prela te prela, a ja se zavrнула u siromaštvu i ne mogu joj nasmagati kudjelje koliko bi trebalo.

Iznenadena, kraljica joj uzvratila:

– A ja opet ništa ne volim tako kao što volim predenje, i ništa mi na svijetu nije uhu tako ugodno i milo nego kad

čujem gdje kolovrat zvrji. Lijepo vi pustite svoju kćer da ide sa mnom na dvore: u mene ima kudjelje do grla, može djevojka presti koliko joj srce želi.

Sretna i presretna, majka objeručke prihvati, i kraljica odvede djevojku sa sobom. Kad su stigle na dvore, kraljica je povede gore i pokaza joj tri izbe pune puncate kudjelje.

– A sad prioni pa mi ispredi ovu kudjelju – reče joj kraljica. – Kad završiš posao, udat ću te za svoga najstarijeg sina. Nije važno što si siromašna, ne marim za to: u miraz, dovoljna je tvoja uporna marljivost, lijepa je to oprema djevojci.

Prestravila se djevojka – ta toliko kudjelje ne bi stigla ispresti sve kod bi poživjela trista godina i prela svakog dana od zore do mraka.

Kad je ostala sama, briznu u plač, i tri je dana tako sjedila i plakala, a ni prstom da bi maknula.

Trećeg dana eto kraljice: kad je vidjela da djevojka još nije ni počela, dobrano se začudi. A vajna prelja uzela se vaditi i kazala kako od goleme tuge za majkom i kućom nije mogla na posao ni misliti, a kamoli se posla prihvatiti. Kraljici to bilo shvatljivo, ali na odlasku ipak napomenu:

– Sutra ti se valja posla latiti.

Kad je djevojka opet ostala sama, bijaše na sto muka: nije znala što da počne i kako da sebi pomogne, te je samo stajala kraj prozora, tužna i žalosna. I dok je tako stajala i gledala, odjednom uoči gdje nailaze tri žene: u prve jedna noga čotasta, drugoj se ženi donja usna preko brade prevjesila, a u treće palac na ruci širok i spljošten.

Zastale žene pred prozorom, pogledale gore te upitale djevojku što joj je i kakvi je jadi biju. Ona im se potuži u kakvu je golemu nevolju zapala, a one joj nato ponudiše svoju pomoć i rekoše:

– Ako pristaneš da nas na svadbu pozoveš, za svoj nas sto smjestiš i nazoveš nas svojim tetkama a nimalo se ne postidiš zbog nas, evo ćemo ti s ovih stopa u pomoć priskočiti i svu ti kudjelju ispresti, i to u malo vremena.

– Baš kao naručeno – obradova se djevojka. – Uđite samo i ne časite časa, nego odmah prionite!

I pusti unutra tri čudne druge, napravi im mjesta u prvoj izbi, a one se lijepo smjestiše i počеше presti. Jedna gazila podnožak na kolovratu i nit izvlačila iz kudjelje na preslici, druga vlažila prvòpređu, a treća uvtala, sukala udarajući prstom po stolu, i kako god bi udarila, svaki put na pod padale niti, mnoštvo njih, nadasve tanko ispređenih.

Djevojka je svoje prelje krila od kraljice, pa kad bi se ova navratila onamo, ona joj pokazivala hrpe pređe, i kraljica hvalila marljivu poslenicu – pustoj hvali nikad kraja.

Pošto su ispraznile prvu izbu, prijedoše na drugu i na posljétku na treću, pa i ta doskora ostade prazna. Kad su tako odvalile sav posao, tri se čudne druge pozdraviše s djevojkom i na odlasku joj pripomenuše:

– Eto tako, i nemoj zaboraviti što si nam obećala. Znaj, na veliko će ti dobro i na veliku korist izići.

Kad je djevojka kraljici pokazala prazne izbe i goleme one hrpe pređe, kraljica pripremi svadbu. Princ zaručnik

silno se radovao što će ga zapasti tako spretna i radina žena, i mnogo ju je hvalio.

Uoči same svadbe djevojka, tada već kraljevska nevjesta, povjeri kraljici, svojoj svekrvi:

– Imam tri tetke, mnogo su mi dobro one u životu učinile, pa ne bih htjela da ih u svojoj sreći zaboravim. Dopusnite mi da ih pozovem na svadbu pa da sjede za stolom.

– Zašto ne, nema tu nikakve zapreke – prihvati kraljica.

Kad se počelo svadbena slavlje, eto triju čudnih druga u čudnu ruhu, a mlada ih lijepo dočeka i pozdravi:

– Dobro mi došle, drage tetke!

Mladoženja zapao u čudo te će svojoj mladoj gundajući:

– Odakle ti i čemu te rugobe?

Potom priđe onoj što je imala čotastu nogu te je upita:

– Od čega vam je stopalo tako široko i čotasto?

– Od gaženja po kolovratu, kad predem: od pustog gaženja – odgovori ona.

– Oda šta vam donja usna tako ovješena? – upita drugu, a ona će na to:

– Od vlaženja prvòpređe, kad predem: od vlaženja, velim.

– Od čega vam tako širok i pljosnat palac? – upita treću, a ona mu objasni:

– Od uvrtnanja kad predem i sučem: od pustog uvrtnanja i sukanja.

Dobrano se prepade princ mladoženja pa odluči:

– Neće moja lijepa žena nikad više ni dirnuti kolovrat!

I tako se kraljicina snaha zauvijek riješila morskog joj predenja.

KRALJ KOSOBRAD

Imao neki kralj nadasve lijepu kćer, ali preko svake mjere oholu i obijesnu, tako te joj nijedan prosac nije odgovarao, nijedan da bude po njezinoj čudi: sve ih redom odbijala i ruglu izvrgavala.

Nekom zgodom upriličio kralj veliku svečanost i na nju pozvao uglednike iz blizine i daljine, sve same junake horne za ženidbu. Stigli oni i poredali se prema ugledu i časti, svrstali se prema moći i položaju: ponajprije kraljevi, pa vojvode, onda knezovi i grofovi, baruni i na kraju plemići.

Tada provedoše obijesnu princezu kroz njihove redove. Prolazila ona i zanovijetala, svakome nalazila manu, svakome znala štogod prikrpiti.

Jedan joj bijaše predebeo: – Vinska bačva, sve se račva! – okrsti ga ona.

Drugi joj bio previsok, te ona odmah: – Dug dugonja uvis pohrlio, tarhane bi s neba dohvatio!

Treći prenizak: – Zbijen, stlačen, odozgo mlaćen – priklopi oholica.

Četvrti previše bljedolik: – Blijeda smrt sve će strt! – prišila mu naduta princeza.

Peti preveć rumen: – Zajapuren gnjetao, crven kao pije-
tao! – priklopi preuzetna kraljevska kći.

Šesti ne bijaše dovoljno uspravan: – Zeleni se grana –
hrga, u zapečku suha kvrga!

I tako je svakome štogod našla, zamjerila i prilijepila, a
naposlje rugala se jednom kralju dobričini, ili princu, koji
je stajao gore pri vrhu i komu je brada išla ušilj i bila malko
zavinuta.

– Gle ovoga! – smijala se obijesna princeza. – Brada mu
kao kljun u drozda ili kosa!

I dobrijana odonda prozvaše Kosobrad.

Kad je domaćin, stari kralj, vidio kako njegovoj kćeri
nije ni do čega i ni do koga stalo, nego se samo oholi i sva-
kog ismjehuje, izruguje se proscima i sve ih prezrivo odbija,
žestoko se razljuti pa se zakle da će je udati za prvog prosja-
ka što mu dođe na vrata.

Koji dan poslije toga eto nekakva svirača – potukača
pod prozor, rastegao skitnik svoju pjesmu i svirku, očekuje
da mu odozgo bace štogod milostinje.

Kad ga je kralj čuo, odmah zapovjedi:

– Pustite ga unutra, dovedite ga ovamo!

Doveli potukača gore, pojavio se on u svojoj prljavoj i
poderanoj odjeći, te je pjevao i svirao pred kraljem i njego-
vom kćerju, a kad je završio, zamoli ih za malen darak.

Kralj mu tada reče:

– Baš mi se svidjela tvoja pjesma i svirka, pa ti u nagra-
du dajem svoju kćer za ženu.

Prestravila se kraljevska kći kad je to čula, ali kralj od-
siječe:

– Zakleh se da ću te dati prvom prosjaku koji naiđe, pa
će tako i biti!

Uzalud se opirala, nikakav joj prigovor nije pomogao,
nego odmah pozvaše župnika, tako te njoj ne bijaše ni kud
ni kamo – morade se vjenčati sa sviračem potukačem.

Pošto je obred tako protekao, obrati se kralj svojoj kćeri
te će joj odrješito:

– A sada niti je red niti se pristoji, kad si prosjakova
žena, da i dalje budeš na mojim dvorima: valja ti lijepo ići
sa svojim mužem, pa idi!

Nato je prosjak primi za ruku i povede van, a ona mora-
de s njime uzeti put pod noge, zapeti s mužem pješke.

Išli oni tako, pa kad su došli u neku veliku šumu, upita
ona muža:

– Čija je ova lijepa šuma?

A on joj odgovori:

– Posjed kralja Kosobrada: da se nisi oholila, sad bi
šuma tvoja bila.

Ona tada zajada:

Tužna li sam, jadna sada što ne uzeh Kosobrada.

– Išlo njih dvoje dalje, pa udarilo preko neke livade, te
će ona opet zapitati muža:

– Čija li je ova lijepa livada?

– To je kralja Kosobrada: da se nisi oholila, livada bi
tvoja bila.

– Tužna li sam, jadna sada što ja prezreh Kosobrada.

Poslije ih je put nanio kroz nekakav veliki grad, a ona opet upita:

– Čiji li je ovaj krasni veliki grad?

– To je varoš Kosobrada: da se nisi oholila, sad bi varoš tvoja bila.

– Tužna li sam, jadna sada, što ne uzeh Kosobrada.

– Ne, nikako mi se ne sviđa i nije mi nimalo po čudi što neprestano nekoga drugog priželjkuješ za muža i za njim žališ – pripomenu joj svirač – potukač. – Zar ti ja ne valjam, zar ti nisam dovoljno dobar?

Naposljedku izbiše pred nekakvu malenu kuću, sasvim malenu, i kraljevska kći upita:

– Bože mili, sitna li je vidjeti je skoro nije! Neugledna, jadna sva je – komu takva nastan daje?

– E, vidiš – odgovori svirač – to je nama dom, meni i tebi, tu ćemo živjeti.

Da bi ušla u kuću, morala se princeza na vratima dobrano prignuti.

– A gdje su sluge? – upita ona.

– Kakve sluge? – u čudu će prosjak. – Sama ćeš služiti i sama raditi ako želiš da se štogod uradi. Sada ponajprije naloži vatru i pristavi kotao s vodom, da mi prirediš večeru, jer me umor savladao.

Da, ali kraljevska kći nije ništa znala o tome kako se izvija oganj i kako se vatra pali, a ni kuhati, naravno, nije znala. I tako prosjaku ne preostade drugo nego da se sam prihvati posla.

Pošto su pojeli svoju posnu večeru, legoše na počinak, ali tek što je svanulo, prosjak potjera ženu iz postelje neka uređuje kuću. Poživjeli su koji dan tako i ovako, uglavnom priprosto, dok su zalihe trajale. A onda će muž ženi:

– Ne možemo, ženo, dalje ovako, da samo trošimo, a ništa ne zarađujemo. Valja ti odsad plesti korpe.

I ode te nareza vrbova šiblja i donese ga kući. Žena uze plesti, ali joj tvrdo pruće izrani nježne ruke.

– Vidim, ne ide ti to – reče muž. – Radije predi, možda ćeš to bolje.

Sjela je i okrenula presti. Pokušala ona, ali joj tvrde niti zarezaše u meke prste, tako te joj iz jagodica navrije krv.

– Eto vidiš – zaključí muž – nisi ni za kakav posao podobna, loše sam s tobom prošao. Nego, sad ću ja pokušati trgovati loncima i drugim glinenim suđem, a ti ćeš lijepo u grad, pa ćeš na trgu nuditi lončariju na prodaju.

“Ah”, u sebi će ona, “što ću jedna ako na trg dođu stanovnici očeve mi kraljevine? Kad me vide kako sjedim na pazaru i prodajem, što će drugo nego mi se svi rugati!”

Ali joj ništa nije pomoglo, valjalo joj se prelomiti i pokoriti nije li htjela da oboje izgadne i presvisnu.

U prvoj je prilici išlo dobro na trgu, mnogi u nje kupovali privučeni njezinom ljepotom i plaćali koliko bi zacijenila, a neki joj ostavljali novac i ne mareći za lonce: nisu ih ni uzimali sa sobom. I tako je njih dvoje živjelo trošeći ono što bi ukesili – živjeli oni dokle je utržak trajao, a muž bi potom opet nabavio nešto lončarije i gurnuo je u prodaju.

Jednoga dana kraljevska se kći smjestila na trgu, na jednom njegovu uglu, poredala oko sebe svoje glinene lonce i drugo i počela prodavati, kadli odjednom onamo provali nekakav pijan jahač koji se na svome konju zaletje pravo na njezinu robu, među njezine lonce, te je sve satrao i porazbio u hiljadu komadića.

Od pustog straha i prepasti sred onoga krša i gruha nije znala kamo bi se djela i što bi počela, nego jedna udari u plač i kuknjavu.

– Avaj, što će biti od mene, jadnice, što li će mi opet muž na sve reći! Kako li će me karati!

I odjuri kući te mužu pripovjedi kakva ju je nesreća dogodila.

– Bi li iko pametan s glinenim suđem sjeo baš trgu na ugao! – ljutnu se muž. – A sada: što je, tu je! Okani se plača, ubriši suze. Vidim ja, ne valjaš ti baš ni za kakav posao. Nego, išao ja na dvore našega kralja i ondje u kuhinji pitao treba li im sluškinja, a oni mi obećali da će te primiti: za službu u njih dobivat ćeš hranu.

I tako se kraljevska kći prometnula u sluškinju u kuhinji: morala je pomagati kuharu i još otaljavati različite druge i teške poslove što već pripadaju uz kuhinju. U jednom je i drugom džepu imala lončić, i u tim lončićima nosila kući što bi je zapalo od ostataka, i njih se dvoje time prehranjivalo.

Bilo vam tako te jednog dana na dvorima slavili svadbu najstarijega kraljeva sina. I ona jedna otišla pred vrata, da i sama vidi štogod od onoga slavlja. Kad su u dvoranama už-

gali svjetiljke, i gosti pristizali sve jedan ljepši od drugoga, i svuda se prosipao sjaj i divota, ona se tužna srca prisjeti svoje žalosne sudbine, svoga jada i čemera, te uze proklinjati svoju oholost i obijest što su je, evo, ponizile i u takvu je veliku bijedu gurnule. Od slasnih i biranih jela što su ih donosili i odnosili, i kojih miris dopiraše do njezinih nosnica, sluge joj ovda – onda dobacivale koju mrvicu, a ona sve stavljala u svoje lončiće, da jelo nosi kući.

Sred svega tog zbivanja odjednom se pojavi princ u sjajnu ruhu od svile i kadife i sa zlatnim lančićima oko vrata. Kad je opazio ljepojku kako stoji kraj ulaza, uhvati je za ruku i povede je da s njom zapleše, ali se ona odmah sustegla, usprotivila se, silno uplašena, jer je razabrala da je to kralj Kosobrad, koji ju je proasio s drugim proscima, a ona ga prezrivo odbila.

Uzalud se opirala, nije joj pomoglo: on je povuče u dvoranu, a njoj se uto raskide traka na kojoj bijahu obješena dva džepa. Prevrnuli se lončići što su pali, prolila se juha, razasuli se naokolo ostaci različita jela. Kad su gosti to vidjeli, prolomi se smijeh na sve strane i nastade ruganje, a nju zapljusnu takav sram te joj bijaše da u zemlju propadne.

Umakla je na vrata i nadala u bijeg, ali je na stubištu sustiže neko hitriji od nje i povede je natrag. Kad je trgla pogled u njega, razabra da je to opet kralj Kosobrad.

On joj tada ljubazno prozbori, umirujući je:

– Ništa se nemoj bojati: ja sam onaj svirač što je s tobom stanovao u bijednoj kolibi. To sam se ja samo pretvarao zbog ljubavi koju sam osjećao i koju osjećam prema tebi.

I onaj na konju, jahač što ti je polupao lonce, bijah ja. Sve je to bilo samo zato da se slomi tvoja oholost i da se kazni tvoja obijest što si mi se izrugivala.

Ona briznu u gorak plač i reče:

– Golemu sam ti nepravdu nanijela, nisam dostojna da ti budem žena.

– Tješi se – umirivaše je on – teški su dani ostali za nama, a sada valja da slavimo svoju svadbu.

Tada dođoše sobarice te je odjenuše u prekrasno ruho, a dođe i njezin otac sa svekolikom dvorskom svitom, i svi joj čestitaše udaju za kralja Kosobrađa i poželješe joj sreću. Istom tada poče pravo slavlje i veselje.

OBUĆAR I PATULJCI

Bio jednom obućar koji je bez svoje krivice toliko osiromašio da mu je ostalo kože još samo za jedan jedini par cipela. Uvečer on skroji postole, u namjere da ih sutradan ujutro uzme u rad. Imao je čistu savjest pa je mirno legao u postelju, na počinak, izgovorio molitvu te u blažen san zaveslao.

Kad je svanulo, on ustao, sišao u radionicu i htio sjesti za svoj posao, kad ono – gle čuda! Obje cipele, lijeva i desna, već gotove, obje sasvim dovršene stoje na njegovom stolu!

U čudo zapao obućar i nije znao što da na to kaže. Uze on postole u ruke da ih izbližeg promotri. Bile su tako dobro i lijepo izrađene da ni jedan ubod ni šav nije otišao ukrivo, baš pravi majstorski rad. “Nema šta, dobro su načinjene, ni ja ne bih bolje”, reče obućar u sebi.

Uskoro naišao i kupac, pa kako mu se postole svidješe, on ih kupi i za njih plati više od obične cijene.

Tim novcem je obućar mogao kupiti dovoljno kože za dva para cipela, pa on i učini tako. Uvečer skroji kožu da ujutro, odmoren i čio, prione na posao. Ali mu nije trebalo prijanjati, jer kad je ustao, bijahu postole već gotove,

oba para, a nisu poslije izostali ni kupci koji mu platiše toliko da je tim novcem mogao kupiti kože za četiri para cipela.

Ujutro nađe i ta četiri para gotova. I sve se to nastavljalo, ponavljalo se dan za danom: što bi uvečer skrojio, to ujutro bilo gotovo, izrađeno, tako te je obućar naskoro opet imao dovoljno za pristojan život, a naposljetku je postao imućan majstor.

Jedne večeri, kad se bližio Božić, čovjek opet skrojio svoje, pa sa ženom, prije nego što će na počinak, zađe u razgovor o neobičnim događajima što su okrenuli njihovu sudbinu:

– Kako bi bilo da noćas bdimo i vidimo ko nam to pruža takvu ruku pomoćnicu?

Žena bijaše sporazumna. Upali ona posvjet dolje u radionici, pa se s mužem sakri u kutu, za odjećom što je ondje visjela: odatle oni uzeše motriti.

Kad je izbila ponoć, eto unutra dvojice patuljaka – Bože dragi, mali li su, ljupki li su! Sjedoše oni na klupu za obućarev radni stol, dohvatiše skrojene kože, primiše ih svojim spretnim prstićima, pa udri okretno i žustro bosti, šiti i prošivati, zatezati i kuckati, sve tako brzo i vješto da je obućar izvalio oči od golemog čuda: nikad majstor u svome životu nije vidio da se postole prave tako hitro i lijepo.

I nisu mališi prestali dok nisu sve uradili i dok nije sve, par do para, bilo poredano na stolu. Tek tada odoše odande, učas izduhnuše iz radionice.

Kad je svanulo jutro, reći će žena mužu:

– Tako, sad znamo: patuljci rade za nas, oni su nas učinili bogatima, pa bi red bio da i mi pokažemo koliko smo im zahvali. Jadni mališani idu po svijetu naokolo, a na njima odjeća slaba i kukavna, te se moraju smrzavati.

Obučar bio saglasan s njome.

– Znaš što? – nastavi žena. – Latit ću se posla pa im skrojiti i sašiti, jednomu i drugomu, lijepu košuljicu, prslučić, kaputić i hlačice, i obojici isplesti par čarapa. Ti im pak načini svakome par malih cipela.

– Eh, baš mi je po volji, pogodila si ono što i ja mislim – prihvati muž.

Uvečer, kad su sve dovršili, muž i žena staviše na sto darove umjesto skrojene kože, pa se sakriše, da bi iz svoga skrovišta gledali što će mališani na to.

U ponoć eto patuljaka: priđoše oni da se odmah late posla, i silno se začudiše kad umjesto skrojene kože nađoše lijepo ruho, lijepu odjeću i obuću. Čudili se u početku, a potom se obradovali, okrenuli u veliko veselje. Dok bi dlanom o dlan, odjenuli se u novo ruho, pa od radosti rukama gladili lijepu odjeću na sebi i pjevali:

Baš smo zgodni, čemu kriti, lijepi smo i naočiti, odsad ćemo ljepše žiti, obučari prestat biti.

Igrali su i plesali, skakali i pocupkivali po stolicima i klupama, i najposlije otplesali na vrata van. Onda se više nisu pojavili, ali je obučaru dobro bilo, sreća ga pratila u svemu čega bi se prihvatio, i lijepo je tako poživio sve do smrti.

NEBOJŠA

Imao neki otac dvojicu sinova: starijeg krasila pamet i smotrenost, i u svakoj se prilici on znao snaći, a mlađi bio tuponja, bukvan koji niti je što učio niti mu je što išlo u glavu, i kada god bi ga ljudi vidjeli, kazivali među sobom:

– Taj će ocu biti muka i pokora!

Je li valjalo štogod uraditi, padalo je to uvijek na starijega, ali kad bi ga otac u kasne sate ili čak noću htio kamo otpremi-ti za kakvim poslom, a put usto vodio preko groblja ili pokraj kakva inače jeziva mjesta, pametni se sin nećkao i branio:

– Ah, nemoj, oče, ne usuđujem se onamo, sav se ježim od straha!

Bojao se momak.

Isto tako uvečer, kad bi se pokraj vatre pričale priče od kojih se čovjeku koža ježi i kosa na glavi diže, slušatelji govorili: “Uh, sav se ježim!” ili pak: “Ah, jeza me hvata!”

Mlađi sin sjedio u svome uglu i slušao, i sve se čudio, nije razumijevao što je tu posrijedi, nije mu išlo u glavu o kakvu je to strahu riječ, što li je to jeza i groza.

“Gle”, govorio on u sebi, “svi samo uprazno pričaju: te strah me, te jeza me hvata! A mene nikakva jeza da uhvati,

ne znam naprosto što je strah, valjda im je to nekakvo umijeće u koje se ja ne razumijem i nikako ga ne dokučujem.”

Bijaše tako te mu se jednog dana, u namjeri da ga kako urazumi, otac obrati govoreći:

– Čujder ti, tamo u kutu! Eto si odrastao, a i snagom se opasao, pa bi red bio da i ti štogod naučiš čime ćeš sebi hljeb zarađivati. Vidiš li kako se tvoj brat trudi, a ti svejednako nepopravljiv trutina, nikad ništa od tebe.

– E, moj oče – dočeka tupoglavi sin – želim ja, i te kako, štogod naučiti. Eto, ako bi se ikako moglo, htio bih da naučim strahovati, ništa ja od toga ne razumijem.

Nasmija se stariji brat kad je to čuo i reče u sebi: “Bože dragi, kakav li je tikvan taj moj brat! Dokle god bude živ, ostat će bukvan, nikad ništa od njega! Hja, drvo se savija dok je mlado, stara psa ne možeš naučiti nikakvim majstorijama.”

Otac protisnuo dubok uzdah te uzvratilo svome sinu zvekanu:

– Što se tiče strahovanja, to ćeš već naučiti, ali time, zvrkasti sine, nećeš ni hljeb zarađivati.

Uskoro potom navratio se zvonar u posjetu budalaševu ocu. Tom se prilikom otac potuži zvonaru i požali se na svoju nevolju, kaza mu kako mladi sin baš ništa ne valja: niti što zna, niti što uči, nikad ništa od njega!

I nadoveza zabrinuti otac:

– Zamisli, kume: kad sam ga upitao što kani naučiti i čime zarađivati svoj hljeb, on mi odgovorio kako želi naučiti strahovati.

– Ako nije ništa drugo posrijedi – preuze zvonar – može to i kod mene naučiti: samo ga meni pošalji, već ću ja njega oblanjati i srediti.

Otac time bijaše zadovoljan, mišljaše da će tako zinzova unekolike urazumiti i u red dotjerati.

Helem, uzeo zvonar tupavca k sebi, u kuću, da mu poteže zvona i zvoni u crkvenom tornju.

Prošlo tako u miru nekoliko dana, a onda zvonar jednom probudi momka nekako u vrijeme kad se noć presvrćala, kad bijaše negdje o ponoći, te mu naredi da ustane i da ide u zvonik, u zvona udarati.

“Već ću ja tebe naučiti što znači jeza i strah!” u sebi će zvonar, te krišom pobrza onamo prije momka. Kad je ovaj došao gore pa se okrenuo da prihvati konopac i da uzme potezati, ugleda kako se na stepenicama, tamo prema otvoru za zvonjavu, ustobočila bijela sablast.

– Ko si ti? – podviknu momak. – I šta radiš ovdje?

Ali se bijela prikaza ne odazva; niti je glasa pustila, niti je ičim makla, niti se smjesta pokrenula.

– Govori! – izdere se momak na nju. – Zbori ili se tornjaj odavde! Nemaš ovdje noću šta tražiti!

No bijela se prikaza, to jest zvonar, ni tada ne maknu: hotijaše momka navesti na pomisao ili ga pak uvjeriti da se to prava avet pred njim istegla.

A momak se i treći put prodera, upravo zagrmje u ljutini:

– Što švrljaš ovuda? Govori ako si čestito čeljade! Prozbori, ili ću te pograbiti i hitnuti da ćeš naglavce letjeti niza stepenice!

Zvonar međuto u sebi kazivao: “Pa valjda to ne misli zambiljno, neće ipak biti tako zlo.” I nije ni glaska protisnuo niti se maknuo, nego je ondje i dalje stajao nepomično, ustobočio se kao da je od kamena.

Momak još jednom ponovi prijetnju, pa kad vidje da je i to bilo uzalud, zaletje se na sablast i snažno je gurnu niza stepenice, tako da se nevoljnica stropoštala, otkotrljala se niz desetak stuba i pala u kut, gdje je i ostala ležeći.

Pošto je zatim odzvonio svoje, vrati se momak u svoju izbu u zvonarevoj kući te bez ijedne riječi leže opet u postelju i nastavi da spava.

Zvonareva je žena dugo čekala muža da se vrati, ali nje-ga ne bijaše nikako natrag. Najposlije zapade u strah, ode i probudi momka te ga upita:

– Znaš li možda gdje mi je muž? Prije tebe otišao je u zvonik, a još ga nema.

– Ne znam – odgovori momak. – Nego, neko je stajao navrh stepenica u zvoniku, tamo prema otvoru za zvonjavu: kako nije odgovarao na moja pitanja niti htio odande otići, mislio sam da je kakav lopov, pa sam ga bacio niza stube. Idite onamo i pogledajte nije li to on bio, a bogme će mi biti žao ako je on.

Odrzra žena u crkveni toranj i nađe muža gdje leži u kutu, na jednom zavijutku, te se vajka i kuka, jer mu noga bijaše slomljena.

Odučue ga ona dolje, podno stepenica, pa ojađena, sve vičući i cvileći, odjuri momkovu ocu.

– Vaš nam je sin – viknu ona – golemu nesreću na glavu navukao: muža mi bacio niza stube, eno jadrnika gdje leži prebijene noge! Skinite nam s vrata toga svoga suklatu i blešana, vodite tu ništariju iz naše kuće!

Uplašio se jadni otac, otrčao zvonarevoj kući te uzeo grditi nevaljalog sina:

– Što je tebi, kakve su to bezbožnosti! Kakve su te ludosti spopale! Sam je đavo u te ušao!

– Slušaj, oče – branio se sin – nisam ja tu ništa kriv: on je stajao u mraku usred noći kao lopov koji kakvo zlo snuje. Nisam znao ko je preda mnom, i lijepo sam ga pozvao neka zbori ili neka se udalji odande.

– Ah – uzdahnu otac – s tobom mi je vječna muka i pokora! Gubi mi se s očiju, ne želim te više vidjeti!

– Dobro je, oče, odlazim drage volje – prihvati sin. – Samo pričekajmo dok se razdani, pa ću krenuti da naučim strahovati i da vidim što je jeza, želja mi je učiti i ovladati umijećem koje će me hraniti.

– Idi, uči što te volja, ne marim više! – odmahnu otac. – Evo ti pedeset talira, pa izdiri! U svijet! Što dalje odavde! I nikom ne kazuj odakle si niti spominji ko ti je otac, jer te se moram stidjeti!

– Dobro je, oče, bit će kako kažeš – preuze sin. – Ako ništa drugo ne tražiš, lako ću s tim, neću smetnuti s uma.

Kad je odanilo, tutnu sinak svojih pedeset talira u džep, izduhnu iz kuće pa oplete širokom cestom.

I dok je tako pružao korak i grabio naprijed, neprestano je govorio sam sa sobom i ponavljao: “Eh, da mi je strahovati! Eh, da mi je znati što je jeza!”

Sustizao ga drugi pješak pa čuo kako momak sam sa sobom divani. Pošto ga je dostigao, naporedila njih dvojica zajedno dalje, pa kad izbiše na neko mjesto odakle se mogahu vidjeti podignuta vješala, reći će saputnik momku:

– Vidiš li ono? Ondje su sedmorica slavila svadbu s užarevom kćeri, to jest uže omastila, a sad eno ih gdje uče letjeti. Hajde sjedi tamo pod vješala i čekaj dok se počne smrkavati, pa ćeš već imati prilike da naučiš što je strah i jeza.

– Kad je samo to – preuze momak – lako ćemo: ako tako brzo naučim strahovati, onda su moji taliri tvoji, a ima ih ravno pedeset. Navrati se ujutro da vidiš što je i kako je.

I usmjeri momak ka vješalima, dođe i sjede pod njih te uze čekati da se uvečeri, namjerivši da tu i zanoći. Kako bijaše pro hladno, naloži on vatru. O ponoći pak okrenu tako hladan sjeverac da se momak ni uz najbolju vatru ne mogашe ugrijati.

Kad je vjetrušina počela njihati obješene te se oni ljuljali tamo-amo i sve udarali jedan o drugoga, momku bi nekako žao te će u sebi: “Ti se evo i kraj vatre smrzavaš, a kako li je tek onima gore što se na vjetru klate!”

Samilostan, sažali se na njih, pa prisloni ljestve uz vješala, pope se i odriješi omču jednome za drugim i tako ih poskida s užeta svu sedmoricu.

Pošto je potaknuo vatru i ona se dobro uspirila, poreda i posadi obješenike oko ognja da se griju. A oni sjedili kako

je koga i posadio i nisu se micali, i najposlije im ognjeni jezici što su lizali na sve strane zahvatiše odjeću. Momak ih opomenu i ujedno im poprijeti:

– Pazite! Pamet u glavu, ili ću vas opet objesiti!

A mrtvaci kô mrtvaci: ne čuju. Šute oni i puštaju da im prnje gore. Momak se baš ljutnu te im podviknu:

– Kad se ne znate čuvati i kad ne marite, ne mogu vam pomoći: ne želim izgorjeti s vama!

I zareda ih natrag vješati, sve ih jednoga za drugim opet povješa. Zatim sjede pokraj vatre, zadrijema i zaspao.

Ujutro eto onoga jučeranjeg, došao čovo po talire. Upita on odmah:

– Eh, znaš li sada što je strah i jeza?

– Ne znam – odgovori momak – ta odakle bih i znao! Ovi gore što vise nisu ni zaustili, a bijahu još i tako glupi te pustiše da izgore dronjci na njima.

Čovjek razabra da mu se dan nije posrećio, izmakoše mu taliri. Ode on govoreći u sebi: “Na ovakva se bogme u životu nisam namjerio.”

I momak krenuo na svoju stranu i sve putem govorio sam sa sobom i ponavljao: “Eh, da mi je strahovati! Eh, da mi je znati što je jeza!”

Išao za njim kočijaš, čuo i slušao čudnu mu besjedu, pa prišao momku te ga upitao:

– Čiji si ti? Ko si?

– Ne znam – odvrnu momak.

– Odakle si? – upita kočijaš dalje.

- Ne znam – opet će upitani.
- A ko ti je otac?
- Ne smijem to reći.
- A što to neprestano mrmljaš i sam sa sobom divaniš?
- Ma htio bih, evo, da naučim strahovati – odgovori momak. – Htio bih, velim, znati što je jeza, ali niko da me nauči i da mi pokaže.
- Tek koješta! – pritače kočijaš. – Okani se prazna govora, nego hajde sa mnom! Gledat ću da te smjestim kamo treba.

Krenuo momak s kočijašem. Zapela njih dvojica pješke, i podvečer eto ih nekoj krčmi, tu naumiše prenoćiti. I još dok je ulazio u krčmu, momak svejednako naglas govorio: “Eh, da mi je strahovati! Eh, da mi je znati što je jeza!”

Čuo krčmar što momak kazuje, pa se nasmija i priklopi:
– Ako ti je baš do toga, bit će ti ovdje za to i previše zgrade.

– Samo šuti! – uteče se krčmarica mužu u riječ. – Poneki je radoznalac svoju smjelost već platio glavom, i bila bi zaista šteta i grehota da te lijepe oči više ne ugledaju bijela dana.

Nato upade momak:

– Što bilo da bilo, i ma koliko me stajalo, hoću da jednom naučim što želim, zato sam se bogme u svijet i otisnuo.

I nije krčmara puštao na miru, nego je svjednako zavrzivao i dosađivao, sve dok mu čovjek ne uze kazivati kako se u blizini uzdižu ukleti dvori na kojima svako može na-

učiti što je strah i jeza ako mu je s voljom da ondje tri noći zaredom bdi i stražari.

Nadoveza krčmar kako je kralj onome ko se na to odvaži obećao svoju kćer za ženu, a ta je najveća krasojka koju je sunce ikad obasjalo.

Objasni još kako se na onim dvorima krije pusto blago što ga čuvaju sami zlodusi. Kad bi kogod uspio ondje tri noći probdjeti, to bi blago namah bilo slobodno i dostupno, i baš bi siromahu dobro došlo. Mnogi su već na one dvore otišli, ali se još niko nije odande i vratio.

Sutradan momak ode pred kralja te ga zamoli:

– Ako mi se dopusti, ja bih tako rado da tri noći stražarim na ukletim dvorima.

Kralj ga promotri, pa kako mu se momak svidio, lijepo ga upozori:

– Čuvaj glavu, nije šala posrijedi! Odaberi troje što možeš sa sobom onamo ponijeti: dakako, tri nežive stvari.

Momak nato odabra i reče:

– Onda molim vatre, strug i podjelaču sa svinutim sječivom.

Kralj odredi da sve to momku još za dana odnesu na uklete dvore. Kad se dan priklonio k večeru i noć se počela bližiti, momak se uputi gore, pa kad stiže na dvore, u jednoj prostoriji naloži lijepu vatru, podjelaču s mackljom postavi kraj ognja, a sam sjede na strug, to jest na tokarsku klupu. “Eh, da mi je strahovati!” govoraše opet. “Eh, da mi je znati što je jeza! Ali ni ovdje, sve mi se čini, neću to naučiti.”

Oko ponoći namjeri malko potaknuti vatru pa okrenu potpirivati oganj, a ono se odjednom odnekle, iz nekog kuta, prolomi krik:

– Au, au, kakve li studeni!

– Ej, vi lude glave! – podviknu momak. – Što tu udara-te u dernjavu? Ako vam je hladno, hodite ovamo! Sjednite kraj vatre, pa se ogrijte.

Tek što je to dorekao, eto dviju grdnih mačaka: goleme su i crne, a upadoše onamo u silnu skoku. Jedna mu sjela s jedne, a druga s druge strane, tako te on ostade u sredini, među njima dvjema. Užile im se oči, sve se krijese, bijesno ga gledaju.

Pošto su se dvije grozne druge malko ogrijale, progovoriše i momku predložiše:

– Bi li, prijane, da zaigramo karata?

– Bih, zašto ne bih – prihvati on. – Ali da najprije vidim vaše šape: pokažite ih!

One pružiše šape.

– Aj, aj, nokti su vam nešto podugački! – oduši on. – Čekajte, valja da vam ih najprije malko podrežem!

I zgrabi čudovišta za šiju, podiže ih na djelaču te im šape pritegnu stezaljkom.

– Tako, pročitao sam ja vas – odriješi momak – minula me volja za kartanjem!

I to rekavši, dokrajči obje grdobe pa ih hitnu van, u vodu.

Ali tek što je te dvije dokusurio i namjerio da opet sjedne pokraj svoje vatre, kadli odasvud provališe crne mačke

i crni psi na usijanim lancima – navriješe sa svih strana, i bivalo ih sve više i više, tako te se nije imao kamo od njih skloniti. A vražiji nakot jezivo zavijao, gazio mu po vatri, razvlačio i rasturao žeravu, htio kanda oganj mu utuliti.

Neko vrijeme momak sve to mirno gledao, no kad mu naposljetku dozlogrdi, dohvati svoju oštru maklju i zavitla njome:

– Gubi se, žgadijo! – viknu žestoko. I zareda udarati po njima: jedan ih dio stiže umaknuti odande, a što nije uspje- lo pobjeći on sve pobi i pobaca van, u jezero.

Kad se vratio unutra, poče opet piriti u žeravu i poticati oganj da se uza nj grije. Dok je tako sjedio kraj vatre, najposlije mu se pridrijemalo. Kad je osjetio da mu se vje- đe sklapaju i da će zakunjati, obazre se uokolo te ugleda u kutu poveću postelju. “Ova mi je baš kao naručena!” reče momak u sebi, pa se opruži na postelji. Ali tek što je sklo- pio oči da u san zaveze, poče se postelja sama od sebe kre- tati i voziti, i tako je nesuđenog spavača vozikala posvud onim dvorima.

– Haj, haj, tako valja! – veselo otčepi momak. – Samo naprijed!

A postelja nato, kao da su u nju upregli šest konja, po- juri naokolo, zaždi preko pragova i stepenica gore-dolje, i najednom hop! – prevrnu se te ga poklopi: bijaše kao da se čitav brijeg na nj oborio pa ga pritište.

Momak sve to svali i rasturi sa sebe, zbac i razmetnu uzglavnice i pokrivače, iskobelja se te naglas otrže:

– Nek se vozi koga je volja, ja ću opet svojoj vatri!

I leže kraj vatre, u san utonu, i spavaše tako dok nije i zora zarudjela.

Kad je objutrilo, eto kralja da vidi što je i kako je bilo. Kad je opazio momka opružena, pomisli da su jadniku sablasti i zlodusi došli glave. Sažali se kralj i reče:

– Zbilja šteta ovoga lijepog momka.

Čuo to momak pa odmah bodar ustao i veselo progovorio:

– E, još nismo dotle!

Začudio se kralj i obradovan upitao deliju kako mu je bilo i kako je noć proveo.

– Sasvim lijepo – odgovori ovaj. – Jedna je noć za mnom, minula je, pa će tako i preostale dvije.

Vratio se on u krčmu, a krčmar, kad ga vidje, izvali oči, te će u čudu:

– Nisam bogme mislio da ću te ikad više živa ugledati. Jesi li sad naučio što je strah i jeza?

– Ne, nisam, sve je uzalud – odgovori nebojša. – Ah, kad bi kogod samo mogao da mi to kaže!

Druge noći ode gore, u stare dvore, sjede pokraj vatre pa udari opet u staru pjesmu: “Eh, da mi je strahovati! Eh, da mi je znati što je jeza!”

Prije nego što se noć presvratila, oču se graja i nekakav štropot, buka u početku ne tako jaka, potom sve veća, prolomi se trijesak, onda kao da sve nekako splasnu, ali ne utihnu sasvim, a naposljetku kroz dimnjak, uza žestok klopot, pade polovica čovječijeg tijela pa ravno pred momka.

– Hej, slušajte – viknu nebojša. – Nismo se tako pogodili! Premalo je to, odmah i drugu polovicu ovamo!

I opet graja i tarlabuka, silan glomot i tutnjava, pa onda eto dolje i druge polovice.

– Stani časak – dočeka momak – najprije ću ti malko vatru potpiriti.

I pošto je uspirio i potakao oganj, osvrnu se i vidje da su se one dvije pole nastavile jedna na drugu i nalijepile, sastavila se jeziva prilika što je sjela na klupu, na njegovo mjesto.

– E, nismo se tako pogodili – ljutnu se nebojša. – Klupa je moja!

Nakaza namjeri da ga odgurne, ali se on nije s time mirio, nego silom potisnu upadača i lijepo sjede opet na svoje mjesto. Tada odozgo navrije još više spodoba, pokuljaše dolje jedna za drugom, a najposlije sidoše neke i doniješe devet mrtvačkih koljenica i dvije lobanje: postaviše se ondje te udri, kuglaj se.

I momka ponese želja da se s njima kugla pa ih zapita:

– Čujte, bih li mogao i ja s vama?

– Možeš ako ti je džep nabijen.

– Nabijen je, ne brinite – otpovrže im momak. – Imam ja novaca, ali vaše kugle nisu dobro zaobljene, nisu baš okrugle.

I dohvati one mrtvačke glave, stavi ih na svoj strug, priteže na svojoj tokarskoj klupi, pa ih obrusi da budu zaobljene.

– Evo, sada će se bolje koturati – bodro će momak. – Da, da, ovo je sada već drukčije.

Kuglao se s jezivom bratijom i u toj igri i nadmetanju izgubio nešto novaca, ali kad je izbila ponoć, odjednom nestade svega ispred njegovih očiju. On tada leže i mirno zasp.

Ujutro dođe kralj da vidi i čuje što je bilo i kako je momak prošao te noći.

– Onda, kako si se noćas proveo? – upita ga kralj.

– Hja, noćas sam se kuglao te izgubio nekoliko novčića – odgovori momak.

– A zar te nije hvatao strah i jeza te podilazila?

– Ma kakav strah, kakva jeza? – odmahnu nebojša. – Bijaše baš veselo. Eh, kad bih samo znao što je to strahovati! Da mi je samo znati što je jeza!

Treće noći opet sjede na klupu kraj vatre, sve mrzovoljno gundajući: “Ah, da mi je strahovati! Ah, da mi je znati što je jeza!”

Pošto je noć poodmakla, u neko doba eto nekakve šestorice golemih: nose lijes, mrtvačku škrinju.

“Haj, haj, zacijelo je to moj strikan što je umro prije koji dan”, potiho će momak, a onda, prstom je zovući k sebi, viknu sablasnoj povorci:

– Hodi, strikane, hodi!

Šestorica jezivih ukopnika spustiše lijes na tlo, a momak pristupi i maknu poklopac: u škrinji mrtvac! On mirno opipa mrtvacu lice: bijaše hladno kao led.

– Čekaj, strikane-prikane, malko ću te ugrijati.

I okrenu se k vatri, ugrija dlan i položi ga mrtvacu na obraz, ali ništa: mrtvac svejednako hladan.

Nebojša zatim podiže mrtvacu iz lijesa, sjede kraj vatre, stavi ga sebi na krilo pa mu uze trljati ruke da bi mu krv opet prokolala. Ali vidje da ni to ništa ne pomaže. Tada mu na um pade nešto drugo: “Ako dvojica leže zajedno u postelji”, reče u sebi, “onda se griju.”

I prenese mrtvacu u postelju, pokri ga i leže kraj njega.

Nije dugo trajalo, i mrtvac se ugrijao i počeo se micati. Nebojša mu nato reče:

– Vidiš, strikane-prikane, da te nisam ugrijao, zlo bi ti se pisalo...

Ali se dokojašnji mrtvac pridiže i viknu:

– Sad ću te zadaviti!

– Što? Zar tako da mi zahvališ? – razljuti se nebojša.

– Odmah ćeš ti natrag u svoju škrinju!

I to rekavši, podiže ga, baci u lijes i navuče poklopac. A nato ona šestorica prihvatiše škrinju i onoga u njoj odnesoše kako ga bijahu i donijeli.

“Evo”, u sebi će nebojša, “nikako da naučim strahovati i da vidim što je jeza! Ni do vijeka to neću ovdje naučiti!”

Upravo kad je tako zaključio, banu onamo ljudina; strašna spodoba veća i grdnija od svih prijašnjih, div star, s dugom bijelom bradom.

– Bijedni patuljčiću! – zagrmje pridošli odmah pošto upade unutra. – Sad ćeš ubrzo vidjeti svoje, naučit ćeš što je jeza: moraš umrijeti!

– Ne tako brzo, stari! – odvrnu nebojša. – Jer ako je mrijeti, valja tu i mene pitati.

– Već ću ja tebi pokazati! – zaprijeti zloduh.

– Samo polako, stari, nemoj se tu kočoperiti! Nisam slabiji od tebe, zacijelo sam i jači.

– To ćemo istom vidjeti! – junačio se starac. Dokažeš li da si jači od mene, onda si slobodan i možeš ići. Hajde sa mnom dolje, da vidimo ko je jači!

I odvede momka kroz mračne hodnike i prolaze u kovačnicu. Tu dohvati sjekiru i jednim jedinim udarcem tiluta ili hrpta zatjera nakovanj u zemlju.

– Mogu ja to još i bolje – reče momak i priđe drugom nakovnju, a starac sa svojom bijelom bradom stade uza nj da bolje vidi.

Momak dohvati sjekiru, i jedan jedini njegov udarac oštricom rasiječe nakovanj te ujedno pricijepi starčevu bradu.

– Sad te imam! – isprsi se momak. – Ti si evo na redu da umreš!

I prihvati željeznu motku, pa udri, mlavi starca dok nije počeo jaukati, vapiti i moliti:

– Jao, nemoj! Prestani, pa ću ti dati golemo blago!

Momak nato izvuče sjekiru iz procijepa te ga oslobodi. Starac tada povede momka natrag na dvore i pokaza mu u podrumu tri sanduka razom natrpana zlatom.

– Od ovoga – objasni on – jedan dio pripada sirotinji, drugi kralju, a treći tebi.

Dotle izbi i dvanaesti sat, zloduh iščeze, a momak ostade sam u mraku.

“Hja, valjda ću se nekako izvući odavde”, reče u sebi, pa uze pipati i tapkati naokolo dok najposlije ne pogodi put onamo gdje prije bijaše, i tu zaspa kraj vatre.

Ujutro stiže kralj te će mu odmah:

– Konačno si sad naučio što je strah i jeza.

– Nisam, ne! – odgovori nebojša. – Bio ondje moj pokojni strikan, pa onda došao nekakav bradonja i taj mi pokazao silan novac, ali mi niko nije rekao što je strah i jeza.

– Oslobodio si nam dvore – reče kralj – pa ćeš sada dobiti moju kćer za ženu.

– Sve je to dobro i lijepo – pritače nebojša – ali ja i dalje ne znam što znači strahovati i što je jeza.

Iznijeli su zlato iz podruma i proslavili svadbu, ali je mladoženja, sada mladi kralj, ma koliko volio svoju lijepu ženu i ma koliko bio zadovoljan i sretan, svejedno govorio: “Eh, da mi je strahovati! Eh, da mi je znati što je jeza!”

Dojadilo to njegovoj ženi, nije znala što bi počela, dok joj najposlije ne priskoči u pomoć njezina sobarica:

– Već ću ja tome naći lijeka – dosjeti se ona. – Već će on naučiti što je strah i jeza!

I ode na potok što je vrtom protjecao pa ondje vedrom zahiti vode sa sitnim ribicama krkušama, i sve to donese mladoj kraljici te je uputi što će i kako će.

Noću, dok je mladi kralj spavao, žena ga otkri pa na njega izli čitavo vedro hladne vode s krkušama, tako te su se ribice po njemu i oko njega praćakale.

Nato se on trže oda sna i povika:

– Uh, jeza me hvata! Uh, ženice, kako me jeza hvata! Sada znam što znači strahovati, znam sada što je jeza.

NEOBIČNI PUTNICI

Bio vam nekoć dobrijan koji je svašta znao i umio: služio je u ratu i pokazao se valjanim i hrabrim, ali kad se rat završio, otpustili ga iz vojske, otpravili ga davši mu samo tri novčića popudbine.

“E, stani malo, nećemo baš tako!” u sebi će isluženi ratnik. “Pogodim li naći prave ljude, treba da mi kralj da blago sve kraljevine!”

Pun gnjeva otišao ratnik u šumu i ondje vidio jakotu koji je izvalio šest stabala, iščupao ih iz korijena kao da su žitne vlati.

– Bi li htio u mene služiti i poći sa mnom u široki svijet?

– Bih, kako ne bih – prihvati onaj. – Samo najprije moram ovaj naramak drva odnijeti majci.

I dohvati jakota jedno stablo pa ga omota oko pet ostalih, podiže i prebaci svoj naramak na rame te ga odnese. Domala se vrati i krenu sa svojim gospodarem.

– Nas ćemo dvojica – reče ratnik – zaći po svem svijetu, svuda ćemo proći.

Pošli oni i nakon nekog vremena naišli na lovca što je kleknuo te na nišan uzima neku metu. Naciljao lovac, a ratnik ga prekide pitanjem:

– Hej, lovče, što to strijeljaš?

– Strijeljam evo – objasni lovac – onu muhu na dvije milje odavde: sjedi muha na hrastovoj grani, a ja namjerio da joj izbijem lijevo oko.

– Eh, takav mi i treba, hajde sa mnom! – pozva ga ratnik. – Kad smo ovako trojica u savezu, sav ćemo svijet obići.

Lovac pristao i krenuo s njima dvojicom.

Išla tako njih trojica i došla do sedam vjetrenjača kojima se krila brzo okreću, a nigdje ni vjetrića, ne pirka ni sa koje strane – ni listak, štono riječ, da zatreperi.

– Ne znam koji đavo pokreće vjetrenjače! – u čudu će ratnik. – Nigdje ni lahora da dahne!

I krenu s družima dalje.

Pošto su prevalili kakve dvije milje, ugledaše nekakva deliju što se ispeo na drvo i sjedi na grani: jednu nosnicu na nosu pritisnuo prstom, a na drugu duha i puše.

– Što radiš tu gore, za ime Božije? – upita ga ratnik.

– Evo pušem, što bi drugo! – odgovori upitani. – Vidiš li onih sedam vjetrenjača tamo, dvije milje odavde? Pa evo, ja pušem te ih okrećem.

– Hajde sa mnom! – pozva ga ratnik. – Kad smo nas četvorica u društvu, sav ćemo svijet proći.

Išli oni dalje i nakon nekog vremena opazili neobična svata: stoji on na jednoj nozi, a drugu otkopčao i položio kraj sebe na tlo.

Ratnik ga oslovi:

– Vidim, lijepo se ti smjestio da počineš.

– Nisam namjerio počivati – odbesjedi oslovljeni. – Nego, ja sam trkač, pa sam evo otkvačio jednu nogu da ne bih prebrzo skakao. Jer kada trčim obadvjema, brži sam onda nego ptica u letu.

– Hajde i ti sa mnom – predloži mu ratnik. – Kad smo nas petorica zajedno, možemo sav svijet proći.

I trkač krenu s njima. Nisu dugo išli kadli sretoše čovjeka komu se šeširić na glavi sasvim naherio, zapravo ovjesio na jedno uho.

– Pristojno šešir ustakni na glavu, a nemoj ga o uho vješati, jer tako izgledaš kao lakardijaš! – pozdravi ga ratnik.

A onaj se poče ispričavati:

– Ne smijem drukčije, jer ustaknem li šešir na glavu kako je pravo i valjano, stegne silna studen da se i ptice u zraku smrznu te uginule na tlo padaju.

– Hajde sa mnom – pozva ga ratnik. – Kad smo nas šestorica na okupu, doista možemo sav svijet proći.

Priključio se i on, i tako njih šestorica stigoše u neki grad gdje je kralj obznanio kako će njegova kći pripasti onome koji je kadar da se s njome utrkuje za okladu i da je u trci pobijedi, a izgubi li okladu, ode mu i glava s ramena.

Javio se ratnik, izišao pred kralja i rekao:

– Primam okladu, a moj će sluga trčati umjesto mene.

– Dobro je – prihvati kralj – ali moraš i njegov život dati u zalog, tako da i tvoja i njegova glava jamče za pobjedu.

Lijepo se dogovoriše i sve utanačiše, a onda ratnik prikopča trkaču drugu nogu te ga upozori:

– A sada gledaj da uhvatiš brzinu i da nam doneseš pobjedu.

Bijaše pak dogovor da pobjednik bude onaj ko prvi donese vode iz nekoga dalekog studenca.

Jedan vrč dadoše trkaču, a drugi kraljevoj kćeri, i njih dvoje udariše u trk istog trena. Ali dok je princeza pretrčala tek malen dio staze, trkača više ni živa duša nije mogla do-gledati – on naprosto nestao, bijaše upravo kao da je vjetar onuda prohujao.

U tili čas stigao trkač na studenac, zahitio pun vrč vode, pa okrenuo natrag. No na povratku ga presvojio umor, te se on lijepo opružio po tlu, stavio vrč kraj sebe i zaspao. Prije toga, da mu uzglavnica bude tvrda i da bi se u pravo vrijeme probudio, podmetnuo je pod glavu konjsku lubanju što mu se ondje našla pri ruci.

I princeza dobro upela, svojski podbrusila pete. Trčala ona koliko je već čovjeku dano, stigla na studenac i svojim vrčem zahitila vode, a onda odmah pojurila natrag što je noge nose.

Kad je na povratku vidjela trkača gdje leži i spava, obra-dova se te će u sebi: “Protivnik je u mojim rukama!”

I priđe spavaču, izli vodu iz njegova vrča te odjuri dalje

Sve bi po trkača i ratnika okrenulo zlo i naopako da nije lovac, na svu sreću, stajao gore na dvorima i svojim oštrim okom pratio i vidio što se zbiva.

“Ne smijemo nikako dopustiti da nas kraljevska kći nadmudri i pobjedu nam pred nosom otme!” odluči on.

I napuni pušku, dobro nanišani te ispali tako umješno da je izbio konjsku lubanju ispod trkača, a nije mu povrijedio ni vlas na glavi.

Probudio se trkač, poskočio i razabrao da mu je vrč prazan i da je kraljevska kći već odmakla daleko ispred njega.

Ali on nije gubio hrabrost, nije klonuo duhom, nego je brže– bolje ščepao vrč, odjurio natrag na studenac, opet zahitio vode, potekao s punim vrčem na dvore i stigao desetak časaka prije princeze.

– Vidite li – pohvali se trkač na cilju – tek sam sada protegao noge, jer se ono prije i ne može nazvati trčanjem.

Ne bijaše pravo kralju, još manje njegovoj kćeri, nije se ona mirila s tim da je odvede običan isluženi vojnik, pa se otac i kći počеше savjetovati i dogovarati kako da se riješe i nepriličnog vojnika i njegovih nemilih drugova.

Naposljedku će kralj svojoj kćeri, tješeći je:

– Smislio sam što i kako valja, pronašao sam lijek. Ne treba ti se bojati, neće oni nikad više ovamo.

A onda se obrati nepoželjnim:

– Red je sada da se svi zajedno proveselite, da se počastite, bit će vam jela i pića.

I odvede ih u prostoriju koja je imala pod i vrata od željeza, a prozori joj bili zaštićeni željeznim rešetkama. U prostoriji prostrt dugačak stol, na njemu sve sama birana jela.

– Izvolite samo, služite se, uživajte! – reče kralj te ih ostavi.

Kad je izišao, a oni ostali unutra, naredi kralj svojim slugama da zatvore vrata i da ih zakračunaju. Potom zapovjedi kuharu da dobro podloži vatru pod onom prostorijom i da navaljuje oganj sve dok se željezni pod ne užari i ne usije.

Pošto je kuhar učinio svoje i navalio oganj, prostorija se vrućina zagrijala, a šestoricu bjelosvjetskih skitnika obuze takva vrućina dok su gozbovali te mišljahu da je to od jela i pila. Ali kako je vrućina postajala nepodnošljiva i bivala sve jača, htjedoše oni izići, a kad tamo – vrata i prozori zatvoreni. Tek tada razabraše da ih je kralj naumio ugušiti.

– E, nećeš, brajane, ne! Neće ti ta uspjeti! – oduši onaj svat sa šeširićem na uhu. – Pustit ću ja mraz i studen pred kojom će se vatra postidjeti i sakriti.

I to rekavši, svoj nahereni šeširić ustače na glavu kako i treba, namjesti ga uspravno i ravno, a nato odmah pade mraz i steže studen da je sve pucalo: ispari ona vrućina posvema, a sva jela u zdjelama i na pladnjevima dobiše ledenu skramu.

Pošta je izminuo koji sat, kralj pomisli da su se neugodni gosti već ugušili od vrućine, pa naredi da se otvore vrata: htjede da sve vidi svojim očima. Ali kad se vrata otvoriše, imade što i vidjeti: pred njim sva šestorica živa i zdrava!

Kazaše gozbovatelji kako im je drago što mogu van odande, da se malko ugriju, jer je unutra strašno hladno, od silne studeni sva se jela u led pretvorila.

Gnjevan, kralj se uputi dolje, siđe kuharu te ga izruži na sva usta i na kraju upita zašto nije uradio onako kako mu je zapovjeden.

Kuhar se branio:

– Velik sam oganj navalio, evo pogledajte sami.

Kad je kralj vidio kakva silna vatra gori pod željeznom prostorijom, razabra da onoj šestorici neće tako lako doskočiti ni nauditi.

Uzeo kralj razmišljati i dovijati se kako da se otarasi nemilih gostiju. Pozvao je preda se ratnika te mu predložio:

– Želiš li zlata, možeš ga dobiti koliko te volja, ali ti se valja odreći prava na moju kćer.

– U redu je, kralju gospodaru – prihvati ratnik – daj mi zlata koliko moj sluga može ponijeti, pa ću se odreći tvoje kćeri.

Kralj bijaše s time sporazuman, a ratnik nastavi:

– Dobro je, eto me onda za četrnaest dana po blago.

Ode ratnik i sazva sve krojače iz kraljevine da četrnaest dana sjede i šiju dok mu ne sašiju golemu vreću kakvu je zamislio. Kad vreća bijaše urađena, morale je na rame prebaciti i s njome kralju otići onaj jakota što je mogao drveće čupati iz korijena.

Kad ga kralj ugleda, reče uplašen:

– Kakav je to jakota, što na ramenu može ponijeti balu platna golemu kao kuća!

Prepao se kralj i u sebi nadovezao: “Koliko li će mi onda pustog blaga odnijeti!”

Naredi potom da donesu bačvu zlata: nosilo je šesnaest najjačih momaka. Ali je jakota zahvati jednom rukom, prebaci je u svoju vreću i nato procijedi:

– A zašto ne biste odmah donijeli koliko priliči? Ovim će se jedva dno pokriti!

Kralj zapovijedao, i malo-pomalo ode sve njegovo blago: jakota ga samo trpao u vreću. Uza sve to vreća ne bijaše ni do polovine nakljukana.

– Hajde, svojski prionite! Još ovamo! – uzvikivao jakota. – Te mrvice neće nikad vreću napuniti!

Ne preostade im drugo nego dopremiti još sedam tisuća volujskih kola sa zlatom iz sve kraljevine, a jakota sve potrpa u svoju vreću zajedno s ujarmljenim volovima.

– Ne želim biti sitničav – priklopi jakota. – Uzimam sve upoprijeko, šta god naiđe, samo da se vreća napuni.

Pošto je sve odreda potrpa, još uvijek ostade još dovoljno mjesta u njegovoj proždrljivoj vreći.

– Hja, valja zasvirati i za pas zadjenuti, pa ću evo i ja završiti – oduši jakota. – Može se vreća zavezati sve ako i nije nabijena.

Tako reče, prebaci vreću na rame pa sa svojim družima krenu odande.

Kad je kralj vidio kako mu jedan jedini čovjek odnosi svekoliko blago što ga bijaše u kraljevini, žestoko se razbjesni, pa zapovjedi svojim konjanicima da se natisnu u potjeru za onom šestoricom i da jakoti preotmu vreću. Dvije cijele pukovnije pošle na šestoricu.

Ubrzo su kraljevski konjanici dostigli nepoželjne te im viknuli:

– Stoj, zarobljeni ste! Odložite vreću sa zlatom, ili ćemo vas sasjeci!

– Što to velite? – dočeka puhalo. – Mi da smo vaši zarobljenici? Prije ćete svi vi poletjeti i zaigrati zrakom kuda koji!

Neki vodnik zamoli da mu se smiluju i da ga ne otpuhnu – ima, reče, devet rana na sebi, a valjan je i čestit momak, ne zaslužuje takvu sudbinu koja je na ruglo i sramotu. Puhalo malko popusti te reče vodniku, koji je sada mogao otići nepovrijeđen:

– Dobro je, lijepo se vrati i kaži kralju neka pošalje još više konjanika, želja me nosi da ih sve otpuhnem i zrakom razvitlam.

Kad je primio izvještaj i poruku, kralj reče:

– Pustimo đavle neka samo idu! Nisu oni kao što je druga čeljad, nisu to nikako obični ljudi.

A ona šestorica lijepo odniješe pusto blago kući, razdijeliše ga među sobom, i do smrti poživješe zadovoljni i sretni.

ČAROBNA LOĆIKA

Bio jednom mlad lovac što je išao u šumu da na čeki vrebica i dočekuje lovinu. Bio je vedre naravi i vesela srca, i dok je bodro kročio naprijed, zviždukao je na list da mu bude zabavnije. Putem susrete ružnu staricu.

– Zdravo da si, mladi lovče! – oslovi ga ona. – Vidim, veseo si i zadovoljan, a ja gladna i žedna: udijeli mi darak.

Sažali se lovac na jednu bakicu, seže rukom u džep i dade joj koliko već mogaše. Kad je namjerio proslijediti svojim putem, starica ga zadrža te mu reče:

– Stani malo, dragi lovče, da ti nešto kažem: i ja ću tebi dati dar, zato što je u tebe plemenito srce te od svoga daješ i drugomu. Samo nastavi svojim putem, pa ćeš ubrzo stići drvetu kojemu je na grane posjedalo devet ptica: svojim pandžama natežu plašt, tuku se i čupaju u borbi oko njega. Naciljaj ozdo puškom pa ispali u sredinu: ispustit će one plašt tebi, ali će i jedna ptica pasti nasmrtno pogodena. Uzmi plašt sa sobom, to ti je čarobno ruho: kad njime ogrneš ramena, možeš zaželjeti da se nađeš u bilo kojem kraju, i eto te ondje dok samo okom trepneš. a mrtvoj ptici iščupaj srce i cijelo ga cjelcato progutaj: učiniš li tako, svaki ćeš put na objutru, kad ustaneš, naći zlatnik pod uzglavnicom.

Zahvali lovac mudroj starici, pozdravi se s njome i krenu, sve u sebi kazujući: “Da, lijepih li mi obećanja što ih stara izniza! Samo kad bi se sve obistinilo!”

Ipak, pošto je išao stotinjak koraka, doprije mu do ušiju, odozgo iz granja nad njegovom glavom, nakakva graja i kreštanje. Zastade on, uzgleda onamo, i gle: čitavo jato ptica kljunovima i čaporcima nateže i razdire plašt, krešte ptičurine, čupaju se i tuku među sobom, bijaše kao da svaka želi onaj dio ruha imati za sebe.

“Baš je čudno”, pomisli lovac, “a upravo je onako kako je rekla bakica.” I smače pušku sa ramena, nanišani i gruhnju posred srijede, tako te se perje razletje svuda naokolo.

Odmah se ptice raspršiše na sve strane u strašnoj graji i kreštanju, a jedna pade pogođena. I plašt kliznu niza stablo.

Lovac poslušao staričin savjet: raspoređuje ubijenu pticu, izvadi joj srce te ga proguta, a plašt ponese sa sobom kući.

Kad se ujutro probudio, pade mu na um bakica i njezino obećanje. Htjede provjeriti ima li tu istine, pa podiže uzglavnicu, a ono doista zasja zlatnik. Bijaše tako i drugog jutra, i svaki put kad bi ustao našao bi zlatnik pod uglavnicom.

Kad je naposljetku sabrao hrpu zlata, reći će u sebi: “Čemu mi sve moje zlato ako svagda ostanem kod kuće? Valja u svijet ići, pa ću se bogme i otisnuti!”

I u toj nakani pozdravi se s roditeljima, dohvati lovačku torbu i, naoružan puškom, krenu u svijet.

Zbilo se tako te je jednog dana prolazio gustom šumom, a kada joj je izbio na sam kraj, ugleda gdje se na ravnici uzdiže lijepo zdanje, pravi dvorac. Na jednom prozoru nalaktila

se starica, a kraj nje stajala neobično lijepa djevojka. Starica, a bila je vještica, gledala s prozora i djevojci govorila:

– Vidiš, kćerke moja, odande iz šume dolazi čovjek koji nosi čudesno blago u sebi. Toga namjernika valja nam obmanuti i nekako obrlatiti, jer njegovo blago više priliči nama nego njemu. Ima on ptičije srce uza se, i stoga svakog jutra pod njegovom uzglavnicom osvane zlatnik.

Starica u sve uputi djevojku te joj objasni što i kako joj je raditi da provedu svoj naum, i na kraju joj oštro priprijeti, bijesno kolutajući očima:

– Zlo i naopako po te ako me ne poslušаш: u veliku ćeš se nesreću uvaliti!

Kad se lovac malko primaknuo te ugledao ljepojku, reče u sebi: “Već sam umoran od tolikog hoda, treba da počinem. Svratit ću u ove lijepe dvore, novaca imam uvrh glave.” A razlog takvoj njegovoj odluci bijaše zapravo u tome što mu je oko zapelo za lijepi lik djevojke.

Uđe on u kuću, a ondje ga ljubazno dočekaše i uljudno pogostiše. Ne potraje dugo i on se zagleda u lijepu vješticinu djevojku, i nije ni na što drugo mislio, nego je samo piljio u njezine oči, tako te bijaše baš kakono se kaže: kud ona okom, tud on skokom.

Videći što je i kako je krenulo, vještica odluči:

– A sada treba da se domognemo ptičijeg srca – odrešito će djevojci. – Neće on ni opaziti ako ga više ne imadne.

I uzeše njih dvije pripremati napitak, a kad ga zgotoviše, stara njime napuni pehar i dade ga djevojci, a ova ga morade pružiti lovcu.

– Hajde, dragi, ispij u moje zdravlje! – djevojka će lovcu, pružajući mu piće.

Zaluđeni lovac prihvati pehar, i tek što je ispio napitak, povrati iz sebe ptičije srce. Djevojka ga krišom odnese i sama ga proguta, jer je tako htjela stara. Od tada se zlato više nije nalazilo pod lovčevom uzglavnicom, nego pod djevojčinom, a odatle ga stara uzimaše svakog jutra. No lovac bijaše toliko zaluđen i toliko zaljubljen da nije stizao ni na što drugo misliti nego samo na to da vrijeme provodi s djevojkom.

– Eto, ptičije srce imamo – opet će stara jednog dana djevojci – a sada treba da mu ugrabimo i čarobni plašt.

– Ne bismo li radije da mu ga ostavimo, pa izgubio je sve svoje bogatstvo! – nekako se oprije djevojka.

Stara se na to naljuti, okomi se na djevojkju:

– Šuti! Onakav plašt nešto je divno i čudesno, takvo što rijetko se kad nađe na svijetu! Želim ga i moram ga imati!

Okosila se stara na djevojkju, nasrnula na nju, pa ju onda naputila što će i kako će, i najposlije joj zaprijetila:

– Jao tebi, zlo ćeš proći ako ne poslušáš!

Po uputi starice stala djevojka nekom prilikom kraj prozora i zagledala se u daljinu, odlutao joj pogled kao da je tužna i žalosna.

– Kakva te tuga bije? – upita je lovac. – Što si tako žalosna?

– Ah, dragi – odgovori djevojka – čeznem za onom gorom od granita, eno tamo u daljini: ondje raste skupocjeno i krasno drago kamenje. Čeznem za njim, i žalost

me obuzima čim na one puste dragulje pomislim. ko bi mi ih mogao donijeti! Samo ptice što zrakom lete mogu onamo, čovjek nikada!

– Ako je samo to zbog čega se žalostiš, onda ima lijeka, mogu ti odmah maknuti jade što su ti na srce pali – utješi je lovac.

I privinu je pod svoj plašt, zaželje da se obrete na granitnoj gori, i njih se dvoje dok bi okom trepnuo nađoše na željenome mjestu.

Na gori na sve strane sjalo drago kamenje, milina ti pogledati. Njih dvoje kupilo najljepše i najskupocjenije dragulje, a dok su oni sabirali, stara je već svojim čarolijama uredila tako da lovcu otežaju vjeđe i da mu se zadrijema.

Zato on reče djevojci:

– Malko ćemo ovdje sjesti i počinuti: toliko me umor presvojio te se jedva držim na nogama.

Pošto se tako potužio djevojci, sjedoše oboje, on položi glavu njoj na krilo pa u san utonu.

Dok je on spavao tvrdim snom, djevojka mu smaknu plašt pa ga prebaci sebi na ramena, pokupi dragulje i zaželje da se nađe kod kuće.

A kad se lovac naspavao i probudio, razabra da ga je njegova draga prevarila, ostavila ga na pustoj gori sama samcata.

“E, koliko ti je nevjere i prevare na svijetu!” uzdahnu lovac. Zabrinut i ojađen, nije znao kamo da se okrene ni što da počne.

Silna ona gora pripadala divljim, strašnim divovima, ondje njima nastan bio, ondje su živjeli i svojim se poslom bavili.

Nije lovac dugo sjedio na svome mjestu i razmišljao kadli naiđoše trojica divova. Odmah lovac opet leže, pričini se da spava, kao da je u dubokom snu.

Kad tri grdosije dođoše do njega, prvi ga div caknu nogom i reče:

– Kakav je to crv zemaljski tu pao te leži i posmatra svoju nutrinu?

– Zgazi ga! – pritače drugi.

– Baš je od koristi! – prezirno će treći. – Pustimo ga samo, ovdje ionako ne može ostati, a uspne li se gore do vrhunca, oblaci će ga zahvatiti i odnijeti.

I tako oni razgovarajući odoše odande, a lovac dobro u glavu utuvi njihove riječi.

Pošto su divovi zamakli, lovac ustade i krenu naviše dok se ne uspe granitnoj gori na vrhunac. Tu sjede i počeka, a nakon nekog vremena doplovi tmast oblak, zahvati ga i ponese. Plovio oblak noseći ga udalj, lebdio s njime neko vrijeme naokolo i najposlije ga spustio na veliko, ograđeno kupusište, i tako je lovac tiho i meko sjeo među kupusne glavice i drugo povrće i povrtno raslinje.

Obazre se lovac oko sebe, sve potihom govoreći: “Eh, da mi je štogod prigristi, tako mi glad u želucu zavrće: dok je ne utažim, teško ću moći dalje. Ali ne vidim ovdje ni jabuke ni kruške, baš nikakva voća, sve sami kupus i salata.”

Naposljedku preumi i zaključí u sebi: “Hja, kad se čovjek zavrne u nevolji, dobra je i loćika. Nije ta salata baš jelo koje osobito godi, ali ću tako ipak dušu u se vratiti.”

I potraži te odabra lijepu glavicu i poče jesti, ali tek što je niz grlo otisnuo koji zalogaj, postade mu čudno pri duši, oćutje se nekako neobićno, kao da se sav promijenio. I doista se promijenio: imao je četiri noge, debelu glavu i dva duga uha. Sav prestravljen, razabra da se prevrgao u životinju – pretvorio se u magarca. Ali kako je osjećao veliku glad još uvijek, a loćika mu, u skladu sa sadašnjom njegovom naravi, izvrsno prijala, zašao je po kupusištu ili salatištu i jeo pohlepno.

Dok je tako jeo ili pasao, naiđe na drugu vrstu loćike, i tek što je malko od te pojeo, odmah osjeti novu promjenu, i on se opet prevrgnu, ali u staro – vrati mu se ljudsko obličje.

Sretan i presretan, leže i počinu, snom odagna umor sa sebe. Kad se ujutro probudio, ubra jednu glavicu opake i jednu dobre loćike.

“Ovim ću sebi pomoći da opet dođem do onoga što mi pripada i da kaznim izdaju”, u sebi će lovac.

I pošto je tako smislio i naumio, uze dvije ubrane glaviće, preskoći ogradu onog kupusišta pa se zaputi da potraži dvore svoje himbene drage.

Tumarao je dva-tri dana naokolo, i napokon mu se posreći da pogodi kamo treba. Prije nego što je onamo banuo, nagaravi sebi lice, nacrni se tako da ga ni rođena majka ne bi poznala. Takav se javi u dvorima i zamoli da prenoćí.

– Umoran sam – reče pretvarajući se – noge me više ne nose, ne mogu dalje.

– A ko si ti, zemljače? – upita ga vještica. – Šta radiš, čime se baviš?

– Kraljev sam glasnik – odgovori on. – Poslali me, evo, da tražim i nađem najbolju i najukusniju loćiku što raste pod suncem. Sreća mi bila sklona, pa sam našao traženo, i nosim loćiku sa sobom, ali kako je žega prejaka, sve se bojim da mi ova nježna zelen ne uvehne, i ne znam hoću li uspjeti da je dalje odnesem.

Kad je stara čula to o neobično slasnoj loćiki, odmah joj za njom porastoše zazubice, poželje ona ukusni zalogaj.

– Daj mi, dragi zemljače, da kušam malo te divne loćike – kaza ona.

– Hoću, drage volje – dočeka on. – Nosim evo dvije glavice, jednu ti mogu dati.

I rekavši to, odriješi torbu i pruži joj opaku glavicu salate.

Vještica, kojoj je slina curila na usta koliko bijaše oblaporna i popašna na novo slasno jelo, ne sluteći nikakvo zlo ode sama u kuhinju da ga priredi. Kad je salatu zgotovila, nije mogla dočekati dok zdjela bude na stolu, u trpezariji, nego odmah uze dva-tri listića pa ih strpa u nestrpljiva usta – i gle čuda: tek što ih proguta, izgubi ljudsko obličje, prometnu se u magaricu, i kao magarica otkasa na dvorište.

Uto u kuhinju uđe sluškinja. Kad vidje priređenu loćiku, namjeri je odnijeti na stol, ali i nju putem, po staro navadi, ponese želja da kuša jelo, pa tako i ona pojede dva-

tri listića. Odmah se pokazala čudesna moć te zeleni, pa se i sluškinja preobliči, pretvori se u magaricu te otkasa za starom. A zdjela sa salatama ostala na podu kako je i pala.

Kraljev glasnik, to jest lovac, dok se to zbivalo, sjedio s lijepom djevojkom i s njome čekao da se donese priređena salata. Kako niko nije dolazio, nestrpljiva djevojka, kojoj su također zazubice rasle za loćikom, najposlije protisnu:

– Ne znam doista što je s tom loćikom.

“Zacijelo je salata već pokazala svoju moć”, pomisli lovac. A glasno reče:

– Oдох u kuhinju da vidim šta je.

Idući onamo, vidje kako tamo po dvorištu švrljaju dvije magarice, a tu na podu stoji zdjela iz koje su ispali neki listići.

“I pravo je tako, one su dvije dobile svoje”, promrsi lovac, pa pokupi ispale listiće, vrati ih u zdjelu i salatu odnese djevojci.

– Evo ti sam donosim zaslada, da ne čekaš više – kaza lovac i stavi zdjelu na stol.

Naklopi se lakomica, i tek što malko proguta, ode joj ljudsko obličje, prevrgnu se kao što se prevrgoše i one dvije pred njom, te kao magarica otkasa na dvorište.

Lovac nato oprao nagaravljeno lice, tako te su ga mogle prepoznati, pa ode k njima na dvorište.

– A sada je došao čas da najposlije primite plaću za sve svoje djelo – oduši lovac.

I u tim riječima sveza ih sve tri konopom i potjera. Tjerao je tri magarice dok ih ne dotjera do nekog mlina. Po kuca on na prozor, a mlinar promoli glavu te ga upita što bi htio.

– Imam evo tri zloćudne životinje kojih ne želim dalje držati – objasni lovac. – Bi li ih htio ti preuzeti, pa da im daješ hrane i prostora i da ih držiš onako kako ti kažem. Ne brini, platit ću ti za to koliko tražiš.

– Hoću, drage volje – prihvati mlinar. – Samo mi kaži kako ih to imam držati i postupati s njima.

– Evo ovako – uputi ga lovac. – Staru magaricu (a bijaše to vještica) moraš svakog dana triput namlatiti i jedanput nahraniti. Mladu ćeš (a bijaše to sluškinja) triput na dan nahraniti i jednom izbiti. Najmlađu pak (a bijaše to djevojka) ne treba uopće tući, nego je triput nahraniti.

Nije bio takva kruta srca, nije mogao dopustiti da mlinar bije djevojku.

Potom se vrati u one dvore i ondje nađe sve što mu je trebalo.

Izminu nekoliko dana kad eto ti mlinara: izvijesti on lovca da je uginula stara magarica koja je triput na dan izvlačila batine, a samo jednom dobivala hranu.

– Druge dvije – kaza mlinar dalje – nisu doduše uginule. Triput ih na dan hranim, ali su tako tužne i žalosne te ni one neće dugo.

Sažali se lovcu na njih, prođe ga bijes, te on reče mlinaru:

– Kad je tako, dotjeraj mi ih onda ovamo! Kad su stigle, lovac im dade da jedu od one dobre loćike, kako bi dobile ljudsko obličje. I doista postadoše opet ono što bijahu prije. Ljepojka pade pred njega na koljena i poče ga usrdno moliti:

– Ah, dragi moj, oprosti mi zlo i nepravdu koju sam ti nanijela. Zgriješila sam, ali me majka natjerala. Sve je bilo protiv moje volje, jer ja te od srca volim. Tvoj čarobni plašt eno visi u ormaru, a za ptičije srce uredit ću, uzet ću napitak za povraćanje.

– Samo ga zadrži – ljubazno će joj lovac. – Bilo srce kod mene ili kod tebe, svejedno je, jer te uzimam, bit ćeš moja vjerna družica.

I proslaviše tada svadbu, i njih dvoje poživje zajedno u zadovoljstvu i sreći sve do smrti.

MLINARSKI MOMČIĆ I MACA

Ono vam nekoć bio star mlinar što je živio u svom mlinu, a nije imao ni žene ni djece. Služila u njega trojica momaka, a pošto su momci tako proveli nekoliko godina, jednog dana okupi ih mlinar te im kaza:

– Evo sam grohnuo od starosti, preklopile me godine, došlo doba da odem u zapećak. Vi hajte u svijet, pa ko mi između vas trojice ovamo dovede najljepšega konja, njemu ću ostaviti mlin, a on će me zauzvrat do moje smrti hraniti.

Treći, najmlađi među tom trojicom, bio siromašan momčić koga su dvojica starijih smatrala tupavcem kom nipošto ne bi prepustili mlin, a on ga nije baš ni priželjkivao.

Helem, otputila se njih trojica u svijet, a kad bijahu izvan svoga sela, rekoše tupavom Iveku (tako se zvao):

– Možeš mirne duše i ostati ovdje, jer da živiš i orlova vijeka, nećeš doći ni do kakva konja.

Ivek ipak krenu s njima. Kad se uvečerilo, a prije nego što će se spustiti noć, stigoše pred neku pećinu. Uđoše, kao da namjeravaju tu zanoćiti, pa i legoše. Ali dvojica starijih, mudrih, počekaše dok Ivek usne, a kad je usnuo, oni

ustadoše pa put pod noge. Ostavili oni njega da spava, sve misleći da su učinili kako je pravo i valjano. Ali su se ipak prevarili.

Kad je sunce granulo, probudi se Ivek, svrnu pogled i na ovu i na onu stranu i razabra da leži u dubokoj pećini. “Bože mili, kamo sam to zabasao!” I ustade, dogamiza do izlaza te se uputi u šumu, kazujući u sebi: “Pa ja sam ovdje sam samcat, sasvim ostavljen! Kako ću do konja?”

I dok je tako išao i namátao misli, susrete šarenu macu, koja ga ljubazno oslovi i upita:

– Kuda si to namjerio, Ivek?

– Ah, nemoj mi još i ti na jade pristajati, ta ionako mi ne možeš pomoći.

– A ja vrlo dobro znam kakva ti je želja – opet će maca.

– Ti bi da dođeš do lijepog konja. Hajde sa mnom pa me vjerno služi sedam godina: kad odslužiš, imat ćeš konja kakvog u životu nisi vidio.

“Čudne li mačke!” u sebi će Ivek. “Ali ipak bih da vidim ima li istine u onome što veli.”

Odvede ga ona u svoj mali začarani dvor, gdje su je služile i dvorile sve same mačkice koje su spretno skakutale po stubama, uzlazile i silazile, neprestano vesele i nasmiješene. Kad uvečer sjedahu za stolom, pri večeri, tri su mačkice zabavljale druge glazbom: jedna svirala u fagot, druga gudila, a treća trubila. Ovoj posljednjoj obrazi se napuhivali, umalo da ne puknu. Pošto se večera završila, odnesoše sto, i mačka pozva Iveka:

– A sada hajde, Ivek, zapleši sa mnom.

– A ne – odgovori on – kako ću plesati s macom, nikad to još nisam činio niti sam takvo što igdje čuo.

– Vodite ga onda u postelju! – zapovjedi ona svojim mačkicama.

I povedoše ga. Jedna mu posvjetom svijetli u spavaonici, druga mu ondje izuva cipele, treća svlači čarape, četvrta naposljetku gasi svijeću. Tako opet bijaše ujutro, došle one ponovo da mu pomažu pri ustajanju: te jedna mu obuva čarape, te druga vezuje podvezice, treća donosi cipele, četvrta ga mije, a peta mu repom otire lice.

– Ugodno je to i nježno – zadovoljno će Ivek.

Ali je trebalo da i on služi mački i da joj, uz drugo, svakog dana cijepa drva. Radio je svoj posao oruđem koje mu dade: cijepao je srebrnom sjekirom, pomagao se srebrnim klinovima i bakrenim maljem, a pilio srebrnom pilom. Zatim je sitnio nacijepana drva, poslije posla ostajao u kući, dobro jeo i pio, a nije nikog viđao osim šarene mačke i njezine družine.

Jednog dana reći će mu mačka:

– Hajde na moju livadu, pokosi travu i gledaj da se dobro prosuši.

I dade mu srebrnu kosu, vodir ili kuzolicu i zlatan brus. A ne zaboravi mu napomenuti neka sve donose natrag i lijepo vrati.

Nato ode Ivek i uradi kako mu je zapovjedila. Pošto je obavio posao, donese kosu, vodir, brus i sijeno, te upita hoće li mu sada platiti, dati mu što je zaradio.

– Ne – odgovori mačka – valja da mi još nešto uradiš: dobit ćeš građu od srebra, tesarsku bradvu, kutomjer i što već treba, pa ćeš mi podići kućicu.

Ivek doista sagradi kućicu, pa onda reče kako je eto uradio sve što se od njega tražilo, a još nije dobio konja. Uto mu već prošlo i sedam godina, prohujale one kao da je polovina jedne godine.

Tada ga mačka upita bi li htio vidjeti njezine konje.

– Bih, kako ne bih! – prihvati Ivek.

Mačka mu nato otvori vrata na kućici, a kako ih ona otvori, ugleda Ivek dvanaest čilih i gizdavih konja, sijala se na njima dlaka, blistali ati, te se njemu pri pogledu na njih srce baš razdragalo.

Pošto ih je vidio i pošto su mu oči zaiskrile od radosti, pozva ga mačka da okrijepi dušu jelom i pilom, a onda mu kaza:

– Možeš mirno kući. Konja ti neću ovog časa dati, nego ću doći tamo do tri dana i dovesti ga sa sobom.

Momak tada krenu, a mačka mu pokaza put ka mlinu.

Nije mu na put dala novo ruho, pa mu se valjade zadovoljiti starim pohabanim haljetkom koji bijaše donio na sebi, a koji mu se u sedam godina ne samo otrcao nego mu još i okraćao.

Kad je stigao kući, ondje već bijahu dva druga momka: vratili se oni, i svaki doduše doveo svoga konja, samo što je jedan konj bio slijep, a drugi hrom. Odmah dvojica momaka navališe na Iveka pitajući:

– Ivek, a gdje ti je konj?

– Stići će do tri dana – odgovori on.

Oni se na to nasmijaše, a onda će mu podrugljivo:

– He, he, Ivek, a odakle ćeš dobiti konja? Bit će to zaci-jelo nešto posebno.

Ušao Ivek unutra, ali mu stari mlinar ne dopusti da sjedne za sto, reče mu da je odveć odrpan i dronjav, morao bi se domaćin zbog njega stidjeti da kogod slučajno naiđe. Iveku dadoše samo nekakav jadan čalabrcak, i to da ga pojede vani, a kad je uvečer valjalo poći na počinak, nisu mu dali postelje, nego je morao otići u gusinjak i leći na malo grube slame.

Kad su minula tri dana, eto ujutro krasne kočije pred mlinom: u kočiju upregnuto šest konja, sjaje se oni i sve na njima, milina ti pogledati. A jedan sluga dovede sedmog konja, taj bijaše namijenjen siromašnome mlinarskom momčiću.

Iz kočije izađe prekrasna princeza te krenu u mlin, a ta princeza bijaše ona šarena maca kojoj je Ivek služio sedam godina. Upita ona mlinara gdje je mlinarski momčić, a on joj odgovori:

– Eno ga u gusinjaku, sav je odrpan i dronjav, ne možemo ga pustiti u mlin.

Nato princeza odredi da ga odmah dozovu. Dovedi ga, a on morao pritegnuti uza se svoj haljetak da se zakrije. Tada onaj sluga izvadi krasno ruho, pa kad je umio momčića te ga onim ruhom odjenuo, sinu ovaj tako da nijedan kralj ne bijaše ljepši od njega.

Princeza zatraži da vidi konje što su ih sa sobom dovela druga dvojica mlinarskih momaka, a kad joj ih pokazaše, baš je imala što i vidjeti: jedan konj slijep, a drugi hrom. Ona nato zapovjedi svome sluzi da dovede sedmog konja. Kad ga mlinar vidje, morade priznati da se takav konj još nije pojavio na njegovu dvorištu.

– A taj je za trećeg momka – reče princeza.

– Onda mlin pripada njemu – zaključí mlinar.

– Eto ti konja, a zadrži i svoju mlin! – reče princeza starome mlinaru.

I povede svoga vjernog Iveka, sjede s njime u kočiju te se odveze odande.

Najprije se njih dvoje odvezlo do kućice što je Ivek bijaše sagradio srebrnim oruđem. Ali se ondje umjesto kućice uzdizali veliki dvori, a na dvorima sve bilo od srebra i zlata. Princeza se vjenčala s Ivekom, i tako siromašni mlinarski momčić postade bogat, bogat tako i toliko da je imao svega u obilju čitava svog vijeka.

I zato neka niko ne kaže da čovjek ne može biti valjan i čestit ako nije velike pameti.

NAHOD-PTICA

Bio jednom šumar što je išao u šumu u lov. Kad je zašao šumom, začuje nekakav tanak cvil, kao da negdje kmeči malo dijete. Krene prema onome glasiću i najposlije dođe do visoka stabla, i gle – navrh drveta maleno dijete.

Pod tim stablom, valja vam znati, bijaše zaspala majka s djetetom, i dok je majka spavala, na drvo doletjela ptica grabljivica: kad je ova opazila dijete na majčinom krilu, sletjela odozgo, ugrabila mališana kljunom i čaporcima, odnijela ga uvis i spustila navrh drveta.

Kad je vidio šta je i kako je, šumar se popne na drvo i skine dijete, kazujući u sebi: “Ondesi ga lijepo svojoj kući pa ga odgajaj pokraj svoje kćerkice.”

I doista ga odnese kući, te je odonda dvoje djece raslo naporedo. Kako je šumar našao mališana na drvetu, a gore ga ptica odnijela, nazove ga on Nahod-pticom. Kćerkica se zvala Lenčica.

To se dvoje djece istinski zavoljelo, tako i toliko te bi jedno za drugim tugovalo i žalostilo se kad ne bijahu zajedno.

Šumar imao staru, opaku kuharicu, i ta jedne večeri dohvati dva čabra te ode da donese vode. I nije otišla samo jednom na studenac, nego se onamo navraćala više puta i donosila vodu.

Vidjela to Lenčica pa upitala kuharicu:

– Čuješ, stara Suzano, zašto donosiš tu pustu vodu?

– Evo ću ti reći samo ako ni živoj duši ne kažeš – odgovori kuharica.

Kad joj Lenčica obeća da će šutjeti, stara joj objasni:

– Sutra u zoru, kad šumar urani te u lov ode, zagrijat ću vodu u kotlu, pa kad uzavri, bacit ću u kotao Nahod-pticu te ga skuhati.

U rano jutro ustao šumar, otputio se u lov, a djeca još ležala u postelji. Kad su se probudila, reče djevojčica dječaku:

– Ako me ne ostaviš, neću ni ja tebe.

A on joj uzvрати:

– Nikad i nidovijeka!

– Hoću da ti nešto kažem – nastavi ona. – Sinoć stara Suzana navukla u kuću mnoge čabre vode, a ja je upitala čemu joj tolika voda. Ona mi odgovorila da će mi reći ako ja ni živoj duši ne kažem. Kad sam joj obećala da ću šutjeti i da nikome neću odati,

ona mi tada otkrila i povjerila: “Ujutro kad otac bude u lovu, ugrijat ću u kotlu vodu, pa kad provri, bacit ću u kotao Nahod-pticu te ga skuhati.” Ali ćemo nas dvoje – zaključiti djevojčica – sada brzo ustati, odjenuti se, pa onda zajedno bjež’ odavde.

Kako smislili, tako i učinili. Ustalo njih dvoje, odjenulo se na brzu ruku pa umaklo iz kuće.

Kad je voda uzavrela, ode opaka kuharica u dječiju sobicu da pogradi Nahod-pticu i da ga baci u kotao. A kad je ušla – gle, obje posteljice prazne, nigdje djece. Uplašila se opaka kuharica i promrsila u sebi:

“Što ću i kako ću kad se šumar vrati kući pa vidi da su djeca nestala? Valja odmah za njima da ih uhvatimo i vratimo ovamo!”

I brže-bolje pošalje za djecom trojicu slugu da ih sustignu, uhvate i kući dovedu.

Djeca upravo sjedila na okrajku šume, pa kad su vidjela kako iz daljine brzaju tri momka, reći će mala malome:

– Ako me ne ostaviš, neću ni ja tebe.

A na to joj Nahod-ptica uzvratil:

– Nikad i nidovijeka!

Djevojčica tada reče njemu:

– Postani ti ružin grm, a ja ću biti ruža na tom grmu!

Kad su ona tri momka što su pošla u potjeru stigla pred šumu, ne vidješe ništa osim žbuna i ruže na njemu, a djece nigdje: kao da su u zemlji propala.

– Ništa se tu ne može – nato će momci.

I vrate se i kažu kuharici kako nisu ništa drugo vidjeli doli žbun i ružu na njemu.

– Uh, glupani glupavi! – izruži ih kuharica. – Morali ste žbun posjeći, a ružu otrgnuti pa ovamo donijeti! Nosite se brže natrag i uradite kako vam velim!

Pobrzali momci i drugi put u potragu. Djeca već izdaleka vidjela kako idu potjernici, pa će djevojčica dječaku:

– Nahod-ptico, ako ti mene ne ostaviš, neću ni ja tebe.

A na to joj dječak uzvrat:

– Nikad i nidovijeka!

Onda će djevojčica opet:

– Pretvori se ti u kapelicu, a ja ću biti kruna u njoj.

Kad su trojica momaka stigla onamo, ne vidješe ništa nego samo kapelicu i krunu u njoj.

Onda će oni jedan drugomu:

– Što da radimo ovdje? Nema tu druge nego se vratiti tamo odakle smo i došli.

Kad su se vratili, upita ih kuharica jesu li štogod našli. Oni joj odgovore kako nisu ništa drugo vidjeli osim kapelice i krune u njoj.

Nato ih ona pet izgrdi:

– Glupavci glupavi! Trebalo je da kapelicu srušite, a krunu da donesete ovamo!

Razljutila se kuharica pa zajedno s momcima krenula u potjeru za odbjeglom djecom.

Ali djeca već izdaleka ugledala trojicu momaka i kuharicu što tetura za njima.

Tada će djevojčica dječaku:

– Nahod-ptico, ne ostaviš li ti mene, neću ni ja tebe.

– Nikad i nidovijeka! – uzvrat joj on.

A djevojčica onda njemu:

– Prometni se ti u jezerce, a ja ću biti patka što mu na površini plovi!

Priđe opaka kuharica i kad ugleda jezerce, prigne se nada nj, u nakani da mu vodu ispije. Ali patka brže-bolje dopliva, uhvati je kljunom za kosu i povuče u vodu, i tako se stara vještica utopi. Djeca se potom sretna i vesela vrate kući.

Ako nisu umrla, onda još i danas žive.

SIROMAH I BOGATAŠ

U davno doba, kad je sveti Petar još po zemlji hodio, zbililo se tako da je svetac jedne večeri sustao od umora, pa ga i noć zatekla, a on još uvijek nije znao kuda će se okrenuti i gdje će prenoćiti.

Uz cestu kojom je pješačio stajale dvije kuće, jedna drugoj sučelice: jedna velika i lijepa, druga malena i bijedna, sirotinjska. Velika pripadala nekom bogatašu, mala pak siromahu.

“Bogatome neću biti na nepriliku”, umovao sveti Petar. “Prenoćit ću u njegovoj kući.”

Kad je bogataš čuo gdje mu neko kuca na vrata, otvori on prozor i upita tuđinca što bi htio.

– Evo tražim noćište – odgovori svetac. – Molim, bih li mogao tu prenoćiti?

Bogataš sumnjičavim pogledom premjeri putnika od glave do pete. Kako ovaj bijaše priprosto odjeven, a svim svojim izgledom pokazivaše da baš nema mnogo novca u džepu, bogataš odmahne glavom i procijedi:

– Ne mogu Vas u kuću primiti, sobe mi pune i prepune svega i svačega. A kad bih primao svakog namjernika

koji naiđe i na vrata mi pokuca, spao bih na prosjački štap.
Obratite se drugamo!

I rekavši svoje, zatvori prozor i ostavi svetog Petra da stoji vani.

Svetac tada preumi, okrene bogataškoj kući leđa i pođe prijeko, maloju, siromaškoj kući sučelice.

Tek što je ondje pokucao, siromah već širom otvori svoja vratašca i pozove putnika da uđe.

– Prenoćite ovdje u mene – ponudi mu siromah. – Mrak je, večeras ionako ne možete dalje.

Bijaše to s voljom svetom Petru, te on uđe.

Žena siromašnog domaćina pruži putniku ruku u pozdrav, zaželi mu dobrodošlicu i reče neka se osjeća kao kod svoje kuće i neka se zadovolji onim što mu mogu pružiti: nemaju mnogo, ali što imaju, daju od srca rado.

Nato žena pristavi nešto krumpira na vatru, a dok se krumpir vario, ona pomuže kozu, da gost i njih dvoje imadnu i malko mlijeka za večeru.

Kad je prostrla sto, sjedne gost i povečera s njima dvoma.

Prijalo mu skromno jelo, jer je kraj sebe imao zadovoljna lica.

Pošto su povečerali, a već bilo vrijeme počinka, žena krišom zovne muža ustranu pa mu natukne:

– Kako bi bilo da mi noćas sebi prostremo na podu kako bi jadni putnik mogao spavati u našoj postelji? Hodio je cio dan, zacijelo ga je umor savladao.

– Dobro si se sjetila – prihvati muž – ponudit ću mu.

I ode gostu i predloži mu, ako mu je s voljom, da spava u njihovoj postelji i da se čestito odmori.

Sveti Petar nije htio toj vremešnoj čeljadi, tome dvoma starih ljudi, uzeti njihovu postelju, ali oni navrli u svome, tako te on naposljetku prihvati. A njih dvoje prostru sebi na podu.

Ujutro dvoje staraca ustane još prije nego što je i svanuo dan te prirede gostu doručak kakav se već mogaše. Kad je sunce granulo i prosjalo na prozorčić, ustane i gost te opet s njima đvome založi čalabrcak, a onda se spremi da krene svojim putem.

Stajaše već na vratima da pođe, ali se okrene još jednom te će svojim ugosnicima:

– Kad ste tako dobra srca i pobožni, zaželite sebi troje, pa ću vam želje ispuniti.

– Što bih drugo i želio – odgovori siromah – nego vječno blaženstvo i da nas za života zdravlje služi i ne mine nas hljeb naš svagdašnji. Za treće već i ne bih znao što bih zaželio.

– A bi li umjesto stare kuće htio novu? – upita ga sveti Petar.

– Bih – dočeka siromah. – Kad bih mogao još i to imati, bilo bi mi dosta i uvrh glava.

Sveti Petar nato ispuni njegove želje, pretvori siromasima staru kuću u novu, još im jednom udijeli blagoslov i ode.

Sunce se već dobrano nebom ispelo kad je bogataš ustao. Pogleda on kroz prozor i smotri sučelice novu, lijepu

kuću s krovom od crvena crijepa – uzdiže se dična ondje gdje je još sinoć stajala bijedna, stara koliba.

Izvali bogataš oči u čudu i zovne ženu, te će joj snebivajući se:

– Ma ded mi, ženo, reci što se to dogodilo. Još sinoć ondje stajala jadna, stara koliba, a jutros lijepa, nova kuca. Idi prijeko da čuješ što je bilo.

Ode žena i raspita se u siromaha, a on joj pripovjedi što je i kako je bilo:

– Sinoć naišao nekakav putnik, zatražio u nas noćište pa prenoćio, a jutros nam na polasku ispunio tri želje: vječno blaženstvo, zatim zdravlje u životu i hljeb svagdašnji, i na kraju lijepu novu kuću umjesto naše stare stračare.

Bogataševa žena odrzra natrag i mužu prenese. šta je čula i šta je bilo.

– Uh, mogao bih se požderati od muke! – bijesno će bogataš na to. – Da sam samo znao! Pa taj je tuđinac najprije došao ovamo i htio prenoćiti, a ja ga odbio.

– Požuri se onda za njim! – dade mu žena savjet. – Uzjaši konja, mogao bi onoga još dostići, pa neka i tebi ispuni tri želje!

Bogataš poslušna ženina savjeta, uzjaše konja pa se požuri za neobičnim putnikom i doista ga dostigne. Okrene bogataš pred njim u ljeporječivost, sve on njemu mile-lale, i neka ne zamjeri što ga nije odmah primio u svoju kuću, tražio je, veli ključ od kućnih vrata, a dotle je on, putnik, otišao. Neke samo opet navrati ako udari istim putem natrag.

– Dobro – dočeka sveti Petar – ako opet tuda naiđem, već ću se navratiti.

Tada bogataš upita može li i on zaželjeti tri želje pa da mu ih putnik ispuni kao što ih je ispunio njegovu susjedu preko puta.

Sveti Petar odgovori da može, ali ga upozori neka se u pamet uzme, jer ispunjenje tih želja možda i ne bi bilo dobro po njega, pa je zato bolje da ništa i ne želi.

Ali bogataš:

– Već bih ja umio dobro izabrati i poželjeti ono što bi mi donijelo sreću i bilo na korist kad bih samo znao da će mi se želje i ispuniti.

– Dobro onda – nato će mu sveti Petar. – Možeš odjahati kući, tvoje će se tri želje ispuniti.

Tako je bogataš došao na svoje, postigao što je tražio.

Zadovoljan, pojaše on kući, sve putem namišljajući oko toga što bi mogao zaželjeti. Klimao on na kobili, pustivši joj uzde, razgađao i proumavao te ovo, te ono, a kobila se nešto uzjogunila i neprestrano pocupkivala, pa mu se od toga brkale misli, nikako da ih valjano sabere.

Potapše on kobilu po vratu pa će joj lijepo:

– Mir, Lisa, mir!

Ali se kobila još više uzjogunila, počela se i propinjati, a njemu prekipjelo, te će joj nestrpljivo:

– Umiri se, Lisa, dabogda vrat slomila!

Tek što je to izgovorio, ljosu on na zemlju – konj pod njim uginuo, svalio se, od kobile nikakva znaka života.

Tako se ispunila prva bogataševa želja.

Kako bogataš po naravi bijaše škrtac, nije mu išlo u račun da ostavi sedlo: zato na uginuloj kobili otpusti potprug,

uzme sedlo i prebaci ga sebi na pleća, pa se pješke, jer mu nije ostalo drugo, zaputi dalje.

“Ostaju mi još dvije želje”, tješio se bogataš. Kako je polagano odmicao pješćanom pustolinom, a sunce pripeklo, strašno mu dojadila žega, napala ga mrzovolja. A povrh svega, pritiskalo ga sedlo. Brinulo ga i to što se nije još pravo dosjetio što bi zaželio.

“Pa da zaželim i sva carstva i sve blago ovog svijeta”, govorio on sam sobom, “svejedno bi mi poslije opet svašta palo na pamet, pouzdano to znam unaprijed. Valja mi tako urediti i smisliti da mi više ništa ne preostane što bih još zaželio.”

Onda protisne uzdah i nastavi: “Eh, da sam onaj bavarski seljak koji je također mogao izreći tri želje. A on je znao što će: najprije je zaželio mnogo piva, zatim toliko piva koliko može popiti, a na trećem mjestu još bačvu piva k tome.”

Časkom mu se činilo da je pronašao pravu želju, a zatim bi opet preumio, bijaše mu kao da je sve to premalo. Onda se sjeti svoje muke i teglenja po vrućini, a kako je lijepo i lagodno njegovoj ženi što sjedi u hladnoj, ugodnoj sobi te uživa. Pri pomisli na to razljuti se i nehotice promrsi:

– Dabogda tamo zajahala na sedlo pa ne mogla sići, a ne da ga ja ovuda teglim na leđima!

Tek što je izustio posljednju riječ, nestade sedla s njegovih pleća. Učas on razabira da se to ispunila i druga njegova želja.

Istom ga tada zapljusne prava vrućina. Nagne on u trk kako bi što prije stigao kući, da se nađe sam u svojoj sobi i da ondje smisli što god veliko i mudro za svoju posljednju želju.

On jedno mislio, a drugo ga čekalo, jer kad je stigao kući i otvorio vrata – ono nasred sobe njegova žena: zaja-hala na sedlo i ne može sići, pa udarila u lelek i kuknjavu.

– Umiri se, ženo! – zabrza on. – Zaželjet ću ti sve blago ovoga svijeta, samo ostani tako!

– Čemu mi sve blago svijeta, glupane! – okosi se žena na njega. – Čemu mi blago kad ne mogu sići sa sedla! Ti si mi ovo zakuhao, svojom si me željom prikovao za sedlo, pa mi sada moraš i pomoći da opet siđem!

Hoćeš-nećeš, muž morade i treću želju izreći – da mu se žena oslobodi i siđe sa sedla. I on izusti želju, i ona mu se odmah ispuni.

Bogatašu od svega ostao samo bijes i muka, ostale mu ženine grdnje, a povrhu je i konja izgubio. A siromasi živjeli zadovoljno, tiho i pobožno, sve dok nisu priveli kraju svoj sretni vijek.

MAJSTOR ŠILKO

Majstor Šilko bio vam omalen i suhonjav, ali živahan, vižlast čovo koji nije ni na tren mirovao. Lice mu, iz kojega je stršio nos zavrnut uvis, bilo kozičavo i mrtvački blijedo, kosa sivkasta i kuštrava, a sitne mu oči neprekidno strijeljale lijevo i desno. Sve je zahvaćao svojim pogledom, sve zapažao, grdio na sve strane, kudio svakoga, sve uvijek znao bolje od drugoga i svagda i u svemu imao pravo.. Je li prolazio cestom, žustro je mahao i veslao objema rukama, i tako je jednom nekoj djevojci što je nosila vodu izbio čabricu iz ruku, a voda visoko zapljusnula te i njega polila.

– Kozo glupava! – osu on na djevojku dok je otresao vodu sa sebe. – Zar nisi mogla gledati i vidjeti da idem za tobom?

Po zanatu bijaše on obućar. Žustro je ubadao šilom i odatle mu nadimak. A kad je prošivao, trzao je dretvu tako silovito te bi munuo šakom svakoga ko nije stajao podalje. Nijedan djetić ni momak nije u njega ostajao više od mjesec dana, jer je majstor Šilko uvijek korio i zanovijetao i svagda imao štogod prigovoriti i najbolje urađenom poslu: jednom ubodi nisu jednaki, drugi put jedna cipela dulja, treći put jedna peta viša od druge, ili opet koža nije čekićem dovoljno umekšana.

– Čekaj, pokazat ću ja tebi! – prijetio on djetiću. – Vi-djet ćeš kako treba kožu umekšati!

I dohvatio bi remen i dvaput-triput ožegao momčića po leđima.

Majstoru Šilku svi redom bili lijenčine. A on sam nije mnogo vrijedio, jer nije mogao ni četvrt sata na miru sjediti. Kad bi mu žena jutrom poranila i vatru naložila, iskočio bi on iz postelje kao sumanut, odjurio bosonog u kuhinju pa se okomio na ženu:

– Šta? Zar mi kuću namjeravaš zapaliti? Pa to je vatra da bi čovjek na njoj mogao i vola ispeći! Ili misliš da drva s neba padaju i ne stoje novca?

Kad bi djevojke stajale uz badanj za pranje rublja i u smijehu uzele preklapati o novostima, on bi okrenuo da ih grdi na pasja kola:

– Gle, glupih li gusaka! Stoje, gaču i toroču, a posao im nije ni nakraj pameti! Blebeću umjesto da na rad prionu! I čemu uvijek novi sapun? Besprimjerno rasipanje! A svrh svega sramotna lijenost! Čuvaju nježne ruke! Boje se da va-ljano properu i protaru rubeninu!

I poskočio bi odande te u trku prevalio vedro puno lu-žine i svu bi kuhinju njome preplavio.

Ako su u susjedstvu podizali novu kuću, eto njega na prozor da promatra i zamjera:

– Gle, opet za zidanje uzimaju crveni pješčanik, kamen mekan i šupljikav, koji se nikad ne oslobađa vlage i mokri-ne! – mrsio majstor Šilko kroza zube. – Ko u toj kući bude stanovao, neće zdrav ostati! I gle kako ti zidari loše zidaju

i nemarno kamen slažu! Pa ni žbuka im ne valja! Treba da je miješaju sa sitnim šljunkom, a ne sa pijeskom! Još ću i to doživjeti da se kuća sruši i ljudima na glavu obori!

Vratio se i sjeo za posao, napravio dva-tri uboda šilom, pa opet poskočio, odvezao kožnu pavezinu ili pregaču i viknuo:

– Moram van da ljude upozorim! Moram onamo da ih urazumim!

Ali se namjerio na drvodjelje, na tesare.

– A što je opet ovo? – viknuo on. – Pa vi ne tešete prema konopcu! Zar mislite da će vam grede ravno stajati? Sve će se to jednom rasklimati pa onda dođavola!

I tako jednome između tesara istrže sjekiru iz ruke da mu pokaže kako valja tesati, kadli se toga trena dovezoše kola natovarena glinom. Majstor Šilko odbaci sjekiru, pritrča vozaru, seljaku koji je išao pokraj kola, pa se na njega razgalami:

– Nisi ti, brajane, pri zdravoj pameti! Ko je ikad vidio i čuo da se mladi konji uprežu u teška kola? Pravo je čudo da ti već nisu uginule jadne životinje! Seljak mu nije ni riječi odbesjedio, a majstor Šilko u jarosti odjuri natrag u svoju radionicu. Kad htjede sjesti za sto da se opet lati posla, djetić mu pruži cipelu.

– Šta je sad ovo? – okomi se majstor na momčića. – Zar ti nisam rekao da ne izrezuješ toliko? Nisu to papuče! Ko će lud kupiti takve cipele što imaju samo potplate i što će odmah sletjeti s nogu! Hoću da se moji nalozi tačno izvršavaju! – Majstore, – odgovori djetić – možda imate pravo da cipela ne vrijedi. Ali je to ona ista koju ste sami skrojili

pa u rad uzeli. Kad ste maloprije izjurili odavde, bacili ste je sa stola na pod, a ja, evo, samo je podigoh. Vama ni anđeo nebeski ne bi mogao ugoditi.

Jedne noći usnulo se majstoru Šilku da je umro i da se nalazi na putu u raj.

Kad je izbio pred rajska vrata, snažno pokuca, a sve mr-seći kroz zube:

– Čudim se kako nemaju zvekir na vratima! Jer ovako je da čovjek izranjavi članke na prstima kucajući!

Sveti Petar odškrinu da vidi ko to tako kuca i navaljuje da u raj uđe.

– Ah, ti si to, majstore Šilko! – apostol će došljaku.

– Pustit ću te ovamo, ali te opominjem: dobro se u pamet uzmi i svojih se navada okani! Ništa da nisi kudio što vidiš na nebu, jer bi ti moglo prisjesti!

– Suvišne opomene! – dočeka majstor Šilko. – Pa znam ja dobro što je red, znano mi je što se pristoji. Uostalom, ovdje je, Bogu hvala, sve najbolje i sve savršeno, pa ništa i ne treba kудiti kao na zemlji.

Ušao majstor Šilko pa odmah počeo švrljati tamo-amo, ušhodaо se on nebeskim prostranstvima i rajskim prebivalištima. Zavirivao kojekamo, osvrtaо se lijevo i desno, kimajući ili vrteći ovda-onda glavom, ili bi pak štogod gundao u bradu.

Obilazeći naokolo, ugleda dvojicu anđela kako nose brvno. Bilo to brvno što ga je neko imao u svome oku, dok je u očima drugih tražio trun. Ali nisu anđeli brvno nosili po duljini nego poprijeko.

“Ma je li iko još vidio takvo bezumlje?” u sebi će majstor Šilko. Ali se odmah primiri, i ni riječi ne izusti naglas.

“Naposljetku, ako ćemo pravo”, nastavi majstor Šilko svoju misao, “svejedno je kako ko nosi brvno: uzduž ili poprijeko. Glavno je da s poslom valjano izađe nakraj. A koliko vidim, ona dvojica još nigdje nisu zapela.”

Malo zatim ugleda opet dva anđela na poslu: ta dvojica prionula te na studencu grabe vodu pa je liju u bačvu, a bačva, gle, sva isprovrtna, svuda rupe na njoj, curi iz nje voda i pršti na sve strane. To su anđeli zemlju natapali kišom, ali majstor nije znao.

– Trista im jada! – omaknu se majstoru naglas, ali se on, srećom, odmah sjeti opomene i predomisli, pa u sebi nastavi: “Hja, možda je samo zabava i razonoda. Na kraju krajeva, ako je kome na šalu i zadovoljstvo, može se i takvom besposlicom baviti, naročito ovdje na nebu gdje i ne rad rugo nego planduju i besposličice, koliko sam mogao vidjeti.”

Dok je tako obilazio dalje, naiđe na kola što su zapela u podubokoj jami.

– Nikakvo čudo! – oduši majstor, obraćajući se onome što je stajao pokraj kola. – Čemu tovariti tako bezglavo i nerazumno? A šta voziš u kolima?

– Pobožne želje – odgovori onaj. – Nisam mogao s njima na pravi put, ali sam kola još sretno dogurao dovde. Nadam se da neću s njima ovdje sasvim zapeti i da mi neće ostati zaglavljena u jami.

U taj čas eto doista anđela sa dva svoja konja: dovede ih i odmah upreže u kola.

“Tako valja!” u sebi će majstor Šilko. “Ali dva sama konja nisu dovoljna i ne mogu izvući kola: treba u najmanju ruku upregnuti četiri.”

Eto tada i drugog anđela: dovede i on dva konja te ih upreže. Ali gledaj čuda naopaka: nije ih upregao sprijeda nego straga! Nije to majstoru Šilku nikako išlo u glavu, nije se on mogao s time pomiriti.

– Blesane blesavi! – provali majstor. – Što to radiš? Zar je ikad iko, otkad je svijeta i vijeka, tako izvukao kola? U svojoj umišljenosti i objijesti smatraju da sve znaju bolje i najbolje...

Još bi on nastavio u svojoj besjedi, ali ga neko između nebeskih žitelja ščepa za vrat te ga snažno izgura van.

Pod visokim lukom nebeskih dveri obazre se majstor još jednom za kolima i vidje kako su ih četiri krilata konja podigla u visinu...

* * *

U tom se trenu majstor Šilko trže odà sna, probudi se i zapovrnu besjedu sam sa sobom:

“Ono jest, na nebu je dakako sve drukčije nego ovdje na zemlji, pa štošta treba razumjeti i oprostiti. Ali ko da mirno gleda kako neko konje upreže istodobno sprijeda i straga? Doduše, konji im imaju krila, ama ko i odakle da to zna? Uostalom, golema je glupost i besmisao da se konjima, koji imaju četiri noge za trčanje, još i krila prikopčaju. Sada pak treba da ustanem, jer će mi inače svu kuću naglavačke izvrnuti. A svakako je sreća što nisam doista umro.”

MUDRA SELJANKA

Bio jednom siromašan seljak bezemljaš: nije imao nigdje ničeg doli neznatnu kućicu i kćer jedinicu. Jednog će dana kći ocu:

– Trebalo bi kralja, našeg gospodara, zamoliti da nam dodijeli nešto krčevine, pa da je obrađujemo.

Kad je kralj čuo za njihovo siromaštvo, darova im još i kutak ledine, a njih je dvoje onda uskopaše da je zasiju žitom ili da štagod drugo na njoj uzgoje.

Pošto su otac i kći svoje malo polje gotovo prekopali, nađoše u zemlji mužar sav od suha zlata.

– Slušaj, kćerice – reče otac djevojci – kralj, naš gospodar, bijaše milostiv prema nama: darovao nam zemlju, pa bi onda red bio da mi njemu damo ovaj mužar.

– Vidiš, ćaća – oprije se kći – ako imamo mužar, a nemamo tučka, morat ćemo i tučak nabaviti. Zato nam je, mnim ja, bolje šutjeti.

Ali otac ne htjede poslušati kćerin savjet, nego s mužarom ode kralju i reče kako je našao mužar u zemlji u polju: zamoli on kralja neka nađeni zlatni mužar primi na poklon.

Kralj uze dar i upita seljaka nije li još štagod našao.

– Ne, nisam – odgovori seljak.

Kralj mu tada zapovjedi da donese tučak. Seljak svejednako govorio kako nisu našli nikakav tučak, pa ga onda i ne može donijeti. Ali mu sav govor bio uzaludan, ništa mu nije pomoglo. Kralj naredi da seljaka vrgnu u tamnicu i da on ondje čami sve dok ne pribavi i tučak.

Sluge mu svakog dana donosile hljeb i vodu, kako se već daje utamničenicima. Tom prilikom mogahu čuti kako sužanj neprestano uzdiše: “Eh, luda glava, što nisam slušao svoju kćer! Eh, kamo puste sreće da sam slušao svoju kćer!”

Odu sluge kralju te ga izvijeste kako zatvorenik niti jede niti pije, nego jednako teše jedno te isto i govori: “Eh, da sam slušao svoju kćer!”

Naloži kralj da mu dovedu zatvorenika, a kad je izišao pred kralja, upita ga ovaj zašto neprestano kuka i viče: “Eh, da sam slušao svoju kćer!”

– Pa što je to rekla tvoja kći?

– Rekla mi ona – odgovori seljak – da ne smijem odnijeti mužar, jer će onda od mene tražiti da i tučak nabavim.

– Kad ti je tako mudra kći, pošalji je k meni! – zapovjedi kralj.

I valjade djevojci pred kralja, a kad je došla, upita je on je li zaista tako mudra.

– Ako jesi – reče joj kralj – postaviti ću ti zagonetku: ako je odgonetneš, bit ćeš mi žena.

Djevojka odgovori da će već pogoditi. Kralj joj nato kaza:

– Sad ćeš otići, a onda treba da dođeš ovamo, k meni, ni odjevena ni gola; ni jašući ni vozeći se; ni putem ni izvan puta. Ako to izvedeš, uzet ću te za ženu.

Otišla djevojka, pa svukla ruho sa sebe, nije dakle bila odjevena. Uvila se u veliku ribarsku mrežu – nije bila gola. Za novac unajmila magarca pa mu za rep privezala mrežu da je vuče – nije dakle ni jahala niti se vozila. Magarac išao kolotečinom, a ona samo nožnim palcem doticala tlo, a to nije ni hod putem ni izvan puta.

Kad je djevojka tako stigla na dvore, kralj priznade da je sve najbolje razmrsila, izvela i pogodila. Nato joj pusti oca iz tamnice, oženi se njome i povjeri joj svu kraljevsku riznicu.

Izminulo u tome nekoliko godina. Jednog dana krenuo kralj da obide vojsku. Kad je izišao u obilazak, a ono pred dvorima stoje seljaci sa svojim kolima – dovezli drva na prodaju: u neka kola ujarmljeni volovi, u druga upregnuti konji.

Bio ondje i jedan seljak što je imao tri kobile. Od tih se jedna oždrijebila, a ždrijebe ode i leže među dva vola što stajahu uklenuta pred kolima.

Okupili se seljaci, počela svađa i natezanje, prštale grdnje, nadigla se graja. Seljak koji je imao volove, tvrdio kako ždrijebe njemu pripada, jer da su ga oždrijebili njegovi volovi, a onaj što imaše konje svjednako dokazivao kako je njegovo, oždrijebila ga njegova kobila.

Dođe prepirka sve do kralja, a on presudi da sve ostane onako kako se zateklo. I tako ždrepcę pripade onome što imaše volove, premda nije bilo njegovo. Pravi vlasnik ode plaćući i kukajući za izgubljenim ždrebetom.

Kad je zakinuti čuo kako je kraljica samilosna i kako potječe od siromašna seljačkog roda, ode on k njoj i zamoli je neka mu pomogne da mu se vrati ono što je njegovo.

– Ako mi daš tvrdnu riječ i vjeru da me nećeš odati, pomoći ću ti – utješi ga kraljica. – Učinit ćeš evo ovako: kad sutra kralj ode na smotru svoje straže, ti stani nasred puta kuda on prolazi, pa velikom ribarskom mrežom uzmahuj i zapasuj kao da loviš ribu, povlači te istresaj kao da ti je mreža puna.

Još ga kraljica pouči što će i kako će odgovoriti ako ga kralj štogod upita.

Elem, izišao sutradan seljak, stao na put i uzeo mrežom loviti ribu na suhu.

Kad je kralj naišao i vidio što seljak radi, posla tekliča da pita što to onaj luđak izvodi. Na pitanje seljak odgovori:

– Evo, lovim ribu.

Upita ga teklič kako može loviti ribu na suhu, gdje nikakve vode nema, a seljak odgovori, po kraljičinoj naputi:

– Kako god mogu dva vola oždrijebiti ždrijebe, tako mogu i ja loviti ribu na suhom.

Teklič prenese kralju što je onaj rekao, a kralj zapovjedi da seljaka dovedu preda nj. Kad su ga doveli, kralj mu reče da na to nije mogao doći on sam, neuk seljak, nego je to smislio neko drugi. Neka dakle odmah prizna.

Seljak se kleo i zaklinjao da je naum njegov, sam je, veli, na to došao. Navaljivao kralj, a seljak nikako da oda tajnu, nego neprestano ponavljaše jedno te isto:

– Sâm sam smislio, sâm na to došao!

Tada ga sluge, po kraljevoj zapovijedi, oboriše na hrpu slame i zaredaše po njemu batinama dok najposlije nije priznao da ga je kraljica svjetovala.

Vrati se kralj na dvore pa se okomi na ženu:

– Zašto si neiskrena i kovarna sa mnom? Ne želim više da mi budeš žena, odzvonilo je tvoje! Idi u svoju seljačku krovinjaru odakle si i došla!

Potjera je, ali joj ipak dopusti da sa sobom može na odlasku ponijeti što joj je najdraže.

– Dobro, dragi mužu, učinit ću kad već tako zapovijedaš – dočeka ona.

Zagrli ga i poljubi, i kaza kako bi se željela s njim lijepo oprostiti. Naredi zatim da im pripreme i donesu jako piće, da ga njih dvoje popije na rastanku. Kralj je dobrano potegao te opojne i slasne kapljice, a kraljica vrlo malo.

Kralj je uskoro utonuo u dubok san. Kad se kraljica uvjerila da je tvrdo zaspao, zovnu jednoga slugu, pa usnu-log kralja uviše u lijepo bijelo platno. Zatim drugim slugama naredi da umotanoga odnesu u kola što su stajala pred dvorima. Tako ona preveze kralja u svoju kućicu i ondje ga položi u svoju postelju.

Spavao kralj dan i noć, spavao kao klada, a kad se probudio i san istreptao iz očiju, pogleda oko sebe i zavapi:

– Bog neka mi se smiluje! Gdje sam to zapao? I odmah uze dozivati svoje sluge, ali njih ne bijaše – nigdje nijednoga.

Naposljetku eto njegove žene, pojavi se ona te mu lijepo reče:

– Dragi kralju, gospodaru, zapovjedio si da odem s tvojih dvora, ali si mi dopustio da sa sobom ponesem što mi je najdraže. Kako mi ništa nije draže od tebe, povela sam tebe.

– Draga ženo – uzvрати joj kralj sa suzama radosnicama u očima – nas dvoje treba da budemo i ostanemo do vijeka zajedno.

I odvede je natrag na svoje dvore, i tek tada proslaviše pravu svadbu. Zacijelo i danas žive zadovoljni i sretni.

DOKTOR SVEZNADAR

Bio nekoć siromašan seljak po imenu Rak. Jednog dana dovezao on u grad kola drva pa ih za dva talira prodao nekom doktoru, odvjetniku. Pošto je seljaku isplatio tovar, sjede doktor za stol, jer upravo bijaše pri ručku. Kad je seljak vidio kako se doktor lijepo gosti i časti jelom i pilom, srce mu zaigra i ponese ga silna želja da i on bude odvjetnik i doktor.

Pošto je tako još časak ondje stajao, naposljetku upita domaćina:

– A bih li se kako i ja mogao zadoktoriti?

– Bi, zašto ne bi – odgovori doktor. – To je čas posla.

– A šta treba da uradim? – priupita seljak.

– Najprije kupi sebi početnicu, onakvu što sprijeda ima pijetla – uze ga doktor upućivati. – Drugo, prodaj i u novac pretvori svoja dva vola i kola, pa kupi odjeću i ostalo što je potrebno za doktoriju. Treće, naruči ploču s natpisom: Doktor Sveznadar. Kad dobiješ takvu ploču ili tablu, pribij je nad svoja kućna vrata.

Seljak poslušao i učini sve kako mu je rečeno. Neko se vrijeme, ne baš mnogo, bavio svojom doktorijom, a onda

se dogodi te neki veliki gospodin i bogatun bude okraden
– ukrali mu novac.

Saznao bogatun kako u tom i tom selu posluje Doktor Sveznadar – taj će zacijelo znati kako je ispario novac. Bogatun naredi da mu upregnu konja u laka kola, pa se odveze u ono selo. Ondje se raspita, te kad pogodi na prava vrata, upita čovjeka:

– Jeste li vi Doktor Sveznadar?

– Da, ja sam – potvrdi onaj.

Bogatun mu pripovjedi što je posrijedi, pa ga pozva da krene s njime:

– Hajte onda sa mnom, da otkrijete kradljivca i pronađete ukradeni novac.

– Dobro je – prihvati Sveznadar – ali treba da sa mnom ide i Greta, moja žena.

– U redu – pristade bogatun.

I pusti ih oboje da se smjeste na njegovim lakim kolima, i tako se njih troje odveze.

Kad su prispjeli u gospodski dvor, sto ondje već stajao prostrt. Doktor Sveznadar bio pozvan da najprije objeduje, a s njime i Greta, njegova žena.

Lijepo oni sjeli za sto u blagovaonici, a kad se pojavi prvi sluga i donese zdjelu punu ukusna jela, seljak malko laktom gurnu svoju ženu i reče:

– Greta, evo prvoga!

Mislio je i htio da kaže kako je to prvi sluga i kako donosi prvo jelo, a sluga pomislio nešto drugo: uzeo on da se

riječi odnose na njega kao prvog kradljivca. Kako je to i bio, uplaši se, pa čim se nađe vani, odmah upozori drugove:

– Zlo nam se piše! Doktor sve zna! Rekao je da sam ja prvi!

Drugi se sluga nije usudio ući, ali mu ne bijaše ni kud ni kamo, morade u blagovaonicu.

Kad je taj ušao sa svojom zdjelom, seljak i opet gurnu svoju ženu i reče:

– Greta, evo drugoga!

I toga slugu uhvati strah, pa on brže– bolje izmaknu iz dvorane

Ni treći se sluga nije bolje proveo, jer je seljak i tada gurnuo ženu i rekao:

– Greta, ovo je treći!

Četvrti sluga donese poklopljenu zdjelu, a domaćin, da malo iskuša Doktora, reče mu neka pokaže svoje umijeće i neka pogodi što je u zdjeli. A, bili u njoj rakovi.

Seljak dobro promotri pokrivenu zdjelu, ali nije znao što da kaže. Zavrnuo se u tjesnu, pa u neprilici teško uzdahnu i promrsi:

– Ah, jadna li mene, Raka!

Kad je gospodar to čuo, zadovoljan uzviknu:

– Doktor eto zna, pa će zacijelo znati i to u koga je ukradeni novac.

Slugu spopao golem strah, pa on žmirnu Doktoru dajući mu znak da načas izađe. Kad je izišao, vani mu sva četvorica priznaše da su ukrali novac. Rekoše da će mu ga

rado predati, i još mu obećаше lijepu nagradu samo da ih ne oda, jer bi se inače loše proveli. Ujedno mu pokazаше gdje je novac sakriven.

Doktoru bijaše to dovoljno. Vratio se on u dvoranu, sjede opet za sto te će domaćinu:

– Gospodine, sada ću u ovoj svojoj knjizi potražiti gdje je novac skriven.

Peti se pak sluga zavukao u peć da čuje zna li Doktor još više.

A Doktor sjedio i prevrtao svoju početnicu, listao po njoj tamo-amо, tražeći pijetla. Kako ga nije mogao odmah naći, promrsi ljutito:

– Znam da si unutra, moraš van!

Sluga skriven u peći pomisli da to Doktor njega spominje, pa uplašen skoči van i povika:

– Taj čovjek sve zna!

Doktor Sveznadar tada pokaza gospodaru gdje je skriven novac, a nije odao ko je kradljivac. I od gospodara i od slugu dobio je u nagradu mnogo novaca i postao čuven.

NAŠLA VREĆA ZAKRPU

Bio jednom jedan lijeni Pero što je od sveg posla najviše volio ljenčariti. Iako ga nije zapadao nikakav drugi rad nego da svakog dana izgoni svoju kozu na pašu, ipak je uvijek tužno uzdisao kad bi se podvečer vratio kući sa svoje obdanice koja bijaše samo plandovanje i besposličenje.

“Zaista je teško breme i mučna rabota izgoniti u polje ovakvu kozu, i to iz ljeta u ljeto, sve do kasne jeseni”, govorio lijeni Pero u sebi. “Kad bi čovjek pritom mogao barem ležati i spavati! Ali vraga može! Mora nevoljnik jednim okom paziti da koza ne oštećuje mlado drveće, a drugim motriti da kroz ogradu ne provali u vrt ili pak da ne umačne. Kako da onda čovjek nađe mira i da se raduje životu!”

Sjeo Pero da pribere misli pa se uzeo dovijati i tražiti puta i načina kako da sa svojih pleća makne to teško breme. Namatao on misli i dugo razgađao, ali nije ništa smislio, ničemu se dosjetio, sve bijaše uvjetar. A onda mu odjednom puče pred očima:

“Eh, evo sam se sjetio što ću i kako ću!” uzviknu u sav glas. “Oženit ću se debelom Bertom! I ona ima kozu, pa može i moju sa svojom na pašu tjerati i čuvati. Neću više da se zlopatim!”

U tom naumu i tvrdoj odluci ustade, pokrenu umorne noge i prijeđe preko ceste, jer dalje mu nije trebalo ići: sučelice njegovoj stajala kuća u kojoj su živjeli roditelji debele Berte. Tu on zaprosi njihovu kćer, punu vrlina.

Roditelji nisu dugo premišljali niti se skanjivali. “Slika priliku traži, slične se duše uvijek nađu, a te će se dvije složiti kao so i hljeb”, pomisliše oni i pristadoše. I tako debela Berta postade ženom lijenoga Pere. Tjerala je odonda na pašu obje koze.

Za lijenoga Peru zaredali sretni dani, nije mu trebalo odmarati se ni od kakva drugog posla osim od ljenčarenja.

Samo bi ovda-onda, sasvim izrijetka, izmilio iz kuće i tada bi rekao: “Ovo je tek toliko da bi mi poslije odmor bolje prijao: jer inače izgubi čovjek svaki osjećaj i smisao za odmaranje i počivanje.”

Ali su i debelu Bertu krasile jednake vrline, nije ona bila ništa manje lijena.

– Dragi Pero – reče mu ona jednog dana čemu da nepotrebno zagorčujemo sebi život i svoje mlade dane traćimo beskorisno i da nam najljepše doba propada i odlazi nepovratno? Zar ne bi bilo bolje da obje koze, koje nas svakog jutra u našem najboljem snu uznemiruju meketanjem i deranjem, dadnemo svome susjedu: mi njemu koze, a on nama košnicu sa pčelama? Košnicu ćemo lako smjestiti u prisoje za kućom, i ne treba nam se dalje brinuti o njoj. Pčele ne mora čovjek čuvati ni na pašu izgoniti: same izlijeću i same opet ulijeću, znaju i nalaze put natrag, i cijelog dana skupljaju med, a nama od njih nikakve brige ni muke.

– Govoriš kao razborita žena – prihvati lijeni Pero. – To što predlažeš odmah ćemo i provesti. Osim toga, med i bolje prija i svakako je hranjiviji negoli kozije mlijeko, a bolje se i čuva i duže traje.

Kako smislili, tako učinili. Susjed objeručke prihvatio ponudu i zamjenu, rado im je za dvije koze dao jednu košnicu sa pčelama.

Izlijetale pčele iz košnice pa opet u nju ulijetale od ranog jutra do kasne večeri, neumorno radile po cijeli Božiji dan, skupljale cvjetni sok i punile saće najboljim medom, i tako Pero ujesen izvadi pun ćup toga slatkog Božjeg dara.

Pero i Perinica staviše ćup na dasku što su je kao nekakvu policu pritvrdili povisoko na zid u svojoj spavaonici. A kako se bojahu da im kogod ne ukrade med ili da ga miši ne nanjuše i ne napadnu na nj, debela je Berta donijela žilavu ljeskovu batinu i položila ju uza svoju postelju, kako bi i ne ustajući mogla ljeskovaču rukom dohvatiti i potjerati nezvane goste.

Lijeni Pero nije rado ustajao prije nego što bi podne prepolovilo dan. “Ko rano rani, taj ništa ne grabi, nego je cio dan pospan”, govorio on. Dok je jednoga vedrog prijepodneva još ležao pod perinama i tako se odmarao od duga spavanja, reći će debeloj Berti:

– Žene su velike oblaporke i vole se sladiti, pa i ti sve pomalo oblizuješ i kušaš med. Bolje bi bilo da ga zamijenimo za gusku i jedno gušče prije nego što sve sama slistiš.

– Dobro – dočeka debela Berta – ali nikako prije nego što imademo dijete da nam tu perad čuva. Čemu da se nate-

žem i mučim s mladim guskama i da snagu gubim i traćim bez potrebe!

– A zar misliš – prigovori Pero – da će dijete baš čuvati guske? Danas djeca više ne slušaju, nego sve rade po svojoj volji i ludoj glavi. Misle da su pametniji od roditelja, baš kao onaj sluga iz priče što je pošao da traži kravu pa odlutao goneći i loveći tri kosa.

– Bogme će se slabo provesti ko ne uradi kako mu kažem! – poprijeti debela Berta. – Uzet ću ja batinu pa ga namazati ljeskovom mašću da će sve zvijezde prebrojiti!

Pero joj povlađivao, a ona nastavila u svome žaru:

– Vidiš, Pero, – ljutito će ona, dohvativši ljeskovaču kojom je namjeravala tjerati miševе – evo ovako bih ja njega zaokupila!

I zamahnu batinom i na nesreću pogodi ćup meda što se nalazio na dasci nad posteljom: udari ćup o zid, razbi se u komadiće, a slasni med poteče na pod.

– Eto ti i guske i guščeta! – uzviknu Pero. – Ne treba više perad čuvati! A sreća je u nesreći što mi ćup nije pao na glavu. Sve u svemu, možemo biti zadovoljni svojom sudbinom.

A kad je u jednoj rbini ugledao još malko meda, segnu za njom rukom te će sav sretan:

– U slast ćemo, ženo, liznuti ovaj ostatak, pa ćemo onda, poslije straha što smo ga pretrpjeli, malko prileći da se odmorimo. Ne mari ako ustanemo nešto kasnije nego što običavamo: nikamo nam se ne žuri, a dug je dan.

– Tako je! – preuze i pritvrđi debela Berta. – Na sve ćemo stići, ima vremena! Znaš kako su puža pozvali na svadbu, i on krenuo na put, ali stigao istom na krštenje. A kad je pred kućom pao preko plotu, uzdahnuo jadnik i reka: “Brzina je prava propast, u hitnji često i vrat slomiš!”

IMA JOŠ TAKVIH

Bio jednom okosit seljak, oštar na riječi i na djelu. Dohvatio on iz kuta grabovu batinu i poprijetio svojoj ženi:

– Da znaš, ženo, odoh ja sada od kuće da svidim neke poslove, a eto me natrag do tri dana. Ako za to vrijeme ovamo uvrati trgovac stokom i htjedne kupiti naše tri krave, možeš mu ih prodati, ali nikako za manje od dvjesta talira. Jesi li u glavu utuvila?

– Ništa ne brigaj, samo ti lijepo idi s pomoću Božijom – odgovori žena. – Sve ću ja obaviti kako treba.

– Baš se prava našla! – prezrivo će muž. Jednom si u djetinjstvu pala na glavu, i odonda ti u njoj nije sve u redu. Jedno ti samo velim: uradiš li budalaštinu, ovom ću te batinom krstiti po leđima da će ti biti šarena i modra svu godinu, budi u to uvjerena!

Tako reče te uze put pod noge.

Sutradan naišao trgovac. Nije bilo potrebe da žena troši mnogo riječi i da se cjenka s njime: odmah je on na sve pristao.

Kad je u staji promotrio krave i čuo cijenu, reče seljanki:

– Dobro je, plaćam drage volje. Toliko ti krave vrijede da ih brat bratu daje. Vodim ih odmah sa sobom.

I odriješi krave te ih izvede iz staje. Kad je s njima već namjerio na dvorišna vrata, pritrča žena, uhvati ga za rukav i povika:

– Stanite! Ne možete otići, najprije morate platiti dvjestalira!

– Dakako, dakako – dočeka onaj – samo sam zaboravio pripasati novčanu kesu. Ništa ne brini: dok ne platim, imat ćeš jamčevinu. Dvije ću krave odvesti, a treću ti ostavljam: to ti je dobar zalog.

Ženi to bilo uvjerljivo, pa ona pusti čovjeka da ode s kravama: ta ostavio je zalog!

Kad je onaj otišao, ona će u sebi, sasvim zadovoljna: “Eh, koliko će mužu biti drago kad vidi kako sam mudro uradila!”

Do tri dana vratio se seljak kući, kako je i obrekao, pa tek što stiže, s onih stopa upita ženu je li prodala krave.

– Jesam, dakako – veselo pobrza žena – prodala ih onako kako si mi kazao, za dvjestalira. Jedva da toliko i vrijede, ali ih je trgovac uzeo i nije ništa prigovorio.

– Gdje je novac? – kratko će seljak.

– Novac? – zbuni se žena. – Nema ih. Zaboravio je novčanu kesu, ali će brzo donijeti što duguje. A dotle mi je ostavio dobar zalog.

– Kakav zalog? – nepovjerljivo će muž.

– Jednu od naših triju krava. Neće je dobiti dok ne plati one dvije. Mudro sam uradila: zadržala sam najmanju, njoj treba najmanje krme.

Razgnjevio se muž, planuo srdžbom i već podigao batinu da ženi da obrok kakav joj je obećao, ali se odjednom predomisli, spusti štap i protisnu:

– Ti si najgluplja guska što se gega po ovome svijetu! Moram te žaliti. Izići ću na cestu i tri dana ondje čekati da vidim hoću li naći ikoga ko je glupli od tebe. Ako ga nađem, sve ti je oprošteno, slobodna si. Ako ga ne nađem, dobit ćeš što si zaslužila, cijelu plaću bez odbitka!

Krenuo seljak seoskim putem kadli ugleda gdje nailaze priprosta seljačka kola, obične taljige što ih vuku volovi. A na taljigama stoji žena umjesto da sjedi na snopu slame što je kraj nje, ili pak da ide uz volove i da ih vodi.

“Ta je baš kakvu tražiš!” pomisli seljak te ispade na cestu i poče se pred taljigama motati i plesti, i poskakivati tamo – amo, kao da je sišao s uma.

– Šta bi ti, kumašine? – upita ga žena. – Ne poznajem te. Odakle si? Odakle dolaziš?

– Evo sam s neba pao – objasni čovjek – pa ne znam kako ću opet onamo. Bi li me mogla odvesti gore?

– A ne – odgovori žena – ne znam puta. Ali kad si već došao s neba, mogao bi mi kazati kako je i šta radi moj muž, koji je ondje gore bit će sada tri godine. Zacijelo si ga vidio?

– Jesam, jesam, vidio sam ga, dakako. Hja, ne može baš svakome biti dobro. On čuva ovce, i to mu je blago na priličnu brigu i nevolju, vrludaju ovce i švrljaju posvuda, zalutaju divljinom i pustolinom, a on mora kojekuda za njima da ih prikupi i svitla. Sav je jadnik poderan, možeš misliti, uskoro će mu ono malo odjeće spasti sa tijela. Krojača on-

dje nema, sveti Petar nijednoga ne pušta unutra, kako ti je i samoj znano iz priče.

– Ma ko bi takvo što mislio! – u čudu će žena. – Nego, znaš što? Donijet ću njegov kaput što ga je nosio nedjeljom i blagdanom, eno još visi u ormaru u kući: može ga ondje gore nositi, neće se stidjeti. Bi li ti bio dobar da mu ga odneseš?

– E, to baš ne ide – na to će seljak. – Odjeća se ne smije u nebo unositi, ko je htjedne onamo unijeti, odmah mu je oduzmu na vratima.

– Čujder onda, kumašine! – proslijedi žena. Jučer sam prodala pšenicu pa ukesila lijep novac. Bi li kako išlo da mu ga pošaljem? Da tutneš kesu u džep, neće niko vidjeti.

– Ako si baš navrla te ne može drukčije – prenavljao se seljak – učinit ću ti tu ljubav.

– Pričekaj me tu – reče žena – odoh ja po kesu, eto me brzo natrag.

A na polasku još objasni seljaku:

– Ne sjedim evo na slami, nego stojim na kolima, da volovima bude lakše.

I pošto je to objasnila, potjera volove.

Ostavši sam, seljak će u sebi: “Ova je zaista udarena i munjena, pa ako još i novac donese, onda ona moja žena može govoriti o sreći, jer će je minuti batine.”

Nije dugo potrajalo kad eto ti munjene: pobrzala ona trkom, u ruci nosi kesu s novcem. Kad je prišla seljaku, tutnu mu novac u džep i nato mu još hiljadu puta zahvali na ljubaznosti.

Kad je žena opet došla kući, nađe ondje sina koji se upravo vratio s njive. Pripovjedi mu ona kakve je neobične vijesti čula i doznala ono čemu se nadala. I nadoveza:

– Eh, baš mi je drago što sam našla priliku da jadnome mužu štogod pošaljem. Ko bi mislio da će na nebu čime oskudijevati.

Sin zapao u veliko čudo.

– Vidiš, majko, – potkrijepi on – ne silaze ljudi s neba svakog dana. Oдох i ja odmah da još nađem toga čovjeka. Kazat će mi on kako je gore na nebu, ima li rada i kakve poslove ondje odvaljuju.

I brže-bolje osedla konja te odjaha.

Stigao budalasti sin i našao seljaka gdje sjedi pod vrbom – upravo je seljak izvukao iz džepa kesu koju mu je dala munjena žena, namjerio čovjek novce brojiti.

– Jesi li možda vidio onog što je došao s neba? – viknu momak seljaku.

– Jesam, eno ga, već se vraća – odgovori seljak. Vidiš, penje se tamo na ono brdo, odande mu je nešto bliže. Možeš ga stići ako brže pojašeš za njim.

– Ah – uzdahnu momak – već sam mrtav – umoran koliko sam se danas naradio, a jahanje ovamo sasvim me dotuklo. Nego, ti znaš onog čovjeka, pa budi ljubazan, uzjaši na moga konja i zamoli onoga da dođe ovamo.

“Aha, evo još jednoga što mu sve koze nisu na broju”, u sebi će seljak, a onda odgovori momku:

– Nema zapreke, učinit ću ti tu ljubav.

I vinu se na momkova konja te odjaha odande brzim kasom.

Tupavi momak čekaó sve dok nije i noć zapasala, a seljaka i dalje ne bijaše natrag. Više se i nije vratio.

“Čovjeku s neba očito se žurilo pa nije mogao ovamo, a seljak mu valjda dao konja da ga odvede gore, mome ocu”, zaključí čaknuti sin.

I vrati se kući te pripovjedi majci što je i kako je bilo. I nadoveza:

– Konja sam poslao ocu, da jadan stari ne mora naokolo juriti pješke.

– Pravo si uradio, sinko – povladi mu mati. – U tebe su još mlade noge, ne treba ti konj, možeš i pješice.

A kad je seljak došao kući sprati on konja u staju, pokraj krave što je ostavljena u zalog, ode ženi te joj kaza:

– Imaš, ženo, više sreće nego pameti: našao sam ih dvoje što su luđi od tebe. Minule te batine ovaj put, ali im drugom prilikom nećeš izmaknuti.

Tako reče, sjede u djedovski naslonjač, pripali lulu te će, na kraju, u sebi:

“Ipak je posao dobro ispao: za dvije loše krave – gizdava konja i k tome kesu nabijenu novcem. Kad bi glupost uvijek ovoliko donosila, mnogo bih je cijenio.”

Tako je mislio seljak, ali su tebi glupaci zacijelo draži.

MAČAK U ČIZMAMA

Imao neki mlinar tri sina, mlin, magarca i mačka. Sinovi su mljeli, magarac donosio žito i odnosio brašno, a mačak hvatao miševе. Kad mlinar umrije, sinovi podijeliše nasljedstvo: najstariji dobi mlin, srednji magarca, a najmlađi mačka. Rastuži se on i stade u sebi govoriti: “Ja sam najgore prošao. Moj najstariji brat može mljeti žito, drugi može jahati na magarcu, a šta ću ja s mačkom? Mogu od njega napraviti krznene rukavice i to je sve.”

– Slušaj, – progovori mačak koji je izgleda razumio njegove musli – nemoj me ubiti da bi napravio par loših rukavica. Naruči ti meni čizme tako da mogu izaći i pokazati se pred ljudima, pa nećeš dugo čekati na moju pomoć. Mlinarев sin se začudi mačkovim riječima, pa kako je baš u tom trenutku naišao obućar, on ga pozva i reče da mačku uzme mjeru za čizme. Kad su čizme bile gotove, mačak ih navuče, uze vreću, nasu u nju malo žita, a pri vrhu namjesti uzicu da se vreća može svezati, pa je zabaci na rame i ode na dvije noge kao čovjek. U toj zemlji je vladao car koji je volio jesti jarebice, ali nevolja je bila u tome što ih je bilo teško nabaviti. U šumi ih je bilo koliko hoćeš, ali su bile tako oprezne

da ih nijedan lovac nije mogao uloviti. Mačak je to znao, pa naumi da oproba sreću. Kad stiže u šumu, raširi vreću, razastre žito, pa jedan kraj uzice stavi u travu, a drugi izi grma. Tu se sakri pa, pritajivši se, poče osmatrati. Jarebice se uskoro pojaviše, opaziše žito, pa jedna za drugom počеше skakati u vreću. Kad ih je u vreći bilo već prilično, mačak povuče uzicu, pritrča i zavrnu im vratove. Zabaci vreću na leđa i uputi se pravo u carev dvor. Kad stiže, stražar viknu:

– Stoj! Kuda ćeš? A mačak ni pet ni šest već odgovori:

– Caru.

– Jesi li lud, – reče stražar – mačak da ide caru!

– De, pusti ga – reče drugi stražar. – Znaš da cara često mori dosada. Možda će ga mačak razveseliti frktanjem i mijaukanjem. I tako mačak izađe pred cara. Duboko se pokloni i reče:

– Moj gospodar, grof... – pa tu izgovori neko zamršeno i otmjeno ime – preporučuje se gospodaru caru i šalje ove jarebice koje su se uhvatile u njegovu zamku.

Caru se toliko zasijaše oči nad lijepim i ugojenim jarebicama da se naduo od radosti, pa naredi da mačku iz riznice u onu vreću naspu toliko zlata koliko može ponijeti. Na rastanku mu reče:

– Oduzi to svome gospodaru i zahvali mu na poklonu. Za to vrijeme je siroti mlinarev sin sjedio kraj prozora i s glavom podbočenom rukama razmišljao kako je, avaj, posljednji novčić dao za mačkove čizme – a šta mu može mačak donijeti. Kad, eto ti mačka, bubnu na vrata, zbacila vreću, razveza je, istrese zlato i reče:

– Ovo ti je za čizme, a car te pozdravlja i mnogo ti zahvaljuje. Mlinarev sin se obradova zlatu, ali nikako da shvati kako je mačak do njega došao. Svlačeći čizme, mačak mu sve ispriča, a onda reče:

– Eto, sad imaš dovoljno novaca, ali neće na ovome ostati. Sutra ću opet obući čizme i učiniti te još bogatijim. Da znaš, caru sam rekao da si ti grof. Sutradan, kao što reče, mačak navuče čizme pa opet krenu u šumu i odnese caru još bogatiji ulov. Tako je bilo skoro svakoga dana. Mačak je donosio kući zlato, a car ga je toliko zavolio da mu je dopustio ulaziti i izlaziti kod njega bez najave i švrljati po dvorcu do mile volje. Jednom se tako macan grijao kraj ognjišta u carevoj kuhinji, kad naiđe kočijaš i poče psovati:

– Dovraga i car i princeza! Baš sam htio da odem u krčmu piti i kartati, a evo moram ih voziti u šetnju do jezera. Kad mačak to ču, požuri kući i reče svome gospodaru:

– Ako hoćeš da postaneš grof, pođi sa mnom na jezero i kupaj se u njemu. Mlinarev sin se začudi mačkovim riječima, ali ga poslušao, pođe za njim, svuče se do gola i skoči u vodu. Mačak mu uze odjeću, odnese je i sakri. Samo što to obavi, doveze se car. Mačak odmah poče da kuka i jauče:

– Ah, milostivi care! Moj se gospodar kupao u ovom jezeru, a naišao lopov i ukrao mu odjeću. Eno gospodina grofa u vodi, ne može od srama isplivati, a ako dugo ostane, prehladiće se i umrijeti. Kad to ču, car naredi kočijašu da stane, pa posla čovjeka iz svoje pratnje trkom u dvorac da donese jedno njegovo odijelo. Mlinarev sin obuče raskošnu odjeću, a kako ga je car već poznavao kao grofa koji mu šalje jarebice,

pozva ga pored sebe u kočiju. Careva kći se tome obradova, jer je mladi grof bio lijep i odmah joj se svidio. Mačak je, međutim, otrčao prije njih, pa kad stiže do neke velike livade gdje je preko sto ljudi kosilo travu, upita ih:

– Ljudi, čija je ovo livada?

– Velikog čarobnjaka, – odgovoriše mu.

– Slušajte, sad će se ovuda provesti car. Kad upita čija je livada, vi odgovorite: grofova. Ako tako ne reknete, svi ćete biti pobijeni. Onda odjuri dalje i stiže do njive pod žitom, tako velike da joj se nije vidio kraj, a na njoj je žnjelo preko dvjesto žetelaca.

– Narode, čije je ovo žito? – opet će mačak.

– Čarobnjakovo – odgovoriše mu.

– Poslušajte, sad će ovuda proći car, pa kad upita čije je žito, vi odgovorite: grofovo. Ako tako ne kažete, svi ćete biti ubijeni. Stiže tako mačak i do jedne lijepe šume, u kojoj je preko tri stotine sjekača obaralo i cijepalo hrastovinu.

– Ljudi, čija je ovo šuma?

– Čarobnjakova.

– Slušajte me dobro, sad će se ovuda provesti car, pa kad upita čija je šuma, vi odgovorite: grofova. Ako tako ne reknete, svi ćete biti pobijeni. Ljudi su se čudili i gledali za njim, a mačak ode dalje. Kako je izgledao neobično i hodao u čizmama na dvije noge kao čovjek, oni ga se uplašiše. Tako mačak stiže i do čarobnjakovog dvorca, drsko uđe unutra, stade pred čarobnjaka i pokloni se. Ovaj ga prezrivo pogleda i upita šta hoće. Mačak se opet pokloni i reče:

– Priča se, milostivi, kako možeš, po volji da se pretvoriš u bilo koju životinju. Što se tiče psa, lisice ili vuka, to bih još i povjerovao. Ali da možeš da se pretvoriš i u slona, to mi se čini sasvim nemoguće, pa sam došao da se sam uvjerim. Čarobnjak mu oholo odgovori:

– Ništa lakše, – pa se u času i pretvori u slona.

– To je veličanstveno, – ushićeno će mačak – ali možeš li da se pretvoriš u lava?

– I to je za mene sitnica – reče čarobnjak i u trenu se pred njim stvori lav. Mačak se napravi da je uplašen pa uzviknu:

– Oh! Ovo je divno i neviđeno, to nisam mogao ni sanjati. Ali još čudnije bi bilo kad bi mogao da se pretvoriš i u tako malenu životinjicu kao što je miš. Ti sigurno možeš više od bilo kojeg čarobnjaka na svijetu, ali mi se čini da bi to i za tebe bilo preteško. Kad ču ove slatke riječi, čarobnjak se sav rastopi od miline pa odgovori:

– Kako da ne, mačkiću moj, mogu ja i to – pa učas poče skakutati po sobi pretvoren u miša. Mačak skoči, ulovi ga i pojede. Za to vrijeme car se vozio u kočijama s grofom i princezom, i u to stigoše do one velike livade.

– Čija je ovo livada? – upita car.

– Gospodina grofa – povikaše ljudi, kako im je mačak naredio.

– Lijep komad zemlje, gospodine grofe – reče car. Krenuše dalje i stigoše do velikog žitnog polja.

– Čije je ovo žito? – upita car.

- Gospodina grofa – opet mu odgovoriše.
- Ah, oh, gospodine grofe, lijepo imanje! – reče car. Stigoše tako i do velike šume.
- Čiji je ovo gaj, ljudi?
- Gospodina grofa. Car se još više začudi, pa reče:
- Vi ste veoma bogat čovjek, gospodine grofe, skoro da ni sam nemam ovako divnu šumu. Konačno stigoše i do čarobnjakovog dvorca. Mačak je čekao gore na stepenicama, a kad se kočija zaustavi, on sjuri, otvori vrata i reče:
- Gospodaru, dobro došli u zamak moga gospodina grofa i on je sretan zbog časti koju mu činite. Car izađe iz kočije i zadivi se zbog prekrasnog dvorca koji je bio veći i ljepši od njegovog, a grof povede princezu uz stepenice u dvoranu koja je blistala od zlata i dragog kamenja. Tada grof isprosi princezu, a kad je car umro, on ga naslijedi i postade car te zemlje, a mačak u čizmama njegov prvi ministar.

STARI SULTAN

Imao neki seljak vjernog psa, kojeg je zvao Sultan. Sultan je već bio star i pogubio sve zube, pa nije mogao gotovo ništa jesti. Stajao jednom seljak sa svojom ženom pred kućom i govorio:

– Sutra ću ubiti starog Sultana, taj više nije ni od kakve koristi. Žena kojoj je bilo žao vjerne životinje odgovori:

– Kad nas je tolike godine vjerno služio i ostao nam odan, mogli bismo ga sada iz sažaljenja hraniti.

– Ne budi budala, – reče seljak – taj više nema ni jednog jedinog zuba u ustima, ni jedan lopov ga se ne boji, ne treba nam. Ako nas je služio, dobivao je dobro i da jede. Jadni pas, koji je nedaleko ležao na suncu i sve to čuo, rastuži se što će mu sutra osvanuti posljednji dan. On je imao dobrog prijatelja, vuka, pa se uveče odšunja njemu u šumu i potuži se na sudbinu koja ga čeka.

– Slušaj, rođače, – reče vuk – budi samo hrabar i ja ću ti pomoći u tvojoj nevolji. Sutra rano tvoj gospodar ide sa ženom u polje. Nikog neće biti kod kuće i oni će ponijeti svoje malo dijete sa sobom. Dok rade, oni obično ostave dijete u hladovini iza živice. Ti lezi kraj njega, kao da ga čuvaš.

Onda ću ja izaći iz šume i ukrasti ga. Ti brzo potrči za mnom kao da hoćeš da mi ga otmeš. Ja ću ga ispustiti, a ti ga onda odnesi roditeljima, neka misle da si ga spasio. Biće ti toliko zahvalni da ti neće ništa nažao učiniti. Naprotiv, bićeš u milosti i neće više dozvoliti da ti išta nedostaje. Psu se ovaj prijedlog dopade, pa sve izvedoše kao što su se dogovorili. Otac zakuka kad vidje da mu vuk odnosi dijete, ali kad mu ga stari Sultan vrati, on se obradova, pogladi ga i reče:

– Neće ti niko skinuti ni dlačicu s glave, živjećeš u milosti i hraniti se kod nas dok si živ. A svojoj ženi reče:

– Idi odmah kući i napravi starom Sultanu poparu za koju mu ne trebaju zubi. Donesi mu jastuk iz mog kreveta, poklanjam mu ga, da mu bude ležaj. Od tada je starom Sultanu bilo tako dobro kako je mogao samo poželjeti. Uskoro potom posjeti ga vuk i obradova se što je sve tako dobro ispalo.

– Ali, rođače, – reče on – zažmiri na jedno oko ako ja ponekad ukradem tvome gospodaru koju podeblju ovcu. Danas se teško izlazi na kraj.

– Na to ne računaj, – odgovori pas – ja ostajem vjeran svome gospodaru i to neću dopustiti. Vuk je mislio da ovo nije rečeno ozbiljno, pa se došunja te noći i htjede da odnese ovcu. Ali seljak, kome je vjerni Sultan odao vukovu namjeru, sačeka ga u zasjedi, pa mu toljagom dobro pročešlja dlaku. Vuk morade da bježi, pa doviknu psu:

– Čekaj ti, nevjerni družo, zbog ovog ćeš se pokajati. Drugog jutra posla vuk svinju da pozove psa u šumu da izravnaju račune. Stari pas Sultan nije mogao naći bolju prat-

nju pa povede mačka, kome je jedna noga bila prebijena, i kad su krenuli jadni mačak je šepao i od bola ispružio rep uvis. Vuk i njegov pratilac bili su već na zakazanom mjestu, ali kad ugledaše protivnike kako dolaze, učini im se sablja od mačkovog uzdignutog repa i kako je ovaj skakutao na tri noge, pomisliše da to on sakuplja kamenice da ih gađa. Obojica se uplašiše, pa se vepar zarovi u lišće, a vuk skoči na drvo. Kad pas i mačak stigoše, začudiše se što nikoga nema. Ali vepar nije mogao sasvim da se sakrije u lišće, malo su mu uši virile. Dok se mačak ispitujući osvrtao, strignu vepar ušima, a on, pomislivši da je to miš, skoči na njega i bezdušno ga ugrize. Vepar skoči i pobježe silno drečeci:

– Eno vam krivca na drvetu. Pas i mačak pogledaše gore i vidješe vuka postidehog što se pokazao toliki plašljivac pa prihvati mir koji mu je pas ponudio.

PČELINJA MATICA

Pošla jednom dva careva sina u svijet da traže pustolovine, pa zapadoše u buran i raspusan život tako da se nikako ne vratiše kući. Najmlađi sin, koga su zvali Glupavko, krenu na put da potraži braću, ali kad ih najzad nađe, oni ga ismijaše što je on, sa svojom glupošću, htio da se probija kroz svijet, kad to ni njima dvojici, koji su bili mnogo pametniji, nije uspjelo. Tako sad krenuše sva trojica na put i dođoše do jednog mravinjaka. Dvojica starijih htjedoše da ga raskopaju i da gledaju kako mali mravi u strahu mile na sve strane i odnose svoja jaja, ali Glupavko reče:

– Ostavite ih na miru, ne dam da im smetate. Tako pođoše dalje i dođoše do jednog jezera po kojem je plivalo mnogo, mnogo pataka. Dvojica starijih htjedoše da uhvate nekoliko i ispeku, ali Glupavko reče:

– Ostavite jadne životinje na miru, ne dam da ih ubijate. Najzad dođoše do jednog pčelinjeg gnijezda u kojem je bilo toliko meda da je sve curio niz stablo. Dvojica starijih htjedoše da nalože vatru pod drvetom i poguše pčele kako bi se domogli meda, ali Glupavko ih opet zadržao i reče:

– Ostavite ih na miru, ne dam da ih pogušite. Najzad dođoše tri brata do jednog dvorca gdje su u štalama stajali sami okamenjeni konji, a nigdje nije bilo živog čovjeka. Oni prođoše kroz sve dvorane pa stigoše na kraju do nekih vrata, zaključanih sa tri katanca. Nasred vrata je bilo malo okno kroz koje se moglo pogledati u sobu. Tu ugledaše nekog sijedog čovječuljka kako sjedi za stolom. Oni ga zovnuše jedanput, dvaput, ali on ih ne ču. Kad ga viknuše po treći put, on ustade, otključa katance i izađe. Ali ne progovori ni riječi, nego ih odvede do jednog bogato postavljenog stola, a kada se najedoše i napiše, on odvede svakog u posebnu sobu na spavanje. Drugog jutra dođe sijedi čovječuljak najstarijem bratu, mahnu mu rukom i odvede ga do jedne kamene ploče. Na njoj su bila ispisana tri zadatka koja je trebalo riješiti da se dvorac oslobodi čarolije. Prvi je glasio: u šumi pod mahovinom leže biseri careve kćeri, hiljadu na broju; treba ih sakupiti, a ako i jedan jedini bude nedostajao kad zađe sunce, onaj ko ih je tražio pretvoriće se u kamen. Najstariji pođe i tražio je cijeli dan, ali dokraja dana našao je tek stotinu. I dogodi se kako je na ploči pisalo, on se pretvori u kamen. Sljedećeg jutra pođe drugi brat da okuša sreću, ali ni on ne prođe bolje od starijeg, nije našao više od dvije stotine, pa se i on pretvori u kamen. Najzad dođe red na Glupavka. I on je tražio po mahovini, ali je bilo tako teško naći bisere i išlo je tako sporo da on sjede na jedan kamen i zaplaka. I dok je tako sjedio, dođe mravlji car, kome je on onda život spasio, sa pet hiljada mrava, i ne prođe dugo, a sićušni mravi nađoše sve bisere i skupiše ih na gomilu.

Drugi zadatak je bio da se iz jezera izvadi ključ od spavaće sobe careve kćeri. Kad Glupavko dođe do jezera, doplivaše one patke kojima ja spasio život, zaroniše i donesoše ključ iz dubine. Ali treći zadatak je bio najteži: između tri zaspale careve kćeri trebalo je naći najmlađu i najljupkiju. A one su bile potpuno slične i nisu se mogle ni po čemu razlikovati osim po tome što su prije spavanja pojele različite slatkiše: najstarija komadić šećera, srednja malo sirupa, a najmlađa kašiku punu meda. Tada doleti pčelinja matica onih pčela koje je Glupavko spasio od vatre, okuša usne svim trima i zaustavi se na ustima one koja je jela med. Tako treći carev sin pronađe pravu. I sad čarolije nestade i sve se probudi iz sna, a ko je bio okamenjen vrati se opet u svoj ljudski lik. Glupavko se oženi najmlađom i najljupkijom carevom kćeri i postade car poslije smrti njenog oca, a njegova braća dobiše druge dvije sestre.

BABA HOLE

Imala neka udovica dvije kćeri. Jedna je bila lijepa i vrijedna, a druga ružna i lijena. Ona je ipak mnogo više voljela ružnu i lijenu jer je to bila njena rođena kći, a ona druga je morala da obavlja sve poslove i da bude Pepeljuga u kući. Jadna djevojka je svakog dana morala da sjedi na cesti kraj bunara i da toliko prede dok joj krv ne bi potekla iz prstiju. Jednom se dogodi da je klupče zamrljala krvlju, pa se naže na bunar da ga opere, ali joj ono iskoči iz ruke i pade u bunar. Djevojka se rasplaka, pa otrča maćehi i ispriča joj svoju nevolju. Ali maćeha je strašno izgrdi i bila je tako nemilosrdna da joj reče:

– Pošto si ispustila klupče, moraš mi ga i izvaditi! Djevojka se vrati na bunar, pa kako u svom strahu nije znala šta će, skoči u bunar da klupče izvadi. Izgubi svijest, a kad se probudila i došla sebi, nađe se na jednoj lijepoj livadi gdje je sjalo sunce i cvjetalo hiljade cvjetova. Ona pođe dalje po livadi i naiđe na jednu peć punu hljebova. Hljev je vikao: “O, izvadi me, izvadi me, izgorjeću, već odavno sam pečen.” Ona priđe pa lopatom povadi sve hljebove. Pođe dalje pa naiđe na stablo na kojem je bilo puno jabuka i koje je vi-

kalo: “O, otresi me, otresi me, sve su jabuke već zrele.” Ona zatrese stablo, a jabuke počеше padati kao kiša, pa je tresla sve dok nijedna jabuka ne ostade na drvetu, a kad ih je sve sakupila na gomilu, pođe dalje. Najzad stiže do jedne kućice iz koje je virila neka stara žena, pa kako je ova imala velike zube, ona se uplaši i htjede da pobjegne. Ali starica povika za njom:

– Zašto se plašiš, drago dijete? Ostani kod mene, pa ako hoćeš da sav posao obavljaš u kući, biće ti dobro. Samo moraš paziti da moju postelju dobro namještaš ujutro i da je tako istreseš da perje leti, tada pada snijeg na zemlji: ja sam baba Hole.⁵ Pošto je starica tako ljubazno govorila, djevojka se osmjeli pa pristade i započe svoju službu. Brinula se za sve, na zadovoljstvo starice, a njenu postelju je tako jako tresla da je perje letjelo kao snježne pahuljice. Zato joj je kod nje bilo dobro i nikad nije čula ružne riječi, a svaki dan je dobila dobrog jela i pića. Tako je provela jedno vrijeme kod babe Hole, a onda postade tužna i žalosna. U početku nije znala šta joj je, a onda shvati da je to čežnja za kućom. Iako joj je ovdje bilo hiljadu puta bolje nego kod njene kuće, ipak je čeznula za njom. Najzad reče starici:

– Obuzela me tuga za kućom i ma koliko da mi je ovdje dobro, ne mogu više ostati. Moram gore svojima. Baba Hole joj reče:

⁵ U nekim krajevima Njemačke, kad pada snijeg, kažu: To baba Hole istresa posteljinu (prim. prev.)

– Sviđa mi se što si poželjela svoju kuću i pošto si mi tako vjerno služila, ja ću ti pokazati put. Potom je uze za ruku i odvede do neke velike kapije. Kapija se otvori i baš kad je djevojka prolazila, pade jaka zlatna kiša i sve se zlato zadrža na njoj i prekri je.

– Ovo ti je nagrada što si bila tako vrijedna, – reče baba Hole pa joj dade i ono klupče što joj je bilo palo u bunar. Onda se kapija zatvori i djevojka se nađe gore na zemlji, nedaleko od kuće svoje maćeha. A kad se približi dvorištu, pijetao koji je sjedio na bunaru povika: “Kukuriku, naša zlatna djevojka opet je tu.” Tada ona uđe u kuću i, pošto je bila prekrivena zlatom, maćeha i sestra je ljubazno dočekale. Djevojka ispriča sve što joj se dogodilo i kad je majka čula kako je ona došla do velikog bogatstva, zaželje da i svojoj ružnoj i lijenoj kćeri pribavi takvu istu sreću. Sad je i ova morala da sjedi i da prede kraj bunara, i da bi joj prsti bili krvavi, gurnu joj ruke u živicu. Onda ona baci klupče u bunar pa skoči za njim. I ona se nađe, kao i ona prva, na lijepoj livadi i pođe istim putem dalje.

Kad je stigla do peći, hljeb opet povika: “O, izvadi me, izvadi me, izgorjeću, već sam odavno pečen.” Ali lijena odgovori:

– Neću, neću da se isprljam – i ode dalje. Uskoro stiže do jabuke koja povika: “O, otresi me, otresi me, sve su jabuke već zrele.” Ali ona odgovori:

– Baš me briga, neću da mi padnu na glavu – i ode dalje. Kad stiže pred kućicu, ne uplaši se babe Hole, jer je već znala za njene velike zube, pa se odmah pogodi da radi kod

nje. Prvog dana se prisili da bude vrijedna i da sluša babu Hole, jer je mislila na ono silno zlato što će joj ga pokloniti. Ali već drugog dana poče da biti lijena, a trećeg još više, tako da ujutro nije htjela ni da ustane iz kreveta. Ona nije namještala postelju babe Hole kako treba, pa ni perje nije letjelo. Zato je baba Hole ubrzo sve dosadilo pa joj otkaza službu. Lijena je bila zadovoljna jer je mislila da će sada i na nju pasti zlatna kiša. Baba Hole je zaista odvede do one kapije, ali kad je ona prolazila, sruči se na nju umjesto zlata veliki kazan katrana.

– To ti je nagrada za tvoju službu, – reče baba Hole i zatvori vrata. Tako lijena sva pokrivena katranom stiže kući, a pijetao na bunaru, kad je ugleda, povika: “Kukuriku, naša prljava djevojka je opet tu.” A katran se bio tako čvrsto prilijepio da ga nije više mogla skinuti do kraja života.

ŠEST LABUDOVA

Lovio jednom neki kralj u jednoj velikoj šumi i gonio divljač tako žustro da niko od njegovih ljudi nije mogao da ga slijedi. Kad se približi veče, zaustavi se i pogleda oko sebe. Tada vidje da je zalutao. Tražio je izlaz, ali ga ne nađe. Tada spazi jednu ženu koja je tresla glavom, i koja naiđe kraj njega. To bijaše vještica.

– Draga ženo – reče joj on – možete li mi pokazati put kroz šumu?

– Da, gospodine kralju – odgovori ona – ali pod jednim uslovom. Ako ga ne ispunite, nećete nikada izaći iz šume i moraćete tu i da umrete od gladi.

– Kakav je to uslov? – upita kralj.

– Ja imam kćer – reče stara – koja je toliko lijepa da je ne možete naći na svijetu. Ona je dostojna da postane Vaša žena. Ako hoćete da je učinite gospođom kraljicom, pokazću Vam put iz šume. Kralj iz straha pristade, i stara ga odvede u svoju kućicu, gdje je njena kćerka sjedjela pored vatre. Ona dočeka kralja kao da ga je očekivala. On se uvjeri da je vrlo lijepa, ali mu se ipak ne dopade, pa ne mogaše da je gleda bez groze. Pošto podiže djevojku na svoga konja,

pokaza mu stara put i kralj se vrati u svoj kraljevski dvorac gdje proslaviše vjenčanje. Kralj je bio već jednom oženjen i sa svojom prvom ženom imao je sedmoro djece, šest sinova i jednu kćer, i on ih je volio iznad svega na svijetu. Pošto se sada bojao da maćeha neće dobro postupati s njima, ili da će ih čak i mučiti, odvede ih u jedan usamljeni zamak, koji je bio u sredini jedne šume. Dvorac je bio tako skriven, a put je bilo tako teško naći, da ga ni on sam ne bi našao da mu jedna vila nije poklonila čudotvorno klupče konca. Uvijek bi klupče bacio preda se, ono se samo odmotavalo i pokazivalo mu put. Ali kralj je često išao svojoj dragoj djeci, tako da je njegovo odsustvovanje palo kraljici u oči. Ona je bila radoznala i htjede da sazna šta on sasvim sam radi u šumi. Dade njegovim slugama mnogo novaca i oni joj odadoše tajnu. Ispričaše joj i o klupčetu koje jedino može da pokaže put. Ona nije imala mira dok nije doznala gdje kralj čuva ovo klupče. Zatim saši male svilene košuljice, a kako je od svoje majke naučila vradžbine, ušila je u njih čini. Kad kralj jednom ode u lov, ona uze košuljice i ode u šumu. Klupče joj pokazivaše put. Djeca, koja su izdaleka opazila da neko dolazi, pomisliše da je to njihov dragi otac, i od silne radosti mu potrčaše u susret. Ona prebaci preko svakog po jednu košuljicu, i čim košuljica dodirnu njihovo tijelo, pretvoriše se oni u labudove i odletješe preko šume. Kraljica se vrati kući presrećna. Vjerovala je da se oslobodila svojih pastorčića. Ali djevojčica nije potrčala za braćom u susret, i ona o njoj nije ništa znala. Sutradan dođe kralj i htjede da posjeti svoju djecu. Ali ne nađe nikoga osim djevojčice.

– Gdje su tvoja braća? – upita kralj.

– Ah, dragi oče – odgovori ona – oni su otišli, a mene su ostavili samu. I ispriča mu da je sa svoga prozorčića vidjela da su njena braća kao labudovi odletjeli preko šume. Pokaza mu i pera koja su pala u dvorište, a koja je ona pokupila. Kralj se rastuži, ali nije ni pomislio da bi to nedjelo izvršila kraljica. Pošto se plašio da mu i djevojčicu ne otmu, povede je sa sobom. Ali ona se bojala maćehe i zamoli kralja da još samo ovu noć ostane u šumskom dvorcu. Sirota djevojčica je mislila: “Meni ovdje više nema opstanka. Poći ću da tražim svoju braću.” Kad se spustila noć, pobježe i pođe pravo u šumu. Išla je neprestano, cijelu noć i cijeli dan, dok od umora nije mogla dalje. Tada spazi lovačku kolibu, pope se gore i nađe sobicu sa šest krevetića, ali se ne usudi ni u jedan da legne, već se zavuče pod jedan, te leže na tvrdi pod gdje htjede da provede noć. Kad je već sunce, trebalo da zađe, ču šum i ugleda šest labudova kako uletješe kroz prozor. Oni sjedoše na pod i duvahu jedan drugoga dok ne oduvaše sve perje, a svoju labudovu kožu svukoše kao košulju. Tada ih djevojčica pogleda i poznade svoju braću, obradova se i izmili ispod kreveta. Ni braća se nisu manje obradovala kad spaziše svoju sestricu. Ali je njihova radost bila kratka vijeka.

– Ti ne možeš ostati ovdje – rekoše joj – ovo je razbojničko prenoćište, kad dođu kući i nađu te, ubiće te.

– Zar me ne možete zaštititi? – upita sestrice.

– Ne – odgovoriše braća – jer mi možemo svako veče samo četvrt sata da skinemo naše labudove kože, a poslije se opet pretvaramo u labudove. Sestrice plačući reče:

– Zar se ne možete spasti?

– O, ne – odgovoriše oni. – Uslovi su preteški. Šest godina ti ne smiješ da progovoriš, ni da se smiješ, a za to vrijeme moraš da nam ispleteš šest košuljica od cvjetova narcisa. Progovoriš li samo jednu riječ, trud je uzaludan. Dok su braća to govorila, prošlo je četvrt sata, i oni kao labudovi izletješe kroz prozor. Djevojčica je donijela čvrstu odluku da oslobodi svoju braću, pa makar je to stalo života. Ona napusti lovačku kuću, ode u sredinu šume, sjede na jedno drvo i tu provede noć. Sutradan je brala narcise, pa otpoče plesti. Govoriti nije imala s kime, a za smijeh nije imala volje. Ona je sjedjela i gledala samo svoj posao. Pošto je tu već dugo boravila, dogodi se da je kralj te zemlje lovio u šumi i njegovi lovci dođoše do drveta na kome je sjedjela djevojčica. Oni je pozvaše i rekoše:

– Ko si ti? Ali ona ne odgovori.

– Siđi dolje – rekoše oni – nećemo ti ništa nažao učiniti. Ali ona samo klimnu glavom. A pošto su oni i dalje naveljavali s pitanjima, baci im svoja zlatnu ogrlicu misleći da će ih time zadovoljiti. Ali, oni nisu popuštali. Nato im ona baci svoj pojas, a kad ni to nije pomoglo, podvezice, i dalje sve što je imala na sebi i čega se mogla lišiti. Tako je ostala samo u svojoj košuljici. Ali se time nije mogla osloboditi lovacu. Oni se popeše na drvo, skidoše djevojčicu i odvedoše je kralju. Kralj reče:

– Ko si ti? Šta radiš na drvetu? Ali ona nije odgovarala. On ju je pitao na svim jezicima koje je znao, ali ona ostade nijema kao riba. Pošto je bila tako lijepa, kralja to dirnu i

on je mnogo zavolje. Ogrnu joj svoj kaput, uze pred sebe na konja i odvede u svoj zamak. Tada naredi da joj obuku skupocjene haljine, te je u svojoj ljepoti blistala kao vedar dan. Ali od nje se nije mogla izvući ni jedna riječ. Za stolom je posadi pored sebe. Njena skromnost i dobrotu toliko su mu se dopadale da je rekao:

– Jedino njom želim da se oženim i nijednom drugom na svijetu. Poslije nekoliko dana vjenčao se s njom. Ali kralj je imao opaku majku koja je bila nezadovoljna ovom ženidbom i koja je govorila ružno o mladoj kraljici.

– Ko zna odakle je ova djevojčura – reče ona – kad ne može da govori. Ona nije dostojna kralja. Kroz godinu dana, kad kraljica donese na svijet prvo dijete, stara joj ga oduze, a njoj, dok je spavala, namaza usta krvlju. Onda ode kralju i optuži je da je ljudožderka. Kralj to nije htio da vjeruje niti je htio da joj se išta nažao učini. A ona je stalno sjedjela i plela košulje i nije se obazirala ni na šta drugo. Idućeg puta, kada rodi lijepog dječaka, izvršila je neiskrena svekrva istu prevaru. Ali kralj se nije mogao odlučiti da njenim riječima povjeruje. Govorio je:

– Ona je suviše dobra da bi mogla da učini tako nešto. Kad ne bi bila nijema, i kad bi mogla da se brani, dokazala bi svoju nevinost.

Ali kada je stara po treći put otela novorođeno dijete i kada je optužila kraljicu koja u svoju odbranu nije izrekla ni jednu jedinu riječ, kralj nije mogao drugačije, već morade da je preda sudu, koji je osudi na smrt. A kad dođe dan kada je trebalo da se izvrši presuda, to bijaše upravo

i posljednji dan od onih šest godina za vrijeme kojih ona nije smjela ni da govori ni da se smije kako je oslobodila svoju dragu braću od čini. Svih šest košuljica bile su gotove, samo je na posljednjoj nedostajao rukavčić. Kad su je doveli do lomače, ona položi košulje na svoju ruku, a kad je stala gore i kad je baš trebalo da se upali vatra, osvrnu se unaokolo. Tada doletje šest labudova. Ona vidješe da se njihovo spasenje približava i njeno srce od radosti zakuca brže. Labudovi doletješe do nje i spustiše se da bi mogla da im prebaci košulje. Kad su ih košulje dotakle, spadoše labudove kože. Njena braća stajala su pred njom, a bila su mila i lijepa. Samo najmlađi nije imao lijevu ruku, a mjesto nje imao je na leđima labudovo krilo. Oni su se veselili, a kraljica ode kralju i reče:

– Najdraži mužu, sada smijem da govorim i da ti otkrijem da sam nevina i krivo optužena. Tada mu ispriča o prevari stare koja je odvela i sakrila troje djece. Na veliku radost kraljevu dovedoše ih sada, a opaka sverkva je za kaznu privezana za lomaču i spaljena u pepeo. A kralj i kraljica sa njeno šestoro braće živjeli su dugo godina u sreći i miru.

ĐAVO S TRI ZLATNE DLAKE

Bijaše jednom jedna sirota žena koja rodi sinčića. Pošto se rodio u košuljici, prorekoše mu da će se u četrnaestoj godini oženiti kraljevom kćerkom. Dogodi se da kralj uskoro zatim dođe u selo, a niko nije znao da je to kralj. Kad upita ljude šta je novo, oni odgovoriše:

– Ovih dana se rodilo dijete u košuljici i sve što bude radilo, donijeće mu sreću. Predskazano mu je da će se u svojoj četrnaestoj godini oženiti kraljevom kćerkom. Kralj, koji je bio zao i koji se naljuti zbog proročanstva, ode roditeljima i tobože kao prijatelj reče:

– Vi ste siroti ljudi, dajte vi vaše dijete i ja ću se o njemu brinuti. U početku su se ustezali, ali kada im stranac ponudi mnogo novaca, pomisliše: “To je sretno dijete i tako mora da je najbolje”. Pristadoše i dadoše mu dijete. Kralj stavi dijete u kutiju i odjaha. Kad dođe do jedne duboke vode, baci kutiju i pomisli: “Spasao sam svoju kćer od neočekivanog prosca.” Ali kutija ne potonu, već plivaše kao lađica i nijedna kap vode ne prodre u nju. Plovila je do na dvije milje pred prijestonicu, gdje je stajala jedna vodenica na čijoj se brani zakači. Srećom, tu je stajao vodeničarski

momak koji primijeti kutiju i izvuče je jednom kukom. Mislio je da će u njoj naći veliko blago, ali kad ju je otvorio, unutra je ležalo jedno lijepo dijete koje je bilo čilo i veselo. On ga odnese vodeničaru i vodeničarki. Pošto oni nisu imali djece, obradovaše se i rekoše: “Bog nas je darovao.” Oni su nahoče lijepo njegovali, i ono je raslo i bijaše puno vrlina. Dogodi se jednom da je kralj zbog nevremena došao u vodenicu i upitao vodeničara i njegovu ženu da li je mladić njihov sin.

– Ne – odgovoriše oni – on je nahoče. Prije četrnaest godina doplivao je do brane u jednoj kutiji i vodeničarski momak ga je izvukao iz vode. Kralj se tada sjeti da to nije niko drugi nego sretno dijete koje je on bacio u vodu i reče:

– Dobri ljudi, da li bi mladić mogao da odnese jedno pismo gospođi kraljici? Ja ću mu dati dva zlatnika na ime nagrade.

– Kako gospodin kralj naređuje! Pozvaše mladića da bude spreman. Kralj napisa pismo kraljici u kome je stajalo: “Čim dečko sa ovim pismom stigne, ubijte ga i sahranite. Sve to obavite prije nego što se vratim.” Dečko pođe sa ovim pismom, zaluta i stiže uveče u jednu veliku šumu. U pomrčini vidje slabu svjetlost pođe tamo i stiže do jedne kućice. Kad je ušao, sjedjela je jedna stara žena sama pored vatre. Uplaši se kad spazi dječaka i reče:

– Odakle dolaziš i kuda ćeš?

– Dolazim iz vodenice – odgovori on. – Idem gospođi kraljici, kojoj treba da odnesem jedno pismo. Ali pošto sam zalutao u šumi, rado bih ovdje prenoćio.

– Siroti mladiću – reče žena – ti si dospio u razbojničku kuću i kad se oni vrate, ubiće te.

– Neka dođe ko hoće – reče mladić – ja se ne plašim. Tako sam umoran da dalje ne mogu. Opruži se na klupu i zaspa. Ubrzo dođoše razbojnici i upitaše ljutito kakvo to nepoznato dijete leži.

– Ah – reče stara – to je jedno nevino dijete, koje je zalutalo u šumi i ja sam ga iz sažaljenja primila. Ono treba da odnese jedno pismo gospođi kraljici. Razbojnici otvoriše pismo i pročitашe ga. U njemu je stajalo da dečka čim stigne ubiju. Tada se okorjeli razbojnici sažališe i harambaša iscijepa pismo, a napisala drugo. U njemu je stajalo da se dječak, čim stigne, oženi kraljevom kćerkom. Ostaviše ga na miru da leži do jutra, i kad se probudi, dadoše mu pismo i pokazашe pravi put. A kraljica, čim je dobila i pročitala pismo, uradi kao što je u njemu stajalo, priredi sjajnu svadbenu svečanost i kraljeva kći se vjenča sa sretnim djetetom. I pošto je mladić bio lijep i prijatan, ona je živjela zadovoljno i sretno s njim. Poslije nekog vremena vrati se kralj u svoj dvorac i vidje da se proročanstvo ispunilo i da se sretno dijete oženilo njegovom kćerkom.

– Kako se to desilo? – reče on. – Ja sam u svom pismu sasvim drugu zapovijest izdao. Tada mu kraljica pruži pismo da sam vidi šta u njemu stoji. Kralj pročita pismo i vidje da je ono zamijenjeno drugim. On upita mladića šta se desilo sa pismom koje mu je povjerio, zašto je drugo umjesto njega donio.

– Ne znam ništa – odgovori mladić – sigurno je u noći zamijenjeno kad sam spavao u šumi.

Sav bijesan, kralj reče:

– Ne može da ti tako prođe. Jer, ko hoće da dobije moju kćer, mora mi donijeti tri zlatne dlake sa đavolove glave. Doneseš li što ti tražim, možeš zadržati moju kćerku. I tako se kralj nadao da će ga se osloboditi. Sretno dijete odgovori:

– Zlatne dlake ću donijeti, ja se ne bojim đavola. Tada se oprostí i pođe na put. Put ga je vodio kroz jedan velik grad, gdje ga stražar na gradskoj kapiji upita kakav zanat zna i šta umije.

– Ja znam sve – odgovori sretno dijete.

– Onda budi dobar – reče stražar – pa nam kaži zašto je presušila naša česma na trgu iz koje je do sada teklo vino, a sada ne teče ni voda.

– To ćete saznati – odgovori on. – Pričekajte dok se vratim. Ode dalje i stiže u drugi grad, gdje ga stražar na gradskoj kapiji opet upita kakav zanat zna i šta umije.

– Znam sve – odgovori on.

– Onda ćeš nam učiniti uslugu i kazati zašto jedno drvo u našem gradu, koje je inače rađalo zlatne jabuke, sada čak ni lišće ne istjera.

– To ćete saznati – odgovori on. – Pričekajte dok se vratim. Ode dalje i dođe do jedne velike vode preko koje je trebalo da pređe. Splavar ga upita kakav zanat zna i šta umije.

– Znam sve – odgovori on.

– Onda budi dobar i kaži mi zašto ja moram da vozim tamoamo i da nikad nemam odmora?

– To ćeš saznati – odgovori on. – Pričekaj dok se vratim. Kada je prešao preko vode, nađe ulaz u pakao. Unutra je bilo crno i čađavo, a đavola nije bilo kod kuće, već je njegova majka sjedila u širokoj stolici.

– Šta tražiš? – upita ga ona. Nije izgledala tako zla.

– Ja hoću tri dlake iz đavolove glave – odgovori on – inače ne mogu zadržati svoju ženu.

– Mnogo tražiš – reče ona. – Kad se đavo vrati i nađe te, stradaćeš. Ali pošto mi te je žao, ja ću vidjeti da li mogu da ti pomognem. Ona ga pretvori u mrava i reče:

– Uspuži se u nabore moje haljine, tamo si siguran.

– Dobro – odgovori on – ali ja bih htio da saznam još tri stvari: zašto je jedan izvor iz koga je teklo vino, presušio pa sada ni voda ne teče; zašto jedno drvo, koje je do sada rađalo zlatne jabuke sad ni lišća nema, i zašto jedan splavar mora da prevozi s jedne strane na drugu, a da nikad nema odmora.

– To su teška pitanja – odgovori žena – ali budi tih i miran i pazi šta đavo govori kad mu iščupam tri zlatne dlake. Kad pade veče, dođe đavo kući. Tek što je ušao, osjeti da vazduh nije čist.

– Ja osjećam čovječije meso – reče on. – Ovdje nije nešto u redu. Tada pogleda u sve ćoškovce, ali ništa ne nađe. Majka ga prekide.

– Tek što si se vratio – reče ona – a sve je bilo u redu, sada si mi sve ispreturao. Stalno ti je u nosu čovječije meso! Sjedi i večeraj.

Pošto se najeo i napio, bio je umoran i stavi glavu u krilo svoje majke, pa reče da ga malo pobište. Ne potraja dugo, on zadrijema, poče da duva i hrče. Tada stara uhvati jednu zlatnu dlaku, iščupa je i stavi pored sebe.

– Jaoj – viknu đavo. – Šta hoćeš?

– Sanjala sam težak san – odgovori majka – i zato sam te zgrabila za kosu.

– Šta si sanjala? – upita đavo.

– Sanjala sam da je jedna česma na trgu, iz koje je uvijek teklo vino, presušila i da sada čak ni voda ne teče iz nje. Šta je tome uzrok?

– Eh, kad bi oni znali! – odgovori đavo. – Jedna žaba sjedi pod jednim kamenom u česmi. Kad bi je ubili, vino bi opet poteklo. Majka ga ponovo pobiska, dok ne zaspia i ne zahrka da su se prozori tresli. Tada mu iščupa drugu dlaku.

– Uh, šta radiš to? – viknu ljutito đavo.

– Nemoj se ljutiti – odgovori ona – to sam učinila u snu.

– Šta si opet sanjala? – upita on.

– Sanjala sam da u nekom kraljevstvu jedna voćka koja je rađala zlatne jabuke sada ni lišće ne istjeruje. Šta je uzrok tome?

– Ha, kad bi znali – odgovori đavo. – Korijen joj glode jedan miš. Kad ga ubiju, drvo će opet rađati zlatne jabuke, a ako duže bude glodao, tada će se drvo sasvim osušiti. Ali ostavi me na miru sa tvojim snovima, ako me još jednom u snu uznemiriš, dobićeš šamar. Mati ga umiri i dalje ga pobiska, dok on ne zaspia i ne zahrka. Tada uhvati treću zlatnu

dlaku i iščupa je. Đavo odskoči, povika i htjede da je udari, ali ga ona ublaži i reče:

– Ko je kriv što se hrđavo sanja?

– Pa šta si sanjala? – upita, jer je bio radoznao.

– Sanjala sam jednog splavara koji se žali da mora stalno da prevozi preko rijeke, a da nikad nema smjene. Zašto je to tako?

– Ha, glupak! – reče đavo. – Kad neko dođe da se preveze, neka mu da motku u šake. Tada će taj drugi morati da prevozi, a on će biti slobodan. Pošto mu je majka iščupala tri zlatne dlake, ostavi ona đavola na miru i on je spavao sve do svanuća. Kad đavo ode, izvadi majka mrava iz nabora svoje haljine i vrati srećnom djetetu ljudsko obličje.

– Evo ti tri zlatne dlake – reče ona. – A što je đavo odgovorio na tvoja tri pitanja, to si sigurno čuo.

– Da – odgovori on – čuo sam dobro i zapamtiću.

– Ja sam ti pomogla – reče ona – a sada idi svojim putem: On se zahvali staroj na pomoći u nevolji i napusti pakao. Bio je zadovoljan što se sretno svršilo. Kad je došao do splavara, trebalo je da mu da obećani odgovor.

– Prevezi me preko – reče on – tada ću ti reći kako ćeš se spasti. I kad predoše na drugu obalu, reče mu đavolji savjet:

– Kad neko dođe da ga prevezeš, daj mu motku u šake. Ode dalje i stiže u grad gdje je bilo jalovo drvo i gdje stražar zatraži odgovor. Tada mu on reče, kao što je čuo od đavola:

– Ubijte miša koji glođe korijen, ona će opet radati zlatne jabuke. Stražar mu zahvali i dade kao nagradu dva ma-

garca natovarena zlatom, koji će poći za njim. Naposljetku stiže u grad čija česma bijaše presušila. Tada reče stražaru kao što je đavo rekao:

– Jedna žaba sjedi u česmi pod kamenom, morate je naći i ubiti, tada će opet izdašno poteći vino. Stražar mu zahvali pa mu i on dade dva magarca zlatom natovarena. Naposljetku srećno dijete stiže kući svojoj ženi, koja se mnogo obradovala kad ga ponovo vidje i ču kako mu je sve uspelo. On odnese kralju ono što je tražio, tri zlatne đavolje dlake, i kad ovaj vidje četiri magarca natovarena zlatom, bijaše zadovoljan i reče:

– Sad su ispunjeni svi uslovi i možeš zadržati moju kćerku. Ali, dragi zete, reci mi odakle ti toliko zlato? To je ogromno blago!

– Prevezao sam se preko jedne rijeke i tamo sam ga uzeo, ono tamo leži mjesto pijeska na obali.

– Mogu li i ja donijeti? – upita kralj jer je bio pohlepan.

– Koliko god želite – odgovori ori. – Na rijeci je jedan splavar, neka vas on preveze, tamo ćete moći napuniti vaše vreće. Gramzivi kralj krenu najvećom žurbom na put i kad stiže do rijeke, mahnu splavaru da ga preveze. Splavar dođe i pozva ga da se popne, dade mu veslo u šake i odskoči. Kralj je otada morao prevozeći da ispašta svoje grijeha. – Vozi li on još?

– Nego šta? Niko mu neće oduzeti motku.

SADRŽAJ

Snježana i sedam patuljaka	5
Ivica i Marica	14
Cvilidreta	19
Zlatokosa	24
Crvenkapica	27
Pepeljuga	31
Trnoružica	39
Jorinda i Joringel	43
Snježana i ružica	47
Kralj žaba	56
Princeza gušćarica	61
Hrabri krojač.....	70
Tri brata od zanata	80
Zlatna ptica	83
Zlatna guska	94
Bremenski muzikanti	101
Vuk i sedam jarića	105
Gušćarica na studencu	108
Četiri brata vrijedna zlata	123
Stočiću, postavi se!	131

Palčić	134
Tri šumska patuljka	141
Tri prelje	150
Kralj kosobrad	154
Obučar i patuljci	162
Nebojša	165
Neobični putnici	182
Čarobna ločika.....	191
Mlinarski momčić i maca	202
Nahod-ptica	208
Siromah i bogataš	213
Majstor šilko	220
Mudra seljanka	226
Doktor sveznadar	232
Našla vreća zakrpu	236
Ima još takvih	241
Mačak u čizmama	247
Stari sultan	253
Pčelinja matica	256
Baba hole	259
Šest labudova	263
Đavo s tri zlatne dlake	269

